

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

2022 р

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА**

Педагогічний факультет

**За підтримки ГО «Українська асоціація педагогів та психологів»
ПДПО**

**НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА:
ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ
(ЧАСТИНА 1)**

2022

УДК 37.04(477.86)

*Друкується за рішенням Вченої ради факультет педагогіки і психології
Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова
(протокол №8 від 04.05.2022)*

Редакційна колегія:

Олефіренко Т.О., кандидат педагогічних наук, професор, декан педагогічного факультету НПУ імені М.П. Драгоманова.

Матвієнко О.В., доктор педагогічних наук, професор, заступник декана з наукової роботи та міжнародних зв'язків педагогічного факультету, завідувач кафедри педагогіки та методики початкового навчання НПУ імені М.П. Драгоманова.

Дем'яненко Н.М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки НПУ імені М.П. Драгоманова.

Шевнюк О.Л., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри образотворчого мистецтва НПУ імені М.П. Драгоманова.

Митник О.Я., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології НПУ імені М.П. Драгоманова.

Цветкова Г.Г., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти НПУ імені М.П. Драгоманова.

Шевнюк О.Л., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри образотворчого мистецтва НПУ імені М.П. Драгоманова.

Коханко О.Г., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки і методики початкового навчання НПУ імені М.П. Драгоманова.

Губарєва Д.В., кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки та методики початкового навчання НПУ імені М.П. Драгоманова.

Науковий простір студента: пошуки і знахідки (ч. 1): матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної студентської інтернет-конференції (28 березня 2022 року): збірник тез.-Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2022.- 492 с.

До збірника увійшли матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної студентської інтернет-конференції «Науковий простір студента: пошуки і знахідки». Матеріали збірника будуть корисними для дослідників, науковців, аспірантів, викладачів, студентів.

За зміст статей і правильність цитування відповідальність несе автор.

- НПУ імені М.П. Драгоманова, 2022
- Автори статей, 2022

ЗМІСТ

СЕКЦІЇ 1/2

СУЧАСНА ПСИХОЛОГІЧНА ОСВІТА: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЇ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ

1. **Адамюк Діана СТРЕС ТА СТРЕСОСТІЙКІСТЬ У СТУДЕНТСЬКОМУ ВІЦІ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ**
2. **Донцова Дар'я ГОТОВНІСТЬ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА**
3. **Корнієнко Тетяна ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СУЧАСНОЇ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ШКІЛЬНОГО ПСИХОЛОГА**
4. **Мядзель Костянтин ПРОФІЛАКТИКА АДИКТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ**
5. **Пазич Яна ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ**
6. **Шашкова Євгенія ОПТИМІЗАЦІЯ СТИЛЮ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПІДЛІТКІВ**

СЕКЦІЇ 3/4

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ШКІЛЬНОЇ І ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА В ІСТОРИЧНОМУ ДИСКУРСІ

7. **Бей Дарія ПІДЛІТКОВЕ НАСИЛЛЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА**

8. *Боборикіна Анастасія* ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ПРИВАТНИХ ШКОЛАХ УКРАЇНИ
9. *Бондар Катерина* ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У СУЧАСНИХ УЧНІВ У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ
10. *Верецінська Наталія* ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬОГО-ЕСТЕТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ВИКЛИКИ ЧАСУ
11. *Волощук Ірина* ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРАЦІ ДОРОСЛИХ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
12. *Волчанська Ольга* АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ВМІННЯ ВИСЛОВЛЮВАТИ СВОЮ ДУМКУ У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ
13. *Грінер Володимир* РОЗВИТОК ТВОРЧОСТІ ТА ІНІЦІАТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЧЕРЕЗ ВИКОНАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ТВОРЧИХ ПРОЄКТІВ
14. *Гринь Аліна* ЗАСТОСУВАННЯ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВОЇ ГРИ У НАВЧАННІ УСНОГО ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ
15. *Грудницька Анастасія* РОЛЬ ВЧИТЕЛЯ У ФОРМУВАННІ УЧНІВСЬКОГО КОЛЕКТИВУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
16. *Гузій Яна* ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ МОРАЛЬНО-ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
17. *Дячук Марія* ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ НЕСКЛАДНИХ ДОСЛІДІВ

18. *Ємельянова Анастасія* ПРОФІЛАКТИКА ТА ПОДОЛАННЯ ТРИВОЖНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ АРТ-ТЕРАПІЇ
19. *Запорожець Марина* РОЗУМОВЕ ВИХОВАННЯ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
20. *Іванова Іванна* ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ LEGO-ТЕХНОЛОГІЙ
21. *Ілляшенко Валентина* АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ВЗАЄМОДІЯ ВИХОВАТЕЛІВ З БАТЬКАМИ
22. *Климець Галина* ОРГАНІЗАЦІЯ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ПЕРШОКЛАСНИКІВ В АДАПТАЦІЙНО-ІГРОВИЙ ПЕРІОД
23. *Кучеренко Анастасія* ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА
24. *Левицький Богдан* ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ
25. *Липовенко Габорець Діана* ПРОБЛЕМА ВИХОВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ У ДІТЕЙ РАННЬОГО ВІКУ ТА ЇЇ ВІДОБРАЖЕННЯ У НАУКОВІЙ ТЕОРІЇ
26. *Листуха Марина* АВТОРИТЕТ БАТЬКІВ ТА ЙОГО ЗНАЧУЩІСТЬ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ДИТИНИ У ПОГЛЯДАХ А.С. МАКАРЕНКА
27. *Мамай Тетяна* РОЗВИТОК ЕМПАТІЇ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ЛЯЛЬКОВОГО ТЕАТРУ
28. *Мащенко Юлія* КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ПЕРЕДУМОВА УСПІШНОГО НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

29. *Медвідь Уляна* ШЛЯХИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ДІТЯМ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ВОЄННИХ ДІЙ
30. *Михайлишин Ігор* РОЛЬ БАТЬКІВ В ОРГАНІЗАЦІЇ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
31. *Молодик Анастасія* ФОРМУВАННЯ ОБЧИСЛЮВАЛЬНОГО СКЛАДНИКА МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ LEGO-КОНСТРУЮВАННЯ
32. *Мочульська Ганна* АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ
33. *Оваденко Ольга* КАЗКОТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
34. *Оладько Уляна* МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА КОМПЛЕКСНОГО ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
35. *Пащина Анна* ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНІЦІАТИВНОСТІ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦТВА
36. *Погребняк Діана* ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»
37. *Поліщук Вероніка* НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В УМОВАХ НУШ
38. *Пономарьова Каріна* ФОРМУВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НАВИЧОК ВИКОРИСТОВУВАТИ ВИРАЖАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ ЗАЙМЕННИКА (реалізація змістової лінії «Досліджуємо мовні явища»)

39. *Прітика Віталія* РОЛЬ ПЕДАГОГА В ОРГАНІЗАЦІЇ РІЗНИХ ВИДІВ ХУДОЖНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА З МЕТОЮ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
40. *Рибальченко Ірина* СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ, МОВЛЕННЄВОЇ ТА КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ
41. *Рибарчук Яна* ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ГРИ
42. *Рогова Надія* З ІСТОРІЇ ВИНИКНЕННЯ МЕТОДУ ПРОЄКТІВ
43. *Рудкіна Анастасія* ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ПОЧУТТІВ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБОМ НАРОДНОЇ КАЗКИ
44. *Рябцева Анна* ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
45. *Сатановський Андрій* ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ СОЦІАЛЬНИХ НАВИЧОК У ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ
46. *Скуратівська Марія* АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ РАННЬОГО ВІКУ ДО УМОВ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
47. *Таран Юлія* ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ВЗАЄМВІДНОСИН У СЮЖЕТНО-РОЛЬОВІЙ ГРІ
48. *Терещенко Катерина* ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ СУЧАСНИХ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

49. *Тищенко Юлія* ДИДАКТИЧНІ ІГРИ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
50. *Ткаченко Юлія* ВПЛИВ ШКОЛИ ТА СІМ'Ї НА РОЗВИТОК ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
51. *Топалова Марія* ТЕАТРАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО ДОМІНАНТА ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
52. *Тополіук Юлія* ТВОРЧИСТЬ ПЕДАГОГА ЯК ЗАПОРУКА РЕАЛІЗАЦІЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ В УМОВАХ НУШ
53. *Тринок Віти* МІСЦЕ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ТРАДИЦІЙ У НАЦІОНАЛЬНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
54. *Химич Марта* ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ
55. *Цзивей Лі* ПОРІВНЯННЯ ВИКЛАДАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ГЕОМЕТРІЇ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ УКРАЇНИ І КИТАЮ
56. *Цюпа Єлизавета* РОЗВИТОК УМІНЬ В УЧНІВ ВИЗНАЧАТИ ТЕМУ І МЕТУ ТЕКСТУ
57. *Шаботова Валерія* РУХЛИВІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ПЕРШОКЛАСНИКІВ
58. *Шелудько Світлани* ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ
59. *Школик Діана* ВПЛИВ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ НА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНУ ГОТОВНІСТЬ ДИТИНИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

60. [Ярошик Юлія](#) ПОДОЛАННЯ ТРИВОЖНОСТІ У ДІТЕЙ
РАНЬОГО ВІКУ ЗАСОБОМ КАЗКОТЕРАПІЇ

СЕКЦІЯ 5

**"СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПЕДАГОГІЧНІЙ НАУЦІ І
ПРАКТИЦІ."**

61. [Біловицька Надія](#) ДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ
ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО
НАВЧАННЯ

62. [Волочай Анастасія](#) ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД У
ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

63. [Галена Дарина](#) ІНТЕРАКТИВНА ДОШКА ЯК
ІННОВАЦІЙНИЙ ЗАСІБ НАВЧАННЯ

64. [Герасимук Ірина](#) ЗАКОНОМІРНОСТІ, ПРИНЦИПИ І
ПРАВИЛА НАВЧАННЯ

65. [Горбенко Діана](#) ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ
ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-СЕРВІСУ EDU FUTURE 7W
НА УРОКАХ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

66. [Гордієвська Яна](#) ПРОБЛЕМНІ СИТУАЦІЇ
ПРИРОДНИЧОГО ЗМІСТУ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ
АКТИВНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

67. [Золотаренко Тетяна](#) ДИДАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ
ІГРОВОЇ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНТЕГРОВАНОГО
КУРСУ ЯДС (НА ПРИКЛАДІ БРЕЙН-РИНГУ)

68. [Іващенко Віта](#) СТРУКТУРА СФОРМОВАНOSTІ SOFT
SKILLS У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

69. *Поліщук Ольга* ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ СЛОВЕСНОСТІ

70. *Кир'янова Дарина* ВИКОРИСТАННЯ НЕСТАНДАРТНОГО ОБЛАДНАННЯ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

71. *Колодна Катерина* ПОЗАУРОЧНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ В ШКОЛІ (ДОПОМІЖНІ ФОРМИ НАВЧАННЯ)

72. *Конончук Ірина* ОРГАНІЗАЦІЯ КОЛЕКТИВНОГО ТА ГРУПОВОГО НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

73. *Купа Наталія* ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ WEB-ОРІЄНТОВАНИХ І МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У КОНТЕКСТІ ВИМОГ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

74. *Лідіч Альона* ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРАМНОГО ЗАСОБУ MOZABOOK ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ ПОНЯТТЯ ПРО КОРИСНІ КОПАЛИНИ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

75. *Марчук Євгенія* КООПЕРАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

76. *Мельничук Анастасія* ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПИСЬМІ ЗА ДОПОМОГОЮ ЗАСОБІВ НАОЧНОСТІ

77. *Порохнюк Ольга* ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТОК МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

78. *Прилепа Аня* ЛЕПБУК ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОЄКТНИХ ВМІНЬ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

79. *Сита Анна* РОЗВИТОК ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ LEGO-ТЕХНОЛОГІЙ

80. *Созанович Тетяна* ФОРМУВАННЯ САМООЦІНКИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ІГРОВОГО НАВЧАННЯ

81. *Табунів Михайло* ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З МАТЕМАТИКИ НА ЗАСАДАХ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ

82. *Товстоног Юлія* ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МИСЛЕННЯ

83. *Хмарна Ольга* МНЕМОТЕХНІКА У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

84. *Шамайло Марія* ТЕХНОЛОГІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

85. *Шелепко Галина* ПРОЄКТУВАННЯ ЛАНДШАФТНОГО ДИЗАЙНУ ДІТЬМИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

86. *Шпитюк Дарина* МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

87. *Шубіна Олександра* СТОРІТЕЛЛІНГ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ШКОЛЯРІВ У НАВЧАЛЬНІЙ І ПОЗАНАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

88. *Щербатюк Ірина* ІНТЕЛЕКТ-КАРТИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

СЕКЦІЯ 6
ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ
ТА ПСИХОЛОГІВ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

89. *Бондар Анна* ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

90. *Грибенюк Катерина* ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПОЧАТКОВА ОСВІТА» ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ЕЛЕМЕНТІВ ТЕХНОЛОГІЙ ІНДИВІДУАЛІЗОВАНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ НУШ

91. *Древай Катерина* ВЗАЄМОДІЯ ВЧИТЕЛЯ, УЧНІВ ТА БАТЬКІВ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ НА ЗАСАДАХ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА

92. *Козяр Вікторія* ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ЯК СКЛАДОВА ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА УНІВЕРСИТЕТУ

93. *Лисенко Ганна* ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДО ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ ПТСР

94. *Радюк Інна* ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАЛУЧЕННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ У ПРОБЛЕМНИХ ГРУПАХ

95. *Шліхар Вікторія* ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

96. *Шульга Руслана* РОЗВИТОК ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ЯК УМОВА ЇХ ПІДГОТОВКИ ДО ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

СЕКЦІЯ 7

**ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВО: ЗМІСТ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

97. *Гаврилiна Ганна* ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ УЧНІВ
ОСНОВАМ ГРАФІЧНОГО ОФОРМЛЕННЯ ПОЛІГРАФІЧНОЇ
ПРОДУКЦІЇ
98. *Дутова Наталiя* ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-
ЕСТЕТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО
ВІКУ ЗАСОБАМИ ДЕКОРАТИВНОГО МАЛЮВАННЯ
99. *Ковальчук Олена* ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ
ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ
НЕТРАДИЦІЙНИХ ТЕХНІК МАЛЮВАННЯ
100. *Мiнченко Анна* ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ
МЕТОДУ ПРОЄКТІВ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА
101. *Михнюк Леся* СУЧАСНІ ХУДОЖНІ ГАЛЕРЕЇ ЛЬВОВА
102. *Крістіна Осипенко* ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ
УЯВИ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ
103. *Ржанова Ольга* ЗМІСТ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ РОЗВИТКУ
ОБРАЗНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ
ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА
104. *Чумаченко Ольга* ІМПРЕСІОНІСТИЧНИЙ ЖИВОПИС ЯК
УНІКАЛЬНА МОВА ОБРАЗОТВОРЧОСТІ

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

СЕКЦІЯ 1/2

СУЧАСНА ПСИХОЛОГІЧНА ОСВІТА: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЇ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ

**СТРЕС ТА СТРЕСОСТІЙКІСТЬ У СТУДЕНТСЬКОМУ ВІЦІ:
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ**

*Діана Адамюк
НПУ ім. М.П. Драгоманова
м. Київ*

*Науковий керівник: Лук'яненко М.М.,
старший викладач кафедри практичної психології*

Анотація: У статті досліджено теоретичні аспекти вивчення стресу та стресостійкості у студентському віці. Авторами розглянуто поняття стресу та його вплив на особистість студента. Також було представлено основні способи реагування на стрес та особливості формування стресостійкості в осіб студентського віку.

Ключові слова: стрес, еустрес, дистрес, стресостійкість, стресогенність, студентський вік, студенти.

Стрес є невід'ємною частиною життя сучасної людини. Завдяки йому відбувається пристосування людини до умов зовнішнього середовища, що здійснюється шляхом універсального комплексу нейрогуморальних реакцій. Життя студента також надзвичайно насичене стресами, отже потребує адекватного реагування на них.

Вагомий внесок у дослідження явища стресу зробив Г. Сельє, який розглядав стрес, як поняття, яке використовується для позначення не тільки певних емоційних станів людини, що виникають у відповідь на численні екстремальні дії (стресори), а й як адаптаційний процес. Вчений стверджував, що стрес – це неспецифічна відповідь організму на будь-які пред'явленні йому вимоги. Тобто, крім специфічного ефекту, всі агенти, які впливають на нас, викликають також і неспецифічну потребу здійснити пристосувальні функції і тим самим відновити нормальний стан. Ці функції незалежні від

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

специфічного впливу. Неспецифічні вимоги, що пред'являються впливом як таким, - це і є сутність стресу [3].

Стрес може сприяти мобілізації особистості, підвищити її адаптаційні можливості в умовах дискомфорту й небезпеки, такий феномен має назву еустрес. Тобто, в позитивному значенні, стрес – це енергія, яка стимулює та впливає на мотивацію діяльності особистості. Проте, він може і «зруйнувати» людину, різко знизити ефективність роботи та якість її життя – це дистрес. Надмірний стрес може вплинути на її серцево-судинну систему, зниження імунітету та спричинити депресивні та тривожні розлади, конфліктні ситуації тощо. Стрес – це не конкретна ситуація, це наше ставлення до завдань, часу, термінів.

Вчені-психологи В. Киричук, Н. Корнічук, А. Ляшевич вважають, що стресогенність навчального процесу у ВНЗ відображається в адаптаційних труднощах першокурсників. Серед найбільш поширених причин стресу у студентів виділяють: високі нереальні очікування, традиційне освітнє середовище, відсутність толерантності у викладачів, академічний тиск, відсутність гнучкості, відсутність відпочинку, незадовільні умови життя, недостатнє технічне забезпечення [4].

До основних способів реагування на стрес належать: соціальне залучення, мобілізація та іммобілізація [4]. Проте, одним із конструктивних способів реагування на стрес є формування стресостійкості.

Н. Максимова трактує психологічну стійкість як цілісну характеристику особистості, що забезпечує її стійкість до фрустрованого і стресогенного впливу у важких ситуаціях [1].

На думку Б. Окена стресостійкість – це здатність людини долати вплив значущих зовнішніх стресорів, коли її організм досягає оптимально стабільного стану за допомогою витрат потенціалу [5].

В основі формування стресостійкості студентської молоді лежить самоконтроль, який має вплив на всі психічні явища, аналіз інформації,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

постановки цілей, прийняття рішень та втілення задуму загалом. Стресостійкість студентства полягає в адаптації, а саме в здатності адаптуватися до стресових ситуацій, зберігаючи високу ефективність і життєдіяльність.

Вчені виділяють такі засоби розвитку стресостійкості особистості: систематичне залучення до фізичної активності, психічне розслаблення за допомогою фізичних вправ, медитації і йоги, правильне харчування та розвиток готовності до лідерства [2]. До важливих аспектів формування стресостійкості студентів відносять: соціальну підтримку, психологічну компетентність особистості, особистісні ресурси та методи психічного тренування.

Отже, стрес не є чимось негативним та фатальним у житті студента. Стрес – це індивідуальна реакція в основі якої лежить ставлення до певної ситуації, а також думки й почуття студента. Проте необхідно приділяти увагу надмірному стресу, який іноді потребує психологічної корекції.

Список використаних джерел:

1. Каськов І.В. (2020). Теоретичні аспекти формування стресостійкості студентів ВНЗ до негативних чинників навколишнього середовища. Вісник Національного університету оборони України. URL: <http://visnyk.nuou.org.ua/article/view/199348/199510>
2. Саврасова-В'юн Т.О. (2021). Готовність до лідерства як чинник стресостійкості студентів. Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка. URL: <https://pedosvita.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/314>
3. Сельє Г. Стресс без дистресса. Москва: Прогресс, 1982. 128 с.
4. Bera N. (2016). Towards Stress Management and Self-Care among School Students. International Journal of Humanities & Social Science Studies. URL: <http://oaji.net/articles/2016/1115-1470131933.pdf>

5. Oken, B. S., Chamine, I., & Wakeland, W. (2015). A systems approach to stress, stressors and resilience in humans. Behavioural Brain Research. URL: <https://doi.org/10.1016/j.bbr.2014.12.047>

ГОТОВНІСТЬ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА

*Донцова Дар'я
Центральноукраїнський
державний педагогічний
університет імені В. К. Винниченка
м. Кропивницький
Науковий керівник: Уличний І. Л.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. *В тезах описані важливі фактори професійної підготовки майбутніх психологів. Розкриті основні поняття, які необхідно розуміти при розгляді даного питання та аспекти формування готовності студентів до оволодіння професією психолог. В даній роботі охарактеризовані проблеми професійної підготовки майбутніх психологів та їх можливі рішення.*

Ключові слова: *психологія, професійна підготовка, студент, майбутній фахівець.*

Як показує практика, значна кількість абітурієнтів, які вступають на психологічні спеціальності, та студентів, які лише починають навчання за спеціальністю «Практична психологія», уявляють собі майбутню професію, її особливості дуже відносно, часто ґрунтуючись на свого роду міфах або стереотипах (наприклад, психолог-мудрець, який досконало знає самого себе, вміє віртуозно керувати думками, почуттями, поведінкою та самосприйняттям інших, від природи наділений особливими здібностями щодо спілкування з іншими та розумінням їх тощо), іміджем і висловлюваннями психологів, запрошених на різні телепередачі, де вони, по суті, виступають як популяризатори [3, с. 97]. Проте варто розуміти, що психолог це не лише та людина, яку ми бачимо по телевізору або рідше у житті. Кожен психолог унікальний та не схожий на жодного іншого: свій

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

напряму, свої переконання та тлумачення загальновідомих фактів – це все впливає на психолога та його діяльність.

Однією з актуальних проблем практичної психології на сучасному етапі є проблема підготовки фахівців-практиків, які володіють різними ефективними технологіями надання психологічної допомоги в різних сферах – освіті, виробничій і підприємницькій діяльності тощо. Як доцільно зазначає Ю. Вінтюк, після закінчення закладу вищої освіти, колишній студент, а зараз шкільний психолог або психолог будь-якої фірми, військової частини, володіє, зазвичай, теоретичними знаннями, необхідними практичному психологу, однак у нього недостатньо багажу практичних умінь і навичок роботи саме в цій сфері. Тобто, у професійній підготовці практичних психологів недостатньо розробленим є саме практичний аспект [3, с. 98].

Це зумовлено тим, що в Україні практично не існує інших форм базової підготовки психологів, окрім системи вищої освіти. Така ситуація характерна і для інших країн, де терміни навчання професійних психологів варіюються, однак тривають не менше п'яти років. Варто зауважити, що в Україні існує очна, очно-заочна та заочна форми навчання психологів, а нещодавно почала з'являтися й дистанційна (в мережі Інтернет таких пропозицій можна зустріти значну кількість). Однак, повноцінне формування професіонала-практика передбачає збільшення частки очного навчання. Яке можна забезпечити розвиваючись самостійно та, суміщуючи альтернативні види навчання. У досвідчених професіоналів-психологів і знайомитися з різноманітністю методик, технологій, особливостями їхнього використання в психологічній практиці [1; 4].

Професійна освіта – процес і результат професійного становлення і розвитку особистості, які супроводжуються набуттям знань, навичок і умінь за конкретними професіями і спеціальностями. За С. Батишевим, термін «професійна підготовка» визначено як «сукупність спеціальних знань,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

навичок та умінь, якостей, трудового досвіду і норм поведінки, які забезпечують можливість успішної роботи за відповідною галуззю діяльності. Залежно від кваліфікації розрізняють чотири основні види професійної підготовки, які потребують відповідної професійної освіти: вищої, середньої спеціальної, початкової професійної чи елементарної [2; 5].

Підбиваючи підсумки, на основі проведеного аналізу праць учених можна визначити основні складові змісту професійної підготовки майбутніх психологів:

- психолого-педагогічна підготовка (Н. Кузьміна, О. Піскунов);
- взаємозв'язок теоретичної підготовки та психологічної практики (Л. Кондрашова, Ф. Василюк);
- спільна діяльність професорсько-викладацького складу зі студентами (М. Кобзєв, В. Стахов);
- професійно корисні види діяльності (В. Волошина, Л. Лєсохіна).

Список використаних джерел:

1. Антонова Н.О. Психологічні основи розвитку готовності до професійної діяльності психолога : монографія. Слов'янськ : Видавець Маторін Б.І., 2010. 561 с.
2. Бернс Р. Развитие Я-концепции и воспитание / Р. Бернс. – М. : «Прогресс», 1986. – 424 с.
3. Вінтюк Ю. Професійна підготовка майбутніх психологів: проблема та її складові. Педагогіка і психологія професійної освіти. Серія: Дидактика, методика і технології навчання. 2016. № 3. С. 92–102.
4. Ендеберя І.В., Новік І.І. Методологічний аналіз проблеми професійного становлення майбутніх практичних психологів. Молодий вчений. 2017. Вип. 10.1 (50.1). С. 69–72.

5. Максименко С.Д. Технологія спілкування (комунікативна компетентність учителя: сутність і шляхи формування) / С.Д. Максименко, М.М. Заброцький. – К. : Главник, 2005. – 112 с.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СУЧАСНОЇ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ШКІЛЬНОГО ПСИХОЛОГА

*Тетяна Корнієнко
НПУ імені М.П. Драгоманова
м. Київ*

*Науковий керівник: Рашковська І. В.,
кандидат психологічних наук, доцент*

Анотація: *В Україні професійна орієнтація молоді набуває все більшого значення. Величезну важливість професійна орієнтація набуває у старших класах – у момент професійного самовизначення. Професійне самовизначення школярів – це питання, що має важливе значення в педагогічній та віковій психології, оскільки зачіпає вирішального моменту в житті та становленні особистості.*

Ключові слова: *професійна орієнтація, професії, школярі, шкільний психолог.*

У сучасному суспільстві для багатьох людей нові технології ґрунтовно збільшили та змінили можливості для зайнятості та самореалізації. Ще десять років тому не можна було уявити, що виникатимуть десятки та сотні нових професій, які ми можемо побачити зараз. Професії раніше існуючі та професії, які виникатимуть у майбутньому, відображають наш сучасний світ мінливий, рухливий, різноманітний та цікавий, що приносить величезну велику кількість потенціалів для кожної людини, відповідно до її талантів, знань, навичок, можливостей та компетентностей. Сучасній людині важливо навчитися адаптуватися до умов, що швидко змінюються.

В Україні професійна орієнтація молоді набуває все більшого значення.

Величезну важливість професійна орієнтація набуває у старших класах – у момент професійного самовизначення.

Професійне самовизначення школярів – це питання, що має важливе значення в педагогічній та віковій психології, оскільки зачіпає вирішального

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

моменту в житті та становленні особистості. Загальновідомо, що людина відчуває себе успішною і впевненою в житті, коли вона досягає найвищого професійного рівня, якщо отримує радість від роботи і може реалізувати в ній свій творчий та індивідуальний потенціал.

У Положенні про професійну орієнтацію молоді, яка навчається, Затвердженому спільним наказом Міністерства освіти України, Міністерства праці України і Міністерства у справах молоді і спорту України від 2 червня 1995 року № 159/30/1526 визначено такі етапи профорієнтаційної роботи зі школярами різного віку:

- а) початковий (пропедевтичний) етап (1-4 класи).
- б) пізнавально-пошуковий етап (5-7 класи).
- в) базовий (визначальний) (8-9, 8-11 класи) етап. [3].

Шкільний психолог:

- вивчає професійні інтереси та схильності учнів;
- здійснює моніторинг готовності школярів до профільного й професійного самовизначення шляхом анкетування учнів та їхніх батьків;
- проводить тренінгові заняття із профорієнтації учнів;
- проводить бесіди, здійснює психологічну освіту батьків і педагогів;
- здійснює психологічні консультації з урахуванням вікових особливостей учнів;
- сприяє формуванню в школярів адекватної самооцінки;
- залучає батьків учнів до виступів перед учнями про професію, до роботи з керівництва гуртками;
- надає допомогу класному керівнику в аналізі й оцінці інтересів і схильностей учнів;
- створює базу даних із профдіагностики. [1, 8]

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Шкільний психолог має добре орієнтуватися в особливостях ринку праці, пропозиціями вищих навчальних закладів, володіти навичками консультування і добре знати вживаний метод профорієнтації. Але й цього буває мало – в різних ситуаціях буває важливо підібрати необхідний підхід, який дасть оптимальний результат. Вибір підходу залежить від запиту учня чи батьків, ситуації профорієнтації, кількості людей і тощо.

На сьогоднішній день практичний психолог в своїй роботі виділяє і використовує чотири підходи до профорієнтації : інформаційний; діагностико-консультаційний; розвиваючий; активізуючий [1, 3].

Компонентами профорієнтаційної роботи є професійна інформація, професійна діагностика, професійна консультація, професійний відбір, професійна адаптація [2, 289].

Особливостями та водночас труднощами сучасної профорієнтаційної діяльності є той факт, що з'явилося багато нових професій, про які не завжди знають учні, батьки, шкільні психологи та вчителі. Далі, психологічний інструментарій, якій існує для діагностики майбутньої професійної діяльності теж вимагає удосконалення та оновлення.

Ми вважаємо, що даним питанням потрібно приділити увагу науковцям та практикам. Створювати нові методики, запрошувати спеціалістів, які могли б з дітьми говорити на теми профорієнтації, які б могли розповісти дітям про особливості своєї діяльності, про професії майбутнього тощо.

Таким чином, дане питання вимагає подальших розробок.

Список використаних джерел:

1. Мазуркевич І. В., Микитюк Л. В., Багдасарова Л. В. Методичні рекомендації щодо проведення профорієнтаційної роботи у навчальних закладах у 2017/2018 н.р.

2. Фіцула М.М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. - К., 2002. - 528с.

3. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0198-95#Text>

ПРОФІЛАКТИКА АДИКТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ

Костянтин Мядзель
Криворізький державний педагогічний університет
м. Кривий Ріг
Науковий керівник: Зичков А. К.,
старший викладач

Анотація. У статті зроблено спробу проаналізувати проблеми адиктивної поведінки підлітків. Адиктивну поведінку підлітків визначено як таку, що характеризується наявністю потреби у зміні свого психічного стану за допомогою адиктивного агента (тютюнопаління). Розглянуто фактори ризику адиктивної поведінки у підлітків.

Ключові слова: адикція, адиктивний агент, адиктивна поведінка, профілактика, тютюнопаління, підлітки.

Питання здорового способу життя підлітків останнім часом набувають особливої актуальності. Зростання кількості підлітків з адиктивною поведінкою і висока соціальна значущість проблеми характеризує вивчення даного питання як одного з центральних у сучасній науковій літературі.

В останні десятиліття особливо гостро постала проблема адиктивної поведінки молоді, пов'язаної із вживанням різноманітних психоактивних речовин і не доходить до стадії психічної та фізичної залежності від них [1].

Питання організації профілактичної діяльності щодо запобігання явищам поширення адиктивної поведінки у підлітковому середовищі розглядають у своїх працях дослідники О. Безпалько, Л. Завадська, Л. Корсун, В. Лютий, Н. Максимова, В. Оржеховська, О. Ратинська та ін.

Як наголошує Л. Завадська, уперше термін «адиктивна поведінка» було використано В. Міллером з метою визначення процесу зловживання різними

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

речовинами, що змінюють психічний стан людини (психоактивні речовини, алкоголь, тютюн) і формують залежну поведінку [3, 105].

Одне з останніх вичерпних визначень поняття «адиктивна поведінка» надала О. Безпалько: «адиктивна поведінка – це поведінка людини, для якої притаманне прагнення до відходу від реальності шляхом штучної зміни свого психічного стану завдяки прийому різноманітних хімічних речовин чи постійній фіксації уваги на певних видах діяльності з метою розвитку та підтримання інтенсивних емоцій» [2, 224].

Останнім часом у соціально-педагогічній теорії і практиці йде активний пошук шляхів подолання наслідків адикції.

О. Ратинська визначає наступну групу факторів ризику у формуванні адиктивної поведінки, яка є особливістю підліткового періоду, а саме: підвищений егоцентризм; потяг до протиставлення, протесту, боротьбі проти виховних авторитетів; підвищене бажання стати дорослим і незалежним від сім'ї; незрілість моральних переконань; негативна чи несформована Я-концепція [5, 234].

Для підлітків є властивим прагнення пізнавати все нове. Підлітків легко зацікавити новою діяльністю, яку вони починають опановувати, але складно підтримувати таке захоплення протягом довгого часу.

Велике значення має вплив однолітків на підлітка. Одне з основних прагнень підлітка бути невід'ємною частиною серед групи однолітків. Під впливом деструктивної групи підліток може почати палити, щоб не виділятися серед інших. Рівень впливу однолітків на особу залежить від психологічних якостей підлітка, видом діяльності групи та роль, яку займає підліток в групі.

До загальних чинників, що сприяють формуванню схильності до адиктивної поведінки, В. Лютий відносить виховання в умовах відсутності батьківської прихильності та емоційної підтримки з боку батьків, неадекватний стиль батьківського виховання (гіперопіка, гіпоопіка);

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

емоційну нестабільність сім'ї та перебування в умовах постійних сімейних конфліктів; наявність зразків адиктивної поведінки в найближчому оточенні; заохочення різних видів адиктивного поводження в неформальній групі; поширення в засобах масової інформації зразків адиктивної поведінки, їх пряму і непряму рекламу. Специфічними чинниками, що підвищують ризик формування адиктивної поведінки в підлітковому віці є емоційна нестабільність, нестійкість системи цінностей особистості, схильність до експериментування, недостатність навичок подолання проблем [4, 224].

Саме куріння є шкідливою звичкою, яка негативно впливає на фізичне та психологічне здоров'я людини. Дана звичка в підлітковому віці є поширеною проблемою. Оскільки підлітковий період є одним з найскладніших періодів, який супроводжується великою кількістю стресів, підліток може шукати вихід в адиктивній поведінці.

Коли ми говоримо про проблеми паління найчастіше згадується тютюнові цигарки, як найпоширеніший чинник негативного впливу на здоров'я людини, але на даний момент з'являються нові види засобів для куріння, які відрізняються від звичайних цигарок. Через оновлення ринку нікотинових виробів збільшилась кількість підлітків, які почали позитивно відноситись до паління. Приємний смак, запах, сп'яніння, а також міфи про майже відсутність негативного впливу на здоров'я, приваблює підлітків долучитися до вживання

Систематичне вживання нікотину призводить до його залежності, а тривале куріння – до серйозних проблем зі здоров'ям. Куріння негативно впливає не лише на курців, а і на людей, які не палять. Перші шкодять власному здоров'ю та не можуть зупинитися вживати нікотинові вироби. Для другої частини проблемою є постійний захист від впливу курців. Таким чином, можна вважати куріння соціальною значущою проблемою.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Ця жахлива звичка є доволі розповсюдженою серед дітей підліткового віку. Причини, які впливають на початок куріння підлітками можна поділити на дві основні групи: психологічні та соціальні.

Психологічні причини обумовлені віковими та індивідуальними особливостями підлітків, до них можна віднести бажання показати себе доросліше та самостійним в прийнятті рішень. Підліток демонструє протест проти дорослих порушуючи загальноприйняті правила суспільства. Піти проти заборон дорослих є спробою відійти від контролю та опіки батьків. Соціальний фактор впливу має велике значення для підлітків, оскільки в цьому віці вони потребують визнання серед однолітків та дорослих. Формування ставлення дитини до різних форм адикцій починається з сім'ї, якщо дитина зростає в сімейному оточенні де батьки, або інші близькі люди палять, дитина починає ставитися до цього як до норми, що підвищує ризики вживання нікотинових виробів дитиною.

У сучасному світі кожний підліток має доступ до Інтернету, а більшість батьків не контролюють та не цікавляться тим, що переглядають їх діти, що також впливає на розповсюдження куріння. Зараз діти спостерігають за великою кількістю музикантів, блогерів, стримерів та інших людей, які стають для підлітків прикладом для наслідування. На жаль, не всі з них є гарним взірцем. Діти починають копіювати поведінку та звички авторитетної для них особи, у разі якщо ця авторитетна особа демонструє адиктивну поведінку, є ризики відтворення її підлітками.

Профілактика адиктивної поведінки підлітків має таку структуру: мета, об'єкт, суб'єкт, зміст, засоби, тобто форми і методи, що відповідає традиційній структурі соціальної роботи.

Окрім причин, потрібно розуміти і наслідки куріння. Усім вже давно відомо про негативний вплив куріння на здоров'я дорослої людини, але для підлітка куріння є більш руйнівним. Організм підлітка починає стрімко розвиватися як в фізичному, так і в психічному плані. Навіть без впливу

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

отруйних речовин підліток має ризики затримки фізичного та психічного розвитку: велика напруженість, відсутність відпочинку та здорового дозвілля, зниження фізичної активності через дистанційну освіту і таке інше. Додаючи куріння в процес розвитку організму підліток остаточно руйнує власне формування. Через куріння погіршується стан здоров'я і їм складно реалізувати себе в спортивній і взагалі фізично активній діяльності, що гальмує їх розвиток, погіршує самопочуття через нездатність самореалізації та зникає ініціативність.

У вирішенні даної проблеми велика роль приділяється усім соціальним інститутам. Школа і куріння не можуть ефективно існувати один з одним. Підлітки, які палять, майже завжди мають погану успішність, а у класах, де велика кількість курців, спостерігається зменшення успішності класу та збільшення невстигаючих учнів, які негативно впливають на увесь клас.

Профілактика адитивної поведінки особливо значима у підлітковому віці. Це не легкий період кризового розвитку, що відбиває не тільки суб'єктивні явища процесу становлення, але й кризові явища суспільства. Адже саме у підлітковому віці починають формуватися важливі якості особистості, звернення до яких могло б стати однією із найважливіших складових профілактики адиктивної поведінки. Це такі якості, як прагнення до розвитку і самосвідомості, інтерес до своєї особистості та її потенціалів, здатність до самопостереження.

Список використаних джерел:

1. Адиктивна поведінка підлітків. URL: <https://vipsoft.blob.core.windows.net/contest/b348017ef67d1d6435ef7e6d1530a27c.pdf> (дата звернення: 18.04.2022)
2. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях. Київ : Логос, 2003. 134 с.

3. Завадська Л.А. Профілактика адиктивної поведінки. Соціальна педагогіка. Луцьк, 1999. С. 105–111.

4. Лютий В.П. Профілактика соціально-прийнятних видів адиктивної поведінки підлітків та молоді Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. праць. Вип. 16, книга 2. Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2012. С. 222-231.

5. Ратинська О.М. Соціальна профілактика адиктивної поведінки підлітків. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота». 2016. № 1 (38). С. 233–237.

ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Яна Пазич

НПУ імені М. П. Драгоманова

м. Київ

*Науковий керівник: Дзюбенко О. А.,
кандидат психологічних наук, доцент*

Анотація. У статті подано результати теоретичного дослідження емоційного інтелекту дітей молодшого шкільного віку, зокрема, висвітлено чинники його розвитку у процесі навчальної діяльності учнів. Зазначена необхідність впровадження корекційно-розвивальних заходів, щодо підвищення рівня емоційного інтелекту молодших школярів, з метою гармонійного формування їх особистості.

Ключові слова: емоційний інтелект, молодший школяр, розвиток.

Емоційний інтелект є однією з головних складових досягнення особистістю успіху у житті. Особливо, якщо її професія пов'язана з міжособистісними стосунками. Особистість може бути більш успішною завдяки наявності у неї емоційної компетентності, меншою мірою визначається успішність загальним рівнем її інтелектуального розвитку, академічними знаннями [1; 2; 3]. Варто відзначити, що все більше вчених, досліджуючи емоційну сферу особистості, підтверджують, що життєвий успіх людини, великою мірою, залежить від рівня розвитку її емоційного інтелекту.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Реформа сучасної української школи спрямована на формування у молодших школярів важливих життєвих компетентностей, спрямованих на їх майбутню успішну реалізацію у суспільстві. До них відносять: здатність проявляти ініціативу, логічно і обґрунтовано висловлювати власну думку, вміти системно і критично мислити, вирішувати проблеми, приймати рішення, співпрацювати з іншими, розвивати всі сфери особистості, зокрема, емоційно-індивідуальну. Варто відзначити, що в освітньому процесі початкової школи позиція емоційного інтелекту набуває більш важливого значення, його роль посилюється. Надзвичайно важливим завданням нової української школи є розвиток емоційного інтелекту молодших школярів, можливість навчити учнів керувати власними емоціями, напрацьовувати навички, щодо розуміння як власних емоційних станів та оточуючих людей. Враховуючи визначений напрям реформування, перед сучасною школою постає важливе питання щодо розвитку емоційного інтелекту молодших школярів, зважаючи на чинники, які його детермінують.

Емоційний інтелект – є поєднання інтелекту та емоцій за яких особистість здатна розбиратися у своїх і чужих почуттях, рахуватися з оточуючими і будувати з ними відносини на основі довіри і співпереживання [5].

До основних груп чинників, які детермінують розвиток емоційного інтелекту в умовах навчальної діяльності учнів початкової школи відносять біологічні та педагогічні. Біологічні чинники індивідуальні для кожної дитини. У прояві педагогічних чинників, головна роль, в освітньому процесі, надається позитивному та креативному вчителю, який своєю діяльністю спонукає активізацію різного спектру емоцій в учнів на уроках та у позаурочний час.

До біологічних чинників розвитку емоційного інтелекту відносять (за Д. Гоулменом):

1. Рівень емоційного інтелекту батьків.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

2. Домінування правої півкулі, яка відповідає за творчість, уяву, інтуїцію, сприйняття образів, що допомагає краще розпізнавати емоції оточуючих за мовною інтонацією, невербальними ознаками.

3. Властивості темпераменту, активність екстравертів більш спрямована на зовнішній світ, ніж на себе, вони більш здатні до адекватного реагування на дії та почуття інших людей [3].

До основних педагогічних чинників розвитку емоційного інтелекту відносять:

1. Емоційність вчителя початкової школи. Вчитель може надихнути учнів на творчу спільну роботу, налаштувати на позитивний настрій для роботи на уроці. Вчитель може зробити уроки цікавими, якщо емоційно і захоплено пояснить нову тему, прочитає художній твір. Важливо, щоб вчитель не лише передавав свої емоції, але й зміг зрозуміти емоції учнів, правильно на них реагував. Нова українська школа передбачає, що вчитель вмотивований щодо свого професійного розвитку та здійснення освітнього процесу, він позитивний і успішний, розуміє емоції учнів і свої власні.

2. Емоційне спілкування в освітньому середовищі. Емоційне спілкування вчителя з учнями та однокласниками між собою, передбачає обмін цікавою і корисною інформацією, забезпечує потреби дітей в емоційному контакті, підвищує впевненість учнів у власних поглядах, викликає симпатію, довіру та вчить керувати власними емоціями під час виконання спільних завдань на уроках, під час спілкування на перервах.

3. Атмосфера емоційного комфорту. На самопочуття дитини та її позитивний емоційний стан впливають щирі, дружні взаємини у колективі, толерантне ставлення, розуміння її потреб, підтримка здібностей, талантів. Атмосфера емоційного комфорту допоможе кожному учневі реалізувати себе, досягти успіху у навчанні.

4. Емоційність змісту навчального матеріалу, який вивчається у школі. Важливо, щоб навчальний матеріал, його подача, включали в себе

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

яскраві і цікаві приклади, які викликають почуття та емоції в учнів, визначають їхнє ставлення до себе, однокласників, сприяють кращому сприйняттю та запам'ятовуванню нового матеріалу.

5. Форми активної роботи у навчальній і виховній діяльності, що викликають емоції у дітей. Позитивно впливають на розвиток інтелекту та емоційну сферу дітей молодшого шкільного віку змагання, конкурси, вікторини, тренінги, турніри, ігри. Учні мають можливість не лише позмагатися, а й підвищити свою самооцінку, впевненість у собі, розкрити свої таланти і відчувати багато різних емоцій, такі як радість, інтерес, задоволення, обурення, розчарування, симпатія.

6. Мультимедійні засоби. Використання на уроках презентацій, навчальних фільмів, фотоколажів, буктрейлерів допомагає учням активізувати наочно-образне мислення, уявлення про предмет, подію або явище, відповідно до тих тем, що обговорюються та вивчаються на уроках. За допомогою яскравого зображення на екрані, що демонструє вчитель під час уроку, у дітей виникають емоції радості, захоплення, здивування.

7. Взаємна співпраця вчителів, учнів та їх батьків. Такі відносини ґрунтуються на взаємній довірі, вони спрямовані на розумінні внутрішнього світу інших, дозволяють не лише відчувати, бачити і сприймати свої емоції, але й емоції оточуючих, розвивають вміння керувати власними емоціями, щоб вирішувати певні питання. В такій взаємодії проявляється повага та довіра до дитини, гуманістичний підхід до її розвитку, становлення її як особистості та сприяє розвитку її емоційного інтелекту [4; 5].

Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив, що роль емоційного інтелекту набуває важливого значення для становлення гармонійної особистості та розвитку її творчих здібностей. Емоційний інтелект є однією з головних складових у досягненні життєвого та професійного успіху. Дослідженнями підтверджено, що емоційний інтелект

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

можна і варто розвивати впродовж життя, починаючи з дитячого віку, молодший шкільний вік, у цьому сенсі, є одним з найбільш сенситивних.

Список використаних джерел:

1. Андреева И.Н. Эмоциональный интеллект как феномен современной психологии / И. Н. Андреева. – Новополюцк : ПГУ, 2011. – 388 с.
2. Березюк Г. Емоційний інтелект як детермінанта внутрішньої свободи особистості / Г.Березюк // Психологічні студії Львівського ун-ту. – 2002.– С. 20–23.
3. Гоулман Д. Эмоциональное лидерство: Искусство управления людьми на основе эмоционального интеллекта. /Д. Гоулман. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2005. – С. 104–109.
4. Сухопара І. Чинники розвитку емоційного інтелекту молодших школярів у контексті нової української школи / І. Сухопара // Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки. - № 2 (65). - 2019, С. 296-301.
5. Челало С. Емоційний інтелект у контексті розвитку особистості / С. Челало // Портал наукових конференцій. Педагогічний університет імені В. Винниченка, 21 травня, 2015 // Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.cuspu.edu.ua/en/2014-rik/3-mizhnarodna-internet-konferentsiia-2015/sektsiia-1/3519-emotsiynny-intelekt-u-konteksti-rozvytku-osobystosti>

ОПТИМІЗАЦІЯ СТИЛЮ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПІДЛІТКІВ

*Євгенія Шашкова
НПУ імені М. П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Дзюбенко О. А.,*

кандидат психологічних наук, доцент

Анотація. У статті висвітлені психологічні рекомендації спрямовані на оптимізацію стилю сімейного виховання батьками своїх дітей підліткового віку. Визначена необхідність запропонованої теми зумовлена попереднім проведенням теоретико-емпіричного дослідження, яким було встановлено, що стиль батьківського спілкування у сім'ї має вплив на рівень розвитку емоційного інтелекту дитини.

Ключові слова: емоційний інтелект, підлітковий вік, стиль сімейного виховання.

У результаті проведеного теоретико-емпіричного дослідження, статистично-математичної перевірки гіпотези про вплив сімейного виховання на розвиток емоційного інтелекту підлітків, нами було підтверджено визначена закономірність. Оскільки спілкування у сім'ї формує емоційний інтелект дітей, то виникає необхідність його оптимізації, особливо стосовно дітей підліткового віку, для яких міжособистісна взаємодія, комунікація має важливе значення для подальшого особистісного розвитку. Батьки мають бути інформовані про методи виховання і вміло їх застосовувати.

Метод виховання – це найкоротший шлях досягнення оптимальних результатів, що відповідають поставленим виховним цілям. В. Сластьоніним, була запропонована класифікація, згідно з якою методи виховання поділяються на 4 групи:

1. *Методи формування свідомості*, в основі яких лежить слово. Лекція, дискусія, переконання, навіювання, приклад.
2. *Методи формування досвіду поведінки*, завдяки яким закріплюються знання, формуються уміння, навички і звичні форми поведінки. До цієї групи відносяться привчання, тренування, педагогічна вимога, громадська думка, прогнозування, виховні ситуації.
3. *Методи стимулювання діяльності і поведінки* є допоміжною до двох попередніх груп для стимуляції попередніх двох методів. Ця група містить такі методи, як гра, змагання, заохочення, покарання.
4. *Методи самовиховання* містять практичні навички самовиховання особистості, ця група містить самопізнання, самоусвідомлення, саморегуляцію [7].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

В. Сластьонін описав наступні методи формування свідомості як способи виховного процесу: розповідь, бесіда, дискусія, переконання, навіювання, метод прикладу. Головні правила, які треба завжди розуміти та виконувати - будь-який метод потрібно реалізовувати ненав'язливо, спокійно, у дружній атмосфері, з бажанням вислухати, зрозуміти думку дитини [там само].

Один із запропонованих методів працює навіть тоді, коли ми не намагаємося навчити дитину, за власним бажанням або підсвідомо. Це метод прикладу. «Ваша власна поведінка, — писав А. Макаренко, звертаючись до батьків, — вирішальна річ. Не думайте, що ви виховуєте дитину тільки тоді, коли з нею розмовляєте, або повчаєте її, або наказуєте їй. Ви виховуєте її в кожен момент вашого життя, навіть тоді, коли вас немає дома. Як ви одягаєтеся, як ви розмовляєте з іншими людьми і про інших людей, як ви радієте або сумуєте, як ви поводитися з друзями і ворогами, як ви смієтесь, читаєте газету, — все це має для дитини велике значення. Найменші зміни в інтонації дитина бачить, відчуває, всі повороти вашої думки доходять до неї невидимими шляхами, ви їх не помічаєте. А якщо вдома ви грубі або хвастливі, або ви пиячите, а ще гірше, якщо ви ображаєте матір, вам уже не треба думати про виховання: ви вже виховуєте своїх дітей і виховуєте погано, і ніякі найкращі поради й методи вам не допоможуть [2].

Проблему емоційного інтелекту вивчали: Ю. Гіппенрейтер, О. Путілова, Л. Новікова, М. Нгуен, Д. Рижов та багато інших. Вчені зазначають, що особливі умови є обов'язковою складовою розвитку емоційного інтелекту.

О. Путілова у роботі називає наступні умови розвитку емоційного інтелекту:

- 1) наявність прикладу дорослої емоційно компетентної людини, яка навчить дитину адекватно стану проявляти свої емоції, розпізнавати емоції інших, розв'язувати конфліктні емоціогенні ситуації;

- 2) допомога розбору ситуацій, які виникають з однолітками (вчити

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

проявляти відчуття, домовлятися, розуміти співрозмовника);

3) обговорення емоцій, почуттів з дитиною з метою виробити в ній вміння реагувати на ті чи інші емоції, емоційні ситуації [4].

Отже, на думку вченої, умова спілкування дітей з дорослим з метою обговорення емоційних станів та емоціогенних ситуацій сприяє розвитку ЕІ дитини.

На думку Д. Рижова, спілкування дитини з однолітками є дуже важливою умовою формування ЕІ дитини [5].

Л. Новикова пропонує два способи розвитку емоційного інтелекту - безпосередньо, напряду, або розвиваючи такі особистісні якості, як емоційна стійкість, емпатія, рівень суб'єктивного контролю та позитивне відношення до себе [3].

Розвиток рівня емоційного інтелекту Ю. Гиппенрейтер вбачає через розвинення емпатії, співчуття (з вираженими емоціями), вміння надати оцінку вибраних дій та побачити ситуацію очима співрозмовника [1].

С. Семенака для розвитку емоційного інтелекту пропонує вчити дітей проявляти, розрізняти свої емоції та емоції інших, контролювати та керувати емоціями та відчуттями [6].

Сімейне виховання – це фундамент на якому будується психічне здоров'я, ціннісне ставлення дитини до себе, до соціуму. Будуючи такий фундамент, необхідно пам'ятати, що міцність споруди залежить від якості матеріалу. Тому потрібно обирати такі методи виховання, які не травмують дитину, які спонукають її до виправлення своїх помилок або поведінки і, при цьому, зберігається самоповага, душевна доброта, внутрішній спокій, довіра до батьків і оточення. Оптимізація стилю сімейного виховання є важливою умовою розвитку особистості підлітка, зокрема, його емоційного інтелекту.

Список використаних джерел:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

1. Гиппенрейтер Ю.Б. Продолжаем общаться с ребёнком : Так? / Ю.Б. Гиппенрейтер. – М. : АСТ, Астрель, 2014. – 288 с.
2. Макаренко А. Загальні умови сімейного виховання / А. Макаренко. Твори у 7-и т. – Т. 4.
3. Новикова Л.М. Настольная книга школьного психолога / Л.М. Новикова, И.В. Самойлова. – М. : «Эксмо», 2008. – 384 с.
4. Путилова О. А. Эмоциональный мир ребенка / О.А. Путилова. – М. : Генезис, 2012. – 122 с.
5. Рыжов Д.В. Младший школьный возраст как сенситивный период развития эмоционального интеллекта / Д.В. Рыжов // Среднее профессиональное образование. – 2013. - № 2 . – С. 29 – 31.
6. Семенака С.И. Учимся сочувствовать, сопереживать / С.И. Семенака. – М. : АРКТИ, 2011. – 79 с.
7. Слостенин В. Педагогика: Учеб. пособие для студентов педагогических учебных заведений. / В. Слостенин, И. Исаев, А. Мищенко, Е. Шиянов. - М.: Школа-Пресс, 2000 - 512 с.

СЕКЦІЇ 3 / 4

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ШКІЛЬНОЇ І ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА В ІСТОРИЧНОМУ ДИСКУРСІ

ПІДЛІТКОВЕ НАСИЛЛЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

*Дарія Бей
НПУ ім. М. П. Драгоманова
м. Київ
науковий керівник: Лещенко Н.А.,
кандидат педагогічних наук, старший викладач*

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Анотація. У статті розглянуто соціально-педагогічний аспект булінгу серед підлітків у закладах освіти. Автор актуалізує обрану проблематику на основі проведеного опитування серед дітей підліткового віку однієї із установ середньої освіти в Україні.

Ключові слова: насилля, цькування, підліток, школа, булінг, соціально-педагогічна проблема.

Проблема насильства над дітьми досить часто актуалізується в Україні. Науковці зазначають, що цькування відбувається у різних сферах дитячої життєдіяльності: вдома, навчальних закладах, під час контактів із правоохоронними органами, в опікунських закладах.

Питаннями подолання булінгу на теоретичному рівні цікавилися зарубіжні науковці: Д. Ольвеус, Д. Лейн, Е. Роланд, Е. Міллер, Д. Таттум, Д. Томпсон. В Україні феномен шкільного булінгу висвітлювали такі вчені, як Є. Волков, С. Кривцова, А. Орлов, А. Малішевська, В. Хмелько та інші.

Булінг розуміють як агресивне переслідування людини однією особою або групою осіб. Це стосується не лише фізичної агресії, а й психологічного тиску, намовляння, маніпуляцій тощо. Статистика підтверджує, що майже кожен третій (37,9%) український школяр зазнавав образ, знуцання, приниження іншими підлітками [1]. Деякі помилково вважають, що ця проблема не існувала 20-30 рр. тому, адже розповсюдження вона отримана лише у 2000-2010-х рр.. завдяки появі соціальних мереж, месенджерів.

Метою статті є вивчення соціально-педагогічної сутності підліткового булінгу та основних елементів психолого-педагогічної стратегії України й світу щодо його розв'язання.

ЮНІСЕФ визначає булінг (від англ. to bull – переслідувати) як небажану агресивну поведінку дітей шкільного віку, що призводить до цькування дитини іншими з метою приниження, залякування та демонстрації сили [1]. Статистичні дані у дослідженнях ЮНІСЕФ [1] показують, що в Україні серед дітей 11-17 років:

- 67% знайомі із проблемою булінгу;
- 24% відносяться до жертв булінгу;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- 48% замовчували випадки булінгу;
- 44% спостерігали за булінгом та ігнорували його.

Для дитини, а особливо підлітка, важливо бути частиною єдиної групи. На основі безпосереднього досвіду, навіть пов'язаного із негативними переживаннями, представник дитячого колективу засвоює основи самоврядування, норми життя та правила поведінки, систему вимог до особистості, підпорядкування та інші способи освоєння соціуму. Це пояснює, на думку Волкової О.М., Волкова І.В., Скитневської Л.В., причини терплячості жертв насильства, не дивлячись на біль та складні емоційні переживання внаслідок фізичного та психологічного тиску [2].

Достовірність статистичних показників ЮНІСЕФ підтверджена опитуванням громадської організації STUDENA серед українських вчителів у 2018 р. [5]. Так, 63,9% вчителів знайома проблема цькуванням дітей у своєму класі, 51,3% таких випадків трапляються із підлітками.

Із метою визначення актуальності обраної теми автором проведено опитування учнів Чорноморського ліцею Чорноморської міської ради Одеського району Одеської області. Воно включало п'ятнадцять пунктів та передбачало визначення наявності проблеми цькування загалом, його обсяг та характер, ставлення до вказаної події. Отримані результати узагальнено у Таблиці 1.

Таблиця 1

Розповсюдження булінгу у школі

Стать		Учасники булінгу							Всього	
		не брало участі	жертва	кривдник	кривдник-жертва	свідок	свідок-жертва	свідок-жертва-кривдник		кривдник-свідок
жіноча	кількість	7	0	1	7	2	9	21	4	51
	% серед дівчат	4%	3%	1%	5%	8%	2%	14%	3%	9%
чоловіча	кількість	0	5	2	7	7	2	21	2	06
	% серед			2%	7%			20%	2%	

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

	хлопців	8%	4%			6%	1%			1%
всього	кількість	7	5	3	14	9	1	42	6	257
	загальна	6%	4%	1%	5%	3%	2%	16%	3%	100%

Тож проведене опитування показало, що дівчата 10-12 років виявляли більший інтерес до дослідження, ніж хлопці. Для учнів п'ятих-шостих класів характерними виявилися тенденції до невпевненості у власних відповідях, розмов на абстрактні теми, постановці додаткових питань. П'ятикласники постійно порушували дисципліну й мали проблеми із концентрацією уваги. Учні 7-9 класів, як правило, вдавалися до жартів та порушення поведінки. Проведення дослідження потребувало використання організаційних вмінь та навичок педагогічного спілкування. Серед числа «порушників дисципліни» виділялася група від одного до трьох школярів. Іноді їх кількість становила 5. Більшість дітей 13-15 років спокійно виявляли себе. Старші учні (16-17 років) після короткого інструктажу й отримання бланків для відповідей майже не проявили цікавості. Інколи ставилися актуальні питання, в поодиноких випадках, коментування та обговорення. Спостереження за їх поведінкою дозволяє стверджувати, що учні повністю усвідомлювали вимоги опитування й не відволікались на сторонні дії та однолітків.

Відповідно до представлених у таблиці даних, 76% дівчат та 74% хлопців були учасниками булінгу, що є значно більшим відсотком, ніж показник офіційної статистики України. Тож, можна підсумувати, що для учнів старших класів Чорноморського ліцею Чорноморської міської ради Одеського району Одеської області означена соціально-педагогічна проблема є досить актуальною. А тому вони потребують допомоги вчителів та батьківського колективу.

З метою пошуку ефективних шляхів вирішення питання цькування у шкільному середовищі підлітків звернемося до досвіду зарубіжних країн. Як показують вивчені інформаційні джерела, значним потенціалом володіє Велика Британія. Зокрема, ще у 2006 р. Міністерство освіти Королівства

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

розробило рекомендації та стратегії, спрямовані на запобігання й знищення булінгу в середніх навчальних закладах. Кожна школа прийняла необхідний Статут, залучила до роботи батьків, громаду, учнів, представників органів управління освітою, церкву, поліцію [6].

Основними заходами щодо просвітницько-профілактичної роботи шкіл Великої Британії є внесення означеної тематики у навчальні програми. Так, змістився акцент у вивченні основ психології, соціального та здорового способу життя; розширився аспект соціальних заходів у шкільному календарі позакласних подій. Досить дієвою формою соціально-педагогічної роботи щодо попередження булінгу серед підлітків є проведення Антибулінгового тижня [6]. Зокрема, його впровадження сприяє усвідомленню учнями своїх прав, свобод та обов'язків, розвитку розуміння та поваги до відмінностей між людьми, інформуванню про сутність та різновиди цькування, його наслідки, наданню кваліфікованої психологічної допомоги. Позитивним є те, що подібний захід набуває поширення і в Україні [4].

Тож, підліткове насилля як соціально-педагогічна проблема потребує вирішення на рівні включення у шкільну програму класних годин, спрямованих на просвітницьку діяльність. Також слід проводити батьківські збори, під час яких будуть актуалізуватися питання булінгу школярів основної та старшої школи.

Однак більш сутнісним вважаємо наявність стратегічних рішень в освітній політиці України в цілому, які б сприяли забезпеченню сприятливих умов, підтримку учнів у процесі соціалізації та входженні в підліткову субкультуру.

Список використаних джерел:

1. Булінг та кібербулінг у підлітковому середовищі. Доступ з головної сторінки сайту. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/bullying-cyberbylling-teens-Ukraine>

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

2. Волкова Е. Н., Волкова И. В., Скитневская Л. В. Культурно-историческая теория Л.С. Выготского как методологическое основание для исследований подросткового буллинга. *Теоретическая и экспериментальная психология*. 2017. Т. 10. №. 2. С. 6-18. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/kulturno-istoricheskaya-teoriya-l-s-vygotskogo-kak-metodologicheskoe-osnovanie-dlya-issledovaniy-podrostkovogo-bullinga>
3. Маркевич О. К. Кримінальна відповідальність за булінг як новий інструмент захисту прав людини в Україні. Дослідження на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня “магістр” за спеціальністю 262 – Правоохоронна діяльність. Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, 2020. 82 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/40395/1/%D0%9C%D0%B0%D0%B3.%D0%9C%D0%B0%D1%80%D0%BA%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87.pdf>
4. Протидія булінгу в закладі освіти: системний підхід. методичний посібник / Андрєєнкова В.Л., Мельничук В.О., Калашник О.А. Київ : ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 132 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/protidia-bulingu/2019-11-25-protydiy-bulliny.pdf>
5. Юрченко О. За що в наших школах цькують дітей? *Освіторія Медіа*. Доступ з головної сторінки сайту. URL: <https://osvitoria.media/experience/za-shho-v-nashyh-shkolah-tskuyut-ditej/>
6. Safe to Learn: Embedding Anti-Bullying Work in Schools. *Department for Children, Schools and Families guidance*. 2008. URL: www.teachernet.gov.uk/wholeschool/behaviour/tacklingbullying/racistbullying

**ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В
ПРИВАТНИХ ШКОЛАХ УКРАЇНИ.**

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

*Анастасія Боборикіна
НПУ ім. М. П. Драгоманова
м. Київ*

*науковий керівник: Лещенко Н.А.,
кандидат педагогічних наук, старший викладач*

Анотація. У статті автор розглядає функціонування загальноосвітніх закладів приватної форми власності. Увага зацентована на особливостях організації освітнього процесу для учнів у приватних школах України.

Ключові слова: загальноосвітня школа, приватний заклад, освітній процес, педагог, дитиноцентризм, особистість.

Різноманітність типів навчальних закладів та форм надання освітніх послуг вважається головним чинником розвитку сучасної освітньої системи в Україні. Виникнення приватних шкіл сприяє демократизації шкільної освіти, створенню комфортних умов навчання, підвищенню рівня успішності школярів.

Питаннями функціонування приватних установ України цікавляться не лише науковці, але й педагоги-практики. Зокрема, Л. Паращенко, І. Тимошенко [3] вивчають можливості інтеграції приватних навчальних закладів в єдиний освітній простір. Підвищення якості освіти через розширення мережі приватних шкіл досліджує О. Сенчук [6]. На необхідності вдосконалення існуючої системи освіти зауважує О.Макаренко [2]. Н.Хайдарі характеризує приватну освіту як основу діяльності елітних навчальних закладів України [7]. Теоретичні засади діяльності приватних початкових шкіл України в історичній ретроспективі вивчає О. Пилипів [4].

Метою статті є вивчення особливостей організації процесів навчання та виховання у приватних школах, окреслення їх основних переваг та недоліків.

Аналіз літератури дозволяє визначити підходи до побудови педагогічного процесу в загальноосвітніх закладах приватної форми власності. Перш за все, це врахування індивідуальних та особистісних особливостей учнів. Адже найважливішою для педагогів та батьків є дитина: її почуття, емоційний стан, вмотивованість, рівень самооцінки, можливість самовираження, якість міжособистісних стосунків та психологічний комфорт

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

протягом усього освітнього процесу. Батьки з упевненістю стверджують, що учнів оточує атмосфера любові, взаєморозуміння та підтримки. Дитиноцентризм є головною орієнтацією педагогів приватних шкіл. А дбайливе та бережливе ставлення до учнів, забезпечення комфортних умов навчання, безпеки і свободи, повага до особистості кожного вихованця розглядаються в якості необхідних умов їх повноцінного формування.

Однією з переваг навчання у приватних закладах України, як стверджують розглянуті джерела, є невелика кількість учнів в класі. Вказана особливість організації навчального процесу дає змогу по-перше, найбільш ефективно здійснювати індивідуальний підхід, а по-друге, підвищувати результативність навчання. Окрім того, невелика наповнюваність класів сприяє становленню міцних дружніх взаємин у колективі. А тому керівництво приватних шкіл впроваджує інтерактивні заходи в життя шкільного колективу, підтримує ініціативу учнів щодо проведення екскурсій, вечірок, проектів, флешмобів, театралізованих вистав чи волонтерства. Спільно проведений час та спілкування у невимушеній атмосфері дають змогу познайомитися, об'єднатися й побудувати приятельські стосунки.

Важливо те, що в процесі виховання педагоги приділяють увагу як колективу в цілому, так і кожній особистості. Вчитель прагне діяти за правилом: «формувати, а не руйнувати» і це відображається на його вмінні керувати навчально-виховним процесом. До того ж, вчитель не порівнює учнів між собою, а показує можливості кожного у відповідності із власними успіхами чи невдачами.

Ще одним підходом до організації педагогічного процесу в загальноосвітніх закладах приватної форми власності є принцип рівності. Як правило, у державних школах дитина змушена вживатись у колектив, інколи й виживати [3]. У приватних закладах - значно зменшується кількість випадків булінгу чи відторгнення. Звичайно, конфлікти є частиною життєдіяльності кожного колективу, однак за умови посиленого контролю за

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

психологічним станом учнів та формуванню у них рис ментально здорової та врівноваженої людини, педагоги мають можливість легше врегульовувати педагогічні конфлікти.

Як приватні, так і державні навчальні заклади у своїй діяльності чітко дотримуються державного стандарту базової середньої освіти. Однак саме приватні школи значно розширюють спектр додаткових предметів для вивчення [5]. До їх переліку належать: іноземні мови, робототехніка, фінансова грамотність, дебати, психологія, спортивні гуртки, шахи, вокальні, театральні та арт-студії [5].

Слід відмітити й про прихильність приватних шкіл до впровадження альтернативних методик навчання [5]. Наприклад, навчання може відбуватись за італійською системою М.Монтессорі або ж за вальдорфською методикою Р.Штайнера. Кожна із них надає додаткові можливості для всебічного формування школярів.

Потреба повноцінного розвитку дитини чітко усвідомлюють у школах приватної форми власності. Аналіз джерел показує, що вчителі цих установ орієнтуються на запити ринку праці. Роботодавцям хочеться бачити людину, здатну вирішувати складні, системні завдання, і це динамічна комбінація професійних якостей, мислення, швидкості реакції, вміння взаємодіяти з іншими людьми, ціннісної платформи людини, на основі якої він приймає рішення. Тому своїм завданням вони вбачають формування якостей та навичок школярів, що допоможуть їм стати універсальними працівниками, здатними до самовдосконалення та ефективної роботи в будь-яких умовах. Іншими словами, приділяти увагу розвитку soft та hard skills учнів.

Hard skills – це професійні знання людини, якими вона оволодіває під час навчання в школі. “Тверді” навички також можна отримати в ході навчання на робочому місці та здобути через досвід. Прикладами hard skills є аналітика, копірайтинг, графічний дизайн, мови програмування. Soft skills («м’які навички»), які іноді ще називають “основними” або “навичками

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

міжособистісної взаємодії”, стосуються того, як люди співпрацюють один з одним. На відміну від твердих, цим навичкам складніше навчитися та нелегко оволодіти самотійно. До них відносять: креативність, емпатію, емоційний інтелект, надійність, критичне мислення, вміння працювати в команді та спілкуватися, приймати рішення й співпрацювати, вирішувати проблеми [1].

Завдяки особливостям організації освітнього процесу в приватних школах орієнтуються на формування в учнів «м'яких навичок», натомість як в школах державного типу віддають перевагу «твердим». М'які ж навички, що потребують поглибленої психологічної роботи, вміння знайти індивідуальний підхід до учня, залишаються поза увагою.

Вказуючи на недоліки функціонування приватних шкіл України дослідники одностайно виділяють високу вартість освітніх послуг. Навіть із урахуванням певної системи знижок за навчання (зменшення вартості для декількох дітей із однієї сім'ї, внесення оплати за навчання одноразово за весь період та ін.), його вартість залишається недоступною для загалу.

До недоліку організації діяльності недержавних загальноосвітніх установ можна віднести і обумовленість можливостей педагогічного персоналу запитами батьків. Так, у приватних школах батьки мають право брати безпосередню участь у регулюванні та функціонуванні освітнього процесу. Зазвичай це допомагає створити комфортні умови для перебігу навчання, хоча бувають й випадки необґрунтованого й надмірного втручання батьків у внутрішні справи закладу.

Наступний виявлений недолік їх роботи також пов'язаний із коштами. Зокрема, в школі існує системи грошових штрафів та спрощена процедура розірвання контракту із учнем. Таким способом адміністрація установи вирішує питання із порушенням дисципліни. У державній школі досить важко змусити батьків вплинути на дитину у випадку неналежної поведінки чи спонукати їх перевести дитину до іншого закладу.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Отже, формування повноцінної особистості у загальноосвітній школі можливе за умови ставлення до неї як до унікальної. Вияв поваги, любов, позиція прийняття з боку педагога, увага до бажань, думок та переконань школярів є тими складовими на яких має ґрунтуватися освітній процес. Специфіка організації діяльності приватних шкіл України дає можливість впровадити означені позиції на практиці. Такі можливості й відносяться до основних переваг навчання у недержавних загальноосвітніх установах. В той же час суттєвим недоліки їх функціонування визначають високу вартість освітніх послуг, надмірну залученість батьків до освітнього процесу та систему грошових штрафів за порушення дисципліни.

Список використаних джерел:

1. Лещенко Наталія. Формування трансверсальних компетентностей у здобувачів вищої освіти: Європейський досвід. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Українська освіта: аксіологія європейського вибору»* м. Київ, 21–22 жовтня 2021 року. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2021. С. 260-264. Доступ з головної сторінки сайту. URL : <http://scaes.info/activities/conferences/356/>
2. Макаренко О. Виховання інноватора – виклик для нашої системи виховання. *WoMo*. Доступ з головної сторінки сайту. URL: <https://womo.ua/oksana-makarenko-vospitanie-innovatora-vyizov-dlya-nashey-sistemyi-obrazovaniya/>
3. Паращенко Л., Громовий В. Приватні школи в Україні: уверх сходами які ведуть до низу. *Освітня політика*. Портал громадських експертів. Доступ з головної сторінки сайту. URL: <http://education-ua.org/ua/articles/143-privatni-shkoli-v-ukrajini-uverkh-skhodami-yaki-vedut-donizu>
4. Пилипів О. Розробка теоретичних засад діяльності приватних початкових шкіл в Україні (кінець ХХ - початок ХХІ ст.). *Актуальні*

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

проблеми сучасної соціології соціальної роботи та професійної підготовки фахівців: матеріали доповідей та повідомлень Міжнародної науково-практичної конференції. Ужгород (16 вересня 2016 року). Ужгород, 2016. С. 136-138.

5. П'ять історій з приватних шкіл. Як працює недержавна освіта Грузії, Вірменії та України? *Вісімнадцять три нулі*. Доступ з головної сторінки сайту. URL: <https://18000.com.ua/tilda/5-istorij-z-privatnix-shkil-yak-pracyuye-nederzhavna-osvita-gruzi%D1%97-virmeni%D1%97-ta-ukra%D1%97ni/>

6. Сенчук О. В. Створення нових можливостей підвищення якості освіти через сприяння розвитку приватних шкіл та особливості управління ними. *Освітологічний дискурс*. 2010. № 2. С. 165-175. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2010_2_16

7. Хайдарі Н.І. Приватна освіта як основа діяльності елітних навчальних закладів в Україні. *Педагогічна наука в Україні за роки Незалежності: здобутки, прорахунки, перспективи: матеріали всеукр. наук.-практ. конференції (Херсон 15-16 листопада 2017 року). Херсон: Гельветика, 2017. С. 29-32.*

ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У СУЧАСНИХ УЧНІВ У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

*Катерина Бондар
НПУ імені М.П. Драгоманова,
м. Київ
Науковий керівник: Коханко О.Г.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. *Кричномисляча особистість, що вміє адекватно сприймати та аналізувати зовнішню інформацію, – це необхідність сучасного суспільства. Дана публікація присвячена аналізу психолого-педагогічної літератури щодо вивченості проблеми розвитку критичного мислення учнів початкової школи.*

Ключові слова: *критичне мислення, початкова школа, молодші школярі.*

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Людина за своєю природою розумна, і тому кожному з нас властиво мислити. По суті, якість нашого життя - всього, що ми творимо, виробляємо, будуємо, - повністю залежить від якості наших думок та ідей. Щодня приймається величезна кількість важливих рішень, і вже сьогодні варто турбуватися про те, як ці рішення приймаються. Особистість здатна продукувати «цінні» думки, готова до соціальної творчості та безперервної освіти, може бути сформована лише особливою системою навчання, метою якої є розвиток якостей, адекватних критичному мисленню.

Здатність мислити критично була важлива у всі часи, але саме зараз, на межі соціальних формацій, дана якість стає життєво необхідною.

Словосполучення «критичне мислення» посіло своє місце у працях науковців не миттєво, йому передували дослідження процесів мислення, яке автори характеризували як «творче», «ефективне» і т.д. Як сталий термін, словосполучення «критичне мислення» почали активно застосовувати лише у 70-х роках ХХ століття. Та дослідники цього поняття знаходять його коріння ще у роботах таких мислителів, як Платон, Аристотель, Фома Аквінський, Дж.Міль, Б.Рассел та К.Поппер.

Технологія розвитку критичного мислення розроблена американськими педагогами К. Мередіт, Д. Огл, Д. Стіл, Ч. Темпл. Вона являє собою цілісну систему, яка формує навички роботи з інформацією. Здатність критично мислити є досить цінним умінням для людини ХХІ століття, вимушеної практично безперервно перебувати під інформаційним тиском і численними спробами інформаційного маніпулювання свідомістю громадян, в комунікаційних контактах із іншими людьми тощо.

З боку науковців-педагогів критичне мислення, на відміну від психологів, далеко не одразу отримало належну увагу і підтримку. У другій половині ХХ століття педагогами Л. Кондратьєвою, Г. Липкіною,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Ш.Амонашвілі з різних сторін розглядалася «критичність» як обов'язкова умова оцінки (самооцінки), контролю (самоконтролю) учнів.

На думку О.Пометун, найважливішим аспектом критичного мислення є його відповідність вимогам демократизації освіти та суспільства. Воно є дієвим способом виховання демократичного менталітету громадян, як вчителів, так і учнів [3].

На думку І. Мороченкової, властивостями критичного мислення, які дозволяють усвідомлювати його як особистісне досягнення індивіда, є: рефлексивність (уміння працювати не тільки зі знаннями, але й з власними способами отримання знань); прагматичність (уміння застосовувати отримані знання на практиці); суб'єктність («особистісність» одержуваного знання, присвоєння його людиною, убудованість у систему досвіду).

Зважаючи на різноманітні трактування поняття «критичне мислення», загальний зміст їх зводиться до такого: критично мислити - значить усвідомлено оцінювати, міркувати, мислити, тобто проявляти людиною психічну, емоційну, пізнавальну активність, що повинна бути спрямована на вирішення конкретної проблеми.

Вивчивши авторитетні думки науковців щодо трактування поняття «критичне мислення», доходимо висновку, що в основі здатності особистості критично мислити є такі властивості:

- свобода та самостійність (здатність висловити ідею незалежно від інших);
- уміння критично опрацьовувати різноманітну інформацію, де остання є відправною, а не кінцевою точкою розвитку для вироблення власної зваженої думки;
- визначати важливі питання та проблеми, які потрібно вирішити;
- знаходити власне вирішення проблеми, використовувати переконливу аргументацію і підкріплювати її розумними доказами, брати на себе відповідальність;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

– обмін власними думками з іншими, обговорювати, сперечатися, поглиблювати, або змінювати під ґрунтовними аргументами опонентів, свою позицію.

Необхідність розроблення теорії розвитку критичного мислення обумовлюється сукупністю трьох основних чинників: по-перше, відбувається інтелектуалізація праці, відповідно основна вимога ринку праці до людини - це вміння розв'язувати творчі задачі; по-друге, навчально-виховний процес має відповідати потребам дитини й виходити з них; по-третє, методика навчання має відповідати основним психолого-педагогічним закономірностям, а також закономірностям нейрофізіологічної діяльності мозку, що знаходяться в основі психічного розвитку [1].

М. Ліпман започаткував практику навчання критичного мислення і пов'язував необхідність такого навчання із тим, що демократичне суспільство потребує розумних громадян, а не просто раціональних. М.Ліпман виділяє 6 ключових елементів критичного мислення [6]:

- вміння мислити, яке передбачає оволодіння певними прийомами, що розвивають апарат операцій мислення;
- формулювання самостійних суджень, яке передбачає вміння продуктивного порівняння різних суджень і визначення альтернатив;
- відповідальність, яка передбачає вміння доводити за допомогою переконливих аргументів власні думки, які будуть предметом подальшого розгляду іншими;
- самокорекція, яка передбачає використання людиною критичного мислення як методу, зверненого на її власні судження з метою їх виправлення чи покращення;
- вибір критеріїв, які бере до уваги критично мисляча людина з метою їх детального аналізу чи критики;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

– увага та чуйність до контексту передбачає розуміння загальних критеріїв у зв'язку із контекстом їх використання та розробку інших альтернативних критеріїв, що відповідають конкретній ситуації.

Варто зауважити, що будь-який тип мислення має свої конкретні характеристики, тобто ознаки, властиві саме цьому типу мислення. Серед основних ознак критичного мислення науковці (В. Болотов, М. Вейнстайн, Т. Воропай, Н. Кравченко, О. Тягло, Д. Халперн та інші) насамперед визначають такі: вміння виокремлювати та аналізувати різні ситуації, які виникають у реальному житті; пропонувати варіанти для розв'язання поставлених завдань, порівнювати, оцінювати, виявляти недоліки і переваги кожного з них, вибираючи оптимальний; приймати самостійні рішення та прогнозувати їхні наслідки; уміння збирати інформацію з різних джерел; аналізувати її щодо достовірності, точності, корисності для розв'язання поставленої проблеми; чітко і продумано викладати власні думки, аргументовано доводити свою точку зору, уважно ставлячись до чужої та враховуючи її; розпізнавати суперечливі дані, судження, аргументи, виявляти і виправляти помилки в чужих розмірковуваннях та визнавати їх у своїх [5].

На сьогоднішній день технологія формування та розвитку критичного мислення вважається однією з інноваційних педагогічних технологій, що розвиває вміння ставити запитання, визначати проблеми та знаходити шляхи їх розв'язання, приймати належні та продумані рішення.

Ми підійшли до розуміння того, що критичне мислення виступає одночасно як ціль і засоби сучасної освіти, тобто як свідомо позитивна, соціально і особистісно значуща якість, що є якоюсь умовою для успішної самореалізації громадянина.

Формування навичок та умінь критичного мислення відбувається постійно, але особливу роль цьому процесу необхідно приділити тоді, коли людина перебуває на етапі становлення особистості, формування життєвої позиції, отримання знань. Велику роль процесі освоєння навичок і умінь

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

критичного мислення нині грають все освітні організації, і, звісно, не останнє місце у цій низці займає школа. Саме на етапі навчання, коли учні переходять на новий щабель свого розвитку, здатність критично мислити активно формується. За твердженням Д. Халперн, «освіта, розрахована на перспективу, має будуватися на основі двох нерозлучних принципів: вміння швидко орієнтуватися в потоці інформації, що стрімко зростає, і знаходити потрібне, і вміння осмислити і застосувати отриману інформацію». Не можна не погодитися з наведеним вище висловлюванням, оскільки сучасна система освіти та весь навчальний процес зазнали значних змін.

Отже, учень, що вміє критично мислити, володіє різноманітними способами інтерпретації та оцінки інформаційного повідомлення, здатний виділяти в тексті суперечності та типи присутніх у ньому структур, аргументувати свою точку зору, спираючись не тільки на логіку (що вже важливо), а й на уявлення співрозмовника. Такий учень відчуває впевненість у роботі з різними типами інформації, може ефективно використати найрізноманітніші ресурси. На рівні цінностей учень, що критично мислить, вміє ефективно взаємодіяти з інформаційними просторами, принципово приймаючи багатополарність навколишнього світу, можливість співіснування різноманітних точок зору в рамках загальнолюдських цінностей.

Список використаних джерел:

1. Кроуфорд А. Технологія розвитку критичного мислення учнів. К.: Плеяда, 2006. 220 с.
2. Макошова Ю. Розвиток критичного мислення в умовах активного навчання мови та літератури. *Вивчаємо укр. мову та л-ру*. 2009. № 25. С. 2-4.
3. Пометун О. Інтерактивні методики та системи навчання. К.: 2007. 112 с.
4. Терно С. О. Критичне мислення - сучасний вимір суспільствознавчої освіти. Запоріжжя: Просвіта, 2009. 274 с.

5. Тягло О. В. Критичне мислення: навч. Посібник. Х. : Основа, 2008. 187с.

6. Тягло О. Післямова до статей Метью Ліпмана і Марка Вайнштейна. *Вісник програм шкільних обмінів*. 2006. № 27. 29 с.

ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬОГО-ЕСТЕТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ВИКЛИКИ ЧАСУ

*Наталія Верещінська
НПУ імені М.П. Драгоманова
м. Київ*

*Науковий керівник: Шулигіна Р. А.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. В статті схарактеризовано оптимальний рівень соціально-особистісного розвитку дитини та шляхи забезпечення формування почуття прекрасного в різних його проявах; акцентована увага на цінностях до змісту предметного світу і світу мистецтва, розвитку творчих здібностей, набуванні художніх та продуктивних навичок. Акцентовано увагу на значущості оволодіння дитиною різними видами художньої діяльності, що є основою для формування емоційно-ціннісного ставлення до процесу та продуктів творчої діяльності, позитивної мотивації досягнень; здатності орієнтуватися в різноманітних властивостях предметів; розумінню різних способів створення художніх образів, виявленні інтересу до предметів, явищ і форм художньо-естетичної діяльності та оволодінню практичними навичками цієї діяльності.

Ключові слова: дошкільна педагогіка, художньо-естетичний потенціал, діти дошкільного віку, творчість, театралізована діяльність.

Переосмислення державних пріоритетів, цілей, завдань навчання і виховання дітей дошкільного віку ставить перед суспільством питання про становлення творчої особистості, виявлення та розвиток здібностей, творчого потенціалу та пошук шляхів його реалізації. Успіх у вирішенні поставлених завдань криється у змісті художньо-естетичного виховання підростаючого покоління, основу якого складають будь-які вчинки людини, які формують її особистість, визначають систему цінностей і гартують характер.

Педагогічна наука і педагоги-практики розробляють нові ефективні методичні підходи до формування художньо-естетичного потенціалу дітей,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

освітні заклади у взаємодії з батьками прагнуть прищепити сучасним дітям міцні культурні й духовні цінності, виховати особистість, яка розуміє красу [1, 143].

Багатоаспектні напрями досліджень представлені в працях Н. Ветлугіної, Н. Горошко, Н. Кириченко, Т. Комарової, В. Котляр, Т. Науменко, Н. Сакуліної, Є. Фльоріної та інших педагогів. Формуванню художньо-естетичної культури особистості присвячені доробки І. Беха, О. Бованенко, І. Зязюна, М. Кагана, Л. Кондрацької, Ю. Пастухової, О. Рудницької, М. Стельмаховича та інших. Художнього-естетичний потенціал дітей старшого дошкільного віку та його виявлення вивчали Л. Артемова, Р. Жуковська, Ю. Косенко, Т. Маркова, В. Ядешко та інші провідні науковці.

Художньо-естетичний аспект порушеної проблеми, як один із основних для духовно-морального, культурного розвитку особистості є актуальним напрямом модернізації системи дошкільної освіти. Відповідно до Державного стандарту дошкільної освіти [2] художньо-естетичний розвиток передбачає:

- розвиток передумов ціннісно-сміслового сприйняття та розуміння творів мистецтва (словесного, музичного, образотворчого), світу природи;
- становлення естетичного ставлення до навколишнього світу;
- формування елементарних уявлень про види мистецтва;
- сприйняття музики, художньої літератури, фольклору;
- стимулювання співпереживання персонажам художніх творів тощо.

Художньо-естетичне виховання – це цілеспрямований, систематичний вплив на особистість з метою її художнього та естетичного розвитку, тобто формування творчо активної особистості, здатної сприймати та оцінювати прекрасне в природі, праці, суспільних відносинах з позицій естетичного

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

ідеалу, а також відчувати потребу в естетичній діяльності, перетворенні за законами краси [2, 16; 3].

Здійснений аналіз психолого-педагогічної літератури щодо проблеми художньо-естетичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами мистецтва, що ґрунтується на цінностях, дозволили конкретизувати *педагогічні умови*, які підвищують ефективність формування у них художньо-естетичного потенціалу та забезпечують їх подальшу комплексну реалізацію в найтіснішому взаємозв'язку, а саме:

1) змістовне методичне *забезпечення* процесу формування художньо-естетичного потенціалу дітей старшого дошкільного віку засобом мистецтва;

2) *створення* в закладі дошкільної освіти освітньо-виховного креативного середовища, спрямованого на формування художньо-естетичного потенціалу дітей;

3) *актуалізація взаємодії* педагогів та сім'ї з метою виховання у дітей художньо-естетичного потенціалу засобами мистецтва [4, 38].

Процес формування у дітей дошкільного віку художньо-естетичного потенціалу складний і тому вимагає від педагога використання сукупності конкретних, методичних грамотно підібраних форм і засобів педагогічного впливу на вихованців. Доцільними для використання у роботі з дітьми можуть бути такі *методи* як: роз'яснення, демонстрація, вправи, етичні бесіди, привчання, нагадування, виховні ситуації, оцінка, контроль, колективне читання художніх творів, інсценізацій з моральним підтекстом, перегляд мультфільмів, театральних вистав, драматизація казок, віршів, введення правил культури поведінки, позитивний приклад дорослих та ін. Також *форми* організації освітнього процесу, зокрема: керівництво життєдіяльністю дітей, спільна діяльність педагога і вихованців на основі співробітництва, спілкування дитини з членами своєї родини, допомога батькам і близьким людям, які потребують їхньої уваги і піклування, організація колективної діяльності дітей, спілкування з однолітками,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

інформаційно-масові форми педагогічної роботи (роз'яснення, бесіда, переконання та ін.).

До методів виявлення і формування художньо-естетичного потенціалу дітей дошкільного віку, науковці відносять вправління, бесіду, гру, створення та використання виховуючих ситуацій, позитивний приклад, заохочення та покарання [6, 15].

За нашим переконанням, одним з найдієвіших засобів може бути театралізована діяльність. *Театралізована діяльність* – це можливість розкриття художньо-естетичного і творчого потенціалу дитини дошкільного віку, виховання творчої спрямованості особистості. Така діяльність має спрямований цілісний вплив на особистість дитини, її розкріпачення, залучення в дію, активізуючи при цьому всі наявні у неї можливості. Така діяльність спрямована на самостійну творчість, розвиток усіх провідних психічних процесів; сприяє самопізнанню, самовираженню особистості за досить високого ступеня свободи; створює умови для соціалізації дитини, посилюючи її адаптаційні здібності, коригує комунікативні відхилення; допомагає усвідомленню почуття задоволення, радості, значущості, що виникають у результаті виявлення прихованих талантів і творчого потенціалу [5, 82].

Цілеспрямовані заняття з театралізації розвивають пізнавальну сферу дітей (увага, пам'ять, мислення), дрібну моторику, уяву, ініціативність, самостійність, організованість. Відбувається збагачення словникового запасу дітей, оскільки діти вчаться оцінювати твори театрального мистецтва, формуються почуття, що викликаються ними, зокрема до творів мистецтва, давати естетичну оцінку об'єктів і явищ навколишнього світу, естетичні мотиви практичної діяльності.

Доведено, що дитина старшого дошкільного віку схильна до самореалізації, виявлення індивідуальних особливостей, ставлення до навколишнього та до самої себе у творчості за законами краси. Ми згодні з

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

науковцями, які підкреслюють, що одне з найважливіших питань дитячої психології та педагогіки, це питання про творчість дитини, яка стає дуже значущою у розвитку кожної дитини і виявляється в усій своїй силі з раннього дитинства.

Принагідно варто згадати, що дитину в дошкільний період охоплюють різноманітні емоції, переживання, потреби, мотиви, інтереси, які у сукупності свого прояву цілісно впливають на сферу почуттів та перебіг мотиваційних процесів зростаючої особистості. Це дає старт для реалізації власного художньо-естетичного потенціалу дитини, який має бути невимушеним, насиченим радісним устремлінням, збудником творчої уяви, ініціативи тощо.

Список використаних джерел:

1. Алмаші-Копин А.В., Беспалько Л.А., Білик О.В. Теоретичні основи формування художньо-естетичної компетентності майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти. *Інноваційна педагогіка: Теорія і методика професійної освіти*. 2020. Вип. 21. Т. 1. С. 143-146.

2. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) від 12.01.2021 № 33/ науковий керівник: Т.О. Піроженко. Київ, 2021. 37 с.

3. Базовий компонент дошкільної освіти: оновлені підходи до організації освітнього процесу: матеріали он лайн форуму педагогів дошкільної освіти Дніпропетровщини (27 серпня 2021 р., м. Дніпро). Дніпро: КЗВО «ДАНО» ДОР» 2021. 54 с.

4. Голюк О.А. Обґрунтування компонентів творчого потенціалу майбутнього педагога ДНЗ та школи І ступеня. *Сучасні технології розвитку професійної майстерності майбутніх учителів*: матеріали Всеукраїнської Інтернет-конференції, 28 жовтня 2015 р. Умань: ФО П Жовтий, 2015. С. 38-42.

5. Демченко О.П. Виховні ситуації в особистісно зорієнтованому просторі початкової школи. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2014. 416 с.

6. Дронова О.О. Педагогічні умови становлення культури художньо-

естетичного самовираження в дошкільному дитинстві. *Наукова скарбниця освіти Донеччини*. 2015. № 3. С. 104-110.

7. Мазур К.В., Король А.В. Особливості естетичного виховання дітей у процесі ознайомлення з декоративно-ужитковим мистецтвом: критерії і показники. *Молодий вчений*. 2019. № 5.2 (69.2). С. 15-18.

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРАЦІ ДОРΟΣЛИХ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ірина Волощук
НПУ імені М. П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Іваненко А. О.,
доктор історичних наук, доцент

Анотація. В тезах розглянуте питання про формування у дітей старшого дошкільного віку позитивного ставлення до праці дорослих. Надане визначення праці. Зауважено про необхідність залучення дітей до праці. Також надано визначення та коротко охарактеризоване поняття « трудові навички». Виокремлені основні форми трудової діяльності.

Ключові слова: праця, трудові навички, діти старшого дошкільного віку, дитяча праця.

Основним завданням закладів дошкільної освіти – це не тільки розвиток дітей за різними напрямками, але і їхня соціалізація за допомогою залучення до різних видів діяльності, зокрема трудової. Спостерігаючи за працею дорослих дитина вчиться самостійно виконувати доручення і таким чином розвивається.

Праця є важливим показником розвитку суспільства та самої людини.

У дітей дошкільного віку спостерігаються різні види праці:

- - обов'язкові трудові справи (самообслуговування, щоденна допомога старшим, співпраця з однолітками та дорослими);
- трудові справи за інтересами (індивідуальна робота, доручення, співпраця з дітьми та дорослими) (М. Машовець). [1, с. 16 – 17]

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Досвід дитини раннього віку інтенсивно збагачується завдяки постійному включенню у спілкування та взаємодію з дорослими, які виконують різноманітні трудові процеси. Спостереження за працею дорослого розкриває перед дитиною значення праці: мама пришиває гудзики, щоб батько одягнув сорочку; в'яже носочки, щоб взимку було тепло і т. д. Активність малюка спонукає його допомагати дорослим, включатись у спільну з ними діяльність: малюк бере до рук віник, коли мама починає підмітати; несе лійку, щоб сестричка полила квіти. Зрозуміло, що результати такої допомоги ще не влаштовують дорослого — дитина не володіє достатніми вміннями та навичками. На перших етапах появи трудової діяльності виразно переважає її мотиваційна сторона. Прагнення дитини працювати спільно з дорослим лежить в основі вироблення таких важливих якостей особистості, як працьовитість, наполегливість тощо. [8, с. 2 – 5]

- Основні форми трудової діяльності дітей наступні:
 - - самообслуговування;
 - - господарсько-побутова праця;
 - - художня праця;
 - - праця в природі;
 - - праця на ігровому майданчику. [2, с. 20 – 23]
- Включення гри до праці дітей допомагає підвищити ефективність її виховного впливу, забезпечити основу для вироблення інтересу до праці, бажання трудитися. Однак не варто намагатися перетворити на гру будь-які трудові завдання чи якомога раніше відокремити працю від гри. [3, с. 12 – 15]
- Трудове виховання Т. Поніманська трактує як цілеспрямований процес формування у дітей елементарних трудових навичок та умінь, сприяє вихованню поваги до праці дорослих, формує звичку діяльності
- Трудові навички – це складні системи умовних рефлексів, які активізуються у процесі виконання певних виробничих завдань. [4, с. 492]

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

– Трудові навички передбачають формування найпростіших умінь трудової діяльності, які реалізуються як у процесі трудової діяльності, так і у грі, навчанні, творчості. Часто ї підґрунтям виступає механізм наслідування, коли дитина-дошкільник спостерігає, а потім копіює рухи та елементи праці дорослого, прагнучи прилучитися до певної трудової діяльності.

– Зміст трудового виховання у дошкільному закладі передбачає дві взаємопов'язані складові: ознайомлення дошкільників із працею дорослих та власне дитячу трудову діяльність. [7, с. 18]

– Основними змістовними складовими трудової діяльності:

- - мотиви;
- - цілі;
- - дії контролю й оцінки;
- - способи виконання дій.

– У дітей дошкільного віку формується зовнішня та внутрішня сторона діяльності. До внутрішньої належать мотиви, цілепокладання, дії контролю й оцінки. До зовнішньої сторони відносяться предметні дії, певна їх послідовність, що відображає засвоєний дитиною спосіб виконання. [6, с. 104]

– Зазначу, що в трудовій діяльності визначаються результативні дії, які спрямовані на перетворення предметів, та передумови продуктивних дій на створення чогось нового. Такі дії виконуються разом з дорослим - малюк разом з мамою ліпить вареники, готуючи обід для родини. Самостійно одержати новий продукт дитина ще не може.

– За визначенням О. Долинної та О. Низковської предметно-практична компетентність "передбачає сформованість у 6–7-річного дошкільника, елементарної обізнаності з працею дорослих, інтересу і поваги до професій, ціннісного ставлення до результатів людської праці, бажання долучатися до потужної предметно-практичної діяльності й творчого

ставлення до неї, базових умінь і навичок у різних видах праці". [5, с. 22 – 27]

– Отже, трудове виховання дітей дошкільного віку спрямоване не тільки на формування та закріплення у дітей трудових вмінь та навичок, але і формування ціннісного ставлення.

Список використаної літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти: Дитина в соціумі / нов. ред. Київ, 2021. 16 – 17 с.
2. Богуш А. Вектор наступності державних стандартів дошкільної і початкової освіти: Дошкільне виховання. Київ, 2007. 20 – 23 с.
3. Бондаренко О. У світ професій...: Дошкільне виховання. Київ, 2009. 12 – 15 с.
4. Дитина: програма виховання дітей від двох до семи років / Г. В. Беленька, Е. В. Белкіна та ін. 3 –тє вид. Київ : Київський університет ім. Б. Грінченка, 2012. 492 с.
5. Долинна О., Низковська О. Праця як засіб формування предметно – практичної компетенції дітей: Дошкільне виховання. Київ, 2012. 22 – 27 с.
6. Бабунова Т.М. Програма розвитку дітей дошкільного віку "Впевнений старт". / Тернопіль : Мандрівець, 2012. 104 с.
7. Васильєва М. А. Трудове виховання : Дошкільне виховання. 2005. 18 с.
8. Бех І. Зайцева Л. Курс на діяльнісно-компетентнісний підхід: Дошкільне виховання. 2013. 2–5 с.

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ВМІННЯ ВИСЛОВЛЮВАТИ СВОЮ ДУМКУ У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

*Ольга Волчанська
НПУ імені М.П. Драгоманова*

м. Київ

*Науковий керівник: Коханко О.Г.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. *Одна із важливих соціальних навичок сучасної людини – це вміння комунікувати з іншими, висловлювати свою думку усно та письмово. Дана публікація присвячена проблемі формування даних умінь в учнів початкової школи і її розкриттю у психолого-педагогічній літературі.*

Ключові слова: *початкова школа, молодші школярі, вміння висловлювати думку, комунікативні вміння.*

На сучасному етапі триває процес модернізації системи освіти України. За останні роки відбулися суттєві зміни, пов'язані з подоланням відставання системи освіти від потреб розвитку країни, змінилися уявлення про цілі освіти та засоби їх реалізації. У зв'язку з цим змінилося основне завдання, що покладається на сучасну школу, яке на сьогоднішній день полягає в тому, щоб навчити дитину не тільки вчитися і сформувати навчальні вміння (тверді вміння або «hard skills»), а й створити умови для розвитку у неї соціальних навичок для життя (так званих «soft skills»). Однією з важливих і необхідних здатностей сучасної особистості є комунікативні вміння та, зокрема, вміння висловлювати зв'язно свою думку усно та письмово. Адже це є основою порозуміння з іншими людьми, кооперації з ними, взаємодії та співіснування, виконання спільних завдань у команді і ведення переговорів тощо.

У Концепції НУШ зазначено, що «зміни у системі вітчизняної освіти, що відбулися в ході реалізації низки освітніх реформ, висунули як найважливіший пріоритет розвиток особистості молодших школярів формування універсальних навчальних дій, що дають можливість учням надалі самостійно опановувати нові знання, вміння і навички» [8].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Як зазначає І. Боричевський: «у ХХІ столітті вміння висловлювати власну думку є найважливішим і ключовим фактором формування особистості» [1]. На думку дослідника, це пов'язано з розвитком інформаційно-комунікаційної сфери суспільства, зміною поглядів та освітню систему.

Теоретичні дослідження формування комунікативної компетентності учнів початкової школи найцілісніше представлені в концепції Н. Максименко [7] та І. Єфіменко [5]. Дослідниками зроблено висновок, що вже в початковій школі розвиток мовлення має базуватися на вивченні теорії, оскільки саме теорія дає систему базових лінгвістичних знань. Без неї неможливе вільне і грамотне володіння як мовою, так і мовленням.

Навчально-комунікативні проблеми, з якими стикаються молодші школярі, розглянуті в дослідженнях Г. Бурменської, І. Дубровіної, О. Корнева, Г.Кумаріної, Р.Овчарової, Т. Малашевич, Н. Максименко, В. Сиротенко, А. Акритова та ряду інших авторів.

Зокрема Н. Максименко приходить до висновку, що ефективне мовленнєве спілкування досягається мовною компетенцією комунікантів – але не лише знанням ними фонетичного, лексичного та граматичного складу мови, а й знанням усіх компонентів ситуації мовленнєвого спілкування [7]. Мовна компетентність включає вміння оперувати засобами мови, дотримуватися норм літературного мовлення, швидко й доречно використовувати мовні засоби, створювати різноманітні стилістично диференційовані вислови, редагувати своє та чуже мовлення, володіти всіма стилістичними засобами мовлення. Н. Максименко стверджує, що формувати ці якості необхідно з раннього віку, а найбільші можливості для цього надають уроки української мови в початковій школі, основна мета яких визначена Державним стандартом початкової освіти та полягає у формуванні комунікативної компетентності учнів початкової школи [7].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Досягнення цієї мети передбачає виконання таких завдань: розвиток мотивації учнів до вивчення української мови; гармонійний розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо); формування комунікативних умінь; оволодіння найважливішими функціональними компонентами мовної системи; соціокультурний розвиток особистості; формування в учнів уміння вчитися [7].

В. Сиротенко та А. Акритова приходять до висновку, що формування мовленнєво-комунікативної компетентності не повинне замикатися лише на дидактичних завданнях уроку, а неодмінно спрямовуватися на виховання особистості з чітко вираженими громадянськими позиціями. З огляду на що, на думку дослідників доцільним являється виконання творчих завдань на уроках з літературного читання. Для прикладу гра «Інтерв'ю» (групова робота): розглядаючи ілюстрацію в підручнику, потрібно згадати, до якого епізоду вона відноситься, які риси характеру всіх героїв розкриваються, і на основі цього взяти «інтерв'ю» з кожним із них. Це допоможе зрозуміти прагнення кожного учасника, особливості ставлення один одного. В результаті в учнів будуть розвиватися не тільки власні життєві позиції, а й уміння спілкуватися з іншими, розуміти свої бажання та прагнення [10]. Або гра «Авторське крісло», коли учням пропонується додати ймовірне продовження розповіді, на основі прочитаного твору. У процесі гри в учнів стимулюватимуться творчі якості, розвиватимуться їх мовні та мовленнєві здібності, комунікативні здібності будуть посилюватися залежно від ситуації, в якій вони можуть опинитися [10].

Досліджуючи особливості формування в учнів навичок висловлення власної думки та її аргументації, Н. Комарова [6], посилаючись на Загальну декларацію прав людини (Стаття 19), зазначає: «Кожна людина має право на свободу переконань та на вільне вираження їх; це право включає свободу безперешкодно дотримуватися своїх переконань та свободу шукати, отримувати та поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами та

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

незалежно від державних кордонів» [3]. На думку дослідниці мати власну думку та вміти висловлювати її є важливою якістю. Без цього, неможливо, вважати людину особистістю. Як зазначає Н. Комарова, робота з формування навичок висловлювання власної думки та її аргументації має бути націленою на послідовне входження молодшого школяра в соціальний світ [6].

Основними дієвими засобами у формуванні досліджуваної характеристики в учнів молодшого шкільного віку дослідниця вважає ігрову діяльність, використання художньої літератури та застосування методу аргументації. Погоджуємося з Н. Комаровою, що корисною практикою для дитини є постійна готовність без сорому почати спілкування. Для цього доцільним є залучення молодших школярів до сюжетно-рольових ігор, в процесі яких останні мають можливість розпитати продавця про іграшку, що сподобалася, самостійно обговорити з офіціантом своє замовлення, попросити зробити бажану зачіску. Можливість без сорому завести розмову дає додаткову практику комунікації [6].

Ефективним, на думку Н. Комарової, засобом навчання висловлюванню власної думки є художня література. Книги поповнюють словниковий запас, додають у роздуми масу нових фактів, які можуть використовуватися у вираженні власної думки [6].

Початкова школа відкриває широкі можливості для формування у молодших школярів вміння будувати та висловлювати власну думку. Розвивати дане наскрізну навичку учнів можна, створюючи на кожному уроці умови для спілкування та ситуації для висловлення власної думки. Як зазначає К. Пономарьова: «У процесі уроків доцільним являється використання різних способів формування вміння висловлювати власну думку, зокрема: виконання творчих завдань; впровадження в роботу учнів наукової літератури; інтеграції в навчальний процес новітніх технологій; застосування інтерактивних методів (мікрофон, крісло «автора»); розв'язання

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

проблемних ситуацій; виконання групових рольових завдань; створення комунікативних ситуацій» [9, с.130-140].

Досліджуючи ключові методи розвитку у молодших школярів вміння висловлювати власну думку, Л. Возняк виділяє драматизацію, яка є одним із видів рольової гри. На думку дослідника застосування комунікативного підходу під час розвитку вміння необхідно застосовувати і до переказу. Переказ, як правило, ґрунтується на традиційних методах, яких у житті не буває, тому учнів слід готувати до «непідготовленого переказу» - переказу прочитаної чи переглянутої книги, почутого оповідання, перегляду фільму, який відповідає життєвим комунікативним і соціальним ситуаціям [2].

Як зазначає Л. Грибіниченко, коли учень висловлює власні думки, неможливо порушити послідовність викладання цих думок, виправивши їх [4]. Якщо молодший школяр часто помиляється в одному і тому ж слові, на думку І. Боричевського, доцільним рішенням даної проблеми являється завдання скласти з цим словом цікаву ситуацію, де воно відіграватиме головну роль. Робота над виправленням власних помилок розвиває слухову увагу дітей і формує в них відчуття аналізу власної мови [1].

Таким чином, проблема формування комунікативної компетентності та здатності висловлювати свою думку зв'язно та логічно стає все більш актуальною, про що свідчать численні дослідження з даної теми. На думку науковців, саме початкова школа має створити важливі передумови для розвитку комунікативних здібностей та умінь учнів будувати міжособистісні стосунки у спілкуванні. Тому перед нею стоїть непросте завдання – виховати культурну людину, яка вміє знайти своє місце у складній, постійно мінливій реальності завдяки комунікації з іншими. Це, у свою чергу, потребує перегляду змісту, форм і методів роботи вчителів початкових класів щодо організації виховання комунікативної культури учнів у освітньому процесі та, зокрема, формування у них наскрізної здатності висловлювати свою думку усно та письмово.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Список використаних джерел:

1. Боричевський І.О. Формування наскрізного вміння висловлювати власну думку засобами гейміфікації на уроках української мови в 2 класі.

URL:

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/123456789/5698/1/%D0%9C%D0%B0%D0%B3%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%91%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%87%D0%B5%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9%208.12.pdf>

2. Возняк-Запур М. Механізми гейміфікації у дистанційному навчанні. Краків : Oficyna Wydawnicza AFM, 2018. 59 с.

3. Всеобщая декларация прав человека. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text

4. Грибіниченко Л. М., Голіченко Т. О. Психологія мовлення і психолінгвістика. Київ: Кондор, 2011. 352 с.

5. Єфіменко І.М. Формування комунікативних умінь і навичок учнів початкових класів шляхом використання інтерактивних методів навчання.

URL: <http://surl.li/bjlx1>

6. Комарова Н.М. Формирование у обучающихся навыков выражения собственного мнения и его аргументации. URL:

<https://solncesvet.ru/opublikovannyye-materialyi/formirovanie-u-obuchayushhihsya-navyikov/>

7. Максименко Н. Формування комунікативно-мовленнєвої компетентності в учнів початкової школи на уроках української мови. URL:

https://dspu.edu.ua/native_word/wp-content/uploads/2016/04/2015_51.pdf

8. Нова українська школа. URL:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

9. Пономарьова К. І. Українська мова та читання : підручник для 2 кл. У 2ч. Ч.2. Київ: УОБЦ «Оріон», 2019. 144 с.

10. Сиротенко В., Акритова А. Особливості формування мовленнєво-комунікативної компетентності на уроках літературного читання в 2-4 класах. URL: <http://profped.ddpu.edu.ua/article/view/197219/197368>

РОЗВИТОК ТВОРЧОСТІ ТА ІНІЦІАТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЧЕРЕЗ ВИКОНАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ТВОРЧИХ ПРОЄКТІВ

*Володимир Грінер
НПУ імені М.П. Драгоманова
м. Київ*

*Науковий керівник: Тесленко Т. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. *Зміни, що відбуваються в сучасному суспільстві вимагають розвитку нових педагогічних технологій, націлених на індивідуальний розвиток особистості, творчу ініціацію, вироблення навичок самостійної навігації в інформаційних полях, формування в учнів універсального вміння ставити і виконувати завдання для вирішення життєвих проблем у професійній діяльності й повсякденному житті. Хоча метод проєктів і не новий, але і в наш час він знову стає актуальним. В сучасній педагогіці він використовується не замість систематичного предметного навчання, а поряд з ним як компонент системи освіти.*

Ключові слова: *метод проєктів, творчий проєкт, творчість та ініціативність молодших школярів, проєктна діяльність, творчий підхід, пізнавальна активність.*

В наш час надзвичайно важливим завданням освітнього процесу є виховання справді вільної особистості, формування у дітей здатності самостійно мислити, здобувати і застосовувати знання, ретельно обмірковувати прийняті рішення і чітко планувати дії, ефективно співпрацювати в різноманітних за складом і профілем групах, бути відкритими для нових контактів і культурних зв'язків.

Метод проєктів є сучасною педагогічною технологією, використання якої створює умови для всебічного розвитку особистості у процесі організації творчої діяльності учнів початкових класів для формування в школярів навички самоосвіти.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Цьому методу приділяється пильна увага у багатьох країнах світу. Основна теза сучасного розуміння методу проєктів полягає в розумінні учнями, для чого їм потрібні знання, які вони отримують, де і як вони будуть використовувати їх у своєму житті. Основою методу проєктів є розвиток пізнавальних умінь учнів, навчання їх вмінню конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, критично мислити.

Освітній проєкт розглядається як спільна навчально-пізнавальна, творча або ігрова діяльність учнів, що має спільну мету, узгоджені методи, способи діяльності, спрямована на досягнення загального результату діяльності [4].

Метод проєктів - система навчання, при якій учні набувають знання в процесі планування і виконання постійно ускладнюваних практичних завдань – проєктів [5, с.45].

Розглядаючи метод проєктів як дидактичну категорію, мають на увазі спосіб досягнення дидактичної мети через детальну розробку проблеми (технологію), яка повинна завершитися цілком реальним, практичним результатом, оформленим тим або іншим способом [2, с.9].

Метод проєктів як педагогічна технологія – сукупність дослідних, пошукових, проблемних методів, творчих за самою своєю суттю [2, с.8].

Цей метод розглядають як одну з особистісно-орієнтованих технологій навчання, яка інтегрує в собі проблемний підхід, групові методи, рефлексивні, презентативні, дослідні, пошукові та інші методики.

Під проєктною діяльністю розуміють навчально-пізнавальну активність школярів, засновану на мотиваційному досягненні свідомо поставленої мети зі створення творчого продукту через виконання послідовних дій з обов'язковою презентацією результату.

Одним з основних типів проєктів за характером провідної діяльності є творчі проєкти [2, с.9]. Характерною особливістю цього типу проєктів є відсутність детально розробленої структури спільної діяльності учасників.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Процес діяльності розвивається, підпорядковується кінцевому результату, прийнятій групою логіці спільної діяльності, інтересам учасників проєкту. Кінцевим продуктом творчого проєкту можуть бути: журнал, альманах, виставка малюнків, свято, вистава, сценка тощо.

Дитяча творчість — одна з форм самостійної діяльності дитини, в процесі якої вона відступає від звичних і знайомих їй способів прояву навколишнього світу, експериментує і створює щось нове для себе й інших.

Саме творчість створює умови, при яких отримані в навчанні знання, уміння і навички не тільки закріплюються, відкладаються в пам'яті, а й самі стають здібностями дитини.

Здатність до творчого мислення формується та розвивається протягом усього життя людини, але найефективніше та найбухливіше відбувається цей розвиток у дитячому віці. При цьому важливу роль відіграє школа. Треба створити у ній таке середовище і таку систему взаємин, які стимулювали б найрізноманітнішу діяльність дитини, поступово розвивали б у неї саме те, що в даний момент може найефективніше розвиватися. Саме це і є першою важливою умовою ефективного розвитку творчості. Передусім для розкриття творчості та ініціативності учнів створюють доброзичливу, емоційно позитивну атмосферу. Завдання вчителя на уроці – бути водночас і дорослим, і дитиною, а найголовніше, бути спокійним, доброзичливим.

Друга умова успішного розвитку творчості та ініціативності впливає із самого характеру творчого процесу, який потребує максимального напруження сил. Ці якості розвиваються тим успішніше, чим частіше дитина підходить у своїй діяльності до межі власних можливостей, поступово відсуваючи цю межу все далі. Процес пізнання в цей час дуже інтенсивний, дитина змушена займатися творчістю, розв'язувати багато нових завдань самостійно, без попереднього навчання.

Третя умова: надання дитині свободи щодо вибору виду діяльності, визначення черговість справ, тривалості занять певною справою, вибору

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

способу розв'язання завдань. Бажання дитини, інтерес, емоційне напруження інтелекту піде їй на користь.

Надана дитині свобода не лише не заперечує, а й передбачає ненав'язливу розумну, доброзичливу допомогу вчителя – це четверта умова успішного розвитку творчих здібностей.

Для ініціативної особистості характерні: довільність поведінки, самостійність, розвинена емоційно-вольова сфера, ініціатива в різних видах діяльності, прагнення до самореалізації, товариськість, творчий підхід до діяльності, високий рівень розумових здібностей, пізнавальна активність.

До ключових компетентностей відносять уміння генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя з метою підвищення як власного соціального статусу та добробуту, так і розвитку суспільства і держави. Також здатність розуміти твори мистецтва, формувати власні мистецькі смаки, самостійно виражати ідеї, досвід та почуття за допомогою творчості.

Навчання має бути свідомим, активним, а головне - цікавим. Дитина повинна отримувати знання як інструмент для розв'язування життєвих проблем. І саме творча діяльність дасть змогу повною мірою розкрити природні здібності кожного учня. Ще Ян Амос Коменський зауважував: «Діти допитливі, з гострим розумом при правильному вихованні стають великими людьми».

Метод проєктів відповідає одному з головних завдань школи, яке полягає в тому, щоб не тільки дати знання учням, а й розбудити особистісний мотив, прищепити інтерес до навчання, тягу до самовдосконалення, «навчити учнів вчитися», підготувати їх до життя в суспільстві.

Уміння використовувати проєктні методи – це показник високої кваліфікації і прогресивної діяльності педагога-новатора, спрямований на творчий розвиток учнів та їх самореалізацію, підготовку до дорослого життя в суспільстві. Саме метод проєктів допомагає вчителю у розвитку творчості та ініціативності молодших школярів. Тому що саме проєкт розвиває

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

мислення, мовлення, уміння формулювати свої думки, виступати перед аудиторією. Нерідко робота над проектом і його презентація допомагають дитині сформулювати адекватну самооцінку. Учень вчиться працювати в колективі, брати на себе і розділяти відповідальність за вибір, вирішення питань. Вчитель повинен обов'язково знати основу типології проектів, щоб вміти на доцільно їх використовувати на практиці.

Постійно створюючи «ситуацію успіху», об'єднавши все повагою до особистості дітей, ми можемо розвинути таланти, творчі здібності всіх дітей, виховати творчих, працюючих та ініціативних особистостей. В.О.Сухомлинський говорив: «Істинну силу навчання має лише в тому випадку, якщо пізнавальна діяльність на уроках викликає у школярів, задоволення, радість, захоплення пізнанням».

Список використаних джерел:

1. Білик В. Проектна діяльність – основа розвитку творчих здібностей молодших школярів / В. Білик // Початкова школа. – 2013. – №5. – С. 6-8.
2. Войний О. Зміст проектної діяльності учнів / О. Войний // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2007. – №4. – С. 7-9.
3. Дятко Г., Яремко О. Основи проектної діяльності навчально-виховного процесу у початковій школі / Г. Дятко, О. Яремко. – Дрогобич, 2009. – 30 с.
4. Освітній портал [Освіта.ua](http://osvita.ua)[Електронний ресурс]Г.Ісаєва «Метод проектів - ефективна технологія навчання» Режим доступу:<http://osvita.ua/school/method/technol/1415>
5. Освітній портал Вчитель.info[Електронний ресурс] «Метод проектів» Режим доступу:<http://vchytel.info/metod-proektiv/>
6. Освітні технології: Навч.-метод. посібник /О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; За ред. О.М. Пехоти. – К. : Вид-во А.С.К., 2003. – 255с.

ЗАСТОСУВАННЯ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВОЇ ГРИ У НАВЧАННІ УСНОГО ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Аліна Гринь

НПУ імені М. П. Драгоманова

м. Київ

*Науковий керівник: Лук'янчук С. Ф.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. У роботі висвітлено проблему застосування сюжетно-рольової гри з метою формування навичок усного діалогічного мовлення у молодших школярів на уроках іноземної мови. Подано класифікацію видів рольової гри та комунікативні вміння, які вона формує. Зроблено висновок, що сюжетно-рольова гра ефективно сприяє відпрацюванню мовних і мовленнєвих зразків та формуванню навичок усного іноземномовного діалогічного мовлення.

Ключові слова: сюжетно-рольова гра, усне діалогічне мовлення, молодші школярі.

Вивчення іноземних мов незмінно є актуальним у сучасних реаліях світу. Концепція Нової української школи наголошує на вмінні здобувачів освіти спілкуватися іноземними мовами. Базові знання іноземної мови та перші мовні й мовленнєві навички учні засвоюють в початковій школі. Дуже важливо спрямовувати навчальну діяльність на реалізацію іноземномовної комунікації. Необхідність підтримки інтересу учнів до вивчення мов а також урізноманітнення навчального процесу приводить учителя до пошуку різних методів і засобів навчання та їх удосконалення.

Дієвим та ефективним методом навчання усного діалогічного мовлення є сюжетно-рольова гра. Ураховуючи вікові особливості, гра є важливим видом діяльності молодших школярів і сприяє особистісно-орієнтованому навчанню, формує пізнавальні навички, ініціативність, критичне мислення, прагнення до співпраці. Рольова гра забезпечує вільний простір для міжособистісної взаємодії, максимального включення кожного учня в процес мовлення, прояву творчих здібностей.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Проблему навчання іншомовного діалогічного мовлення молодших школярів вивчають такі дослідники, як Т.І. Коробейнікова, Н.П. Кочубей, С.Ю. Ніколаєва, В.Г. Редько, В.В. Черниш, J. Anderson, S. Thornbury та інші.

Дослідження питання застосування сюжетно-рольової гри у навчанні усного діалогічного мовлення молодших школярів на уроках іноземної мови мало місце у працях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, зокрема таких, як Л.В. Артемова, О.Б. Бігич, А.М. Богуш, І.О. Зимня, С.В. Роман, Н.К. Скляренко, К.Д. Ушинський, Т.М. Шкваріна, W. Littlewood, C. Livingstone, B.D. Philips, J. Richards, A. Shelten та інші.

Метою статті є розглянути теоретичні аспекти проблеми застосування сюжетно-рольової гри у навчанні усного діалогічного мовлення молодших школярів.

Сюжетно-рольова гра - це ефективний метод формування навичок усного мовлення, при використанні якого на уроках учень має висловлюватись у межах визначених обставин, приймаючи роль одного з учасників спілкування. Сюжетно-рольова гра обов'язково повинна включати проблемну ситуацію, розв'язання якої сприяє розвитку критичного мислення. Мотив дитячої гри не в результаті, а в змісті ігрової дії а головною метою є розвиток комунікативних навичок [1, 200].

Вітчизняні дослідники виділяють такі види рольової гри: імітаційні, творчі та ігри-змагання, а також, залежно від тривалості й складності комунікативного завдання, керовані (учням пропонуються готові репліки), напівкеровані (надається опис сюжету та ролей), вільні (мають лише тему та розподіл ролей) та епізодичні (розігрується певний епізод рольової гри) [2, 334-335]. Зарубіжні ж науковці рольову гру розподіляють за більш творчим підходом, включаючи вистави, драми, соціодрами, симуляцію, авторську імпровізацію, живий виступ [3, 21]. Також рольову гру називають відтворенням минулого досвіду. Тобто учні включаються у процес розігрування проблеми чи ситуації, з якою вони познайомились у минулому.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Рольова гра є найкращим способом розвитку навичок ініціативності, комунікації, вирішення проблем, самосвідомості та співпраці, що вимагається у сучасній концепції освіти.

Рольова гра формує ряд комунікативних умінь, а саме:

- спонтанного емоційного діалогічного мовлення;
- міжособистісного спілкування;
- розпочинати, продовжувати розмову, переривати співрозмовника;
- згоди чи незгоди зі співрозмовником;
- ставити уточнюючі запитання;
- шукати відповіді на адресовані питання;
- добирати мовні та мовленнєві засоби відповідно до ситуації;
- доводити свою думку, відстоювати точку зору;
- цілеспрямовано слухати співрозмовника;
- передбачати конфлікти і вміти їх вирішувати;
- володіти стратегіями спілкування (етикетними нормами, фразами звернення, подяки, привітання тощо) [4, 25].

Під час рольової гри ситуацію і ролі визначає вчитель, але учні мають свободу використовувати такі засоби мови, які вважають найбільш підходящими до визначених умов.

Отже, сюжетно-рольова гра є ефективним методом розвитку навичок усного іншомовного діалогічного мовлення. Під час рольової гри відбувається активне включення здобувачів освіти в початковий процес, відпрацювання мовних і мовленнєвих зразків, формування вміння вирішення проблемних ситуацій, вдосконалення особистісних рис та підвищення мотивації навчання.

Список використаних джерел:

1. Прокопишина К.Н. Рольова гра як метод розвитку в учнів навичок англomовної комунікації / К.Н. Прокопишина. Таврійський вісник освіти. – 2013. – №1 (41). – С.199-204.

2. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін.; за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2013. – 590 с.

3. Chaursiya V. Effectiveness of role play technique in teaching dialogue [Електронний ресурс] : Binita Chaursiya. – Режим доступу: <http://107.170.122.150:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/220/Binita%20Chaursiya%20thesis%20CD%208719.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

4. Черниш В.В. Навчання іншомовного діалогічного мовлення в аспекті компетентнісного підходу / В.В. Черниш. Іноземні мови. – 2012. – №4. – С.11-27.

РОЛЬ ВЧИТЕЛЯ У ФОРМУВАННІ УЧНІВСЬКОГО КОЛЕКТИВУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

*Анастасія Грудницька
НПУ імені М.П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Коваль Т.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. У статті висвітлено роль вчителя у формуванні учнівського колективу молодших школярів. Розглянуто стадії розвитку колективу за А.С.Макаренко та А.М.Лутошкіним. На сьогодні важливо з'ясувати, як вчителі можуть допомогти дітям швидко стати колективом з своїми ідеями та цілями.

Ключові слова : колектив, учнівський колектив, педагогіка партнерства.

На сьогодні є дуже актуальне питання , щодо формування учнівського колективу молодших школярів з допомогою вчителя. Спільна діяльність учнів робить життя колективу цікавим та різноманітним. Цим

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

питанням займалися такі видатні педагоги як А.С.Макаренко, В.О.Сухомлинський, С.Т.Шацький, А.М.Лутошкін та інші.

Колектив – це об'єднання людей зі спільною метою та корисною діяльністю. Виділяють також учнівський колектив – взаємовідносини дітей, які є згуртованими та об'єднані освітньою метою та спільною корисною діяльністю. [1]

Дитина змалечку перебуває в різних колективів. Спочатку дитячий садочок (група), школа (клас), можливо вона відвідує позашкільні гуртки та спілкується з різними дітками. Але зупинимося саме на учнівському колективі. Саме клас можна назвати первинним колективом, що об'єднує учнів зазвичай одного віку для спільної діяльності, яка полягає в навчанні та позакласній роботі.

Важливо пам'ятати про те, що діти самотійно не можуть згуртуватися, особливо в початковій школі. На допомогу приходить вчитель. Як вважав видатний педагог Антон Семенович Макаренко, що дитячий колектив має проходити стадії становлення колективу : [2]

- Першу стадію, він назвав початкове згуртування. Головний педагог, який озвучує вимоги до дітей. Також він прагне організувати оформлену групу (клас), тобто створити колектив, де буде спільна діяльність учнів, цілі, завдання та цінності.
- Друга стадія – посилення впливу активу. Лідери або активи класу підтримують вимоги педагога та висувують свої. Діти починають шукати собі товаришів, друзів. Вчитель може використовувати можливості вихованців для вирішення завдань, які поставив під час створення колективу.
- Третя стадія – розквіт колективу. Вже на даному етапі вимоги висуває колектив. Педагог допомагає активу класу стати в авторитеті, контролює їх діяльність та прагне залучити якнайбільше дітей.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- Четверта та остання стадія – це ніби рух. Учні спираються вже на свій спільний досвід та висувають до себе певні вимоги. Вже на цьому етапі виховання плавно переходить у самовиховання – виробляють у себе позитивні риси та долають негативні.

Можна побачити, що до кожної попередньої стадії, додається наступна. Важливою також є система, де поставлені цілі, поступово від простого задоволення до глибокого почуття обов'язку. Педагог повинне продумати систему не тільки для колективу, а й для кожного учня окремо. За твердженням А. Макаренка, згуртувати колектив може лише мета, до якої вони прагнуть, звичайно вона може бути близькою, середньою чи дуже далекою. Це в першому випадку зацікавленість в роботі, у другому є складність роботи та тривалість. Далека є найбільш значуща.

Звичайно, існує безліч стадій розвитку колективу, але хотілося виділи, на мій погляд, дуже цікаву. Це за А.М.Лутошкіним. Вона є трішки подібною до стадій А.М.Макаренка, але є свої особливості. [3]

- «Піщаний розсип» - діти тільки починають знайомитися, шукають спільні інтереси, не має лідера або активіста, тобто група існує тільки формально. «Багато піщинок зібрано разом і в той же час кожна з них сама по собі».

- «М'яка глина» - вже видні зусилля, щодо згуртування колективу. Деякі діти групуються за інтересами. Керівник підтримує дітей, допомагає та підказує. Якщо педагогу все одно, то можна дитячий колектив порівняти з простим шматком глини. Відносини різняться, адже діти намагаються групуватися але, іноді, виникають конфлікти. «В руках хорошого майстра глина піддається легко будь-якого впливу».

- «Мерехтливий маяк» - вже видні спільні цілі та з'являється актив класу. Учні прагнуть бути разом, допомагати один одному, тобто діють вже як колектив. Однак, ще не вистачає наполегливості,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

взаєморозуміння та не вистачає сил підкоритися вимогам колективу.
«Активність виявляється сплесками – як світло маяка».

- «Червоні вітрила» - на перший погляд група згуртована, проявляє ініціативу, але діти ще не готові визнавати свої помилки, допомагати іншим колективам та організувати свій. «Червоні вітрила» - це символ відданості, прагнення уперед та дружньої вірності.

- «Палаючий факел» - на цьому етапі учні прагнуть принести користь один одному, намагаються допомогти, спостерігають за розвитком колективу та аналізують дії за день. В дітей проявляються гарні якості колективу, видно справжню дружбу в колективі. Це, немов, живе полум'я, яке розгорається все більше та більше.

Дивлячись на підростаюче покоління, хочеться сказати, що виховуючи дітей у колективі, через колектив, засобами колективу, педагоги повинні пам'ятати про позитивні та негативні моменти, звичайно, взявши корисне та цінне для учнів, що може дати колектив для виховання особистості. Тому А.Макаренко обґрунтував таку систему. Він наголошував на згуртуванні колективу, а саме через спільну діяльність, постановка проблемних питань, розвиток традиції та інше. На його думку, колектив має проходити шлях вимог від авторитета педагога до вимог від всіх членів дитячого колективу. Також важливо враховувати громадянську думку. Закон життя від Антона Семеновича звучить так : рух вперед, зупинка означає смерть колективу[4]. Не можу не згадати на тому, що спілкування педагога та учнів має базуватися на дружніх взаєминах, віра в дитину та повазі до особистості. Сьогодні цей принцип в Концепції НУШ звучить як педагогіка партнерства або співпраця дитини та вчителя. Тільки в сучасних умовах, важко організувати взаєморозуміння з батьками. Головним завданням педагогіки партнерства, в центрі якої знаходиться особистість учня, її самооцінка, розвиток

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

індивідуальних здібностей дитини, використання життєвого досвіду, допомога не тільки вчителів, а й батьків у самовизначенні та самореалізації. Це вдасться тільки тоді, коли усі учасники освітнього процесу зможуть відкрито вести діалог. Також педагогіка партнерства вимагає по – іншому подивитися на роль педагога, тобто оновлення цілеспрямованих дій (постійно аналізувати власну діяльність, яка орієнтується на самовдосконаленні та самоосвіті). Педагог має робити, ніби, виклики для учнів, де можна їх вмотивувати, надихати, тобто виконувати роль тьютора. Отже, саме педагогіка партнерства допомагає успішно будувати взаємостосунки з оточуючими, бо без розуміння, неможливо досягти в спільній діяльності успіху.

Підводячи підсумок вище сказаному, хочу наголосити , що роль вчителя у формуванні особистості в колективі дуже важлива в сучасному світі. Особливу увагу треба надавати етапам формування колективу, адже саме тоді і формується взаємозв'язок, взаєморозуміння та дружба. Не забувати про природні здібності кожної дитини, задатки, нахили, таланти, потреби та можливості. Але, звичайно в кожному колективі є конкуренція, конфлікт, відокремлення члена колективу та прийняття нового. Якщо вчасно вчитель це помітить , то можна внести корекцію в дитячому колективі. Не дивлячись на це , діти знаходять спільну мову, справжню дружбу та створюють цікаві традиції.

Список використаних джерел:

1. Фіцула М.М. Педагогіка. Навчальний посібник. – 2000. – 347 с.
2. Волкова Н.П. Педагогіка. Навчальний посібник. – К., 2001. – 187 – 188 с.

3. Дутошчин А.Н. Как вести за собой.—М., 1981. 116—132 с.
4. Макаренко А.С. Педагогічна поема – видавництво «Азбука – класика » 2009. – 314 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ МОРАЛЬНО-ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Гузій Яна
НПУ імені М.П. Драгоманова
М. Київ
Науковий керівник: Шелепко Г.В.,
асистент кафедри

Анотація: У статті розглянуто основні методи виховання морально-вольових якостей: методи формування моральної поведінки, методи формування моральної свідомості, методи стимулювання моральних почуттів і мотивів поведінки, методи формування морально-вольової поведінки спрямована на вироблення досвіду поведінки згідно з моральними нормами і правилами. Використання цих методів забезпечує розвиток морально-вольових якостей у дітей старшого дошкільного віку.

Ключові слова: Морально-вольове виховання, методи, моральна поведінка, особистість дитини, моральні норми.

Формування морально-вольової сфери – важлива умова всебічного виховання особистості дитини. Важливою морально-вольовою якістю є сміливість, яка виражається у впевненості дитини в своїх силах, здатності свідомо долати страх.

Морально-вольове виховання, як і будь-який напрям виховної роботи з дітьми старшого дошкільного віку, передбачає використання системи прийомів, способів, операцій пізнання особливостей їхнього світовідчуття, мислення, поведінки і цілеспрямованого впливу на них.

Методи виховання морально-вольових якостей - способи педагогічної взаємодії, за допомогою яких здійснюється формування

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

особистості відповідно до мети і завдань морально-вольового виховання і вікових особливостей дітей [4, с. 154].

До найпоширеніших методів виховання морально-вольових якостей належать методи формування моральної поведінки, методи формування моральної свідомості, методи стимулювання моральних почуттів і мотивів поведінки.

Методи формування морально-вольової поведінки спрямована на вироблення досвіду поведінки згідно з моральними нормами і правилами.

До методу формування морально-вольової поведінки належать:

а) метод практичного залучення дитини до виконання конкретних правил поведінки;

б) показ і пояснення;

в) приклад поведінки дорослих (у старшому дошкільному віці - й однолітків);

г) оволодіння моральними нормами у спільній діяльності;

д) вправлення у моральній поведінці, створення ситуацій морального вибору; ж) створення ситуацій морального вибору [5, с.38].

Використання методу формування морально-вольової свідомості має на меті засвоєння моральних уявлень і морально-вольових понять. Ведучи мову про норми і правила, педагог повинен доступно за формою і змістом розкрити сутність конкретних норм і правил, продемонструвати, до чого призводить ігнорування їх (Важливо проілюструвати це сюжетами з фільмів, казок тощо)

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Використання методу стимулювання морально-вольових почуттів і мотивів поведінки передбачає спрямування дитини на дотримання моральних норм, застереження від їх порушень.

З метою дотримання моральних норм використовують:

- а) приклад інших;
- б) педагогічна оцінка поведінки, вчинків дитини;
- в) колективна оцінка поведінки, вчинків дитини;
- г) схвалення морально-вольових учинків дитини;
- д) заохочення дитини до моральних вчинків;
- ж) осуд недостойних учинків дитини.

Кожна конкретна педагогічна ситуація передбачає відповідний вибір методів впливу на моральну свідомість і морально-вольову практику дитини, ефективність яких залежить від комплексного їх використання.

Отже, ми погоджуємося з тим що за будь-якої форми взаємодії педагог повинен виявляти повагу до особистості дитини, впевненість у перспективах її розвитку, стимулювати процес самовиховання. Використання всіх методів вимагає від вихователів і батьків великого педагогічного такту

Список використаних джерел:

1. Бабак І. Моральне виховання дітей дошкільного віку: теоретичний аналіз проблеми, 2017. Вип.4. 187-190 с.
2. Ваколя З. М. Теоретико-методологічні засади змісту морального виховання, 2015. Вип.10. 9-13 с.
3. Варивода Н. А. Моральне виховання особистості: методологія, теорія і практика, 2017. Вип.6. 50-58 с.

4. Короленко В. Л. Проблеми підвищення якості морального виховання дітей шкільного віку. Науковий вісник. 2015. 119-123 с.

5. Выготский Л. Психология развития человека. М.: Изд-во Эксмо, 2005. 736 с.

ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ НЕСКЛАДНИХ ДОСЛІДІВ

Марія Дячук

НПУ імені М.П. Драгоманова

М. Київ

*Науковий керівник: Ступак О.Ю.,
доктор педагогічних наук, доцент*

Анотація. *Представлено теоретичні аспекти проблеми формування пізнавальної активності дітей середнього дошкільного віку. Акцентовано увагу на тому, що нескладні досліді володіють неабияким педагогічним потенціалом, який можна використати для формування пізнавальної активності. Наголошено, що рушійною силою пізнавальної активності дітей дошкільного віку є розвиток пізнавальних процесів та пізнавальних здібностей дітей під час дослідницької діяльності в закладі дошкільної освіти.*

Ключові слова: *пізнавальна активність, нескладні досліді, дослідно-експериментальна діяльність, середній дошкільний вік.*

Розвиток дошкільної освіти відбувається на основі врахування кращих здобутків науки та технологій в Україні та зарубіжжя. Сучасні тенденції побудови освітнього процесу в закладах дошкільної освіти ґрунтуються на усвідомленні ціннісної дошкільного дитинства як унікального періоду для становлення та розвитку особистості. Неабияку роль в контексті означених процесів відводиться активності, яка виступає ознакою особистісного становлення дитини та сприяє її всебічного розвитку. Саме завдяки активності дитина середнього дошкільного віку усвідомлено вступає в життєво необхідні для неї соціальні стосунки, взаємодіє з довкіллям. Пізнавальна активність слугує основою задля освоєння дитиною культурного потенціалу суспільства, необхідною умовою формування розумових

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

здібностей та особистісних якостей (самостійності, ініціативності, творчості, рішучості, успішності тощо), які сприяють гармонійному становленню зростаючої особистості дошкільника.

У педагогіці питання формування пізнавальної активності розглядається у контексті пізнавальної діяльності, як результат учіння, відображення принципу активності (В. Лозова, П. Підкасистий, О. Савченко, Т. Шамова, Г. Щукіна, В. Ягупов та ін.). Наукові розвідки вище вказаних вчених засвідчують, що навчання буде ефективним тоді, коли діти дошкільного віку виявляють пізнавальну активність, усвідомлюють його необхідність та мету, планують та організують своє навчання, демонструють самостійність, самоконтроль та самооцінку [5, с. 23]. Прикметно, що за таких умов оволодіння дітьми знаннями, розвиток зростаючої особистості дошкільника можливий у власній активній діяльності для досягнення запланованого результату. Дослідження (Л. Буркова, Т. Кондратенко, С. Ладивір, М. Лісіна, Л. Лохвицької, О. Проскури, В. Суржанської, Г. Стадник, Т. Ткачук) засвідчують, що становлення пізнавальної активності відбувається саме в дошкільному віці, визначають її види, компоненти та критерії [2, с. 4]. Знання про особливості пізнавальної активності, її види, вікові особливості та методів і методики її формування – необхідна складова компетентності вихователя закладу дошкільної освіти. Одним із ефективних методів формування пізнавальної активності дітей середнього дошкільного віку виступають нескладні досліди в закладах дошкільної освіти. Однак, незважаючи на значну кількість наукових праць, актуальними та не до кінця з'ясованими залишаються питання особливостей та практичних аспектів формування пізнавальної активності дітей середнього дошкільного віку засобом нескладних дослідів.

Мета статті: охарактеризувати теоретичні основи використання нескладних дослідів для формування пізнавальної активності дітей середнього дошкільного віку.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Такі класики світової педагогіки як Я. Коменський, Й. Песталоцці, С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський у своїх роботах аналізували проблему впливу природи на розвиток дітей, не акцентуючи при цьому уваги на процес організації експериментів та дослідів з об'єктами чи явищами природи [1, с. 19]. Питанням організації дослідно-експериментальної діяльності з формування природничо-математичних понять ще на початку ХХ століття займалася М. Монтесорі, італійський педагог-гуманіст, яка розробила дидактичні матеріали, які передбачали формування елементарних математичних понять у процесі спостереження за явищами природи й нескладних дослідів у закладі дошкільної освіти [4, с. 21]. Серед вітчизняних спеціалістів, які були найактивнішими послідовниками М. Монтесорі в Україні стали О. Дорошенко, Н. Лубенець, С. Русова, які розвивали думки стосовно того, що структурними компонентами дослідницько-експериментальної діяльності дошкільнят є три етапи реалізації «проблемного дослідницького навчання» [4, с. 98].

Проблематику застосування практичних методів ознайомлення дітей з природою (нескладних дослідів та експериментування) у роботі з дошкільниками було досліджено вітчизняними вченими Т. Бабюком, Г. Беленькою, Л. Велетнюк, Н. Горопахою, С. Ніколаєнко, І. Стеценко, Н. Чепурною, Л. Швайкою, Н. Шалдою, В. Шавровською. У свою чергу дослідження О. Гнізділової, І. Зайцевої, С. Єлманової, І. Карук, К. Крутій, І. Карапузова, З. Плохій, Л. Олійник, С. Павлюк, О. Панченко, Л. Русан та ін. обґрунтували, що нескладні досліди є ефективним засобом формування пізнавальної активності дітей середнього дошкільного віку та гармонійного становлення світогляду дитини дошкільного віку та її особистісного розвитку [1, с. 67].

Аналіз психолого-педагогічної та науково-методичної літератури засвідчив, що саме середній дошкільний вік є сензитивним періодом для розвитку пізнавальної активності. У цьому віці дитина навчається чітко

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

усвідомлювати поставлену мету, здійснює пошук шляхів її досягнення. Пізнавальна діяльність дошкільника – складний і багатогранний процес. Л. Проколієнко визначає пізнавальну активність як розвинуту форму пізнавальної потреби, в якій виділяються змістовні та динамічні характеристики мотивації пізнавальної діяльності [2, с. 5]. Мотивація або інтерес, в свою чергу, сприяють виникненню пізнавальної активності. Рушійною силою пізнавальної активності дітей дошкільного віку є розвиток пізнавальних процесів та пізнавальних здібностей дітей.

До пізнавальних здібностей ми відносимо розвиток сенсорних, інтелектуальних і творчих здібностей. За результатами вивчення проблеми можна визначити основні риси пізнавальної активності дітей середнього дошкільного віку: пізнавальна активність визначається як стан, що передуює діяльності й породжує її, як міра діяльності, як риса, якість особистості, як умова розвитку та результат виховання; пізнавальна активність – це риса особистості, яка виявляється у її ставленні до пізнавальної діяльності, що передбачає стан готовності, прагнення до самостійної діяльності, спрямованої на засвоєння індивідом соціального досвіду, накопичених людством знань і способів діяльності, а також знаходить вияв у якості пізнавальної діяльності.

Нескладні досліди надають можливість дітям середнього дошкільного віку побачити й те, що в об'єктивно існуючій природі не піддається спостереженню або буває дуже короткочасним. Діти із радістю спільно з вихователем здійснюють дослідження нових об'єктів, які можна перетворити, змінити, розчленувати з метою пізнання внутрішніх зв'язків, які не можна осмислити з використанням органів чуття [1, с. 3]. Такого роду дослідницька діяльність захоплює дітей, бо на основі виявлення таких взаємозв'язків у дітей середнього дошкільного віку формуються усвідомлені знання про природу та розвивається пізнавальний інтерес, як основа для пізнавальної активності. Організація нескладних дослідів у закладі

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

дошкільної освіти охоплює розв'язання дітьми середнього дошкільного віку освітніх ситуацій шляхом проведення дослідів та нескладного експериментування, що передбачає від дітей залучення чуттєвого досвіду, вмінь самостійно аналізувати результати, робити висновки, тобто пізнавати особливості явищ природи, вивчаючи їх всесторонньо.

Отже, основа дослідницької діяльності в ЗДО містить такі компоненти: розвиток пізнавальних умінь і навичок у дітей дошкільного віку; уміння орієнтуватися в інформаційному просторі та використовувати ці уміння під час вибору тематики дослідів та експериментів; уміння самостійно діяти під час спостережень та елементарних дослідів, переносити знання в нові ситуації та бути успішним; уміння інтегрувати знання з різних галузей наук; уміння критично мислити [3, с. 3].

Зауважимо, що ефективно відбувається вплив на формування особистісних рис в контексті пізнавальної активності дітей середнього дошкільного віку саме під час проведення нескладних дослідів із об'єктами природи в закладі дошкільної освіти: з'являється ініціативність під час висловлення ідей, думок; самостійність при визначенні послідовності виконання запропонованих завдань, використанні допоміжних джерел, розподілі власного часу.

Дитина середнього дошкільного віку вчиться працювати в колективі, виявляти власні організаторські здібності, закріплює почуття обов'язку та відповідальності перед іншими вихованцями, вчиться допомагати їм, враховувати їх думку та поважати як особистостей. Під час організації та проведення нескладних дослідів у природі здійснюється формування пізнавальної активності дітей середнього дошкільного віку, розвиток інтелектуально-моральних рис, необхідних для всебічного розвитку дітей на етапі дошкільного дитинства. Контент-аналіз наукових розвідок з питань організації нескладних дослідів з дошкільниками у природі, порівняно з іншими галузями наукових знань, почав здійснюватися досить пізно.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Отже, пізнавальна активність – це риса особистості дитини середнього дошкільного віку, що передбачає прагнення до самостійної діяльності, спрямованої на засвоєння індивідом соціального досвіду, накопичених людством знань і способів діяльності, а також знаходить вияв у якості пізнавальної діяльності. Актуальним питанням залишається використанням нескладних дослідів у процесі формування пізнавальної активності дітей середнього дошкільного віку. Перспективи подальших розвідок вбачаємо у розробці серії занять з метою формування пізнавальної активності дітей дошкільного віку засобами нескладних дослідів.

Список використаних джерел:

1. Бабюк Т. Й. Організація дослідницько-експериментальної діяльності дітей у природі. Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин О.В., 2012. 64 с.
2. Біла І. М. Пізнавальна активність як вектор творчості. *Актуальні проблеми психології*: Зб. наук. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. К. : «Срібна хвиля», 2013. Т. XII. Психологія розвитку дошкільника. Вип 9. С. 4–18.
3. Загородня Л. Дитина в природньому докільлі. *Дошкільне виховання*. 2021. № 6. С. 3–6.
4. Дошкільна педагогіка: підручник для студ. середовищ. проф. навч. закладів / С. А. Козлова, Т. А. Куликова. 10 -е изд., Стер. Москва: Видавничий центр «Академія», 2009. 416 с.
5. Пиндик О. Г. Педагогічні умови розвитку пізнавальної активності студентів вищих навчальних закладів економічного профілю : дис...канд. пед. наук. Київ, 2003. 290 с.

ПРОФІЛАКТИКА ТА ПОДОЛАННЯ ТРИВОЖНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ АРТ-ТЕРАПІЇ

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Анастасія Ємельянова
НПУ імені М. П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Іваненко А. О.,
доктор історичних наук, доцент

Анотація. У статті доведено, що вивчення тривожності у дітей дошкільного віку має велике значення у зв'язку з існуючою проблемою емоційно-особистісного розвитку дітей та необхідністю збереження їх здоров'я. Предметом дослідження в статті є зміст процесу профілактики тривожності в дітей віком старшого дошкільного віку в ЗДО. Метою статті на основі теоретичних та отриманих емпіричних даних розробити комплекс занять із профілактики тривожності в дітей віком старшого дошкільного віку в ЗДО.

Ключові слова: діти старшого дошкільного віку, профілактика, подолання тривожності, засоби арт-терапії.

У «Великому психологічному словнику» за ред. Б.Г. Мещерякова, В.П. Зінченко, тривожність визначається як «індивідуальна психологічна особливість, що виявляється у схильності людини до частих і інтенсивних переживань стану тривоги, а також у низькому порозі його виникнення» [5, с. 500]. Також тривожністю називають здатність людини перебувати в стані дуже високого занепокоєння, тривоги і страху в будь-яких ситуаціях.

Р.С. Немов визначив тривожність як особливість, чи властивість людини перебувати у стані високого занепокоєння, страху в різних соціальних ситуаціях; причому ця властивість буває постійною і ситуативною [3].

С.Ю. Головін у «Словнику практичного психолога» визначає тривожність як стан доцільної підготовки, спрямованої на підвищення уваги та напруги в ситуації можливої небезпеки, що забезпечує відповідну реакцію на страх [5].

До методів профілактики тривожності у дітей старшого дошкільного віку можна віднести ігрову терапію та арт-терапію, що включає в себе

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

ізотерапію, музикотерапію, лялькову терапію, казкотерапію, піскову терапію та танцювальну терапію.

Арт-терапія як метод ґрунтується на тому, що «...внутрішні переживання, труднощі, конфлікти людини мають представництво на образному, символічному рівні і можуть отримати вираз у образотворчому мистецтві: малюнки, ліплення, аплікація ... »[1, с. 62].

Метою арт-терапії є допомога у звільненні від внутрішніх переживань, які притаманні тривожного дитини. У процесі арт-терапії відбувається створення продуктів діяльності, в основі яких лежить система спонукань, що передбачає:

- Вираз суб'єктом своїх почуттів, переживань у зовнішній формі;
- Прагнення зрозуміти і розібратися в тому, що відбувається у своєму внутрішньому світі;
- Задоволення потреби у спілкуванні з іншими людьми через продукт своєї діяльності;
- Пізнання навколишнього світу через символізацію його в особливій формі, конструювання світу (у вигляді малюнків, історій, казок, виробів).

Різні види арт-терапії надають можливість самовираження, самопізнання і дозволяють особистості піднятися на більш високий рівень свого розвитку [2, с. 23].

Ізотерапія є терапією образотворчим творчістю, зокрема малюванням. В даний час ізотерапія використовується для запобігання та коригування психологічних проблем у дітей, які можуть бути пов'язані з підвищеною тривожністю, труднощами адаптації, різними конфліктами.

Казкотерапія є методом, що використовує форму казки для вирішення наявних проблем особистості, пов'язаних, зокрема, тривожністю. Також цей метод дозволяє розвивати творчі здібності, сприяє створенню сприятливих взаємин [7, с. 225].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Музикотерапія являє собою метод, який використовує музику в як засіб корекції та може передбачати використання музики як основного способу на особистість, і навіть як доповнення до інших профілактичних або корекційних прийомів для підвищення ефективності роботи. Музикотерапія активно використовують у профілактиці та корекції емоційних відхилень, тривожності, страхів, психосоматичних захворювань, рухових та мовленнєвих розладів, відхилень у поведінці, при комунікативних труднощах і так далі [4, с.10].

Лялькотерапія як метод заснований на процесах ідентифікації дитини з улюбленим героєм мультфільму, казки або з улюбленою іграшкою. Це частковий метод арт-терапії. Як основний прийом впливу використовується лялька як проміжний об'єкт взаємодії дитини та дорослого, яким може бути психолог, вихователь чи батьки. «Дитина, пізнаючи реальний світ, його соціальні зв'язки та відносини, активно проектує сприйманий досвід у специфічну ігрову ситуацію. Основним об'єктом такої соціальної проєкції є достатньо довгий час є ляльки» [6].

Лялькотерапія широко використовується для профілактики та корекції тривожності, страхів, для зняття напруги, для корекції порушень поведінки. Крім того, лялькова терапія використовується для подолання конфліктних ситуацій, для покращення адаптації дітей, а також під час роботи з дітьми, які мають будь-яку емоційну травму. Лялькотерапія може здійснюватися так: відбувається постановка вистави спільно з дитиною з використанням, наприклад, її улюбленої іграшки. Сюжет вистави є травмуючою ситуацією для дитини. За допомогою іграшки ця ситуація програється і дитина бачить шляхи подолання труднощів. Під час програвання сюжету емоційна напруга дитини збільшується, а потім, досягнувши максимуму, змінюється емоційними чи поведінковими реакціями та відбувається зняття нервової напруги [6, с. 163].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Пісочна терапія являє собою приватний метод арт-терапії, використовується пісок. Для організації пісочної терапії потрібна дерев'яна скринька або піднос, наповнений піском, а також колекція мініатюрних фігурок та вода. У пісочниці дитина може розігравати будь-яку ситуацію і тим самим, бачити цю ситуацію збоку. Це дозволяє співвіднести гру з реальним життям, осмислити те, що відбувається та побачити способи вирішення будь-яких проблем.

За допомогою пісочної терапії можна профілакувати та коригувати такі явища, як тривожність, напруженість, внутрішні конфлікти, агресивність. Також можна виявити потенційні можливості дитини, наявність конфліктів з близькими людьми, способи, за допомогою яких дитина долає труднощі [8].

Таким чином, розглянувши методи та форми профілактики тривожності у дітей молодшого дошкільного віку, ми дійшли до наступних висновків:

- існують різні методи та форми, спрямовані на профілактику тривожності в дітей віком молодшого дошкільного віку;

- до методів відносяться ігрова терапія, арт-терапія, що включає себе такі приватні методи, як ізотерапія, казкотерапія, музикотерапія, лялькова терапія, піскова терапія, танцювальна терапія;

- усі ці методи спрямовані на зняття тривожності, емоційної напруги, страху перед оточуючими, підвищення самооцінки, на корекцію порушень поведінки, на вдосконалення взаємин з навколишнім світом, створення близьких відносин групи;

- серед форм профілактики можна назвати колективну форму роботи, групову форму, роботу в парах та індивідуальну форму.

Аналіз наукової літератури дав змогу визначити основні тези корекції тривожності старших дошкільників у вигляді покращення взаємовідносин у групі однолітків. Тривога - це переживання емоційного дискомфорту в

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

поєднанні з передчуттям труднощів, з передчуттям небезпеки. Ефективним буде будь-який метод корекції тривожності старших дошкільників у вигляді поліпшення взаємин з однолітками. Вибір методів і способів корекції тривожності старших дошкільників у вигляді поліпшення взаємин з однолітками враховує індивідуальні особливості дитини, тип психічної патології, структуру і форму тривожності, ступінь соціальної, біологічної і соціальної адаптації - психологічні фактори. Також враховується вік та індивідуальні освітні вимоги.

Список використаних джерел:

1. Гнізділов, А.В. Авторська казкотерапія. Дим старовинного каміна (Казки професора Балу) [Текст] / За редакцією Т.Д. Зінкевич-Євстігнеєвої. - СПб.: Мова, 2013. - 292 с.
2. Бочаріна Н.О. Арт-терапія як засіб корекції адиктивної поведінки / Н.О. Бочаріна // Інноваційні арт-терапевтичні технології – 2019, 12 березня 2019 р.: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. – Переяслав-Хмельницький, 2019. – С. 19-23.
3. Немов, Р.С. Психологія: підручник: у 3-х кн. Кн. 3. Психодіагностика [Текст]/Р.С. Немов. - 3-тє вид. - М.: Академія, 2009. - 348 с.
4. Гельбак А.М. Музикотерапія у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами : навчально-методичний посібник. Кропивницький : «КОШПО імені Василя Сухомлинського», 2019. 50 с.
5. Борис Г. М. Великий психологічний словник / Г. М. Борис, П. З. Володимир. – Санкт-Петербург: СПб.: Прайм-Евразнак., 2003. – 632 с.
6. Приймакова П. Лялькотерапія в корекційній роботі з дітьми дошкільного віку / П. Приймакова. // Збірник тез доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції. Частина II. Бердянськ,. – 2020. – С. 162–165.

7. Шаумян О.Г. Казка як психокорекційний метод психологічної допомоги дошкільнику. «Актуальні проблеми психології»: збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Харків: КЦ ФОР Іванової М.А., 2019 Том IV. Психологія розвитку дошкільника. Випуск 15. С. 221-233.

8. Зінкевич-Євстігнеєва Т.Д. Чудеса на піску. Практикум з пісочної терапії/Т.Д. Зінкевич-Євстігнеєва, Т.М. Грабенко. - СПб.: Мова, 2005. – с. 50

РОЗУМОВЕ ВИХОВАННЯ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ

В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

*Марина Запорожець
НПУ імені М. П. Драгоманова
м. Київ*

*Науковий керівник: Коваль Т. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. У тезах висвітлено погляди видатного педагога В. О. Сухомлинського на розумове виховання дітей молодшого шкільного віку.

Ключові слова: В. О. Сухомлинський, розумове виховання, природа, мислення школяра, науковий світогляд, засоби розумового розвитку, мислення.

Видатний педагог-гуманіст, який увійшов в історію світової та вітчизняної педагогіки, утверджував самоцінність дитячої особистості, необхідність зосередження педагогічного процесу на потребах розвитку творчих сил кожної дитини у різних видах діяльності, виховання на засадах загальнолюдських і національних цінностей – Василь Олександрович Сухомлинський.

Найважливішою складовою педагогічної системи Сухомлинського є теоретичне обґрунтування і практичне втілення шляхів розумового розвитку дитини у навчально-виховному процесі.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Василь Олександрович вважав, що мати творче мислення, бути розумним повинен як майбутній математик так і майбутній тракторист. Розум повинен давати щастя насолоди культурними і естетичними цінностями. Виходячи з цієї думки, якщо учня готувати до вузько професійної діяльності, то життя його буде бідним та не цікавим.

За В. Сухомлинським, розумове виховання — це "надбання знань і формування наукового світогляду, розвиток пізнавальних і творчих здібностей, вироблення культури розумової праці, виховання інтересу й потреби в розумовій діяльності, у постійному збагаченні науковими знаннями, у застосуванні їх на практиці" [1].

Василь Олександрович надає великого значення психологічному вихованню учнів початкових класів, доклав чимало зусиль, щоб діти відчували красу довкілля, розвивали мислення з цією допомогою. У навчально-виховному процесі брав на озброєння різні засоби розумового виховання.

Учитель проводив уроки на природі, тому що вважав, що в природі народжується світлий і живий розум, а дитина думає «образами». Сухомлинський дав дітям завдання, де вони могли висловлювати свою думку, тому що кожен учень бачить світ по-різному. Це неповторно, коли кожен пише свої оповідання, казки, вірші. Він допоміг розкрити творчу силу читання та написання творів своїх учнів.

В. Сухомлинський говорив, що якщо ізолювати малюка від природи, якщо примушувати його сприймати слово без зв'язку з наочними образами, то клітини мозку будуть швидко втомлюватися і малюк не справиться із завданням, буде відставати. "Ось чому потрібно розвивати мислення дітей, зміцнювати розумові сили дитини серед природи. Ось чому кожна подорож у природу є уроком мислення, уроком розвитку розуму" [2].

Василь Олександрович наголошує, що важливо, щоб засвоєння першої наукової істини ґрунтувалося не на підручниках, які, як правило, придушують

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

чуттєві враження, висихають уяву та фантазії, притупляють емоції, не завжди запалюють іскру мислення, а від природні джерела.

Розумове виховання в найширшому сенсі можливе лише в тому випадку, якщо діти отримують базові знання для початку навчання, без яких неможливо досягти найвищих знань. Навчання має базуватися на свідомому засвоєнні знань, а не на інертності пам'яті. Людина, яка тільки навчається, часто не в змозі виконати елементарне розумове завдання. Учні не вчаться мислити, не володіючи навичками вибору основного змісту, необхідного для пам'яті. Василь Олександрович порівнює хорошого учня з досвідченим слюсарем, який кожен раз, беручи свій інструмент, не розглядає його, бо він уже йому знайомий, а зразу починає працювати; так і підготовлений до розумової праці учень повинен брати з багажу своїх знань азбучну істину, не напружуючи зусиль. Щоб інструмент не іржавів і не став важким тягарем, користуватися ним потрібно постійно.

«Найважливіше завдання початкової школи, – стверджував В. О. Сухомлинський, – дати учням певне коло міцних знань і вмінь. Уміння вчитися включає в себе ряд умінь, пов'язаних з оволодінням знаннями: вміти читати, писати, спостерігати явища навколишнього світу, думати, висловлювати свою думку. Ці вміння є, образно кажучи, інструментами, без яких неможливо оволодіти знаннями» [3, с. 42-46].

Малювання, креслення, музика та творчість відіграють важливу роль у розумовому вихованні. Малюнки повністю розкривають дитячі фантазії та пробуджують думки. На уроці образотворчого мистецтва В. Сухомлинський запропонував дітям не лише навчати законів пропорцій, перспективи, спів розмірності, а й давати простір для фантазії, щоб не руйнувати дитячий казковий світ.

Також важливим для розвитку гнучкості та об'ємності розуму вважає єдність знань та вмінь. Василь Сухомлинський відзначив, що письмо в учня початкових класів має бути напіваавтоматичним, тобто він має спрямовувати

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

розумові на розуміння тексту, а не на сам процес письма. Для цього варто звернути увагу на вправи з техніки та темпу письма, а також списування великої кількості текстів.

Те саме і щодо читання. Щоб виразно, чітко, швидко та свідомо читати учень має думати не про сам процес, а безпосередньо про зміст прочитаного. "Думка лише в тому випадку стає бажаною працею для маленької людини, якщо вона вміє, читаючи, думати і, думаючи, читати", — підкреслював Сухомлинський [5].

Серед інших умінь і навичок, якими досконало повинен володіти учень, Василь Олександрович називав: уміння спостерігати явища оточуючого світу; уміння думати — зіставляти, порівнювати, протиставляти, знаходити незрозуміле; уміння дивуватися; уміння висловлювати думку про те, що учень бачить, робить, думає; уміння виділяти логічно завершені частини в прочитаному, встановлювати взаємозв'язок і взаємозалежність між ними; уміння знаходити в книзі матеріал-відповідь на питання; уміння знаходити книгу з проблеми; уміння робити аналіз тексту в процесі читання; уміння слухати вчителя і одночасно записувати його розповідь; уміння читати текст і одночасно слухати інструктаж учителя про роботу над текстом; вміння написати твір, оповідання про те, що учень бачить навколо себе, спостерігає тощо.

Величезне значення в розумовому вихованні, на думку Сухомлинського, має праця. "Розум дитини на кінчиках її пальців", — підкреслював він. Важливо, щоб це була складна, творча праця, яка вимагає тонкого уміння та майстерності, у якій проявляються здібності до вдумливого аналізу фактів, явищ, зв'язків, закономірностей. Дитина повинна вміти абстрагуватися від усього, що оточує її в цей момент, щоб спрямувати розумові зусилля на досягнення мети, поставленої вчителем чи самою дитиною. Василь Олександрович прагнув до того, щоб діти звикали до такої зосередженості. Лише за цієї умови розумова праця може стати улюбленою справою [4].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Завдання початкової школи — поступово навчити учнів долати не лише фізичні, а й інтелектуальні труднощі. Діти повинні розуміти сутність розумової праці, яка, за словами великого педагога, полягає в тому, щоб напружувати її, проникати в усі складності й тонкощі, деталі й суперечності речей, фактів, явищ. Ні в якому разі не можна дозволяти учням давати все так легко, щоб дитина не знала, що важко. У процесі здобуття знань виховується культура розумової праці, самодисципліна. Важливе виховне завдання Сухомлинський бачить в ускладненні розумової праці дітей.

Якщо дитині в навчанні все дається легко, в неї поступово формуються лінощі, які розбещують дитину та зумовлюють легковажне ставлення до життя. Як не дивно, але лінощі думки розвиваються найчастіше в здібних дітей, якщо процес навчання не відкриває перед ними посильних труднощів. І розвиваються лінощі думки найчастіше в молодших класах, коли здібна дитина, легко оволодівши тим, що для інших дітей пов'язано з відповідним напруженням розумових сил, по суті байдикує. Не допустити неробства учнів - також своєрідне виховне завдання.

Особлива роль у розумовому вихованні належить формуванню інтелектуальних умінь. Цьому сприяє робота з різними типами завдань: дослідницькими (спостереження, дослідництво, підготовка експерименту, пошуки відповіді в науковій літературі, екскурсії та експедиції з метою збирання матеріалу та ін.); порівняльними (з'ясування подібності або відмінності понять, складних явищ); на впорядкування мислительних дій, використання алгоритмів або самостійне їх складання; пов'язані з аналізом і узагальненням ознак для виокремлення явища в певний клас чи вид.

Василь Олександрович зазначає, що однією з найсерйозніших вад шкільної практики є те, що, навчаючи дітей, більшість часу працюють вчителі. Але необхідною умовою інтелектуального розвитку є активна діяльність учнів у процесі навчання.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Учень, який здобуває знання, докладаючи зусиль отримує велике моральне задоволення та ніколи не відступає перед труднощами. Дуже важливо, щоб учень засвоював знання, активно працюючи: бачив, усвідомлював, переживав результати своїх зусиль; розумів, що глибина знань, міцність умінь та навичок залежить від нього, а не є випадковою удачею чи невдачею. Перш ніж навчати запам'ятовувати, потрібно гарно навчити думати, мислити, аналізувати факти і явища оточуючого світу. Від того, що лежить в основі знань, набутих в перші роки навчання - свідомий аналіз фактів і явищ чи заучування висновків у готовому вигляді, - залежить не лише міцність і глибина знань, але і твердість, стійкість переконань.

Отже, на думку Сухомлинського, метою розумового виховання є розумовий розвиток особистості, у тому числі здобуття базових знань, формування наукового світогляду, розвиток пізнавальних і творчих здібностей, виховання інтересів і потреб у розумовій діяльності, а також набуття знань та застосування їх на практиці. Завдання розумового виховання – це не що інше, як навчити учнів вчитися, мислити, запам'ятовувати й ефективно відтворювати, і тоді у дітей з'явиться бажання вчитися. Зрештою, чим більше навчальних навичок вони засвоять, тим успішнішими будуть останні. Однак, якщо учень не розуміє основ, наприклад, чітко читати чи добре писати, успіху не буде.

Список використаних джерел:

1. Сухомлинський В. О. Школа і природа / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: у 5-ти т. – К., 1997. – Т.5. – С. 535 – 549.
2. Сухомлинський В. О. Школа і природа / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: у 5-ти т. – К., 1997. – Т.3. – С. 36.

3. Бондар Л. С. В. О. Сухомлинський про підручник як засіб розумового розвитку молодших школярів / Людмила Семенівна Бондар // Рідна школа. – 2014. – № 7. – С. 42 – 46.

4. В.О. Сухомлинський про розумове виховання
URL:https://pidru4niki.com/18041204/pedagogika/suhomlinskiy_pro_rozumove_vihovannya

5. Сухомлинський В. О. Школа і природа / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: у 5-ти т. – К., 1997. – Т.5. – С. 605.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ LEGO-ТЕХНОЛОГІЙ

Іванна Іванова
НПУ імені М.П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Цвіткова Г.Г.,
доктор педагогічних наук, професор

Анотація. Виконана експериментальна перевірка ефективності розвитку інтелектуального потенціалу дітей старшого дошкільного віку засобом LEGO-технологій. Аналіз отриманих результатів експериментального дослідження застосування LEGO-технологій показав їх ефективність як засобу розвитку інтелектуального потенціалу дітей старшого дошкільного віку.

Ключові слова: LEGO-технології, потенціал дітей старшого дошкільного віку

Актуальність розвитку інтелектуального потенціалу дітей старшого дошкільного віку засобом LEGO-технологій як наукова категорія визначається двома обставинами. Перша – це практична та теоретична необхідність в науковому обґрунтуванні розвитку інтелектуального потенціалу дітей старшого дошкільного віку, а також в розробці та апробації моделі його реалізації на практиці; друга – це необхідність широкого

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

впровадження LEGO-технологій, як фактору розвитку інтелектуального потенціалу.

Аналіз науково-педагогічної літератури показує, що у дітей старшого дошкільного віку інтелектуальний розвиток знаходиться здебільшого на достатньому та початковому рівнях. З чого можна зробити висновок, що практично-орієнтовані заняття не реалізують повного потенціалу дітей старшого дошкільного віку щодо розвитку інтелекту. Тому вся подальша робота має бути спрямована на вирішення проблеми недостатньої реалізації потенціалу дітей старшого дошкільного віку.

Першим етапом впровадження методики розвитку інтелектуального потенціалу дітей старшого дошкільного віку засобом LEGO-технологій були дослідження рівня розвитку інтелектуального потенціалу дітей старшого дошкільного віку.

Констатувальна діагностика мала на меті виявлення поточного рівня інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку.

Для проведення діагностики використовувалась методика Д. Векслера вимірювання рівня інтелектуального розвитку. Отримані дані були зведені та узагальнені і представлені на рисунку 1.

Після аналізу отриманих даних діти були розділені на дві групи – контрольну та експериментальну. Розподіл піддослідних було проведено таким чином, щоб у кожній групі після констатувального етапу діагностики

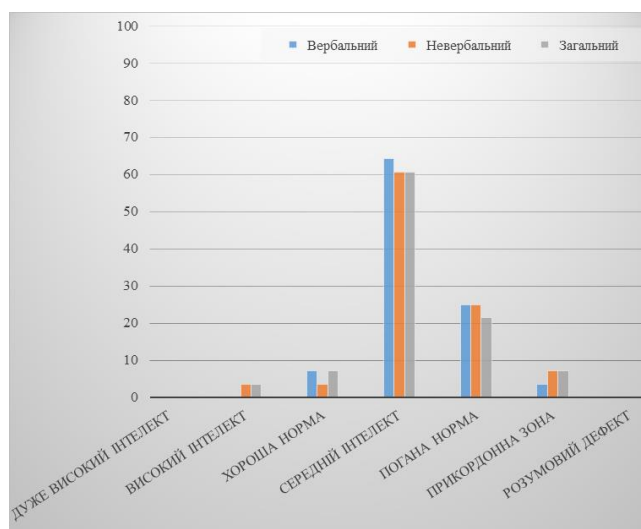

Рис. 1. Діагностичні результати констатуючого етапу діагностики рівня інтелектуального розвитку у загальній групі випробуваних

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

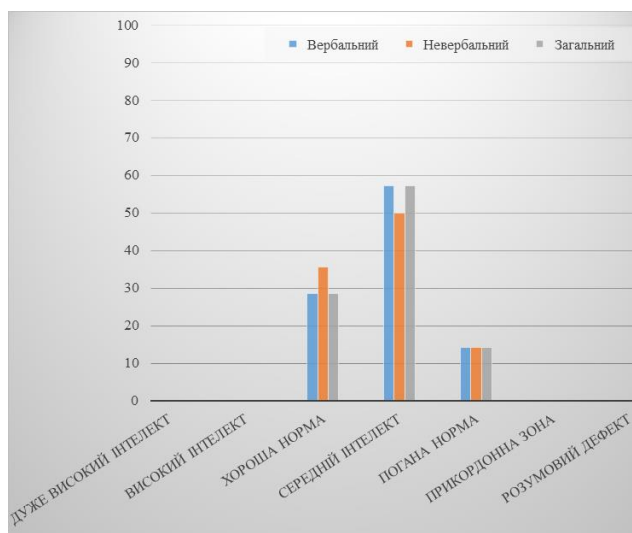

Рис. 2. Діагностичні результати контрольного етапу діагностики рівня інтелектуального розвитку у дітей (експериментальна група)

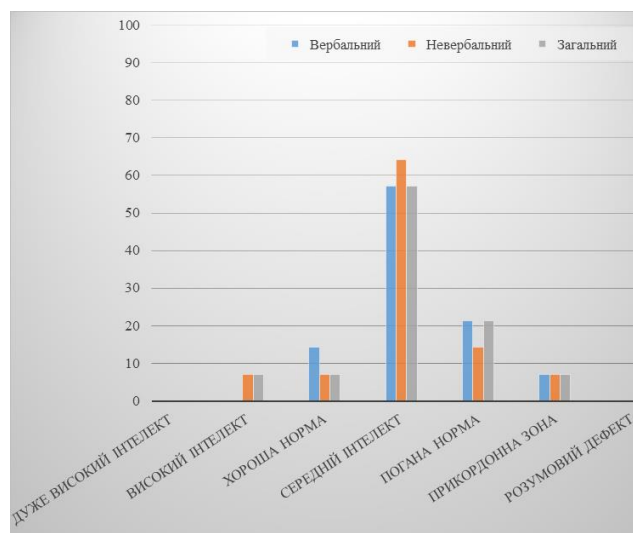

Рис. 3. Діагностичні результати контрольного етапу діагностики рівня інтелектуального розвитку у дітей (контрольна група)

результати стану інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку були схожими в експериментальній та контрольній групах.

Після проведеної роботи з розвитку інтелектуального потенціалу дітей старшого дошкільного віку засобом LEGO-технологій проводилася контрольна діагностика в експериментальній та контрольній групах дітей за допомогою тих же методів, що й раніше – на констатувальному етапі дослідження. Отже, було досягнуто можливості порівняння всіх результатів діагностики у дітей, для того, щоб виявити будь-яку динаміку в результатах, або її відсутність.

Отримані результати представлені на рисунках 2 та 3.

Після закінчення роботи з розвитку інтелектуального потенціалу дітей старшого дошкільного віку засобом LEGO-технологій відбулися зміни в результатах. Так, було встановлено, що більшість показників в експериментальній групі на контрольному етапі порівняно з результатами констатувального етапу діагностики покращились. Це дає можливість стверджувати, що проведене дослідження розвитку інтелектуального

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

потенціалу дітей старшого дошкільного віку засобом LEGO-технологій виявилось успішним.

Спостереження показало, що у дітей старшого дошкільного віку експериментальної групи підвищився рівень інтелекту. Адже більшість дітей показали здібності самостійно вирішувати поставлені задачі. Також можна відзначити, що у дітей експериментальної групи після проведення експерименту стали сформовані такі здібності, як вміння розчленовувати і виділяти складові, вміння видозмінювати об'єкт за заданими параметрами, вміння дізнаватися і виділяти об'єкт, але поки що недостатньо сформовано вміння зібрати об'єкт з готових частин.

У дітей контрольної групи результат майже не змінився. Більшість дітей старшого дошкільного віку контрольної групи, як і раніше, не вміли правильно «читати» схеми, помилялися у виборі деталей та у їх розташуванні відносно один одного, зазнавали труднощів при з'єднанні деталей. Також можна відзначити, що у дітей цієї групи виявлено не сформованість таких здібностей: як уміння розчленовувати та виділяти складові, а також уміння видозмінювати об'єкт за заданими параметрами; слабо сформовані вміння впізнавати та виділяти об'єкт, вміння зібрати об'єкт із готових частин.

Отже, можемо дійти висновку, що LEGO-технології можуть називатися не просто засобом розвитку інтелектуального потенціалу дітей старшого дошкільного віку, а багатофункціональним освітнім комплексом, який дозволяє вихователю вирішити найважливіші завдання: навчити дітей створювати щось нове і корисне; розвинути у дошкільнят конструктивні здібності; навчити дітей застосовувати і перетворювати моделі і схеми; прищепити дітям навички спільної роботи з однолітками і дорослими; навчити дітей домагатися кінцевого результату; розвинути уяву і творче мислення дошкільнят.

Список використаних джерел:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

1. Безпала С., Безпала М., Губко М. Розвиток конструкційних здібностей дітей за допомогою конструкторів LEGO Education. *Вихователь - методист дошкільного закладу*. 2013. № 8. С. 51–56.

2. Горбатих В. Працюємо з інноваційними технологіями LEGO Education. *Вихователь - методист дошкільного закладу*. 2009. № 7. С. 64–68.

3. Рома О. Гра по новому, навчання по-іншому: методичний посібник. Київ : The LEGO Foundation, 2018. 44 с.

4. Смоляна С., Адаменко О. Веселі хвилинки з LEGO-цеглинками. *Дошкільне виховання*. 2017. № 12. С.26-27.

5. Wechsler, D. (2014). Wechsler intelligence scale for children-fifth edition. Bloomington, MN: Pearson.

АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ВЗАЄМОДІЯ ВИХОВАТЕЛІВ З БАТЬКАМИ

*Валентина Ілляшенко
НПУ імені М.П. Драгоманова
м. Київ*

*Науковий керівник: Ходунова В. Л.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. Для дитини заклад дошкільної освіти, поза сумнівом, є новим, ще невідомим простором, із новим оточенням і стосунками. Головною педагогічною умовою успішної адаптації дитини до дитячого садочка є єдність вимог в сім'ї та закладі дошкільної освіти. Важливо побудувати відносини, які створюють почуття комфорту, впевненості, взаємоповаги, взаємодопомоги, здатності вирішувати проблеми в міру їх виникнення. Сім'я створює передумови для взаємопроникнення світу дітей і світу дорослих, що є важливим чинником соціалізації особистості.

Ключові слова: адаптація, батьки, вихователі, взаємодія, заклад дошкільної освіти, діти молодшого дошкільного віку, ставлення, позитивне ставлення, сім'я.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Важливим складником освітнього процесу сучасного закладу освіти є організація роботи з батьками, сім'ями дітей. У нових умовах суспільного, освітнього розвитку Закон України «Про дошкільну освіту» чітко визначає межі відповідальності сім'ї за навчання і виховання дітей: саме батьки чи особи, які їх замінюють, зобов'язані дбати про своїх дітей, створювати належні умови для розвитку їх природних здібностей, зміцнення фізичного здоров'я, здобуття загальної освіти та інше. А заклад дошкільної освіти має допомагати батькам у виконанні ними своєї місії [1].

Проблема педагогічної взаємодії з батьками дітей дошкільного віку набула актуальності в період розвитку суспільного дошкільного виховання. Т. Доронова під взаємодією вихователів закладів дошкільної освіти і батьків розуміє систематичну передачу останнім знань, уявлень і практичних умінь у різних напрямках сімейного виховання [3].

У вітчизняних і зарубіжних наукових дослідженнях з окресленої проблеми вивченню підлягає: специфіка сімейного виховання (Т. Алексеєнко, В. Дуброва, Н. Кондратенко, О. Кононко, Л. Маленкова, О. Морозова, Т. Поніманська та інші); співпраця закладу дошкільної освіти та сім'ї (Є. Арнаутова, В. Безлюдна, Л. Виноградова, Т. Даниліна, А. Козлова, О. Кононко, Н. Кот, В. Котирло, Т. Пагута, М. Ромазанова, О. Солодянкіна та інші), у тому числі методична робота закладу дошкільної освіти щодо удосконалення змісту роботи педагогів із батьками дітей раннього і молодшого дошкільного віку (К. Біла, О. Зверева, Н. Нємова, А. Моїсеєва, М. Поташнік та інші), роль сім'ї та закладу дошкільної освіти у становленні особистості дитини в ранньому онтогенезі (Н. Авдеєва, О. Кононко, Г. Люблінська, С. Мещерякова). Сім'я – це модель життя суспільства та форма базового життєвого тренінгу особистості [4, с. 35]. Психолого-педагогічні дослідження (Є. Арнаутова, А. Божович,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

М. Виноградової та інші) показали, що сім'я гостро потребує допомоги фахівців на всіх етапах дошкільного дитинства.

Отже, аналіз наукових джерел, з одного боку, засвідчив наявність наукового підґрунтя дослідження проблеми формування адаптації дітей молодшого дошкільного віку до закладів дошкільної освіти при взаємодії вихователів з батьками, з іншого – виявили низку суперечностей між:

- утвердженням нової парадигми дошкільної освіти, що передбачає єдність двох інститутів – сім'ї та закладу дошкільної освіти в соціалізації зростаючої особистості, та об'єктивно низьким рівнем їхньої конструктивної взаємодії;

- необхідністю спільної цілеспрямованої роботи батьків і педагогічного колективу ЗДО з формування позитивного ставлення у дітей четвертого року життя до ЗДО та відсутністю відповідної ефективної практики в системі дошкільної освіти;

- потребою осучаснення змісту, форм і методів психолого-педагогічного супроводу адаптаційного періоду в групах молодшого дошкільного віку та неналежним вирішенням відповідних завдань в сучасному освітньому середовищі [2; 5].

Аналіз наукової літератури засвідчив, що, незважаючи на активні психолого-педагогічні розвідки з проблеми адаптації дитини молодшого дошкільного віку, питання формування позитивного ставлення до закладу дошкільної освіти залишається мало дослідженим.

На нашу думку, проблема полягає, у першу чергу, в неготовності значного числа батьків майбутніх вихованців до конструктивної взаємодії із ЗДО в якості активного і відповідального за кінцевий результат учасника освітнього процесу та неефективних способах побудови взаємин з родинами з боку ЗДО, до того ж виявляється не розроблене забезпечення психолого-педагогічного супроводу адаптаційного процесу в роботі з молодшими дошкільниками, що ускладнює його перебіг.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Недостатня розробленість досліджуваної проблеми, її теоретична і практична значущість і виявлені суперечності зумовили вибір теми дослідження: *«Формування позитивного ставлення дітей молодшого дошкільного віку до закладу дошкільної освіти»*.

Перспективи подальшого наукового пошуку пов'язані з теоретичним аналізом психолого-педагогічної літератури з проблеми позитивного ставлення дітей молодшого дошкільного віку до закладу дошкільної освіти, визначенням поняття «позитивне ставлення у дітей четвертого року життя до закладу дошкільної освіти».

Список використаних джерел:

1. «Про освіту» Закон України від 02.10.2021 №2145-VIII
URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 12.12.2021)
2. Дмитрук Т. В. Формування психолого-педагогічної культури батьків (сучасні форми взаємодії з батьками) / Т. В. Дмитрук // Інформаційно-методичний центр Хмельницький колегіум імені Володимира Козубняка. - Хмельницький: – 2013. – 55 с.
3. Дронова Т. Н. Взаимодействие дошкольного учреждения с родителями. (2004). Дошкольное воспитание. №1. 60–68.
4. Захарова Н. М. (2010). Адаптація дітей дошкільного віку до сучасного соціального простору. (Монографія). Донецьк : вид-во «Ноулідж» (Донецьке відділення). – 217 с.
5. Постовий В. Г. Сучасна сім'я і її педагогіка / В. Г. Постовий. – К., 1994. – 224 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ПЕРШОКЛАСНИКІВ

В АДАПТАЦІЙНО-ІГРОВИЙ ПЕРІОД

*Галина Климець
НПУ імені М. П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Себало Л. І.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. *Стаття присвячена проблемі організації рухової активності першокласників у адаптаційно-ігровий період. В статті обґрунтовано важливість рухової діяльності адаптаційного періоду школярів.*

Ключові слова. *Рухова активність, адаптаційно-ігровий період, молодші школярі, Нова українська школа.*

Шкільне життя є важливим періодом для становлення кожної дитини. Саме в цей час, дитина починає головною мірою формуватися як особистість, яка після його закінчення зможе вступити в доросле життя і почати самостійний шлях. Адаптаційно-ігровий період навчання, який припадає на 1- 2 класи початкової школи, є одним з найважливіших для учнів. Адаптаційно-ігровий цикл – це перший цикл початкової освіти, який допомагає учневі звикнути до шкільного життя та адаптуватися до нового середовища. А саме в цьому циклі передбачено:

- навчальні завдання і час на їхнє виконання визначаються відповідно до (із урахуванням) індивідуальних особливостей школярів;
- навчальний матеріал треба інтегрувати в змісті споріднених предметів або вводити до складу предметів у вигляді модулів;
- обсяг домашніх завдань обмежено;
- навчання організовано через діяльність, ігровими методами як у класі, так і поза його межами;
- учитель має свободу вибору (створення) навчальних програм у межах стандарту освіти;
- запроваджено описове формувальне оцінювання;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- найважливіше завдання вчителя – підтримувати в кожному учневі впевненість і мотивацію до пізнання [2].

Від того як пройде адаптаційно-ігровий період, залежить те, як надалі дитина буде почувати себе в школі, чи зможе вона повною мірою відчувати всі особливості цього часу і отримати від нього все те корисне, що пропонується. Однією з важливих характеристик цього періоду є – забезпечення активної рухової діяльності, з метою адаптації учнів після закладів дошкільної освіти, де їй було вдосталь. Під руховою активністю мають на увазі загальну сумарну кількість рухових дій, які виконуються в процесі життєдіяльності.

Оскільки, в цей час дитина вже починає певною мірою проявляти свою самостійність у прийнятті рішень, виборі того, що їй більше подобається і чого більше хочеться, то важливим завданням для педагогів є допомога дітям у прийнятті правильного рішення. Він має організувати навчальний, між урочний і позаурочний процес таким чином, щоб діти були зацікавлені в активному відпочинку і хоча б на період перебування в школі, мінімізували свій час користування гаджетами, яким зазвичай надають перевагу.

Питання рухової активності досліджували Г.Жук, О.Бондар, Н.Бондарчук, Л.Шуба, О.Андрєєва, В.Пантік, Я.Кравчук, А.Войтович, О.Красниця та інші.

Аби забезпечити повноцінний руховий режим молодших школярів, педагогам слід урахувувати низку чинників. Вони мають подбати про те, щоб рухова активність учнів була рівномірно реалізована впродовж дня. Так, в урочний час мають переважати короткі форми фізичного виховання тривалістю 1–10 хв, тоді як більш тривалі - 15–60 хв - краще використовувати в позаурочний час [1].

Рухова активність учнів складається із щоденної (ранкова гімнастика, ходьба, рухливі перерви й паузи в режимі дня) і періодичної, котра може бути різноманітною. Рухова активність школяра повинна займати не менш 1/5 добового бюджету часу (за винятком часу сну й денного відпочинку), а її

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

структура залежить від вікової групи дітей. Деякі види такої діяльності взаємозамінні. Наприклад, заняття в спортивних секціях і в деяких гуртках художньої самодіяльності (зокрема, танцювальних) цілком відповідають по інтенсивності й обсягу необхідним фізичним навантаженням.

Два уроки фізкультури на тиждень не компенсують дефіциту фізичного навантаження. Для школярів заняття фізичними вправами повинні займати 8-12 годин на тиждень. Навіть трьох уроків фізкультури явно недостатньо для задоволення біологічної потреби зростаючого організму в русі [5]. Але все ж вони грають дуже важливу роль. Уроки фізичної культури в першому класі мають організовуватися таким чином, щоб відбувалася активізація всіх м'язів. Це реалізується в ході проведення різноманітних фізичних вправ, змагань, естафет, квестів, рухливих ігор.

Важливу роль в руховій діяльності відіграють ігри. Їх різноманітність передбачена як навчальною програмою, так може бути запропонована особисто вчителем. Під час гри розвиваються фізичні сили дитини, твердішою стає рука, гнучкішим тіло, несхибним зір, розвиваються кмітливість, винахідливість, ініціатива. Виняткова роль ігор у становленні та зміцненні дитячого колективу, адже іграм завжди властиві елементи здорового суперництва, цікавого змагання. І, як справедливо підкреслював відомий педагог В. О. Сухомлинський, ігрові змагання вчать дітей спільним діям, взаємній виручці, підтримці, організованості, дисципліні, винахідництву, дотриманню інтересів колективу. У грі формуються високі моральні якості школярів: доброта, чуйність, уміння поступатися своїми інтересами в ім'я колективу, переборювати труднощі, долати перешкоди. Розвивається увага дітей, пам'ять, наполегливість, воля.

У процесі гри школярі загартовуються фізично, підвищується їхня життєдіяльність. Вони тренуються стрибати, бігати, метати в ціль, орієнтуються на місцевості.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Зрештою, в грі закладені невичерпні потенціальні можливості для всебічного вивчення психології школяра, що має величезне значення для педагога і всіх тих, хто працює з дітьми [3].

Важливе значення у розвиток та стимулюванні рухової активності молодших школярів має чітко організована позакласна виховна робота у сфері фізичного виховання, яка повинна бути спрямована на підвищення загальної фізичної і спортивної підготовки учнів, розвиток їх інтересу до спорту, самостійне систематичне виконання фізичних вправ і цим самим сприяти активізації рухової активності учнів. Особливість позакласної роботи полягає в добровільній участі в ній учнів (вони обирають профіль занять за інтересами), суспільній спрямованості (зміст виховного впливу відповідає потребам дітей, суспільства, відображає досягнення науки, культури, мистецтва), ініціативності та самодіяльності учнів (врахування бажання дітей, їх пропозицій). Однак, домінуюча роль в її організації належить класному керівнику, який є перед усім організатором позакласних виховних заходів (організованої діяльності колективу, спрямованої на досягнення певної виховної мети) і діє у співдружності з іншими педагогічними працівниками школи. Крім того він є ініціатором залучення учнів свого класу до роботи гуртків, секцій у позашкільних закладах. Тому саме від класного керівника залежить динаміка формування в учнів потреби в руховій активності [4].

Адміністрація школи, в свою чергу має забезпечити вчителя всім необхідним, для того щоб він міг реалізовувати всі свої плани з педагогічної діяльності направлені на позитивні результати учнів. Тобто, в школі має бути організовано спеціально підготовленні місця, для занять руховою активністю (спортивні зали та майданчики, зали де будуть проходити секційні та гурткові заняття та інше) важливо, щоб в класах було достатньо вільного простору для проведення фізкультхвилинок під час уроків і ігрової діяльності під час перерв. Також, школа обов'язково має бути забезпечена необхідним

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

обладнанням, яке допомагає зробити фізичні навантаження більш ефективними і продуктивними: гімнастичні стінки, підвісні канати, гімнастичні лави, гімнастичні мати, м'ячі (різних розмірів), тенісні ракетки, гантелі, каремати, гімнастичні обручі, скакалки та інше.

Отож, нам вдалося з'ясувати, що правильна організація активної рухової діяльності в першому класі, допомагає не тільки покращити стан здоров'я учнів, а й пришвидшити і полегшити процес адаптації в адаптаційно-ігровий цикл навчання. А також зрозуміли, що попри те, що основна відповідальність за забезпечення рухової діяльності школярів під час перебування в закладі освіти падає на плечі класного керівника, школа зобов'язана зробити свій внесок, а саме, забезпечити учасників усім необхідним.

Список використаних джерел:

1. Дотримання рухового режиму - запорука розвитку фізичної компетентності дітей молодшого шкільного віку [Електронний ресурс] – URL: <https://naurok.com.ua/dotrimannya-ruhovogo-rezhimu-zaporuka-rozvitku-fizichno-kompetentnosti-ditey-shkilnogo-viku-162204.html>.
2. Методичні рекомендації по застосуванню рухливих ігор на уроках фізичної культури в НУШ [Електронний ресурс] – URL: <https://vseosvita.ua/library/metodicni-rekomendacii-po-zastosuvannu-ruhlivih-igor-na-urokah-fizicnoi-kulturi-v-nus-415470.html>
3. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. [Електронний ресурс]. – 2016. – URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
4. Рухова активність молодшого школяра в контексті НУШ [Електронний ресурс]. – 2021. – URL: <https://vseosvita.ua/library/ruhova-aktivnist-molodsogo-skolara-v-konteksti-nus-492077.html>.

5. Рухова активність школяра [Електронний ресурс]. – 2017. – URL: <https://www.tmdkl.te.ua/ua/news-1-0-18-ruhova-aktivnist-shkolyara>.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

*Анастасія Кучеренко
НПУ імені М.П. Драгоманова
м. Київ*

*Науковий керівник: Шапошнікова І. М.,
кандидат педагогічних наук, професор*

Державний стандарт початкової освіти спрямований на реалізацію якісно нової особистісно-орієнтованої розвиваючої моделі початкової школи, і одна з ліній даного стандарту - це розвиток особистості школяра та його творчих здібностей, що проявляються в діяльності. Державний стандарт початкової загальної освіти передбачає різноманітність форм навчання і розвитку індивідуальних особливостей кожного учня, а також застосування засобів, які забезпечують зростання творчого потенціалу через збагачення форм взаємодії з однолітками і дорослими в пізнавальній діяльності.

Згідно з дослідженнями вітчизняних вчених творчість молодших школярів розвивається в процесі діяльності, яка носить творчий характер і орієнтує учнів в процесі пізнавальної діяльності знаходити нові рішення проблем в нетипових ситуаціях. В наш час в психолого-педагогічній науці і практиці йде інтенсивний пошук нових, нестандартних форм, способів і прийомів навчання для розвитку творчих здібностей у дітей.

Щоб сформувати творчу особистість засобами образотворчого мистецтва в умовах загальноосвітнього закладу освіти, потрібно створити належні педагогічні умови для розвитку творчих здібностей кожного учня, задоволення його художніх інтересів і потреб. На нашу думку, такими педагогічними умовами є: сприятливий мікроклімат на уроках, посилення

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

мотивації творчої діяльності, урахування психологічних особливостей кожного учня, ефективна організація та керування діяльністю дітей, доцільне використання якісного наочного матеріалу, інтеграція знань, наявність кабінету образотворчого мистецтва, залучення до гурткової роботи. [5]

Вікторія Кондратова зазначає, що *творчі здібності*, або *креативність* (від лат. creatio - творення), - це здатність дивуватися і пізнавати, вміння знаходити рішення в нестандартних ситуаціях, це спрямованість на відкриття нового.

Психологи пов'язують здібності до творчої діяльності з особливостями мислення. Видатний американський психолог Гілфорд з'ясував, що творчі особистості дивергентно мислять. Люди, які оволодіють таким типом мислення, розв'язуючи проблеми, не концентрують усі зусилля на знаходженні правильного розв'язання, а починають шукати розв'язання таким чином, щоб дізнатися про якнайбільше варіантів. Дивергентний засіб мислення є основою творчого мислення.

Автор виділяє такі характеристики дивергентного мислення: швидкість; гнучкість; оригінальність; закінченість.

1. *Швидкість* - це здатність висловлювати максимальну кількість ідей (важлива не якість, а їх кількість).
2. *Гнучкість* - здатність висловлювати багато різних ідей.
3. *Оригінальність* — здатність породжувати нові нестандартні ідеї.
4. *Завершеність* — здатність удосконалювати свій «продукт» або надавати йому завершений вигляд [1].

Відомий дослідник проблеми творчості О. Лук визначав такі *творчі здібності*: здатність бачити проблему там, де її не бачать інші; здатність замінювати декілька понять одним; здатність застосовувати навички, набуті для розв'язання однієї задачі до розв'язування іншої; здатність сприймати дійсність цілком, не розподіляючи її на частини; здатність легко асоціювати приблизні поняття; здатність пам'яті видавати потрібну інформацію у

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

потрібну хвилину; гнучкість мислення; здатність обирати одну а альтернатив розв'язання проблеми до її перевірки; здатність залучати нові відомості у наявні системи знань; здатність бачити речі такими, якими вони є; легкість генерування ідей; творча уява; здатність доробляти деталі, удосконалювати задум [2].

В. Кудрявцев (к.п.н.) і В. Сінальніков (к.п.н.) визначали такі *універсальні креативні здібності*, що склалися у процесі історії людства:

1. Реалізм уявлення – образне схоплення тенденції або закономірності розвитку цілісного об'єкта, до того, як людина має чітке поняття і може вписати її у систему логічних категорій.

2. Уміння бачити ціле.

3. Здатність розв'язувати проблему, не просто обираючи одну з наданих альтернатив, а самостійно її створювати.

4. Експериментування – здатність свідомо і цілеспрямовано створювати умови, у яких предмети найбільш виявляють свою приховану у звичайних ситуаціях сутність, а також здатність простежувати й аналізувати особливості «поведінки» предметів за цих умов [3].

Розвиток творчих здібностей школярів неможливий без ефективної організації та керування діяльністю дітей. Для цього треба правильно підібрати методи та форми роботи з учнями; систему вправ, завдань, опорних карток; художні техніки, що розвивають спостережливість, уяву, фантазію, асоціативно-образне мислення. Так, наприклад, використання креативних методів навчання (метод придумування, метод «Якби...», метод «мозкового штурму»); когнітивних методів навчання (перевтілення, змістовного бачення, образного бачення, досліджень, гіпотез); системи знань, що утворені шляхом трансформації методів навчання до рівня форм навчання (метод проектів), які спонукають учнів до активної творчої діяльності, дають змогу підвищити ефективність уроку, розвивають вміння висловлювати власні думки.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Провідною діяльністю в молодшому шкільному віці є гра. Тому на уроках образотворчого мистецтва з учнями початкових класів доречно застосовувати ігрові ситуації та ігри для поступового залучення їх до більш складних, творчих форм діяльності. Це можуть бути ігри: «Плямочка», «Художник Олівець», «Незнайко», «Гарбузові родичі», «Прикрась ялинку» (інсценізація); ігрові ситуації: «Розбитий глечик», «Край, де я хотів би побувати», «Фантазери» тощо. Будь-яке завдання, подане в ігровій формі, дозволяє не лише швидко повторити, закріпити чи систематизувати знання, а й завжди викликає у дітей зацікавлення та спонукає до діяльності. Тому доречно складати та розв'язувати ребуси, кросворди, чайнворди, криптограми, проводити художньо-конструктивні ігри («Фабрика іграшки»), інтелектуальні ігри (вікторини, КВК), сюжетно-рольові ігри (інсценізація, пантоміма) [4].

Список використаних джерел:

1. Кондратова Вікторія. Розвиток творчих здібностей учнів на уроках образотворчого мистецтва // Мистецтво та освіта. – 2012. – № 2. – с. 45-50
2. Красовська, Ольга Олександрівна. Образотворче мистецтво з методикою викл. у поч. школі: навчально-методичний посібник для студентів вищ. навч. Закладів / О.О. Красовська; Міністерство освіти і науки молоді та спорту України. – Львів: Новий світ – 2012. – 292 с.
3. Лебеденко С.В. Розвиток творчих здібностей учнів початкових класів засобами образотворчого мистецтва [Текст] / С.В. Лебеденко // Початкове навчання та виховання. – 2012. - № 25. – с. 33-39
4. Матвеева, О.О. Розвиток творчої активності молодших школярів / О.О. Матвеева // Мистецтво в школі: музика,

образотворче мистецтво, худ. культура: науково-методичний журнал. – 2014. - № 3. – с. 5-7.

5. Ушенко, Н.М. Творчість учнів на уроках образотворчого мистецтва / Н.М. Ушенко // Мистецтво в школі: музика, образотворче мистецтво, худ. культура. – 2013. - № 6. – с. 11 – 13

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ

Богдан Лепицький
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ
Науковий керівник: Желанова В.,
доктор педагогічних наук, професор

Анотація. *стаття актуалізує питання розвитку критичного мислення через висвітлення теоретичних аспектів. Низький рівень розвитку критичного мислення в умовах ХХІ століття є неприпустимим для цивілізованої європейської країни. Стаття виокремлює різні трактування критичного мислення, структуру, принципи, функції, етапи реалізації критичного мислення. Зазначаються аргументи, чому саме історія в школі є локомотивом розвитку критичного мислення.*

Ключові слова: *критичне мислення, уміння, навичка, історія*

Проблемою нашого дослідження є розвиток критичного мислення учнів середньої школи. Актуальність цієї проблеми зумовлена кількома вагомими чинниками:

1. Критичне мислення стало популярним трендом всіх ланок сучасної освіти.

2. Критичне мислення прийнято вважати базовою навичкою ХХІ століття.

У процесі вивчення феномену критичного мислення ми зіткнулися з різноспрямованістю його трактування.

- Критичне мислення аналізується як *якість особистості* й розглядається при цьому як *утворення, що забезпечує регуляцію поведінки особистості.*

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- Критичне мислення досліджується як *якість розуму* й визначається як *усвідомлений контроль за виконанням інтелектуальної діяльності*.

- Критичне мислення трактується як *синтез стратегій, умінь і навичок*, що впливають на характер розумової діяльності й тлумачиться як *мислення, спрямоване на його поліпшення*.

- Критичне мислення як *педагогічний феномен* визначається як основний результат освіти, в тому числі шкільної.

Беручи до уваги таку варіативність у трактуванні критичного мислення, у розумінні його сутності, ми базуємось на визначенні критичного мислення, яке представлено в дослідженні вітчизняних науковців Олександра Тягло та Тетяни Воропай, а саме: «Критичне мислення – це, в найбільш загальному розумінні, активність розуму, спрямована на виявлення та виправлення своїх помилок» [3].

Щодо структури критичного мислення, в ній виокремлюються такі компоненти, як-от:

- *інтерпретація*, що передбачає категоризацію; декодування значення; з'ясування смислу.

- *аналіз*, що зорієнтований на дослідження ідей; виявлення та аналіз аргументів;

- *оцінка*, як оцінка тверджень та аргументів;

- *умовивід*, що передбачає уточнення фактичних даних; розгляд альтернатив; формулювання висновків.

- *пояснення*, як формулювання (презентація) результатів; обґрунтування та роз'яснення процедур і методів; виклад аргументів.

- *саморегуляція* – як самоперевірка; самокорекція.

Існує також підхід, відповідно до якого в структурі критичного мислення виокремлюється змістовий та операційний блоки.

Змістовий блок критичного мислення складають знання, пов'язані з загальнометодологічними принципами; з загальними стратегіями освіти.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Операційний блок складають такі процедури, як:

- усвідомлення проблеми, діалектичного зв'язку між суперечностями;
- доведення як добір доказів;
 - знаходження контраргументів;
 - обґрунтовування, оцінювання, вибір альтернатив;
 - спростування; узагальнення; побудова гіпотез;
 - висновки [1].

Отже базуючись на зазначених сутності й структури критичного мислення, виокремимо *функції критичного мислення*, що пов'язані з відповіддю на запитання навіщо існує критичне мислення?

Воно існує для адекватності розуміння, усунення помилок, прийняття ефективних рішень, усвідомлення дії, вдосконалення розуму.

Далі представимо *принципи критичного мислення*.

Суттєвим принципом критичного мислення є *уважне ставлення до предмету розгляду*, оскільки критичне мислення є антиподом стереотипного, шаблонного, хаотичного мислення.

Відомий принцип *концентрованої уваги*, що дозволить виділити головне від другорядного.

Принцип *здорового скепсису*. Згідно з ним, якщо виникає певна ідея, певне припущення, перш за все слід шукати те, що спростовує цю ідею.

Принцип права на помилку. Оскільки, саме помилки, їх відстеження, їх виправлення є основою критичного мислення.

Принцип відносності правдивості. Оскільки, як відомо не існує «абстрактної істини».

Таким чином, критичному мисленню (за теорією Сергія Терно) притаманні такі властивості, як: усвідомленість, самостійність, рефлексивність, цілеспрямованість; обґрунтованість, контрольованість; самоорганізованість [2].

Процес реалізації критичного мислення має певну етапність:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- перший етап – зіткнення з проблемою;
- другий етап – виникнення, деякої перешкоди в досягненні мети, тобто наявність ситуації ускладнення;
- третій етап – переструктурування знань, способів дій, власних установок;
- четвертий етап – обґрунтування знайденого рішення та представлення його іншим.

Окреслені теоретичні позиції нашого дослідження знайшли практичну реалізацію у розвитку критичного мислення учнів середньої школи на уроках історії.

Чому саме уроки історії?

По-перше, сама сутність навчальної програми та історії як шкільного предмета налаштовані на формування критичного мислення. Адже наголошення на тому, що історія, яку учні бачать в підручниках це конструкт минулого, який був створений істориками, які могли добросовісно відварювати минуле, а могли робити це керуючись своїми інтересами вже налаштовує учнів на критичне сприйняття матеріалу.

По-друге, можливість застосування різноманітних форми роботи, які націлені на формування критичного мислення. Наприклад, аналіз та оцінка різноманітних джерел, дебати над запитаннями, які не мають однозначної відповіді, спроба передбачати наслідки тих чи інших історичних подій тощо.

По-третє, на уроках історії ми як ніде можемо проводити історичні паралелі між минулими та теперішнім й намагатися встановлювати причино-наслідкові зв'язки, що формує основу навичок критичного мислення.

Саме тому уроки історії мають великий розвивальний потенціал щодо критичного мислення особистості.

Список використаних джерел:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

1. Мерзлякова О. Л., Хоружа Л. Л. Практикум з критичного мислення: навч.- метод. посіб. К.: Київський ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 160 с.
2. Терно С.О. Методика розвитку критичного мислення школярів у процесі навчання історії / С.О. Терно : [посібник для вчителя]. – Запоріжжя: Запорізький національний університет. 2012. 70 с. – Режим доступу: <http://sites.znu.edu.ua/interactiv.edu.lab/125.ukr.html>).
3. Тягло А.В. Критическое мышление : Проблема мирового образования XXI века. / Александр Тягло, Татьяна Воропай. Харьков: Ун-т внутр. дел, 1999. 385 с.

ПРОБЛЕМА ВИХОВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ У ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ ТА ЇЇ ВІДОБРАЖЕННЯ У НАУКОВІЙ ТЕОРІЇ

*Діана Липовенко Габорець
НПУ імені М.П. Драгоманова
м. Київ, Україна
Науковий керівник: Шулигіна Р. А.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. У публікації проаналізовано проблему виховання самостійності у дітей раннього віку; окреслено різноманітні наукові погляди вчених класичної педагогіки і психології в даному напрямі; встановлено, що самостійні дії беруть свій початок з раннього віку і допомагають дітям в подальшому розвитку, а також те, що самостійність характеризує регуляцію особистістю своєї діяльності та поведінки, допомагає побудові відносин з однолітками. Підтверджено факт, що виховання самостійності підростаючого покоління є одним із запитів й нагальних потреб сучасного суспільства.

Ключові слова: дошкільна педагогіка, самостійність, виховання, діти раннього віку, дошкільний вік.

Проблема виховання самостійності особистості здавна привертала увагу філософів, педагогів, психологів та дослідників інших суміжних з педагогікою галузей наук. У філософській літературі (Аристотель, Платон,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Сократ) питання самостійності розглядалися у зв'язку з проблемою свободи та відповідальності особистості, взаємодії особистості та суспільства, суспільної та особистої практики.

Видатні вітчизняні й зарубіжні психологи (Л. Божович, Д. Ельконін, В. Котирло, О. Леонтьєв, Т. Піроженко та інші) визначають самостійність у двох площинах:

– як узагальнену якість особистості, що виявляється в ініціативності, критичності, адекватній самооцінці та почутті власної відповідальності за свою діяльність і поведінку;

– як підхід до вирішення будь якого питання, справи без втручання інших і виявляється в допитливості, кмітливості, гнучкості мисленнєвих процесів, незалежності суджень, критичності сприйняття інформації.

Звичайно виховання самостійності не може відбуватись поза діяльністю дитини, в якій самостійність відіграє значущу роль. Великого значення самостійній діяльності дитини у вихованні, зокрема раннього і молодшого віку надавала відомий італійський педагог Марія Монтесорі. Вона зазначала, що дитина у три роки – це вже людина, і провідне завдання дорослих полягає у створенні спеціального розвивального середовища, через вивчення якого дитина пізнає світ і таким чином його для себе відкриває. М. Монтесорі підкреслювала, що освіта – це не те, що робить педагог, а природний процес, який розвивається спонтанно в людській істоті [2, с. 121].

В працях сучасних науковців, присвячених проблемі самостійності дітей дошкільного віку (О. Кононко, Р. Павелків, Т. Поніманська, М. Чепіль) ключове поняття «самостійна діяльність» трактується як необхідність спеціальної організаційної та методичної роботи для вироблення даної якості дитиною.

Т. Поніманська особливого значення надає пізнавальній діяльності дітей дошкільного віку, а педагоги С. Козлова, Т. Куликова у своїх наукових розвідках звертають увагу на те, що трудова діяльність дошкільників є

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

засобом дослідження світу та осмисленням себе у продуктивній діяльності, набувають трудових навичок і вмінь, що допомагають дитині ставати самостійною [4, с. 123].

Р. Павелків визначає самостійність як прояв основ формування характеру, вміння діяти за власною ініціативою, помічати необхідність своєї участі в тих чи інших обставинах; вміння виконувати звичні справи без звернення за допомогою і контролю дорослого; вміння усвідомлено діяти в ситуації заданих вимог та умов діяльності; вміння усвідомлено діяти в нових умовах (визначити мету, врахувати умови, здійснювати елементарне планування, отримати результат); вміння здійснювати елементарний самоконтроль і самооцінку результатів діяльності; вміння переносити відомі способи дій в нові умови [4, с. 245].

Важливе значення для формування самостійності мають мотиви та цілі здійснюваної дитиною діяльності. Як вказують Л. Божович, А. Леонт'єв та інші, процес та результат діяльності прямо залежить від того, нащо спрямована діяльність і заради чого вона виконується [1]. Інтерес до цієї проблеми обумовлений, передусім, тим, що прагнення самостійності властиве маленьким дітям, зокрема раннього віку. Це внутрішня потреба дитини, що зростає, яку необхідно підтримувати і розвивати.

М. Лісіна у своїх доробках більшою мірою орієнтована на розробку проблем дітей раннього віку, підкреслює зв'язок самостійності, як особистісної якості з активною роботою думки, почуттів та волі. Цей зв'язок двобічний: з одного боку, розвиток мисленневих і емоційно-вольових процесів є необхідною передумовою самостійності суджень та дій; з іншого боку можна говорити про судження та дії, що складаються під час самостійної діяльності можуть укріплювати й утворювати здатність не тільки приймати свідомо мотивовані дії, але й набувати вміння успішного виконання прийнятих рішень всупереч, навіть можливим складностям.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Самостійність зовсім не є «від брунькуванням від суспільства». На думку вітчизняного педагога О. Лісовець, розвиток незалежності дитини відносно ситуативних соціальних впливів передбачає безперервне зростання і зміцнення засвоєних нею людських норм поведінки, посилення її зв'язку з суспільством загалом [3, с. 19-22].

Таким чином, *самостійність* розглядається науковцями як *інтегральна якість особистості, яка тісно пов'язана з її активністю та колективістичною спрямованістю*. Вона проявляється в ініціативності, відповідальності та відносній незалежності дитини.

Відставання в розвитку самостійності у дітей дошкільного віку багато в чому є наслідком неправильної організації діяльності дітей, помилок у вихованні, які «зароджуються» у ранньому віці: зайва регламентація діяльності, постійний контроль та опіка, переважання прямих прийомів керівництва діями дітей, навчання діям шляхом прямого наслідування дорослого тощо. І навпаки, виховання самостійності проходить успішно, коли дорослий активно спонукає дітей до прояву ініціативи, вчить їх самостійного планування майбутньої діяльності, активності тощо, розвиває вміння розповідати про свою майбутню діяльність, виділяти її мету, результат.

Важливу роль розвитку самостійності відіграє навчання дітей елементарному самоконтролю. Самоконтроль освоюється дітьми поступово: від уміння здійснювати його за досягнутим результатом до самоконтролю за способом здійснення діяльності й на цій основі – до самоконтролю за діяльністю в цілому. Отже, виховний вплив дорослого діти пропускають через призму свого життєвого досвіду, відкидають чи приймають його і залежно від цього будують свою поведінку [5].

Розглядаючи самостійність як інтегративну властивість особистості, сучасні вітчизняні дослідники Н. Гавриш, Н. Дудник, Ю. Легка, О. Лісовець, Т. Поніманська та інші наголошують на тому, що її (самостійності)

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

інтегративна роль виявляється у поєднанні інших особистісних проявів загальною спрямованістю на внутрішню мобілізацію всіх сил, ресурсів та засобів для здійснення обраної програми дій без сторонньої допомоги.

Самостійні дії дітей раннього віку, збагачуючись, накопичуючись й систематизуючись, до початку дошкільного дитинства починають набувати форми діяльності, самостійність характеризує регуляцію особистістю своєї діяльності, відносин та поведінки. Виховання самостійної особистості є одним із запитів суспільства до закладів дошкільної освіти та інших освітніх установ.

Отже, можна констатувати, що виховання самостійності пов'язане з такими змінами в структурі особистості, які зумовлюють її перетворення в суб'єкт діяльності, вимагає здатності передбачати результати своєї роботи, самостійно долати труднощі та доводити справу до кінця, критично оцінювати досягнуті результати та добиватися підвищення їхнього рівня за рахунок мобілізації власних зусиль, а також передбачає здатність до прояву ініціативи та творчості у вирішенні поставлених завдань. Крім цього, важливими аспектами для подальшого вивчення порушеної проблеми залишаються: підтримка проявів суспільно корисних справ дитини дошкільного (раннього) віку; створення можливостей для дитини в самостійному опануванні цілеспрямованої діяльності та розвитку комунікативних вмінь взаємодії з однолітками тощо.

Список використаних джерел:

1. Виховання самостійності в старших дошкільників у сюжетно-рольових іграх URL: <https://vseosvita.ua/library/vihovanna-samostijnosti-v-starsih-doskilnikiv-u-suzetno-rolovih-igrah-279338.html> (Дата звернення: 21.04 . 2022 р.).

2. Дудник Н. Виховання самостійності у дітей дошкільного віку. «Гірська школа Українських Карпат» ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». 2018. №19. С. 118-122.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

3. Лісовець О. В. Генезис проблеми самостійності дітей дошкільного віку. *Інноваційні наукові дослідження: теорія, методологія, практика: матеріали Міжн. наук.-практ. конф.* м. Київ, 24-25 лютого 2017 р. / ГО «Інститут інноваційної освіти»; Науково-учбовий центр прикладної інформатики НАН України. Київ: ГО «Інститут інноваційної освіти», 2017. С. 19-22.

4. Павелків Р., Цигипало О. Дитяча психологія: навч. посіб. для самостійної роботи студента. Київ: Академвидав, 2011. 376 с.

5. Сарновська Л.І. Підтримка самостійності у дітей старшого дошкільного віку. URL: <http://ditsad.com.ua/konsultac/konsultac3005.html> (Дата звернення: 20.04.2022 р.).

АВТОРИТЕТ БАТЬКІВ ТА ЙОГО ЗНАЧУЩІСТЬ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ДИТИНИ У ПОГЛЯДАХ А.С. МАКАРЕНКА

*Марина Листуха
НПУ ім. М. П. Драгоманова,
м. Київ
Науковий керівник: Лещенко Н.А.,
кандидат педагогічних наук, старший викладач*

Анотація. У статті автор вивчає сутність авторитету батьків та його роль для становлення дитячої особистості, спираючись на спадщину А.С. Макаренка. Увага зорієнтована на особливостях справжнього батьківського авторитету.

Ключові слова: батьківський авторитет, сімейне виховання, формування особистості, дитина, вплив батьків, педагогічна спадщина.

Сьогодні, як і багато років тому, дорослі вважають за необхідне бути авторитетом для своїх дітей. Однак, досить часто, вони не розуміють шляхів його формування. Багато помилок у сімейному вихованні буває саме тому, що батьки не ознайомлені із педагогічним мінімумом, що необхідний для виховання підростаючого покоління.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Питанням авторитету та ролі особистого прикладу батьків займалися такі відомі педагоги як К. Ушинський, А. Макаренко, В. Сухомлинський. Історико-педагогічний аспект сімейного виховання входить до кола досліджень П. Бойчук, Н. Осьмук, О. Семенов, Є. Сявакко, Т. Хандюк, В. Шпак та ін..

Мета статті - з'ясувати сутність поняття «батьківський авторитет» та проаналізувати шляхи його формування за спадщиною А.С. Макаренка.

У педагогічному словнику М. Ярмаченка авторитет визначається як «вплив особи чи організації у різних сферах суспільного життя, що ґрунтується на знаннях, високих моральних якостях, досвіді» [4, 13]. Тлумачення авторитету в якості «загальноновизнаного значення, впливу, поважності (особи, організації, колективу, теорії і т. ін.)» запропоновано у «Академічному тлумачному словнику української мови» [1].

Водночас у довідковій літературі використовується термін «авторитет батьків». Так, С. Гончаренко визначив його як «визнаний вплив батьків на переконання й поведінку дітей, який ґрунтується на глибокій повазі й любові до батьків, довірі до високої значущості їхніх особистих якостей і життєвого досвіду, до їхніх слів, порад і вчинків» [2, 14].

Отже, суть авторитету полягає у безсумнівній гідності старшого, в його силі та цінності й не потребує доказів.

Аналіз вивчених джерел показує, що вирішальну роль у формуванні батьківського авторитету відіграє поведінка дорослого під час взаємодії із дітьми.

Не можна вимагати від дитини того, що батьки самі не виконують у житті. Наприклад, переконання дитини в тому, що не можна ображати інших, вживати лайливі слова, глузувати над кимось ґрунтуються на вміннях батьків будувати стосунки з іншими, чемно спілкуватися та допомагати. Становлення авторитету починається із усвідомлення та сприйняття дорослим самого себе, розуміння ідеалу сімейного виховання. З даного

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

приводу А. Макаренко писав: «Ваша власна поведінка — вирішальна річ. Не думайте, що ви виховуєте дитину тільки тоді, коли з нею розмовляєте, або повчаєте її, або наказуєте їй. Ви виховуєте її в кожний момент вашого життя, навіть тоді, коли вас немає дома» [5, 234]. Тому батькам слід критично оцінювати власні вчинки та відмовитися від того, що слугує негативним прикладом для дитини. Не існує універсальних засобів для вирішення сімейних недоліків у вихованні, якщо недоліками володіє вихователь [3].

Аналізуючи батьківський авторитет А.С. Макаренко поділяв його на «фальшивий» та «справжній». Так, до фальшивого авторитету педагог відносив авторитет удаваної любові, відстані, чванства, педантизму, резонерства, безмірної доброти і вседозволеності, фальшивої дружби, підкупу, придушення, деспотичної реакції [3].

Розглянемо виховні можливості справжнього батьківського авторитету.

Перш за все, це авторитет любові до дітей. Із ним пов'язане уміння творити духовне тепло та наявність радості в сім'ї. Лише ті батьки, які прагнуть продовжити особистісне духовне багатство у дітях здатні виявляти до них справжню любов. Атмосфера батьківської любові становить базис особистісного зростання дітей. Однак даний різновид авторитету слід вирізняти від одного із найскладніших фальшивих – авторитету удаваної любові.

Авторитет знання полягає в тому, що батьки повинні бути обізнаними із фізичними, психічними особливостями дитини; цікавитись її життям, навчанням, друзями, вмінні спостерігати за дитиною і виявляти її здібності та інтереси.

Авторитет поваги ґрунтується на гуманістичній сутності процесу виховання. І полягає у вмінні дорослих зрозуміти, підтримати, допомогти дитині у будь-якому віці. Досить актуальними вважаємо прояви поваги до особистості на початкових етапах її формування. Саме в цей період дитина

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

набуває перших умінь та навичок, вчиться пізнавати світ та ідентифікувати себе в ньому, ознайомлюється з іншими людьми та правилами життя із ними.

Авторитет вимогливості виявляється у об'єктивному контролі з боку дорослих за виконанням обов'язків та доручень своїми нащадками. За умови систематичності контролю у дитини формується відповідальність за доручену справу, прагнення довести її до логічного завершення, вміння ставити мету та досягати її, потреба діяти самостійно.

Ще одним видом істинного авторитету А.С. Макаренко називає авторитет допомоги. Він виявляється у батьківській пораді щодо організації життєдіяльності дитини. Своєчасна вказівка, пояснення, показ дії полегшують виконання завдань, сприяють подолання труднощів, попередженню конфліктних ситуацій, забезпечують успішність розв'язання проблем, активність особистості. Прагнення ж батьків виконати роботу замість дитини, навпаки, уповільнює її формування.

Важливість батьків для формування дитини розкривається і завдяки авторитету правди. Його сутність помітна за стосунками між батьком та матір'ю, відносинами із дітьми, ставленням до інших людей. Приховування правди болісно відображається на взаємодії між особистостями, формує зневіру, розчарування та дезорієнтує у подальшому існуванні.

Отже, батькам важливо усвідомити значення авторитету для становлення підростаючої особистості. Істинний авторитет батьків виявляється у вмінні аналізувати власні дії, критично ставитися до проявів несправжнього авторитету й витіснити його із поведінки. На прикладі взаємостосунків із іншими, відношенні до праці відповідальні дорослі демонструють гідний приклад. Такий авторитет, на думку А.С. Макаренка, і є справжнім.

Список використаних джерел:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

1. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/>
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник; гол. ред. С. Головка. Київ: Либідь, 1997. 373 с. URL: <https://cutt.ly/rIWWaCc>
3. Макаренко А.С. Про батьківський авторитет. *Книга для батьків. Лекції про виховання дітей*. К.: Радянська школа, 1973. С. 268-277. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Makarenko_Anton/Knyha_dlia_batkiv_vyd_1973/
4. Педагогічний словник / за ред. М.Д. Ярмаченка. Київ: Педагогічна думка, 2001. 516 с.
5. Хрестоматія з української педагогіки: навчально-методичний посібник / Упоряд. О.С. Березюк, О.М. Власенко; За ред. О.С. Березюк, О.М. Власенко. Житомир: Вид – во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/25154/>
6. Шпак В.П. Авторитет батьків і стилі взаємодії з дітьми. Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів : збірник тез доповідей III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 16-17 травня 2019 р., Мукачєво / ред.кол. :Т.Д.Щербан (гол.ред.) та ін. Мукачєво : Вид-во МДУ, 2019. С. 389-392.

РОЗВИТОК ЕМПАТІЇ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ЛЯЛЬКОВОГО ТЕАТРУ

Тетяна Мамай
НПУ ім. М.П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник : Іваненко А. О.,
доктор історичних наук, доцент

Анотація. Розглянуто проблему розвитку емпатії у дітей молодшого дошкільного віку. Визначено сутність емпатії, особливості її формування в дошкільників. Охарактеризовано зміст і специфіку розвитку емпатії засобами лялькового театру у дітей молодшого дошкільного віку.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Ключові слова: *емпатія, емоції, співпереживання, молодші дошкільники, ляльковий театр, театралізовані ігри.*

У формуванні емоційної сфери дитини дошкільного віку важливу роль відіграє розвиток емоцій, які сприяють розвитку міжособистісних відносин, а отже – і входженню дитини в соціум. Однією з провідних соціальних емоцій людини є емпатія, тобто здатність емоційно відгукуватися на переживання іншої людини, визначати її емоційний стан, виражати співчуття тощо. У молодшому дошкільному віці дитина тільки починає опановувати емоції, встановлюються перші відносини та зв'язки з оточенням, тому надзвичайно важливо саме протягом цього періоду звернутися до сучасних методів психолого-педагогічного впливу для формування емпатії по відношенню до однолітків, до близьких людей, оточення, що закріплює позитивні тенденції для подальшого розвитку дошкільника та забезпечує становлення морально-вольової особистості.

Розвиток емпатії в дітей дошкільного віку має свої особливості. Зокрема, це можна представити у вигляді трьохетапного однонаправленого напрямку: виникнення співпереживань, співчуття, сприяння, що характеризується єдністю емоційного та когнітивного компонентів, які по-різному співвідносяться на певних етапах розвитку цього процесу [3, с. 257]. Таким чином, перша ланка розвитку емпатії є суто емоційною.

Для вихователя важливо навчити молодшого дошкільника спостерігати за особливостями діяльності однолітків, визначати їхній настрій та емоційний стан.

Для розпізнавання дошкільниками емоцій можуть використовуватися ілюстрації з яскраво вираженими емоціями (сум, радість, здивування тощо), книжки, презентації, відеоматеріали, які зрозуміло та чітко передають різні емоційні стани людини. Однак одним із найбільш дієвих засобів формування емпатії в дітей молодшого дошкільного віку є ляльковий театр.

Ляльковий театр, як його визначає О. Олійник, належить до стендових театралізованих ігор і передбачає вільне поєднання ляльок, а також різних

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

прийомів і засобів для проведення вистави [2, с. 23]. Створення лялькового театру та програвання сюжетів спеціально підібраних казок, дозволяє, з одного боку, скоригувати в дитини поведінкові розлади, пов'язані з агресивністю, сором'язливістю, імпульсивністю (того, що створює труднощі у спілкуванні з однолітками); а з іншого – розвинути в неї здібності до співчуття, співпереживання та радості.

Позитивним для формування емпатії для молодших дошкільнят є те, що діти сприймають ляльок як живих істот, з цікавістю спостерігають за їхніми діями. Театралізована вистава викликає в дітей молодшого дошкільного віку жваву реакцію, яскравий емоційний відгук на лялькових персонажів. У них виникає бажання стати безпосереднім учасником подій, пробуджується чуйність до дійових осіб. Театралізовані вистави із застосування ляльок розвивають емоційну сферу дитини, змушують її співчувати персонажам.

Після програвання лялькової вистави доцільно проаналізувати з дітьми побачене. У такий спосіб вихователь вчить дітей молодшого дошкільного віку розуміти почуття іншої людини на основі її поведінкових реакцій та слів; аналізувати ці почуття, а також визначати та приймати позицію іншої людини. Це, своєю чергою, сприяє розвитку емпатійних переживань у дітей [1, с. 281].

Можна стверджувати, що ляльковий театр є джерелом розвитку почуттів, глибоких переживань та відкриттів для дитини молодшого дошкільного віку, залучає її до духовних цінностей, розвиває художній смак. Усе це сприяє становленню особистості дитини, формує в неї певну систему цінностей, почуття відповідальності, бажання заявити про себе серед однолітків і дорослих. За посередництва лялькового театру діти спостерігають за персонажами та отримують додаткову можливість закріпити навички – вчаться висловлювати свою думку, наміри, емоції, розуміти інших тощо. Заняття з використанням лялькового театру стимулює

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

розвиток основних психічних процесів дитини – уваги, пам'яті, мовлення, сприйняття.

Отже, аналіз психолого-педагогічної літератури, присвяченої специфіці використання лялькового театру як засобу розвитку емпатії у дітей молодшого дошкільного віку, дозволяє стверджувати таке: у дітей під час перегляду виникають сильні емоції; виникає інтерес до того, що програється; активізується бажання розпочати комунікацію для обміну враженнями; перегляд вистави потребує від дитини молодшого дошкільного віку тривалого зосередження, вона виокремлює деталі, які є для неї значущими; образи та персонажі вистави стають яскравими, чіткими, пробуджують чуйність. Таким чином, методи та прийоми лялькового театру, які спрямовані на розвиток емпатії в дітей молодшого дошкільного віку, орієнтовані на формування розуміння переживань іншого, вміння висловлювати співчуття, співпереживання за допомогою розширення емоційної сфери.

Список використаних джерел:

1. Лазаренко В. В. Розвиток емоційного інтелекту дітей дошкільного віку у театралізованій діяльності. *Молодий вчений*. 2019. № 12 (76). С. 279-282.
2. Олійник О. М. Театрально-ігрова діяльність в умовах дошкільного навчального закладу : навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський : Волощук В.О., 2017. 163 с.
3. Пономаренко Т. О., Волинець Ю. О. Розвиток емпатії у старших дошкільників в умовах закладу дошкільної освіти. *Молодий вчений*. 2018. № 11 (63). С. 256-262.

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ПЕРЕДУМОВА УСПІШНОГО НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

*Юлія Мащенко
НПУ імені М.П. Драгоманова,
м. Київ
Науковий керівник: Севастюк М. С.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. У статті проаналізовано проблему формування критичного мислення молодших школярів та його ролі в освітньому процесі початкової школи. Розкрито сутність поняття «критичного мислення», визначені зміни в розвитку молодших школярів, які спричинені використанням даної технології. Зроблено висновок, що розвиток критичного мислення школярів допомагає уникати фейків і спрямований на інформаційну безпеку учнів, що є надзвичайно важливим у теперішній ситуації для нашої країни.

Ключові слова: критичне мислення, Нова українська школа, Державний стандарт початкової освіти, молодші школярі.

Буденність і сучасний інформаційний простір вимагає від нас навичок критичного мислення, адже уникати їх – означає піддаватися маніпуляціям, довіряти фейкам, бути легкою здобиччю для шахраїв. Щоб убезпечити дітей та попередити їх про можливі ризики в дорослому житті, в Новій українській школі вміння критично і системно мислити проходить наскрізною лінією через усю навчальну програму.

«Навчитися критично мислити!» - гасло, яке досить часто лунає з наших екранів. Особливо гостро це питання постало під час початку російсько-української війни, яку було розпочато 24 лютого 2022 року. З'ясувалося, що не кожен дорослий достатньо володіє навичками критичного мислення, чи хоча б усвідомлює їхню користь. Велике значення відводиться розвитку критичного мислення в учнів молодшого шкільного віку, які тільки розпочинають систематичне навчання та дослідження навколишнього світу.

Дослідження проблеми формування критичного мислення в освітньому процесі початкової школи є надзвичайно актуальним в наш час, адже світу потрібні громадяни, які здатні орієнтуватися у мінливості життя, приймати нестандартні рішення, творчо підходити до вирішення проблем, самооцінювати результати своєї діяльності. Фундаментом вирішення цих

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

завдань є формування у молодших школярів критичного мислення, яке входить до топ-10 soft skills – особистих якостей людини, що допомагають краще взаємодіяти у команді.

У Державному стандарті початкової освіти [1] зазначено, що одним із наскрізних умінь, яким учні поступово та систематично оволодівають під час вивчення всіх освітніх галузей є критичне мислення, але теоретичний аналіз сучасних концепцій модернізації Нової української школи виявив суспільну потребу в серйозній увазі до розвитку критичного мислення в учнів початкової школи [3]. Перспективу її розв'язання ми вбачаємо в доцільному використанні методів і прийомів критичного мислення під час навчання у початковій школі. Тому наукове осмислення питання розвитку критичного мислення у початковій школі є актуальним і недостатньо вивченим у наш час.

Питання визначення сутності поняття «критичного мислення» та особливостями його формування в учнів початкової школи досліджували Пометун О. І., Пилипчатіна Л.М., Суцєнко І.М., Тєслєнко Т. В., якими було доведено, що критичне мислення є важливим чинником удосконалення освітнього процесу.

Дослідницею Пометун О.І. було зроблено висновок, що критичне мислення є складним процесом, який починається з ознайомлення з інформацією, а завершується прийняттям певного рішення та складається з кількох послідовних етапів: сприйняття інформації з різних джерел; аналіз різних точок зору, вибір власної точки зору; зіставлення з іншими точками зору; добір аргументів на підтримку обраної позиції; прийняття рішення на основі доказів [2, 25].

Американський філософ і педагог Джон Дьюї вважає, що «критичне мислення виникає тоді, коли учні починають займатися конкретною проблемою» [2, 65]. Тому критичне мислення починається із запитання і

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

з'ясування проблем, які необхідно розв'язати. Ми помічаємо щось нове – і хочемо дізнатися, що це таке.

Вміння мислити, фільтрувати інформацію, сьогодні, особливо в умовах воєнного стану означає бути в курсі правдивих подій, отже знати, що тебе може очікувати, знаходити безпечне місце перебування, і як наслідок, зберегти власне життя. Ми, як сучасні, молоді вчителі, повинні перш за все на уроках формувати критичне мислення школярів, що є модним трендом в освіті.

Якщо критичне мислення не розвивати, то дитині буде важко адаптуватися до умов сучасності та змін у світі, що відбуваються та будуть відбуватися. Передусім їй буде важко формулювати та відстоювати власну думку. Тому критичне мислення вже сьогодні стає обов'язковою навичкою, і це буде лише поширюватись.

Таким чином, технології розвитку критичного мислення допомагають готувати дітей нового покоління, які вміють розмірковувати, спілкуватися, чути та слухати інших. З'ясовано, що практичне використання вправ із розвитку критичного мислення в початковій школі забезпечує такі позитивні зміни в учнів:

- підвищується інтерес до навчання, учні проявляють активність на уроках;
- виникає прагнення краще осмислити отриману інформацію, замість звичайного задоволення поверхневими поясненнями;
- відбуваються позитивні зміни у критичному ставленні до своєї діяльності;
- виробляється прагнення критично оцінити інформацію, дії інших;
- розвивається пошукова спрямованість мислення;
- зникає страх зробити помилку.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Отже, розвиток критичного мислення є обов'язковою передумовою успішного навчання учнів початкової школи та допоможе молодшим школярам уникати фейків, сприймати тільки правдиву інформацію, бути готовим до будь-яких життєвих перешкод.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової освіти № 87 [Чинний від 2018. 21. 02]. Київ: Кабінет Міністрів України, 2018. 37 с.
2. Пометун О. І., Пилипчатіна Л.М., Сущенко І.М. та ін. Основи критичного мислення: навчальний посібник для учнів старших класів загальноосвітньої школи. Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2010. 216 с.
3. Концепція «Нова українська школа». Інформаційний збірник МОН України. 2016.

ШЛЯХИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ДІТЯМ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ВОЄННИХ ДІЙ

*Уляна Медвідь
Прикарпатський національний
університет ім. В. Стефаника
м. Івано-Франківськ
науковий керівник: Кирста Н.Р.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. У статті визначено поняття стрес та психологічна травма. Окреслено перші ознаки стресу і психологічної травми у дітей дошкільного віку. Досліджено шляхи подолання травматичних ситуацій та рекомендовано вправи й ігри для стабілізації дихання і стану нервової системи, зняття фізичної та емоційної напруги.

Ключові слова: психологічна підтримка, перша допомога, панічна атака, стрес, психологічна травма.

Події, що сьогодні відбуваються в Україні, торкаються усіх без винятку: дітей, дорослих, людей похилого віку та соціуму загалом. На жаль,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

через війну багато дітей пережили стресові події та отримали травматичний досвід, неодноразово були позбавлені найнеобхіднішого – їжі, сну та звичайних пустощів. Відповідно проблема психологічної допомоги постраждалим дітям є нагальною для сучасного українського суспільства. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, створює умови для психологічної та педагогічної реабілітації дітей, котрі постраждали внаслідок воєнних дій і збройних конфліктів[1].

Сучасні українські науковці, психологи В. Горбунова, З. Кісарчук, В. Климчук, Ю.Ларіна, І. Ніконова, М. Новаковська, Н. Пов'якель, О. Романчук, С. Ройз, Т.Титаренко досліджують питання впливу психологічних травм на особистісний розвиток дітей дошкільного віку.

Зокрема, Ю. Ларіна та І. Ніконова стверджують, що травматичний досвід спричиняє особистісний регрес. Ситуація ускладнюється тим, що батькам в екстремальних ситуаціях важко забезпечувати психологічну допомогу дітям і бути надійною опорою [2, 12].

Зауважимо, що під впливом екстремальних ситуацій у людини порушується базове почуття безпеки. Однією з найбільш вразливих категорій населення до впливу емоційної напруги в суспільстві, руйнування безпечності оточуючого середовища, різкого порушення звичного способу життя є діти [3, 9].

Дошкільники відчують свою беззахисність та безпорадність у світі, який їм не зрозумілий. Підтримка, яку надають батьки та друзі є основним фактором подолання стресу і психотравм. Перед дорослими постає питання: як допомогти дитині пережити цей стан ?

Перш ніж надати психологічну допомогу дитині, потрібно визначити в якому стані вона зараз перебуває :

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

стресовий стан —> психологічна травма —> посттравматичний синдром

Стрес (напруга, тиск) — неспецифічна реакція організму у відповідь на дуже сильну дію (подразник) зовнішнього середовища, яка перевищує норму, а також відповідна реакція нервової системи [6].

За результатами дослідження виокремлюємо наступні ознаки стресу: дитина дратівлива і зла, погано спить, бачить жахливі сновидіння, відмовляється від їжі чи переїдає, постійно схвильована, багато розмірковує, відтворює травматичний досвід під час гри, плаче частіше ніж зазвичай.

Діти дошкільного віку по-різному реагують на стрес, а саме:

- **Діти 0-3 років:** відчувають дратівливість, плачуть, можуть проявляти надокучливу або агресивну поведінку та боятися незрозумілих звуків, криків, різких рухів і потребують фізичної близькості батьків.
- **Діти 4-6 років:** часто відчувають безпорадність та безсилля, страх розлуки. Вони потребують насамперед безпеки, тому батькам слід заспокоїти дитину, що і вона, і самі батьки в безпеці [5].

Стресові ситуації також можуть призводити до розвитку панічних атак. Психологиня [Світлана Ройз](#) рекомендує дотримуватися таких правил при панічній атаці : покласти руку на живіт, приблизно на 3 пальці нижче сонячного сплетіння та постукати по цьому місцю; надавити не сильно на очні яблука з двох боків; сконцентруватися на диханні, змашувати губи, полоскати рот водою, розтерти тіло [5].

Рекомендуємо використовувати такі вправи для зняття психоемоційної напруги у роботі з дітьми дошкільного віку : «Дерево» «Повітряна кулька», «Хатинка», «Цуцик сушиться», «Канапка», «Квітка і свічка».

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Наслідком непропрацьованого стресу є психологічна травма.

Психологічна травма - це наслідок травматичного стресового впливу, передбачає крайню ступінь стресогенності фактора, що руйнує систему індивідуальних особистісних захистів, що призводить до глибоких порушень (від психологічних до біологічних) цілісної системи функціонування людини [4].

Міжнародною організацією UNICEF виокремлено важливі поведінкові реакції дітей, які можуть бути передвісниками психологічної травми: дитина стала пасивною і мовчазною; з'явилися проблеми зі сном; дитина лякається звуків чи картинок, які нагадують про травму; дитина постійно відтворює травматичну ситуацію в іграх [4].

У результаті дослідження визначено наслідки психологічної травми на різних рівнях :

- **на соматичному рівні:** підвищена втомлюваність, сонливість, загострення хронічних хвороб, болі у шлунку, головний біль, розлади дихання, у роботі серця, нудота ;
- **на емоційному рівні :** боязнь розлуки з дорослими, зростає недовіра, пригнічений стан, депресія;
- **на когнітивному рівні:** погіршується пам'ять та концентрація, затримка інтелектуального розвитку;
- **на поведінковому рівні:** впертість, агресія, втрата навичок охайності, зникають навички налагодження взаємовідносин.

У роботі з дітьми використовують різні техніки зцілень, а саме : техніка рук та дистанції, слухові та нюхові техніки, техніки подвійного фокусу уваги та багато інших [1].

Висновок. Сьогодні діти, як ніколи, потребують допомоги. Підтримка, яку надають батьки, родичі та дорослі друзі сім'ї, є вирішальним

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

чинником у подоланні негативних наслідків стресу та психологічних травм у дітей, пошуку шляхів допомоги дітям у розумінні своїх почуттів.

Список використаних джерел:

1. Діти і війна. Навчання технік зцілення дітей. URL: <https://drive.google.com/file/d/1Uf0pTINyNqJB6JO4hGzFZvuICdW5tsc/view>
2. Забезпечення фасилітуючого шкільного простору як засобу адаптації та реабілітації дітей з сімей вимушено переміщених осіб: Методичні рекомендації для психологів, соціальних педагогів. Київ, 2015. 88 с.
3. Психологічна допомога дітям у кризових ситуаціях: методи і техніки : метод. посіб. / заг.ред. З.Г.Кісарчук . Київ, 2015. 232 с.
4. Тривога, відчуття сорому та провини ознаки психологічної травми у дітей. URL: <https://vseosvita.ua/library/tryvoha-vidchuttia-soromu-ta-provyny-oznaku-psykholohichnoi-travmy-u-ditei-559508.html>
5. Як підтримати та заспокоїти дитину під час війни ? URL: <https://eo.gov.ua/yak-pidtrymaty-ta-zaspokoity-dytynu-pid-chas-viyny/2022/02/28/>
6. Як подолати стрес? URL: <https://iq.vntu.edu.ua/fm/fdb/2187/site/SPP/porady/stress.pdf>

РОЛЬ БАТЬКІВ В ОРГАНІЗАЦІЇ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ігор Михайлишин
Львівський національний університет
імені Івана Франка
м. Львів
Науковий керівник: Мачинська Н.І.,
доктор педагогічних наук, професор

Анотація. Розкрито значення формування та розвитку рухової активності особи; показано, що дошкільний вік – сприятливий період для активного формування рухової компетентності дітей; зазначено на необхідності тісної співпраці закладу дошкільної

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

освіти та батьків щодо реалізації завдань фізичного виховання та розвитку дошкільників.

Ключові слова: рухова активність, рухова компетентність, заклад дошкільної освіти, фізична активність, фізичне виховання.

У Національній Стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» зазначено, що недосконалість системи охорони здоров'я, низький рівень усвідомлення цінності здоров'я як власного капіталу, перебування переважної більшості населення в умовах соціально-економічної нестабільності призвели до створення несприятливих для ведення здорового способу життя умов. Ведення населенням здорового способу життя для збереження та зміцнення здоров'я є у п'ять разів ефективнішим, ніж лікувально-діагностичні процедури. За інформацією Всесвітньої організації охорони здоров'я, співвідношення витрат і прибутків від виконання програм здорового способу життя становить 1 до 8 [1].

Висока фізична активність особи – це не вроджена якість, наявність якої може залежати від генетичної спадковості батьків. Активність особи максимально проявляється у її руховій діяльності, що може забезпечити виявлення та розвиток потенційних можливостей, які закладені в організмі кожної людини. Формування та розвиток фізичної активності повинно здійснюватися ще з дошкільного віку у тісній співпраці закладу дошкільної освіти (ЗДО) з сім'єю та громадськими організаціями.

У Базовому компоненті дошкільної освіти зазначено, що рухова компетентність – це здатність дитини до самостійного застосування життєво необхідних рухових умінь та навичок, фізичних якостей, рухового досвіду в різних життєвих ситуаціях. Результатом сформованої компетентності є задоволення природної потреби у руховій активності, що забезпечує оптимальний рівень фізичної працездатності, засвоєння та використання елементарних знань у галузі фізичної культури, сформованість умінь і навичок для вирішення рухових завдань у різних життєвих ситуаціях [2].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Забезпечення належного рівня розвитку рухової компетентності дітей дошкільного віку залежить як від систематичної організації освітнього процесу у ЗДО саме в контексті забезпечення фізичного розвитку та виховання дошкільників, так і від цілеспрямованої систематичної роботи батьків, організованої в домашніх умовах. Досвід проходження педагогічної практики, аналіз спостереження за організацією роботи педагогічних працівників ЗДО з батьками дав можливість виокремити декілька особливостей залучення батьків до організації рухової активності дітей дошкільного віку. Це, зокрема:

- систематична просвітницька робота з батьками щодо доцільності та важливості організації належного рухового режиму в домашніх умовах;
- проведення спільних зустрічей батьків та педагогічного колективу ЗДО із залученням практичного психолога та медичного працівника, присвячених тематиці фізичного виховання;
- організація спільних заходів ЗДО з батьками на фізично-оздоровчу тематику тощо.

Таким чином, формування рухової активності дітей дошкільного віку – важливе завдання організації освітнього процесу у ЗДО. Систематична та цілеспрямована робота педагогічних працівників буде мати ефективні результати при умові налагодженої тісної співпраці з батьками дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел:

1. Національна стратегія з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/42/2016#Text> (дата звернення: 16.04.2022).
2. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20

[Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf](#) (дата звернення: 16.04.2022).

**ФОРМУВАННЯ ОБЧИСЛЮВАЛЬНОГО СКЛАДНИКА
МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ
ШКОЛЯРІВ**

ЗАСОБАМИ LEGO-КОНСТРУЮВАННЯ

Анастасія Молодик

НПУ імені М.П. Драгоманова

м. Київ

Науковий керівник: Тесленко Т. В.,

кандидат педагогічних наук,

доцент

Анотація. Дана стаття присвячена аналізу інформації щодо використання LEGO-конструювання у сучасній школі як засіб формування обчислювального складника математичної компетентності молодших школярів. Наводяться особливості математичних ігор-завдань з LEGO-технологіями, приклади орієнтовних вправ LEGO-технології, які можна використовувати для формування обчислювального складника математичної компетентності молодших школярів. Згадуються педагогічні аспекти розвитку обчислювальних умінь в навчальному процесі школярів.

Ключові слова: математична компетентність, обчислювальний складник математичної компетентності, обчислювальні навички та вміння.

Актуальність дослідження. В новому Державному стандарті початкової освіти зазначено, що «метою математичної освітньої галузі є формування математичної та інших ключових компетентностей; розвиток мислення; здатності розпізнавати і моделювати процеси та ситуації з повсякденного життя, які можна розв'язувати з застосуванням математичних методів, а також здатності зробити усвідомлений вибір». Формування глибоких і міцних знань учнів з математики буде ефективним, якщо в навчальному процесі використовувати засоби LEGO-конструювання.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

LEGO-конструювання розглядається науковцями в різних аспектах: як засіб формування пізнавальної сфери учнів початкових класів, мовленнєвої, математичної та здоров'язбережувальної компетентностей (К. Герасименко, Т. Геращенко, О. Нікітіна, М. Онищук, О. Рома) та для розвитку конструктивних здібностей (С. Безпала, Н. Голота, І. Луценко, Т. Пеккер).

Конструктори LEGO на сьогоднішній день незамінний матеріал для дітей в початковій школі. LEGO-технологія цікава тим, що об'єднує в собі елементи гри і експериментування. За словами В.О. Сухомлинського: «Витоки здібностей і обдарування дітей - на кінчиках їхніх пальців. Від пальців, образно кажучи, йдуть найтонші нитки - струмочки, які живлять джерело творчої думки. Іншими словами, чим більше майстерності в дитячій руці, тим розумніша дитина». Це його твердження можна віднести до кожної діяльності молодшого школяра. Тому без розвитку дрібної моторики неможливо розвиток мозкової діяльності, логічного і просторового мислення, обчислювальних навичок [3].

Останні дослідження та публікації. Педагогічні аспекти розвитку обчислювальних умінь в навчальному процесі школярів знайшли відображення в працях Ю.К. Бабанського, І.А. Барташнікової, В.П. Беспалько, П.Я. Гальперіна, В.В. Давидова, В.Ф. Паламарчук та багатьох інших. У педагогічних дослідженнях цих та інших авторів розглянуті методи та технології розвитку обчислювальних умінь, освоєння обчислювальних операцій школярами, їх зв'язок з розумовим розвитком дитини. У даних роботах даються не тільки методичні рекомендації з розвитку обчислювального мислення, але і міститься велика кількість обчислювальних завдань, які можуть бути використані при навчанні молодших школярів. В той же час LEGO-конструювання розглядається науковцями в різних аспектах: як засіб формування пізнавальної сфери учнів початкових класів, мовленнєвої, математичної та здоров'язбережувальної компетентностей (К. Герасименко, Т. Геращенко, О. Нікітіна, М. Онищук, О. Рома) та для

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

розвитку конструктивних здібностей (С. Безпала, Н. Голота, І. Луценко, Т. Пеккер). [2]

Мета статті: проаналізувати використання LEGO-конструювання у сучасній школі як засіб формування обчислювального складника математичної компетентності молодших школярів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Обчислювальні вміння – це вміння належно виконувати певні обчислювальні дії, засновані на доцільному використанні людиною набутих знань і навичок.

Одним із засобів формування обчислювальних умінь може бути LEGO-конструювання, як найпоширеніша на сьогодні педагогічна система, що використовує моделі реального світу і предметно – ігрове середовище навчання та розвитку дитини. Основним принципом навчання є принцип «Навчання через дію» - діти отримують знання в процесі побудови та дослідження моделей з конструктора. Перспективність застосування LEGO – технології обумовлюється її високими освітніми можливостями: багатофункціональністю, технічними та естетичними характеристиками, використанням у різних ігрових і навчальних зонах.

Систематичне застосування LEGO-технології в роботі з учнями початкової школи на уроках математики сприятиме результативності під час вивчення та засвоєння навчального матеріалу, сприятиме формуванню здатності приймати цілі і завдання навчально-пізнавальної діяльності, відшукувати засоби її реалізації, сприяє засвоєнню шляхів та способів вирішення логіко-математичних завдань [4].

Особливості математичних ігор-завдань з LEGO-технологіями наступні:

– Завдання, спрямовані одночасно на розвиток декількох умінь. Починатися одне і те ж завдання може з розвитку математичних, а от завершуватися розвитком мовленнєвих умінь.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

– Будь-яке завдання можна адаптувати відповідно до віку, вмінь та потреб конкретного учня (наприклад, змінивши кількість цеглинок чи час, відведений на виконання завдання).

– Кожне завдання надає можливість учневі вправлятися у виконанні того самого завдання знову і знову і в такий спосіб набувати впевненості у своїх силах.

– Завдання передбачають можливість відкритого закінчення, коли учень може запропонувати кілька варіантів виконання і кожен з них буде вірним. Головне – дати можливість учневі пояснити своє бачення.

Розвивальні ігри з конструктором LEGO сприяють формуванню у здобувачів початкової освіти елементарних математичних уявлень про число, множину, форму, величину, а також просторові уявлення. Учні порівнюють числа, визначають, на скільки одне число більше чи менше від другого, запам'ятовують місце цифри у числовому ряду, продовжують ряд за певною закономірністю, називають наступне чи попереднє число, знаходять «сусідів» заданого числа тощо [1].

Наведемо приклади орієнтовних вправ LEGO-технології, які можна використовувати для формування обчислювального складника математичної компетентності молодших школярів:

1. Вправа «Утвори пару, трійку за спільним розміром (кольором, формою тощо)»

Мета: формування поняття ознаки об'єктів навколишнього світу: колір, розмір, форма тощо.

2. Вправа «утвори групи об'єктів за спільними і відмінними ознакам»

Мета: формування поняття ознаки об'єктів навколишнього світу за істотними, спільними та відмінними ознаками.

3. Вправа «Що об'єднує об'єкти?»

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Мета: формування вміння порівняння і впорядкування об'єктів навколишнього світу за однією або декількома ознаками.

4. Права «Лічба за правилами».

Мета: розвиток навички лічби за правилами в межах 10, 100.

5. Вправа «Лічба порядкова»

Мета: розвиток навички порядкової лічби в межах 10, 100.

6. Вправа «Лічба пряма і зворотна»

Мета: розвиток навички лічби в прямому і зворотному порядку в межах 10, 100.

7. Вправа «Лічба двійками, п'ятірками, десятками»

Мета: розвиток навички лічби двійками, п'ятірками, десятками в межах 10, 100.

8. Вправа «Правильно, неправильно»

Мета: формування контролю та самоконтролю правильності лічби зручним для себе способом.

Висновок. Отже, застосування LEGO-технології на уроці математики в освітньому предметно-ігровому середовищі початкової школи спонукає учнів-здобувачів освіти до моделюючої творчо-продуктивної діяльності, формує обчислювальні навички та вміння; розвиває їх критичне мислення; забезпечує можливість інтеграції освітніх галузей; дає вчителю змогу поєднувати гру з експериментально-дослідницькою діяльністю; уможливорює сполучення освіти, виховання і розвитку учнів початкової школи в режимі ігрової діяльності (навчання в грі); сприяє формуванню пізнавальної активності, становленню свідомості та розвитку уяви і творчої активності; комунікативній взаємодії.

Список використаних джерел:

1. Василенко У.В. Методика викладання математики в початкових класах. – К.: Вища школа, 1971. – 365 с.

2. Онопрієнко О. В. Предметна математична компетентність як дидактична категорія / Оксана Онопрієнко // Початкова школа. – 2010. – №
3. Сухомлинський В.О.Вибрані твори. В 5—ти т. Т.2.— К.: Рад. шк., 1976.—670 с
4. Формування навичок конструктивно – ігрової діяльності у дітей. М. Владос , 2003

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

*Ганна Мочульська
НПУ імені М.П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Бабійчук С.М.,
кандидат педагогічних наук*

Розбудова Української держави ставить на порядок денний надзвичайно важливе і невідкладне завдання - виховання справжнього громадянина і патріота рідної землі. Лише люди, безмежно віддані українській національній ідеї, здатні відстояти незалежність, соборність України, вивести її з тимчасових соціально - економічних та суспільно-політичних труднощів на шлях прогресу і процвітання.

Формування національної свідомості дошкільників здійснюється згідно з положеннями Конституції України, Законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки, Концепції національно – патріотичного виховання дітей та молоді, інших документів, що унормовують діяльність закладів освіти вони розкривають сутність і зміст поняття патріотичного виховання; визначає основні принципи та підходи до виховання патріота своєї держави;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

формулює мету і завдання даного процесу; пропонує форми патріотичного виховання та визначає інститути, які його здійснюють.

Дошкільний вік – важливий період у становленні духовності людини. Саме в цей період відбувається самоусвідомлення та сприйняття навколишнього світу, закладаються основи духовності та почуттів. Таким чином, яскраві враження та емоції від краси рідної природи, героїчних подвигів українського народу та творчої праці людей сприяють вихованню у дітей поваги та любові до родини, українського народу, Батьківщини [5, с.121].

Зміст оновленої базової складової дошкільної освіти та чинних освітніх програм передбачає організацію планової та системної роботи з національно-патріотичного виховання дітей з раннього дошкільного віку, метою якої є виховання у дітей любові до України, національних цінностей. українського народу, поваги до родини та поваги до народу, традицій і звичаїв, державної та рідної мов [4].

Проблема виховання особистості з національною свідомістю знайшла відображення у працях І. Зайченка, М. Маркевича, А. Макаренка, В. Сухомлинського, К. Стельмаховича, С. Русової. І. Огієнко наголошував, що, щоб зберегти свою національну сутність, ми маємо берегти рідну землю: берегти свою Батьківщину: берегти, щоб не народитися, не забувати народ, з якого ми походимо і постаємо, берегти нашу віру, історію, звичаї та обряди, свою мову, і тим самим зберегти свою самобутність.національну. Щоб бути успішними сьогодні, ми повинні знати про своє існування вчора. Тільки усвідомлюючи своє культурно-історичне минуле, ми можемо просунути свій розвиток, особливо в галузі освіти [2].

У процесі розвитку та формування національної свідомості особистості виділяють три етапи [3, с. 8].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

На першому етапі відбувається етнічне самоусвідомлення, що є основою патріотизму. Етнізація дитини починається з раннього віку, а саме: з сімейного життя, з маминої колискової чи казки, з участі дитини в народних святах. Рідна мова набуває принципового значення в процесі етнізації. У ранньому дитинстві формується культ дому, родини, предків, рідного міста.

Другий етап розвитку національної свідомості дитини дошкільного віку визначається етапом національно-політичної самосвідомості, що формується переважно в підлітковому віці, що передбачає самоусвідомлення як частини окремої нації. Особливо важливим на цьому етапі є формування почуття національної гідності та відновлення історичної пам'яті. У свою чергу, розуміння понять патріотизму і націоналізму, почуття національної толерантності формуються на третьому етапі, на етапі громадський – стан самосвідомості [3, с. 9].

Отже, дошкільний вік є важливим періодом у становленні духовності людини. Саме в цей період відбувається самоусвідомлення та сприйняття навколишнього світу, закладаються основи духовності та почуттів. Таким чином, яскраві враження та емоції від краси рідної природи, героїчних подвигів українського народу та творчої праці людей сприяють вихованню у дітей поваги та любові до родини, українського народу, Батьківщини [3, с. 10].

Виховання національної свідомості дошкільників є невід'ємною частиною всього навчально-виховного процесу в дошкільному навчальному закладі. Формування національної свідомості та соціальної відповідальності починається з раннього віку і триває все життя [1, с. 11].

Тому для патріотичного виховання важливо правильно визначити найсприятливіший вік для формування у дитини національних почуттів. Середній і старший дошкільний вік є найбільш сприятливим для системного виховання національної свідомості. Саме в середньому та

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

старшому дошкільному віці посилюється інтерес дитини до навколишнього світу та суспільних явищ.

Формування ефективно-оцінного ставлення дошкільника проявляється у виявленні ним інтересу до національно-культурних цінностей свого народу та інших культур. Цікавиться культурою українського народу, його досвідом та історичним минулим, традиціями та звичаями [4].

Найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання є формування у дитини дошкільного віку ціннісного ставлення до народу, Батьківщини, держави і народу України.

Таким чином, зміст базової складової дошкільної освіти та чинні основні виховні програми передбачають організацію системної та системної роботи з національно-патріотичного виховання дітей з раннього дошкільного віку, з метою виховання у дітей любові до України, поваги до України. за родину, повагу. за рідною мовою, національними цінностями українського народу, народними традиціями та звичаями.

Як висновок можемо зазначити, що основним завданням національного виховання дітей дошкільного віку є закладення основи національної самосвідомості – почуття приналежності до певної нації, що виявляється в етнічному самовизначенні (зокрема, приналежності до етнічної групи). Основою національної самосвідомості є національні настрої - сукупність емоцій, що фіксують суб'єктивне ставлення людей до своєї нації, її потреб і стандартів життя, а також до інших народів. Важливо, щоб сформовані в ранньому дитинстві національні почуття, елементи національної свідомості мали моральну спрямованість.

Список використаних джерел:

1. Богуш А. М., Лисенко Н. В. Українське народознавство

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

в дошкільному закладі: Навч. посіб. Київ : Вища шк., 2002. с. 281.

2. Бех І. Д. Програма патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. Київ, 2014. 29 с.

3. Газіна І.О. Формування в дошкільників першооснов національної самосвідомості (психолого-педагогічні особливості). *Педагогіка*. 2005. №1. С. 8-10

4. Про затвердження Базового компоненту дошкільної освіти в Україні. [doshkilnoyi-osviti-derzhavnogo-standartu-](#) [doshkilnoyi-osviti-nova-redakciya](#) (дата звернення: 12.10.2021).

5. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка. К.: Академвидав, 2006. 456 с.

КАЗКОТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Ольга Оваденко
НПУ імені М.П. Драгоманова
м. Київ
науковий керівник: Севастюк М.
С.,
кандидат педагогічних наук,
доцент

Анотація. В статті розкривається питання формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів засобами казкотерапії. Визначено складові здорового способу життя та вплив казки на їх формування. З'ясовано інформаційне значення казки у формуванні знань молодших школярів про здоровий спосіб життя. Виділені види роботи вчителя з казками оздоровчої тематики.

Ключові слова: Компетентність, здоров'язбережувальна компетентність, здоровий спосіб життя, казко терапія, учняні молодшого шкільного віку.

У сучасному світі здоров'язберігаюча поведінка стала актуальною темою для обговорення, оскільки суспільство усвідомило важливість розуміння, що будь-яку хворобу доцільніше запобігти, ніж лікувати її наслідки. Особливо

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

актуальна тема здоров'я стає стосовно до учнів початкових класів, оскільки вони вже через 10-20 років стануть показником суспільного здоров'я.

Аналіз наукової психологічної та педагогічної літератури засвідчив, що темі здоров'язбереження присвячені численні наукові дослідження. Зокрема Г. Власюк, О. Дубогай, М. Зубалій, Л. Волкова, І. Петренко, Н. Хоменко розглядали у своїх працях проблему формування здорового способу життя у дітей та молоді.

Збереження і зміцнення здоров'я особистості відбувається передусім шляхом формування здорового способу життя учнів.

Здоровий спосіб життя – це дотримання, звичайне виконання певних правил, які забезпечують гармонійний розвиток людини, високу працездатність, душевну рівновагу, здоров'я. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) здоров'я — це не тільки відсутність хвороб або фізичних дефектів, а стан повного фізичного, психічного та соціального благополуччя. Світова наука передбачає цілісний погляд на здоров'я, що поєднує чотири його складові: фізичну, психічну (розумову), соціальну (суспільну) і духовну).

З метою збереження здоров'я, формування у молодшого школяра необхідних знань, вмінь та навичок здорового способу життя у школі використовують здоров'язберезувальні освітні технології. Серед них виділяють артикуляційну гімнастику, психогімнастику, природо терапію, кольоротерапію, арттерапію, казко терапію.

Питаннями використання казки для збереження фізичного, психічного, морального та соціального здоров'я займались Т.К.Андрющенко, І.В.Гордієнко, О.С.Казачінер, О.І.Петрик, А.В.Руденко та інші.

Казкотерапія - це метод підвищення дитячої самооцінки, збільшення словникового запасу дітей, розвиток мови, уяви і мислення, унікальна можливість пережити життєві ситуації без шкоди для особистого життя і долі. Казка є інноваційним методом у роботі з дітьми, який дозволяє м'яко і

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

ненав'язливо впливати на дитину, один із ефективних методів роботи з дітьми, які зазнають тих чи інших емоційних та поведінкових труднощів [4].

За визначенням С. Ройз казкотерапія діє у трьох ключових напрямках: діагностуючому (для визначення характерних особливостей стану і настрою дитини), впливаючому (корекція і терапія) і розвивальному (засвоєння нових знань, формування уявлень) [2]. Тому в освітньому процесі початкової школи казка відіграє просвітницьке, світоглядне, психокорекційне та психотерапевтичне значення у формуванні здорового способу життя молодших школярів.

Передусім казка — один із найдоступніших видів передачі інформації дітям. У стислій ненав'язливій формі казка дає можливість повідомити дітям основні життєві цінності, поділитися досвідом. Читання дітьми казок про здоровий спосіб життя, правила гігієни сприяє формуванню валеологічних знань, стійкого переконання у дотриманні норм здорової поведінки.

Під час дослідження нами був проаналізований перелік казок, які сприяють формуванню здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів. До таких казок нами було віднесено: «Казка про дівчинку Марійку та бабусю Гігієну» (автор В. Роменська), «Казка про те, як хлопчик Степанко здоров'я шукав» (автор О.Бичковська), збірка казок А.Руденко про здоровий спосіб життя [3].

Для кращого впливу казок на розвиток дитини, засвоєння знань про здоровий спосіб життя: 1) аналіз змісту твору, поведінки героїв, їхніх учинків, до чого вони приводять, визначення головної думки, розгляд ілюстрацій і бесіда за ними; 2) самостійне малювання ілюстрацій; 3) підготовка й участь у театралізованій виставі до казки (оповідання, вірша, мультфільму, дитячого художнього фільму); 4) виготовлення ляльок до лялькового театру й підготовка вистави; 5) відгадування загадок до казки (оповідання, вірша, мультфільму, дитячого художнього фільму), добір прислів'я, приказки, які можуть ілюструвати їхній зміст [1].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Розігруючи казку, дитина і танцює, і грає в різні рухливі ігри, тобто розвивається ще й рухова активність, що сприяє фізичному розвитку учнів.

Узагальнюючи все вищесказане, можна дійти висновку, що казкотерапія один із найефективніших видів педагогічних здоров'язберігаючих технологій, у якому задіяні всі компоненти здоров'я дітей: фізичне, психологічне, духовне та соціальне.

Список використаних джерел:

1. Казачінер О.С., Гордієнко І.В. Формування здоров'язбережувальної компетентності дошкільників і молодших школярів з особливими освітніми потребами засобами казко терапії// Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах, 2020, №70, Т.2. С.59-63
2. Ройз С. Цілющі властивості казки відомі віддавна// Урок української. 2005.№ 11-12. С.47-50.
3. Руденко А.В. Ігри і казки, які лікують. Харків : Основа, 2018. 208 с
4. Формування життєтворчих компетентностей дітей і дорослих засобами казкотерапії // Шкільна бібліотека. 2011. № 1. С. 7–9.

МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА КОМПЛЕКСНОГО ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

*Ульяна Оладько
НПУ імені М. П. Драгоманова,
м. Київ
Науковий керівник: Коваль Т. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Анотація. *В тезах розглянуто питання морального виховання як складової частини комплексного виховного процесу. Розкрито поняття морального виховання, його взаємозв'язок з розумовим, трудовим, фізичним та естетичним для формування всебічно та гармонійно розвиненої особистості молодшого школяра.*

Ключові слова: *моральне виховання, молодші школярі, моральна свідомість, види виховання: трудове, естетичне, фізичне і розумове.*

Зі змінами в суспільстві приходять і зміни в освіті та вихованні молодших школярів. Тема свідомості особистості, поведінки та соціалізації дітей вивчається науковцями вже кілька тисяч років. За такий великий проміжок часу сформувалося поняття про мораль та моральні цінності. На сьогоднішній день ми повинні розвивати у підростаючого покоління уявлення про такі поняття, адже роль морального виховання зростає з кожним днем. Шкільне життя повинно закласти фундамент для розвитку майбутнього громадянина України. Саме у молодшого школяра відбуваються процеси соціалізації, переосмислення системи цінностей, взаємин з навколишнім середовищем тощо. У перші роки навчання відбуваються зміни потреб особистості, а саме це призводить до необхідності формування нових моральних цінностей особистості, які слугували б основою для подальшого морального вдосконалення [3].

Проблему морального виховання досліджували такі видатні педагоги як О.Духнович, А.Макаренко, І.Огієнко, С.Русова, І.Стешенко, В.Сухомлинський, Я.Чепіга, С.Шацький, В.Білоусова, Л.Канішевська, О.Киричук, Б.Кобзар, Н.Рєпа, Н.Трофимова та ін.; філософи М. Бердяєв, В. Гегель, А. Гельвецій, І. Кант та ін.; а психологічний аспект розглядали І. Бех, Л. Виготський, О. Запорожець, Г. Костюк, О. Леонт'єв, М. Скрипченко, С. Рубінштейн, Д. Ельконін та ін. [1].

Серед науковців немає однастайності щодо визначення «морального виховання». Наприклад, І. Каіров вважав, що це один з найважливіших видів виховання, який полягає в цілеспрямованому формуванні моральної свідомості, розвитку морального почуття й

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

формуванні звичок і навичок моральної поведінки людини відповідно до певної ідеології. А у Н. Волкової більш стисле поняття – «цілеспрямований процес, що передбачає певну систему змісту, форм, методів і прийомів педагогічних дій» [4]. Узагальнюючи також і терміни А. Кузьминського, С. Гончаренка, І. Кона, М. Фіцули, В. Даля можна зробити висновок, що моральне виховання – це цілеспрямований процес засвоєння моральних цінностей, формування моральних якостей, розвиток моральних навичок та поведінки [2].

Актуальними завданнями, визначеними Державним стандартом початкової загальної освіти, є виховання гармонійно-розвиненої, інтелектуально-творчої, духовної особистості учня. Сучасна система освіти дедалі більше відчуває на собі вплив процесу аморалізації суспільства. Нові освітні пріоритети на сучасному етапі розвитку школи зумовлюють підготовку вчителя, який володіє не лише знаннями, вміннями, навичками, як цілеспрямовано-організовану взаємодію: учень-вчитель, учень-учень, учень-середовище, що його оточує; як взаємодію зовнішніх і внутрішніх чинників.

Із завданнями тісно пов'язана і мета морального виховання, яка спрямована на формування всебічно розвиненої особистості. У державній національній програмі «Освіта України XXI століття» визначено мету, яка полягає у навчанні та вихованні, які повинні здійснюватися на національному ґрунті з урахуванням досягнень світової науки і культури.

Основні моральні поняття, норми, правила поведінки в молодших школярів формуються на основі комплексного підходу до навчально-виховної роботи, позакласної морально-виховної діяльності, суспільно-соціальної роботи. Тільки за даних умов в учнів виробляються та закріплюються в свідомості стійкі моральні якості, відповідна спрямованість та активна життєва позиція.

Моральне виховання є складовою частиною комплексного виховного процесу. Воно тісно пов'язане з розумовим, трудовим, естетичним

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

та фізичним вихованням. Так як усі ці складові виховуються у дитини комплексно, то не можна сказати, що моральне виховання здійснюється відокремлено, адже воно відбувається під час будь-якого виду діяльності.

Аби сформувані у дітей основні поняття моральності, моральних свідомості, почуттів, переконань, потрібно докладати чимало зусиль не тільки зі сторони вчителя, а й зі сторони учня, адже потрібно задіяти мисленнєві процеси задля усвідомлення важливості й значущості даного питання.

У учнів початкової школи характерне конкретне мислення, недостатньо розвинена здатність до саморегуляції поведінки, але разом з тим і відсутні негативні стереотипи поведінки, для них надзвичайно важливу роль відіграє думка дорослого.

Розглядаючи пейзаж, тварину, людину, дитина формує власні естетичні погляди та смаки. У даному випадку відбувається екологічний та моральний вплив, а саме формуються такі важливі моральні якості як любов до природи та навколишнього світу в цілому, гуманізм, бажання турбуватися про те, що вважається морально цінним.

Бажання допомогти товаришеві, вміння поділитися, старанність, наполегливість, турбота про якісний результат праці формуються під час трудової діяльності. Дитина повинна навчитися виконувати певну роботу так, щоб результат був корисним не лише йому, а й суспільству. Отже, і тут моральне виховання відіграє велику роль.

Під час фізичного виховання формується низка вольових якостей, таких як витривалість, сміливість, самостійність, наполегливість, рішучість, старанність, що також належать до морального виховання.

Отже, у висновку можна сказати, що дійсно моральне виховання тісно пов'язане іншими напрямками виховання. У комплексному виховному процесі всі елементи взаємопов'язані та впливають одне на одне, сприяючи гармонійному та всебічному розвитку особистості молодшого школяра.

Список використаних джерел:

1. Моральне виховання молодших школярів у позаурочній та позашкільній діяльності: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.01 / О.В. Матвієнко ; Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова. — К., 1999. — 19 с. — укр.
2. В. М. Тугай моральне виховання молодших школярів як психолого-педагогічна проблема, 2015 г., Вип. 41 (94), ISSN 1992-5786. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах.
3. Формування моральних якостей молодших школярів: теоретичний аспект, Дубровська Л. О., Дешко О. О., Психолого-педагогічні науки. – 2017. – № 3, НАУКОВІ ЗАПИСКИ НДУ ім. М. ГОГОЛЯ.
4. Волкова Н. П. Педагогіка / Н. П. Волкова. – Київ : Академія, 2001. – 576 с.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНІЦІАТИВНОСТІ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦТВА

*Анна Паціна
НПУ імені М. П. Драгоманова
м. Київ*

*Науковий керівник: Лук'янченко О. М.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Питання формування ініціативності молодших школярів на сучасному етапі реформування освіти в Україні, зокрема початкової школи є досить актуальним. Саме в нормативних документах, таких як Закон України «Про освіту», Державному стандарті початкової освіти [1] визначено завдання

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

загальноосвітньої школи, основними з яких є: розвиток індивідуальності дитини на основі виявлення її задатків і здібностей, формування ціннісних орієнтацій, задоволення інтересів і потреб зростаючої особистості, виховання потреби й здатності до самостійного пізнання світу, вироблення умінь творчого застосування здобутих знань у практичній діяльності.

В основі представленого дослідження дотримуємося наступного тлумачення основного терміну «ініціативність» (лат. - починати) - позитивна якість особистості, що виявляється як внутрішнє спонукання і здатність почати нову справу, зробити перший крок, самостійно прийняти рішення при виникненні особистих або суспільних проблем. Є. Ільїн розглядає ініціативність як окремий випадок самостійності [2]. Ця якість особистості проявляється як усвідомлене прагнення до руху, перетворення, зміни чого б то не було. Ініціативність є необхідною якістю особистості для політичної, підприємницької та художньо - творчої діяльності. Ця якість особистості, допомагає людині успішно адаптуватися до соціуму. Ініціативна людина з легкістю зможе влитися в колектив, висловити свою думку, пропонувати нові ідеї, та й самому колективу буде цікаво спілкуватися з такою людиною тощо.

На основі аналізу науково-педагогічної літератури виявлено, що ініціативність може бути стійкою властивістю особистості, а може проявлятися ситуативно; може мати як продуктивний так і деструктивний характер [2, 4].

Аналіз Державного стандарту початкової освіти, Типових освітніх програм з освітньої галузі «Мистецтво» засвідчує, що саме уроки мистецької спрямованості мають величезний потенціал щодо розвитку ініціативності у молодших школярів. В нормативних документах чітко зазначається, що уроки мистецтва мають сприяти формуванню ключових компетентностей, де ініціативність має проявлятися через творчість «та намагання її реалізувати», зокрема через втілення у практичній художньо-творчій діяльності

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

(індивідуальній і колективній); презентації результатів власних мистецьких досягнень». [1, с. 226].

У ході експериментальної роботи було зроблено припущення про ефективність наступних педагогічних умов для успішного формування ініціативності в молодших школярів засобами мистецтва, а саме:

1. Самопізнання власного «Я» через твори мистецтва.
2. Створення ситуацій для прояву ініціативності під час музично-дидактичних ігор.
3. Залучення учнів до моделювання мистецьких проєктів.

Розкриємо сутність **першої педагогічної умови**, а саме – самопізнання власного «Я» через твори мистецтва.

Метою впровадження першої педагогічної умови було формування особистісного компоненту для реалізації цього в експериментальному класі дітям було запропоновано прослухати композиції П. Чайковського з «Дитячого альбому»

Учніам було запропоновано прослухати музичні твори П. Чайковського з «Дитячого альбому» «Гра у лошадки», «Марш дерев'яних солдатиків», «Шарманщик співає», «Баба Яга», «Неаполітанська пісенька», «Італійська пісенька»

Перед прослуховуванням кожного твору учні заплющували очі і намагалися переміститися в казку. Після цього учням пропонувалося поділитися враженнями: що вони уявляли, яким казковим героєм уявляли себе у казці, які іграшки бачили навколо, чи легко їм було уявити себе казковим героєм.

Також для формування особистісного компоненту в експериментальному класі дітям було запропоновано методику «Я неповторний».

Сутність методики полягає в тому, що учні отримують шаблон квітки, на її серцевині вони мають створити власну емблему, намалювати з чим вони

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

себе асоціюють. На кожній пелюстці потрібно написати одне слово, яке на їхню думку найвдаліше відповідає на поставлене запитання. Після закінчення роботи з учнями була проведена підсумкова бесіда, де кожна дитина представила себе і прикріпила свою квітку до загального кошика.

Разом з учнями було зроблено наступний висновок: всі ми різні, неповторні, кожен з нас особистість, але всі ми є одним цілим, дружнім класом, де кожен має рівні права.

Для реалізації **другої педагогічної умови**, було запроваджено гру-інсценізацію пісні та «оживлення» творів мистецтва.

Для гри-інсценізації ми обрали пісню «Ходить гарбуз по городу...». Спочатку учні просто прослухали вірш. Далі ми обговорили наступні питання:

- Який голос має бути у гарбуза?
- А які голоси у інших героїв?
- У кого має бути тоненький голос? А у кого низький?
- Які рухи будуть у кожного героя?
- А які дії вони будуть виконувати?
- Хто буде неповороткий, а хто швидкий?

Далі учні самі вирішують хто на яку роль підходить, слухають пісню і намагаються відтворити слова пісні у рухах.

Також для розкриття цієї педагогічної умови було «оживлено» музичні твори. Учнів було поділено на групи, кожна група мала прослухати і зобразити рухами свою композицію, створити танець дощу.

Для цього завдання були підібрані такі твори: Вальс №6 Фредеріка Шопена; Соната №7 частина 3 Людвіга Ван Бетховена; «Чарівні дзвіночки» Вольфганга Амадея Моцарта; «Осінь» Антоніо Вівальді; «Полька-піцікатто» - Йоганна Штрауса.

Третьою педагогічною умовою було обрано - залучення до моделювання мистецьких проєктів. Для її реалізації учням було дано на вибір

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

музичні твори, які вони мали інсценізувати, у цьому завданні учня також працювали у групах. Пісні для інсценізації були обрані наступні:

- «Я лисичка, я сестричка»

<https://www.youtube.com/watch?v=AoYQaZaA10s>

- «Баранці» <https://www.youtube.com/watch?v=cpnGMj-dQug>

«Коза Дереза» <https://www.youtube.com/watch?v=6ubLPi7ZdHE&t=52s>

- «Лариска» <https://www.youtube.com/watch?v=tiYUGC8jOvw>

- «Засмутилось кошеня»

<https://www.youtube.com/watch?v=cnQ5AXHaMFI>

Отже, формування ініціативності особистості молодшого школяра забезпечується завдяки активізації його розумового, фізичного та духовного розвитку, естетичного і загальнокультурного зростання. Загальна мистецька освіта є одним із шляхів формування такої особистості. Гармонійність мистецького навчання має особливе значення для дітей молодшого шкільного віку, адже художньо-естетичні враження, які дістають з дитинства, залишаються в їх пам'яті надовго, іноді на все життя.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової освіти. URL: <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novyj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument>

2. Ильин, Е.П Психология воли. 2-е изд. СПб.: Питер, 2009. 368 с.

3. Масол Л. М. Методика навчання мистецтва у початковій школі: Посібник для вчителів / Л. М. Масол, О. В. Гайдамака, Е. В. Белкіна, О. В. Калініченко, І. В. Руденко. Х.: «Ранок», 2006. 256 с.

4. Трошкін О.В. Педагогічні умови розвитку ініціативності майбутніх дизайнерів у процесі навчально-творчої діяльності : автореф дис. на здобуття наук. ступеня кандидата пед. наук : 13.00.04 Луганськ: 2004, 20 с.

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Діана Погребняк
Комунальний заклад вищої
освіти «Вінницький гуманітарно-
педагогічний коледж»
м. Вінниця
Науковий керівник: Майданик
О. В., кандидат педагогічних наук

Анотація. У статті йдеться про вплив уроків інтегрованого курсу «Я досліджую світ» на формування громадянської компетентності учнів початкових класів; розкрито сутність громадянської компетентності як однієї із ключових компетентностей Нової української школи.

Ключові слова: ключова компетентність, громадянська компетентність, учні початкових класів, інтегрований курс «Я досліджую світ».

Процес розбудови України, як суверенної, правової, демократичної держави безпосередньо пов'язаний з становленням у ній громадянського суспільства. У зв'язку з цим надзвичайно важливим і невідкладним завданням сучасної школи є виховання молодої людини в дусі патріотизму, розвитку неї потреби та вміння жити у громадянському суспільстві, приймати відповідальні рішення, поважати гідність і права людини.

Безперечно, фундаментом формування особистості такого учня є початкова школа. Саме молодший шкільний вік надає великі можливості для розвитку громадянських і духовних якостей особистості. Цьому сприяє сугестивність молодших школярів, їхня довірливість, схильність до наслідування.

За чотири роки навчання у початковій школі поряд із предметною підготовкою, молодші школярі мають оволодіти ключовими компетентностями.

Ключова компетентність – це об'єктивна категорія, що фіксує суспільно визначений комплекс певного рівня знань, умінь, навичок,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

ставлень, які можна застосувати в широкій сфері діяльності людини (вміння вчитися, загальнокультурна, громадянська, здоров'язберігаюча, соціальна компетентність та компетентність з питань інформаційно-комунікаційних технологій) [1].

Варто зазначити, що відповідно до Концепції «Нова українська школа» серед ключових для нової української школи компетентностей визначено соціальні й громадянські компетентності [2].

Сутність та структуру поняття «громадянська компетентність» та шляхи її формування висвітлено в працях Т. Ладиченко, О. Майданик, М. Михайліченко, О. Пометун та ін.

Громадянську компетентність особистості науковці трактують як здатність людини активно, відповідально й ефективно реалізовувати громадянські права, обов'язки, свободи та підтримувати реалізацію прав, обов'язків і свобод інших людей з метою розвитку демократичного суспільства та правової держави.

Сформувати в учнів громадянську компетентність означає сформувати у них громадянську мужність і громадянську позицію; повагу до батьків і любов до Батьківщини, традицій та історії рідного народу. Виховати у них відвагу і мужність, дисциплінованість і завзяття.

Виховання громадянської позиції учнів початкової школи сприяють уроки інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Метою вивчення цієї дисципліни є особистісний розвиток молодших школярів на основі формування цілісного образу світу в процесі засвоєння різних видів соціального досвіду, який охоплює систему інтегрованих знань про природу і суспільство, ціннісні орієнтації в різних сферах життєдіяльності та соціальної практики, способи дослідницької поведінки, які характеризують здатність учнів розв'язувати практичні задачі [3].

Одним із завдань програми є виховання активної позиції молодшого школяра щодо громадянської і соціально-культурної належності себе і своєї

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

родини до України, інтересу до пізнання історії та природи свого краю і країни; пошани до символів держави, ініціативної поведінки у громадських акціях, у відзначенні пам'ятних дат і подій тощо.

Тематичну основу курсу складають змістові лінії, які визначені Державним стандартом початкової освіти, а саме: «Людина», «Людина серед людей», «Людина в суспільстві». «Людина і світ», «Людина і природа».

Формуючи громадянську позицію молодших школярів на уроках «Я досліджую світ», учителеві варто використовувати різноманітні види навчальної роботи (тренувальні вправи, складання тематичних словників, обговорення матеріалів періодичної преси, тлумачення змісту прислів'їв тощо), застосовувати історичні факти та факти про життя видатних українців, спогади про минуле України, інформацію про звичаї та традиції українського народу.

Формування громадянської компетентності молодших школярів на уроках «Я досліджую світ» забезпечується шляхом застосування технології інтерактивного навчання. Серед основних методів та форм цієї технології на особливу увагу заслуговують імітація, симуляція, робота в група, інтерактивні вправи «асоціативний куц» і «коло ідей», рольові ігри та ін.

Отже, підсумовуючи, слід зазначити, що громадянська компетентність учнів початкової школи є важливим чинником розвитку не тільки української школи, освіти, але й всього українського суспільства. Вважаємо, що процес її формування відбувається тільки під час цілеспрямованої діяльності вчителів, учнів, громади, державних установ.

Список використаних джерел:

1. Ключова компетентність. Міністерство освіти і науки України. Програма розвитку Організацій Об'єднаних Націй у рамках проекту «Освітня політика та освіта «Рівний – рівному». Київ, 2004.
2. Нова українська школа : Концепція реалізації державної політики у

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

сфері реформування загальної середньої освіти. URL: <http://mon.gov.ua/%202016/12/05/konczercziya> (дата звернення 03.06.2020).

3. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2017 р. № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF>

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В УМОВАХ НУШ

Вероніка Поліщук
НПУ імені М. П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Коваль Т. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. У тезах розкрито питання національно-патріотичного виховання в умовах НУШ. Визначено поняття патріотизму, як виховання дітей на культурно-історичному досвіді свого народу, його звичаях, традиціях та багатовіковій мудрості й духовності.

Ключові слова: національно-патріотичне виховання, патріот, НУШ, початкова школа, громадянин, школа, виховання, освіта.

У зв'язку з сьогоденною проблемою України, а саме війною, національно-патріотичне виховання є дуже важливим аспектом в умовах НУШ. Початкова школа повинна бути зародженням громадянина-патріота України, готового самовіддано розбудовувати незалежну, демократичну державу, дбати про її національну безпеку, підвищення добробуту людей, сприяти єднанню українського народу та встановленню миру й злагоди в суспільстві.

Патріотизм – це величний вияв нескінченної любові до рідного краю. Патріотизм, як і честь виховує великих, сильних людей, які не рахуються з ціною свого життя й здатні пожертвувати ним заради рідної землі. Патріотизм породжує впевненість у собі, волю в перемогу, віру в свою націю,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

свій народ, він перетворює звичайну людину в безстрашну машину, яка не відчуває страху і болю, йдучи впевнено та безстрашно до своєї мети. Тоді мета патріота стає метою усього народу.

Національно-патріотичне виховання - це сфера духовного життя, яка проникає в усе, що пізнає, робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується (за В.О. Сухомлинським). Школа для дітей стає не просто навчанням, а цілим життям. Тому потрібно не пропустити цей момент та виховати гідну заміну, людину, якою будуть пишатися в нашій країні та поза нею. Адже патріотами не народжуються, патріотами стають, і завдання школи – виховати якнайбільше патріотів своєї держави, тобто гідне підростаюче покоління. Важливо займатися цим видом виховання не тільки на уроках, а й у навчально-виховній діяльності, позаурочній та позакласній роботі, позашкільній освіті, роботі органів учнівського самоврядування, взаємодії з батьками. Її мета полягає у задоволенні інтересів і запитів дітей, розвитку їх творчого потенціалу, нахилів і здібностей у різних сферах діяльності та спілкування. Головна роль в організації позакласної роботи належить класному керівнику. Саме на вчителя початкових класів в умовах НУШ покладається велична місія навчання, розвитку і, що найважливіше, виховання дітей. Як сказав К. Д. Ушинський: «Кожний учитель повинен домогтися, щоб учень якнайкраще знав близьке, дороге йому: Батьківщину і все, що її стосується, так само, як уміє читати, писати, лічити»[5]. Тож кожен класний керівник повинен власним прикладом показати своїм учнім любов до свого рідного краю, до своєї землі та до України в цілому.

Сучасні діти набагато бистріше розвиваються, а ніж минулі покоління. Учні молодших класів НУШ знають про Україну набагато більше, ніж їхні батьки у тому ж самому віці. Можуть назвати державну символіку, заспівати гімн, знають імена деяких видатних українців минулого та сьогодення, орієнтуються у літературних творах українських класиків та сучасних авторів

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

– цю інформацію вони вивчають протягом навчального року в курсі кожного шкільного предмета.

Завданнями національного виховання молодших школярів в умовах НУШ є:

- 1.Формування національної свідомості молодших школярів.
- 2.Ознайомлення з історією, культурою, традиціями, звичаями свого народу.
- 3.Формування патріотичних почуттів.
- 4.Формування громадянських цінностей.

Для ефективного формування національно-патріотичного виховання учнів початкових класів нової української школи підійде:

- 1.Сприйняття вихованцями знань про українську культуру.
- 2.Застосування вихователем у виховній роботі елементів народознавства.
- 3.Формування у позаурочний час правильного емоційно-естетичного фону.
- 4.Створення ситуацій емоційного переживання учнями педагогічних установок на оволодіння національними цінностями.
- 5.Усвідомлення знань про національну українську культуру.
- 6.Орієнтація дитини на позитивні результати діяльності щодо засвоєння певних національних цінностей у родині та у школі[1].

Важливо проводити уроки та навчати дітей розмовляти українською мовою. На уроках письма потрібно вчити дітей любити і шанувати мову своєї країни, своїх батьків. Кожна буква, вивчена дітьми,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

допомагає прочитати і написати більше нових слів, зрозуміти їх значення. Головною метою національно-патріотичного виховання в НУШ є вироблення у молодших школярів умінь і навичок вільного користування з комунікативною метою усно й письмово українською мовою. Як писав В.Сосюра: «О мово вкраїнська! Хто любить її, той любить мою Україну»[3].

Велику виховну роль відіграє український фольклор, зокрема дитячий, а також твори художньої літератури для дітей молодшого шкільного віку.

Також пропонується практикувати проведення виховних годин у формі: зустрічей з волонтерами, учасниками бойових дій, майстер-класів за участю дітей та батьків з виготовлення сувенірів для бійців Української армії.

А також доцільним буде впровадити тематичні виховні години, бесіди, виховні проєкти, наприклад: «Мій рідний край» «Моя країна – Україна», «Моя маленька батьківщина», «Козацькому роду немає переводу». Проводити конкурси малюнків, оберегів, організувати написання листів та малюнків українським воїнам.

Акцент у виховній роботі роблять на засвоєнні учнями народних традицій, сутності українських обрядів, народних свят, легенд, переказів, звичаїв та ін. Назвичайно популярним у сучасних школах стало одягати вишиванки на шкільні свята. Це зароджує у дітей любов до минулого України, яке вони будуть нести у майбутнє.

Базовими документами, на які слід опиратися в організації національного виховання, є:

1. Конституція України, особливо положення преамбули та I розділу; – Закон України “Про освіту”.
2. Державна національна програма “Освіта (Україна

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

XXI ст.).

3. Національна програма “Діти України”.
4. Концепція виховання у національній системі освіти.
5. Загальна Декларація прав людини[6].

У сьогоднішній час через війну по всіх телеканалах, сайтах та у кожній родині обговорюються новини про Україну, які неможливо не побачити та не почути, що також позитивно впливає на патріотичне виховання учнів. У кожній дитині є хтось із рідних військовий, яким вони малюють обереги та просять, щоб ті скоріше поверталися з перемогою додому. У теперішній час, діти, як ніколи, намагаються бути схожими на захисників та зробити все можливе, щоб не бачити мамині сльози. Отже, не тільки школа впливає на патріотичне виховання, а й соціум та батьки. Головне у патріотичному вихованні це об'єднати ці спільноти в одну: вчитель, учні, батьки. Тільки за таких умов можна говорити про формування у дітей національно-патріотичної свідомості.

Національно-патріотичне виховання молодших школярів буде ефективним, якщо:

1. Здійснювати його ненав'язливо.
2. Поступово і дозовано впливати на почуття, переконання та діяльність вихованців.
3. Не нав'язувати патріотичні погляди зовні, але давати зразки кращого прояву патріотичних почуттів.
4. Залучати до участі у виховній роботі класу, школи батьків та громадськість.
5. Систематично використовувати ефективні елементи народної педагогіки, традиції національного виховання [1].

Концепція Нової української школи передбачає, що її випускники будуть патріотами з активною життєвою позицією, які діють згідно з

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

морально-етичними принципами і здатні приймати відповідальні рішення, поважати гідність і права людини. Успішна реалізація цих ідей залежить від скоординованої роботи педагогів та батьків.

Отже, зміст національно-патріотичного та громадянського виховання учнів у школі:

1. Навчання рідною мовою.
2. Вивчення традицій, звичаїв, літератури та культури свого народу у навчальній та позанавчальній діяльності.
3. Введення в школі традицій національного забарвлення.
4. Використання вчителями народознавчого матеріалу, фольклору.
5. Ознайомлення учнів з державними та національними святами.
6. Залучення до національно-патріотичного та громадянського виховання учнів їх батьків та громадськість.
7. Ознайомлення учнів з їх правами та обов'язками.
8. Власний приклад.

Отож, варто зауважити, що національно-патріотичне виховання молодших школярів в умовах НУШ дозволяє з першого класу формувати і розвивати свідоме ставлення дітей до своєї країни, а саме України – вміння цінувати і поважати події минулого і сучасні досягнення нашого народу, розрізняти поняття добра і зла. Покоління, у якого виховано почуття патріотизму, готове до подвигу, відстоювання прав та інтересів своєї країни, бути гідним громадянином та захисником її.

Список використаних джерел:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

1. <https://vseosvita.ua/library/nacionalno-patrioticne-vihovanna-uchniv-v-umovah-novoi-ukrainskoi-skoli-518452.html>
2. <https://www.schoollife.org.ua/patriotychne-vyhovannya-shkolyariv-nush/>
3. <http://library.ippro.com.ua/attachments/article/427/%D0%9D%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE-%D0%BF%D0%B0%D1%82%D1%80%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B5%20%D0%B2%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf>
4. <https://ukrreferat.com/chapters/rizne/sutnist-i-meta-natsionalnogo-vihovannya-referat.html>
5. <https://school-291.inet.ua/roboata-metodichnikh-ob-ednan/vchiteli-pochatkovikh-klasiv/item/367-patriotychne-vykhovannia-uchniv-pochatkovoi-shkoly.html>
6. <http://www.lyceum.univer.kharkov.ua/index.php/ua/uchebno-vospitatelnaya-rabota-2/natsionalno-patriotichne-vikhovannya/1222-metodichni-rekomendatsiji-shchodo-natsionalno-patriotichnogo-vikhovannya-na-urokakh-v-pochatkovij-shkoli>

**ФОРМУВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НАВИЧОК
ВИКОРИСТОВУВАТИ ВИРАЖАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ
ЗАЙМЕННИКА (реалізація змістової лінії «Досліджуємо мовні явища»)**

Каріна Пономарьова
Криворізький державний педагогічний університет
м. Кривий Ріг
Науковий керівник: Пруняк В. В.,
кандидат філологічних наук, доцент

Анотація. Статтю присвячено вивченню функціонального і комунікативно-діяльнісного підходів до засвоєння теми «Займенник» у початковій школі, з'ясуванню його виражальних можливостей в усному і писемному мовленні молодших школярів.

Ключові слова: виражальні засоби мови, функціональний та комунікативно-діяльнісний підходи до вивчення частин мови, виражальні можливості займенника.

Проблему вдосконалення якості навчання і виховання в сучасних освітніх закладах з позицій НУШ неможливо розв'язати без чітко організованої роботи над систематичним і цілеспрямованим збагаченням словникового запасу мови, вивченням її граматичної будови і водночас розвитку індивідуального усного і писемного мовлення молодших школярів. На уроках рідної мови учні оволодівають словами та їх формами, засвоюють значення і форми слів, вчатья якомога точно, вмотивовано і доречно вживати ті чи інші лексичні одиниці під час побудови власних висловлювань.

Уже з перших років навчання у школі на заняттях з мови і літературного читання впроваджуються елементи функціональної стилістики. Але в процесі формування лексико-граматичних понять учні в основному лише спостерігають за функціонуванням виучуваних частин мови у текстах різних стилів. Однак наші спостереження свідчать, що вчителі здебільшого не звертають уваги учнів на те, від чого залежить доцільне використання тієї чи іншої мовної одиниці, яка її стилістична функція, у чому полягають її виражальні можливості.

Сучасний процес навчання рідної мови у початковій школі базується на врахуванні взаємозв'язку вивчення теоретичного мовного матеріалу з цілеспрямованою і систематичною роботою над розвитком мовленнєвих та комунікативних умінь. Такий підхід дозволяє досягти

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

належним чином формування граматичних, орфографічних і комунікативно-мовленнєвих умінь та навичок. На уроках мови і літератури діти оволодівають мовними засобами, зокрема словами та їх формами, вчаться розуміти лексичне значення слів, використовувати мовні одиниці точно і доречно у власній мовленнєвій практиці. Однак, як стверджують багато дослідників (В.І. Бадер, Л.О. Варзацька, Т.О. Ладженська, О.А. Павлик та ін.) мовлення багатьох школярів відзначається бідністю й одноманітністю як з погляду лексико-семантичного, так і з погляду функціонально-граматичного. Особливо хочемо звернути увагу на те, що у школі фактично не враховуються потенційні виражальні можливості виучуваних частин мови, їх семантична, граматична і стилістична своєрідність.

Загальновідомо, що відомості, отримані під час вивчення частин мови слугують для збагачення мовлення в морфологічному і синтаксичному аспектах. Особливо великого значення вони набувають для упорядкування мовлення, усунення мовленнєвих помилок, які свідчать про порушення норм літературної мови. Це у такий спосіб відбувається ознайомлення дітей молодшого шкільного віку з самостійними і службовими частинами мови вивчення курсу рідної мови в НУШ, який базується на комунікативно-діяльнісному і функціональному підходах до навчання мови і мовлення.

Провідні методисти (В. Бадер, Л. Варзацька, М. Вашуленко та ін.) розглядають комунікативно-діяльнісний підхід у навчанні мови як процес формування комунікативних умінь школярів у процесі їх активної діяльності. Цей підхід орієнтує вчителя на практичне оволодіння учнями мовою у всіх видах мовленнєвої діяльності і передбачає врахування трьох основних моментів: 1) потреби у комунікації, 2) мотив словесної взаємодії, 3) врахування ситуація спілкування (хто, з ким, де, коли, з якою метою комунікує). Комунікативно-діяльнісний підхід має на меті оволодіння особистістю комунікативною компетентністю. Для нашого дослідження

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

важливо підкреслити, що цей підхід забезпечує практичну спрямованість процесу навчання мови. Своє конкретне вираження він знаходить у тому, що всі мовні одиниці засвоюються в процесі їх використання з метою спілкування безпосереднього чи опосередкованого (у вигляді читання та письма). Провідним він вважається тому, що його реалізація передбачає використання мови в процесі оволодіння нею в головній функції – функції спілкування.

Разом з тим останнім часом дослідники акцентують увагу на необхідності застосування методу функціональної характеристики типів мовлення. Цей метод має необмежені можливості до розвитку монологічного мовлення дітей, відкриваючи можливість урахування методикою логіко-сміслових та структурно-функціональних особливостей типології мовлення. Він орієнтує вчителя початкової школи на те, що слід розвивати мовлення не взагалі як суцільний потік (монолог), а мовлення в його конкретних функціонально-сміслових типах (розповідь, опис, міркування, есе) і мовностилістичних варіантах. Функціонально-смісловий підхід у методиці розвитку усного та писемного мовлення забезпечує засвоєння у дітей і таких характеристик, як інтонування мовлення, значення та функціонування лексико-граматичних явищ в індивідуальному мовленні дитини, які не завжди виявляються через словоформи та речення.

Аналіз досвіду роботи вчителів і наші спостереження свідчать про те, що проблемі вивчення частин мови з урахуванням комунікативно-діяльнісного і функціонального підходів у початкових класах приділяється недостатньо уваги. Особливо це стосується вивчення частин мови (у тому числі й займенника) і засвоєння учнями початкової ланки освіти його виражальних можливостей. Нагадаємо, що займенник – це досить своєрідна частина мови як у плані семантичному, граматичному, так і в функціональному. За кількістю слововживань серед усіх частин мови вона посідає 3-є місце, поступаючись тільки іменникові і дієслову. Але вся

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

особливість займенника полягає в тому, що серед іменників і дієслів ми нараховуємо десятки тисяч слів, а в межах займенника – тільки 69 слів. Нарешті, стилістичну функцію займенника важко переоцінити, оскільки він у тексті виступає як заміником іменних частин мови, так і словом з узагальненим предметним, означальним чи кількісним значенням. І саме його стилістична роль у мовленні для уникання повторів і забезпечення зв'язності повідомлення є фактично незрозумілою для учнів початкових класів.

Молодші школярі ознайомлюються із займенником як частиною мови тільки в 4 класі. Робота над розвитком мовлення в молодших класах щодо вживання займенника спрямовується головним чином на спостереження учнів за роллю різних займенників у тексті, на визначення їх узагальненого вказівного значення, впізнавання на слух і в текстах особових займенників, визначення їх лексичного значення і ролі у реченні, а також на дотримання правил уживання займенників з прийменниками та вміння будувати речення і тексти, використовуючи займенники для зв'язку речень у тексті, а також з метою уникнення лексичних повторів. Усе це дає змогу не тільки збагатити, а й уточнити та активізувати словник молодших школярів.

Аналіз чинних програм з української мови свідчить про те, що ознайомлення дітей з загальними поняттями про займенник, із значенням особових займенників, їх синтаксичною роллю передбачено у 4 класі. Починається вивчення займенника із ознайомлення учнів з його своєрідною семантичною властивістю: займенник вказує на предмет чи його ознаку, не називаючи їх. Під час розширення уявлення школярів про особові займенники, учитель відповідно до вимог змістової лінії «Досліджуємо мовні явища» повинен «організувати спостереження за вживанням їх у різних текстах» [8, 14]. Програмою також передбачено засвоєння учнями 4 класу практичних умінь використовувати займенники у власному зв'язному мовленні. Цей процес має на меті насамперед формування і розвиток в учнів комунікативних умінь, оскільки передбачає ознайомлення дітей із засобами

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

міжфразових зв'язків у тексті та уникнення із стилістичною метою у висловлюваннях зайвих повторень одного і того самого слова.

Аналіз дидактичних можливостей чинних підручників для учнів 4 класу [1; 6] свідчить про те, що в них переважають вправи на формування мовних знань про займенник та практичних умінь знаходити займенники у тексті, визначати їх лексичне значення, відмінок, особу, змінювати їх тощо. Вони становлять 80% від загальної кількості вправ, відведених на вивчення займенника. Решта вправ (20%) пов'язані із спостереженнями учнів за функціональними особливостями займенника в тексті. З них тільки 3 вправи на заміну лексичних повторів, 2 вправи на спостереження за семантичною специфікою займенників, які тільки вказують на предмети, а не називають їх. Одна тільки вправа у підручнику (Пономарьова К.І., Гайова Л.А.) передбачає спостереження учнів за текстом, в якому у кожному реченні повторюється слово «старт». Учням ставиться запитання: «Який недолік має текст?». При цьому не ставиться вимога відредагувати цей текст, замінивши повторювані іменники, де це потрібно, займенниками. На жаль, ми не знайшли жодної вправи на спостереження за роллю займенника у вираженні логічної послідовності тексту. Параграф «Навчаюся використовувати займенники у власному мовленні» у підручнику Вашуленка М.С., Васильківської Н.А., Дубовик С.Г. передбачає виконання лише 1 вправи, в якій необхідно вставити пропущені займенники і скласти кінцівку байки, використовуючи займенники. Як бачимо, у цих підручниках практично відсутні завдання, за допомогою яких четвертокласники навчились би використовувати займенники у власному мовленні і забезпечили б у такий спосіб виразність, логічність і ясність у власному усному і писемному мовленні. Тому, на наш погляд, необхідно розширити коло таких вправ і завдань. Необхідно дібрати і використовувати на уроках такий дидактичний матеріал, щоб виробити в дітей необхідні практичні вміння ефективно вживати займенники у власній мовленнєвій діяльності.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Виходячи з мети дослідження і враховуючи розроблені сучасною дидактикою аспекти ефективності процесу розвитку мовлення молодших школярів, ми пропонуємо покласти в основу нашої методики такі орієнтири:

1) проводити чітко сплановану дієву систему роботи щодо ефективного засвоєння учнями 4 класу мовних знань і вмінь з теми «Займенник»;

2) паралельно проводити спеціальну систематичну роботу над формуванням мовленнєво-комунікативних умінь під час опрацювання морфологічного матеріалу для забезпечення розвитку творчої мовної особистості, здатної вільно, комунікативно виправдано послуговуватися лексико-граматичними засобами в усному і писемному мовленні відповідно до комунікативної мети, завдань та умов спілкування.

Відповідно до цих орієнтирів ми пропонуємо використовувати систему лексико-граматичних та комунікативних завдань, які у своїй сукупності та послідовності повинні забезпечити планомірний і поступовий розвиток мовленнєво-комунікативних умінь і тим самим сприяти розвитку мовної особистості молодшого школяра на прикінцевому етапі його навчання у початковій школі.

Лексико-граматичні та комунікативно-стилістичні вправи підводять учнів до розуміння того, що добір слів, синтаксичних конструкцій зумовлюються темою й основною думкою тексту. Діти вчаться вживати найбільш доцільні мовні засоби для вираження своїх думок, спостерігають за функціонуванням виучуваних граматичних засобів у мовленні, їх роллю у передачі інформації, створенні художнього образу, обґрунтовують відбір тих чи інших мовних засобів, вибирають із даних мовних засобів ті, які найбільш доцільні у даному тексті, знаходять кращі мовні варіанти для точного вираження думки.

Наші спостереження показали, що запропонована нами на основі врахування комунікативно-діяльнісного та функціонального принципів методика вивчення займенників внесла в навчальний процес низку

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

позитивних моментів: завдяки раціональному добору мовного матеріалу, методів і форм організації навчання підвищився інтерес до вивчення рідної мови, більш свідомим став підхід до використання у процесі спілкування мовних засобів, оформлення власних думок за допомогою активного доречного вживання займенників у власних висловлюваннях. Мовлення учнів стало більш зрозуміли, ясним, точним і виразним завдяки сформованості практичних умінь і навичок ефективного і доречного використання займенників під час продукування своїх усних і письмових висловлень.

Список використаних джерел:

1. Вашуленко М.С., Васильківська Н.А., Дубовик С.Г. Українська мова та читання: підручник для 4 класу. Київ: Освіта, 2021. Ч.І. 168 с.
2. Гац Н.А. Засоби зв'язності тексту у початковому навчанні рідної мови. *Початкова школа*. 1996. №1. С. 23–29.
3. Гац Н.А. Ознайомлення молодших школярів із засобами зв'язності тексту. *Наукові записки ТДПУ*. Серія: Українська лінгводидактика. – Тернопіль, 1997. Вип.1. С. 32–35.
4. Гац Н.А. Формування у молодших школярів умінь використовувати засоби зв'язності тексту. *Наукові записки ТДПУ*. Серія: Педагогіка і психологія. Тернопіль, 1997. Вип.1. С. 138–140.
5. Машина С. Формування комунікативної компетентності учнів. *Початкова школа*. 2017. №9. С.15-18.
6. Пономарьова К.І., Гайова Л.А. Українська мова: підручник для 4 класу. Київ: Оріон, 2021. Ч.І. 162 с.
7. Цєпова І.В., Харченко О.Я. Розвиток навичок мовленнєвої діяльності молодших школярів аудіювання, говоріння. Харків: Ранок, 2008. 176с.

8. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 3-4 класи. URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2019/10/5d9d8feb1ce4f316467013.pdf>

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ, МОВЛЕННЕВОЇ ТА КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ірина Рибальченко
Криворізький державний педагогічний університет
м. Кривий Ріг
Науковий керівник: Пруняк В. В.,
кандидат філологічних наук, доцент

Анотація. У статті визначено необхідність впровадження в навчальний процес початкової освіти системного підходу до формування мовної, мовленнєвої і комунікативної компетентностей як засіб становлення мовної особистості молодшого школяра.

Ключові слова: мовна особистість, мовна компетентність, мовленнєва компетентність, комунікативна компетентність, системний підхід.

Однією з основних умов реформування освітньої галузі в Україні є формування мовної особистості, яка має бути «комунікативно компетентною, здатною і готовою до спілкування у будь-якій життєвій ситуації та в різних сферах суспільного життя» [4, 15]. Адже від того, наскільки вона володітиме мовними знаннями, мовленнєвими і комунікативними навичками, залежить, як вона буде сприймати нові знання й уміння, наскільки ефективно зможе спілкуватися в соціумі. Таку мету мовної підготовки ставить перед собою Нова українська школа. Її основним завданням є підготовка такої особистості, яка змогла би знаходити правильні рішення у конкретних навчальних, життєвих, а згодом і під час виконання своїх професійних обов'язків. Саме цим і пояснюється необхідність впровадження у шкільну практику навчання компетентнісного підходу, який передбачає спрямованість освітнього процесу на формування і розвиток ключових і предметних компетентностей здобувачів освіти.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Як зазначається у Державному стандарті початкової освіти, однією з таких ключових компетентностей є «вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях» [3, 1]. Мета навчання інтегрованого курсу української мови та літератури полягає у «формуванні комунікативної, читацької та інших ключових компетентностей; розвитку особистості здобувачів освіти засобами різних видів мовленнєвої діяльності; здатності спілкуватися українською мовою, мовами відповідних корінних народів і національних меншин для духовного, культурного і національного самовираження, користуватися ними в особистому і суспільному житті, міжкультурному діалозі; збагаченні емоційно-чуттєвого досвіду, розвитку мовленнєво-творчих здібностей» [3, 4]. Це означає, що формування комунікативної компетентності здобувачів початкової освіти полягає у здатності їх уміти висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано оперувати аргументами і фактами у різних видах мовленнєвої діяльності.

Необхідність мовленнєвої підготовки школярів, намагання забезпечити високий рівень їхньої комунікативної компетентності «зумовили актуальність комунікативної методики навчання мови, надання пріоритету формування в учнів умінь і навичок спілкуватися в різних сферах соціального життя» [4, 15]. Своєрідність цієї методики полягає в оволодінні учнями всіма формами і видами мовленнєвої діяльності з метою спілкування. Такий же підхід до мовної підготовки визначено і новими державними вимогами до рівня підготовки учнів початкової школи.

Більшість дослідників справедливо вважає, що комунікативна компетентність як найвищий рівень оволодіння мовою формується на основі мовних, мовленнєвих та комунікативних умінь і навичок. У зв'язку з цим нам

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

необхідно з'ясувати суть мовних умінь та особливості комунікативних і мовленнєвих умінь, оскільки через відсутність у дослідників чіткого розуміння понять «мовленнєві вміння» і «комунікативні вміння» існує розбіжність у їх тлумаченнях понять «мовленнєва компетентність» та «комунікативна компетентність».

Аналіз лінгводидактичної літератури, бесіди з учителями-практиками дають підставу стверджувати, що як дослідники, так і шкільні педагоги часто не бачать різниці між цими двома видами умінь, а іноді навіть їх об'єднують в одне вміння. У зв'язку з цим необхідно враховувати, що робота щодо підготовки учнів до спілкування передбачає декілька аспектів: розвиток певних особливостей мислення та мовлення учнів, формування в них конкретних соціальних настанов, мовленнєвих і комунікативних умінь та ін. Тому першочерговим і дуже важливим аспектом підготовки учнів до компетентісного спілкування є розвиток у них мовленнєвих і комунікативних умінь та навичок. Тут важливо наголосити на тому, що, за словами М. Пентилюк, «мовленнєві вміння, як й інші вміння, формуються на основі засвоєної мовознавчої теорії» [4, 35]. Таким чином, комунікативна компетентність базується на трьох основних компонентах – мовних знаннях, мовленнєвих вміннях і комунікативних уміннях.

Під *мовною компетентністю* ми розуміємо сукупність теоретичних мовних знань та способів мовної діяльності (сприйняття, розуміння і створення повідомлення чи тексту), які забезпечують повне і точне вираження думки доступними і доречними засобами мови в усній і письмовій формах. Рівень мовної компетентності особи відображає якість володіння мовою.

Мовленнєві вміння – це вміння, пов'язані з можливістю продукувати у процесі говоріння чи письма мовні одиниці різних рівнів (звуки, букви, слова, словосполучення, речення, текст) безвідносно до комунікації з іншими людьми. Як правило, ці вміння починають активно формуватися ще у

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

початковій школі, проте в умовах реформування освітньої галузі і переходу від традиційного навчання до нових форм і методів у навчально-виховному процесі виникає багато суперечностей (у тому числі і в розумінні мовленнєвих і комунікативних умінь). Тому можна констатувати відсутність цілісної картини, поступовості і злагодженості у навчанні, наявності у сучасних підручниках достатньої кількості комунікативних вправ і завдань, які могли б гарантувати формування комунікативної компетентності учнів.

До *комунікативних умінь* ми відносимо здатність особистості взаємодіяти з іншими людьми в різних комунікативних ситуаціях заради досягнення певних життєвих цілей, адекватно інтерпретуючи отримувану інформацію, а також правильно її передаючи. Зазначимо, що ці вміння дуже важливі для людини, оскільки їй щодня необхідно контактувати з різними співрозмовниками.

Учителям-практикам важливо пам'ятати, що комунікативна компетенція є поняттям комплексним. Спираючись на мовну компетенцію, вона охоплює систему мовленнєвих умінь (будувати одиниці різних мовних рівнів, вести діалог, сприймати, відтворювати і створювати усні й писемні монологічні та діалогічні висловлювання різних видів, типів і жанрів), необхідних учням для комунікації у різноманітних життєвих ситуаціях. Комунікативна компетенція особистості виявляється у сформованості умінь користуватися усною і писемною літературною мовою, багатством її виражальних засобів залежно від цілей і завдань.

Одним із основних завдань НУШ є формування комунікативної компетентності здобувачів освіти. Під *комунікативною компетентністю* ми розуміємо здатність особистості успішно послуговуватися мовою в процесі спілкування і пізнання навколишнього світу, вирішення життєво важливих завдань. Ця компетентність передбачає набуття дитиною практичних умінь будувати оптимальні в комунікативному відношенні усні і письмові висловлювання, а також вироблення умінь налагоджувати взаємодію зі

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

своїми, співрозмовниками для забезпечення комунікативної мети та завдань спілкування.

Важливо також враховувати, що у процесі *комунікативного* розвитку учня відображаються не лише позитивні зміни у вмінні його використовувати оптимальні засоби спілкування, формуються навички будувати зв'язне висловлювання під час говоріння на основі словника й оволодіння мовними правилами, але й розвиток умінь і навичок усіх інших видів мовленнєвої діяльності – аудіювання та читання, розвиток письма. У цьому розвитку віддзеркалюється характер взаємодії всіх цих видів мовленнєвої діяльності під час комунікації учня з іншими людьми. При цьому враховуються комунікативний намір, завдання, умови, ситуація спілкування, контроль за досягненням мети спілкування за допомогою використання найбільш оптимальних мовних і мовленнєвих засобів тощо. Отже, комунікативний розвиток учня передбачає наявність у нього умінь орієнтуватися в умовах спілкування, комунікативно виправдано добирати вербальні і невербальні засоби спілкування, вміння створювати і підтримувати контакт з адресатом, змінювати стратегію і мовленнєву поведінку залежно від ситуації спілкування, контролювати своє мовлення і дбати про його ефективність та досягнення комунікативного завдання. Це надто складний процес взаємодії з різними за характером вияву адресатами. А розвиток *мовленнєвих* механізмів включає в себе засвоєння мовних засобів мовленнєвої діяльності щодо правильної вимови звуків та звукосполучень, розширення й активізації словника, засвоєння орфографічних та граматичних правил, а також розвиток способів побудови мовних одиниць різних рівнів.

Мовленнєвими вміннями М. Пентилюк називає «здатність мовця виконувати мовленнєві дії відповідно до комунікативних умов і мети спілкування» [4, 35]. На наш погляд, таке тлумачення мовленнєвих умінь не зовсім точне, оскільки передбачає врахування мовцем впливу таких позамовних чинників, як комунікативні умови і мета спілкування. А саме ці

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

чинники характерні для комунікативних умінь. Підтвердження цього факту можемо знайти у визначенні, яке подають О. Семенюк та В. Паращук: «Комунікативний акт – концептуально та структурно організований обмін комунікативною діяльністю мовцями в межах вербального контакту, в якій предметно-знаковим носієм є дискурс, що опирається на певну ситуацію» [7, 23]. Зазначимо, що саме дискурс як «складне поєднання мовного і позамовного, у межах якого постійно перебуває людина як соціальна істота», включає в себе комунікативні наміри мовця, взаємостосунки автора й адресата, різноманітні умови і ситуації спілкування, жанрово-стилістичні особливості мовленнєвої взаємодії з адресатом [1, с.26-27]. Як бачимо, комунікація передбачає вербальну і невербальну взаємодію мовця з іншими людьми відповідно до комунікативних умов, мети, завдань, ситуації спілкування. Важливою для нас є позиція І.Большакової, яка зазначає: «Для забезпечення комунікації на уроці рідної мови... необхідні: наявність предмета розмови, розуміння школярами мети висловлювання та умов спілкування, достатніх для здійснення висловлювання» [1, 35].

З іншого боку, не викликає сумніву той факт, що *мовленнєві вміння* пов'язані з процесом мовлення, бо вони є його компонентом. Під ним дослідники, зокрема О. Яшенкова, розуміють: «1) конкретне говоріння, що відбувається в часі та втілюється у звукову (в т.ч. внутрішнє промовляння) або писемну форму; 2) процес говоріння (мовленнєва діяльність) і його результат (мовленнєвий твір, що фіксується пам'яттю або на письмі)» [8, 67]. Таким чином, продукування усного чи письмового варіанта мовлення можна віднести до комунікативних умінь лише тоді, коли воно стосується взаємодії з іншими людьми в різних комунікативних ситуаціях заради досягнення певних життєвих цілей. В усіх інших випадках, на наше глибоке переконання, результати говоріння чи письма слід віднести до мовленнєвих умінь. Це може бути вимова звуків, слів, словосполучень, речень чи тексту або фіксація їх на письмі безвідносно до комунікації з іншими людьми.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Таким чином, можемо стверджувати, що комунікативна компетентність базується і залежить від успішного засвоєння учнями мовної та мовленнєвої компетентностей.

Насамкінець хочемо звернути увагу на дидактичні можливості чинних підручників у забезпеченні мовної, мовленнєвої та комунікативної компетентностей учнів 4 класу [5]. Виклад теоретичних питань, передбачених шкільною програмою, на наш погляд, відповідає віковим можливостям школярів, проте інколи дуже лаконічний. Фактично всі вправи, розміщені у підручнику, належать до мовленнєвих. Таким чином, можна вважати, що забезпечення мовної і мовленнєвої компетентностей у цьому підручнику відповідає вимогам чинної програми. Але це, на жаль, не стосується забезпечення формування і розвитку комунікативної компетентності учнів 4 класу. Так, у розділі «Застосовую знання про текст» ми не знайшли жодної ситуативно-рольової вправи, яка б спонукала школярів до спілкування у визначеній ситуації, з різними конкретними адресатами, з чітко заданою комунікативною метою для досягнення певної життєвої чи навчальної мети. Як правило, тут переважають вправи, які традиційно стосуються розвитку зв'язного мовлення (скласти речення, текст тощо без орієнтації на ситуацію та мету спілкування, врахування специфіки адресата, його інтересів, уподобань, форми реалізації мовлення – усної чи писемної).

У той же час хочемо наголосити на тому, що саме знання ситуативного контексту має важливе значення для відправлення і сприйняття (розуміння) інформації. Тому у підручнику повинні бути передбачені комунікативні завдання, які передбачали б створення пізнавальних і комунікаційних схем поведінки й реагування в певних ситуаціях спілкування (поведінка і розмова в класі, в бібліотеці, в театрі, в аптеці, на вокзалі тощо). Орієнтація на ситуативний контекст допомагає вибору потрібних комунікативних стратегій, які сприяють успіху у спілкуванні. Культура успішної

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

комунікативної поведінки особистості передбачає знання стереотипів поведінки людей та інших соціальних груп в різноманітних ситуаціях спілкування. Ця вимога продиктована передусім комунікативною спрямованістю процесу навчання мовлення у школі.

Таким чином, можемо констатувати, що реалізація принципу системного підходу до формування мовної, мовленнєвої та комунікативної компетентностей є важливою і необхідною умовою становлення мовної особистості молодшого школяра. Вона потребує більш досконалого вивчення і практичного навчально-методичного забезпечення під час укладання нових шкільних підручників.

Список використаних джерел:

- 1.Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. Київ: Академія, 2004. 344с.
- 2.Большакова І. Ситуативна навчально-мовленнєва діяльність на уроках української мови. *Початкова школа*. 2002. № 10. С.31-35.
- 3.Державний стандарт початкової освіти. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP180087.html
- 4.Пентиліук М.І. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах/ колектив авторів за ред.: М.І. Пентиліук. Київ: Ленвіт, 2009. 400с.
- 5.Пономарьова К.І., Гайова Л. А. Українська мова 4 клас: підручник для 4 класу. Київ: Оріон, 2021. Ч.І. 162 с.
- 6.Савченко О. Мета і результат уроку в контексті компетентнісного підходу. *Початкова школа*. 2015. №3. С.10-15.
7. Семенюк О.А., Паращук В.Ю. Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб. Київ: Академія, 2010. 240с.
8. Яшенкова О.В. Основи теорії комунікації: навч. посіб. Київ: Академія, 2010. 312с.

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ГРИ

Яна Рибарчук

НПУ імені М.П. Драгоманова

м. Київ

*Науковий керівник: Падалка О.С.,
доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України*

Анотація. У статті охарактеризовано особливості формування культури спілкування у дітей дошкільного віку, відповідно до їх етапів розвитку спілкування; окреслено особливості організації ігрової діяльності, гри, яку можна застосувати з метою формування культури спілкування у дітей дошкільного віку.

Ключові слова: культура спілкування, ігрова діяльність, гра, діти старшого дошкільного віку.

Формування культури спілкування у дітей дошкільного віку є однією з найважливіших науково-педагогічних проблем, що знайшли відображення в теорії та практиці дошкільної освіти. Дошкільний вік у психолого-педагогічній літературі розглядається як період активного залучення дітей до культурних цінностей та норм. Саме в цей період у дитини формується певне ставлення до світу, до суспільства, відбувається формування особистості на основі отриманого нею культурного досвіду.

Культура спілкування не є вродженою властивістю людини, вона формується у процесі цілеспрямованих педагогічних дій, які передбачають створення таких умов, які найбільшою мірою забезпечували б набуття дитиною відповідних знань, емоційних ставлень, умінь і навичок мовної комунікації тощо, зважаючи на її вікові та індивідуальні особливості. Велика роль у формуванні культури спілкування дітей старшого дошкільного віку

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

належить грі – найважливішому та пріоритетному виду дитячої діяльності у дошкільному віці [4, 69].

Саме тому, проблема формування культури спілкування дітей дошкільного віку засобами гри набуває все більшої актуальності, все гостріше стає зрозумілим, що моральне відродження нашої нації повинно ґрунтуватися на засвоєнні дітьми, починаючи з наймолодшого віку, саме загальнолюдських цінностей, виховання загальної культури та комунікативного розвитку за допомогою ігрової діяльності.

Теоретичні засади культури спілкування окреслено в працях таких вчених: К.Абульханової-Славської, М.Бахтіна, І.Беха, А.Богущ, О.Бодальова, А.Мудрика, Н.Побірченко, І.Риданової, С.Рубінштейна, В.Сухомлинського, К.Ушинського, О.Дуброва, Л.Дурандіна та ін. Питанням формування культури спілкування у дітей дошкільного віку займалися О.Кульчицька, М.Мачуська, С.Петеріна, Л.Черевко та ін. Однак аналіз педагогічної практики та сучасних наукових публікацій свідчить, що не приділяють достатньої уваги використанню ігор для комунікативного розвитку дітей. Також відсутні наукові праці які б висвітлювали проблему формування в дітей старшого дошкільного віку культури спілкування в сучасних умовах.

Спілкування є важливою духовною потребою особистості, обумовленої суспільним способом її буття і необхідністю взаємодії в процесі діяльності. Будь-яка спільна діяльність не може здійснюватися успішно, якщо між учасниками взаємодій не будуть налагоджені відповідні контакти і взаєморозуміння. У свою чергу, культура спілкування в найзагальнішому розумінні представлена обсягом накопиченого людством досвіду спілкування (комунікативного досвіду). Культура спілкування особистості представлена обсягом засвоєного нею комунікативного досвіду, а її рівень залежить від сформованості певних когнітивних, афективних і поведінкових програм, які

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

уможливлюють реалізацію міжособистісних контактів, забезпечують певну якість відносин і результативність взаємодії між людьми [4, 132].

Культура спілкування дітей дошкільного віку визначає норми та правила відносин дитини з людьми різного віку в сім'ї, дитячому садку, громадських місцях. Вона передбачає освоєння дошкільником культурних норм монологічного та діалогічного мовлення, дотримання вимог мовного етикету, грамотності мови. Якщо дитина ввічлива і привітна з дорослими та однолітками, співпрацює і допомагає їм, то це викликає позитивну реакцію з їх сторони, що сприяє кращому засвоєнню та закріпленню правил культурного спілкування. Комунікбельна дитина швидше адаптується в закладах дошкільної освіти [1, 20-21].

Отже, вище викладене дає змогу стверджувати, що культура спілкування дошкільників є складним особистісним утворенням, яке охоплює знання про способи його реалізації, готовність дотримуватись моральних норм та етикетних приписів, спроможність використовувати й збагачувати вербальний ресурс, продуктивно реалізувати комунікативну поведінку, взаємодіючи з дітьми й дорослими на гуманістичних засадах.

Центральне місце в закладі дошкільної освіти (далі ЗДО) займає робота з формування культури спілкування дошкільників, що є найважливішою частиною виховання дітей старшого дошкільного віку, оскільки саме у цей період дитина формується як особистість, яка володіє певними моральними властивостями. В арсеналі педагогів є безліч методів і прийомів формування культури спілкування, які можуть урізноманітнити та збагатити життя дітей у ЗДО. До універсального методу формування культури мовного спілкування відноситься ігрова діяльність, у грі дошкільники отримують досвід спілкування, який необхідний їх життю у колективі, суспільстві [2, 70-71].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Гра – це самостійна діяльність, у якій діти вперше вступають у спілкування з однолітками, це головна та єдина мета, яка об'єднує спільні зусилля, спільні інтереси та переживання [3, 85].

Ігрова діяльність повною мірою забезпечує діалогічну взаємодію дитини та однолітків. У процесі гри формуються такі суспільні якості особистості дитини, як чуйність, вміння зважати на інтереси іншого. У грі особливо активно формується психіка дошкільника, що готується до нового вікового ступеня та формуються якості, такі як самостійність, організованість, ініціативність, розвиваються творчі здібності, вміння працювати колективно. У дітей старшого дошкільного віку з'являється почуття відповідальності та боргу перед однолітками. Граючи, дошкільник активно відтворює відносини між дорослими та однолітками, моральні норми, які становлять основу даних взаємовідносин.

Гра є головним засобом мовного розвитку та мовного спілкування. Ігрова діяльність активізує словниковий запас дітей. Для того щоб розуміти мову та вміти нею користуватися, потрібно не тільки знати значення слів, але й бачити зв'язок між ними та використовувати їх у реченні залежно від мовних ситуацій відповідно до норм культури мовлення.

Найбільш ефективним методом є дидактична гра. Також корисне використання у рухливих іграх формул мовного етикету. В них закріплюються вміння вислухати співрозмовника, висловити власну точку зору, формулювати питання та відповіді правильно, використовувати «ввічливі» слова. Сюжетно-рольові ігри спрямовані на розвиток уміння домовлятися при виборі ролі, вступати в розмову, дотримуватися правил мовного етикету, доводити свою думку, переконувати, співчувати, розпитувати співрозмовника про щось.

Для формування культури спілкування педагоги використовують різні види ігор, зокрема ігри з правилами (дидактичні, рухливі). Формуванню

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

інформаційно-комунікативних умінь сприяють такі ігри з правилами, як «Чарівні водорості», «Розкажи по колу», «Прес-конференція», «Ввічливе слово». Описані ігри формують вміння вступати в процес спілкування (висловлювати прохання, вітання, запрошення, ввічливе звернення), дотримуватися правил культури спілкування у відносинах з друзями, орієнтуватися у ситуаціях спілкування (почати говорити зі знайомою та незнайомою людиною), педагогом, дорослим [3, 88].

Формуванню афективно-комунікативних умінь сприяють такі ігри з правилами, як «Що сталося?», «Тренуємо емоції», «Посварилися і помирилися» та інші. Представлені ігри призначені для подолання успішної адаптації в майбутньому та формують у дітей вміння ділитися своїми почуттями, інтересами, настроєм з партнерами зі спілкування, виявляти чуйність, співпереживання до партнерів по спілкуванню, оцінювати емоційну поведінку одне одного.

Виходячи з вищевикладеного можна зробити висновок, що для формування культури спілкування у старшого дошкільника використовуються різні методи та прийоми. Найбільш сприятливі умови для формування комунікативних умінь створюються за умов провідної діяльності дітей дошкільного віку, а саме – гри. Освоєння культури спілкування через гру характеризується позитивним ставленням до отриманих навичок, креативним використанням комунікативних умінь у взаєминах з дорослими та однолітками. Ігрова взаємодія сприятиме тому, що діти старшого дошкільного віку стануть більш впевнено висловлювати свої думки, спокійніше спілкуватися з однолітками та дорослими, легше будуть знаходити спільну тему для бесіди, впевненіше відстоювати свою думку, чути свого співрозмовника, конструктивно вести з ним діалог, і т.д.

Список використаних джерел:

1. Желан А.В. Формування культури спілкування дітей дошкільного

віку / А.В.Желан. *Науковий вісник Миколаївського національного ун-ту ім. В.О.Сухомлинського. Серія «Педагогічні науки»*. 2019. Вип. 5. С.20-21.

2. Завязун Т. Цілеспрямована ігрова діяльність дошкільника – запорука успішного навчання в школі // *Підготовка педагогів до впровадження державних стандартів дошкільної та початкової освіти* : зб. наук.-метод. праць ; за ред. В. Литнєва, Н. Колесник, Т. Наумчук. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2013. С. 70–71.

3. Піроженко Т.О. Ігрова діяльність дошкільника : молодший дошкільний вік. Київ : Генеза. 2016. 85-88 с.

4. Чмут Т.К. Культура спілкування : навч. посіб. Хмельницький : ХІРУП, 2009. 358 с.

З ІСТОРІЇ ВИНИКНЕННЯ МЕТОДУ ПРОЄКТІВ

Надія Рогова
Національний університет «Чернігівський колегіум»
ім. Т. Г. Шевченка
м. Чернігів
Науковий керівник: Лимар Ю. М.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. У статті описано історію виникнення методу проєктів. Окреслено основні етапи його розвитку та головні особливості кожного. Обґрунтовано доцільність використання методу проєктів у Новій українській школі.

Ключові слова: метод проєктів, активізація навчальної діяльності учнів, етап.

Швидкий темп розвитку науки й техніки, вимоги суспільства зумовлюють необхідність виховання освічених людей, здатних самостійно мислити та швидко орієнтуватися в невизначених ситуаціях. Становлення такої особистості можливе лише в умовах активного навчання. Саме воно стимулює розумову діяльність учнів та позитивно впливає на формування й розвиток пізнавального інтересу [0].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Серед ефективних методів активного навчання варто відзначити метод проєктів. У педагогічній науці цей метод описано досить давно, а ефективність його використання доведено в педагогічній практиці. Відтак актуальності набуває дослідження історичного аспекту виникнення та використання проєктної технології в освітньому процесі за рубежом та в Україні.

Проблему становлення та розвитку методу проєктів досліджували І. Г. Ворончіхіна, К. М. Вудворт, І. С. Якиманська, М. Кноль, Л. Д. Довгополова, В. Н. Стернберг, О. А. Пеньковських та ін.

Мета статті полягає у дослідженні історії виникнення методу проєктів.

Аналіз наукової літератури з проблеми використання проєктної технології свідчить про різні погляди вчених щодо його виникнення, засновників, періодів розвитку. Зокрема, Е. С. Полат, Н. Ю. Пахомова пов'язують виникнення методу проєктів з ім'ям американського філософа і педагога Джона Дьюї (1859-1952 рр.), Б. М. Назаренко називає основоположником цього методу В. Кілпатріка. Американські педагоги Дж. Кнеллер, К. Гоулд, Дж. С. Холл вважають засновником методу про Р. Стімсона. [0, 81]. Однак найбільш поширеною є думка про те, що авторами ідеї проєктного навчання є американський філософ, педагог та психолог Дж. Дьюї та його учень В. Х. Кілпатрік.

Учені відзначають вважають, що метод проєктів бере свій початок у далекому XVI столітті та пов'язують його з поняттям «проєкт», яке виникло у XVII-XVIII століттях та тлумачилось як «експеримент».

У XIX столітті були визначені дві моделі проєктів, які використовуються і в наш час. Перша, більш давня, модель К. М. Вудворта передбачає, що учні спочатку вивчають матеріал, засвоюють знання та набувають навичок, які надалі знадобляться для конструювання проєктів.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Друга, більш сучасна, модель Ч. Р. Річардса передбачає «занурення» в проблему, її фундаментальне дослідження [0, 82].

У 1900-1915-ті роки виникає Проектний рух, спрямований на популяризацію зв'язку орієнтації на учня та шкільної реформи. Пізніше В. Х. Кілпартік опублікував статтю «Метод проектів» в журналі американської школи педагогіки, у якій розкрив сутність цього методу. Кінець XIX – початок XX століття вважається етапом розвитку технології, метою якого було дослідження новітніх підходів до розв'язання теоретичних та практичних проблем навчання й виховання.

У 20-30-ті роках минулого століття широко використовувались елементи методу проектів в експериментальних школах Європи. Зокрема у Франції у 30-х роках метод проектів частково використовувався як засіб стимулювання процесу навчання в межах технології вільної праці С. Френе.

Наприкінці 30-тих – 50-х років минулого століття відбувся стрімкий спад інтересу до проектної технології в педагогіці. На думку Е. А. Пеньковских, «на заході метод проектів залишився в сфері освіти, але лише у вигляді теоретичних розробок. Період втрати педагогічною наукою інтересу до проектного навчання характерний як для зарубіжної, так і для радянської школи. Мабуть, він пояснюється надмірно активним впровадженням методу проектів в практику, втомую вчителів від використання цього методу» [0, 83].

Протягом 60-70-х років у США виникли дві моделі навчання. Перша мала назву «Індивідуальне навчання» та відрізнялася деякими спільними ознаками з проектною технологією, а саме: поділ навчального матеріалу на розділи; добір навчальної літератури; групова та індивідуальна робота учнів; контроль педагога за роботою дитини. Друга передбачала право вибору учня (навчатися самостійно чи в класі) та заняття за індивідуальним планом під керівництвом учителя та мала назву «Школа майбутнього».

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Великої популярності в 70-80-х роках набули «відкриті школи». Навчальний процес відбувався у тісному зв'язку з навколишнім середовищем, враховувався соціальний аспект та самоосвіта особистості. Спільною рисою з проєктним навчанням стала позакласна та позашкільна робота. У 80-90 роках минулого століття значного поширення набула концепція кооперативного навчання. Так само, як і метод проєктів, під час спільної роботи в школярів виховувались наступні якості: відповідальність за себе та інших; персональна незалежність; взаємодопомога; оцінювання та рефлексія.

Починаючи з 20-х років ХХ століття в Україні починають використовувати метод проєктів в результаті дидактичних пошуків низки експериментальних шкіл з питань активізації навчальної роботи, зв'язку навчання з життям і виробництвом, здійснення трудового виховання учнів. Окрім того, що метод проєктів став не однією з основних форм організації навчання у вітчизняних школах, він визначав зміст усієї шкільної роботи. Але, незважаючи на те, що нова технологія навчання знайшла підтримку в учителів, вона запроваджувалась в школах без належного навчально-методичного забезпечення, теоретичного осмислення та експериментальної перевірки. Уже перший досвід його використання виявив певні проблеми й ускладнення: роль учителя в освітньому процесі зменшувалась, навчальний час використовувався не раціонально, була відсутня мотивація в учнів до такої форми навчання. У зв'язку з цим постановою ВКП (б) 1931 року «Про навчальні програми й режим у початковій і середній школі» метод проєктів було засуджено й заборонено. Українська школа перетворилася на авторитарну, репродуктивно-орієнтовану, з панівною стандартизацією й уніфікацією засобів, форм і методик навчання [0].

За радянських часів проєктна діяльність учнів була витіснена за межі уроку, а зустрічалася переважно в позакласній гуртковій роботі. Наприкінці 80-х років проєктне навчання знаходить своє відлуння в технології

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

колективних творчих справ. З середини 90-х років метод проєктів знову почав привертати до себе увагу педагогів українських шкіл [0].

На сучасному етапі метод проєктів активно використовується в Новій українській школі з метою розвитку в учнів здатності використовувати набуті знання та вміння для вирішення реальних проблем, вести переговори, приймати спільні рішення, усвідомлювати свою роль в групі та нести відповідальність відповідно до неї, аналізувати результати своєї діяльності. Крім того, метод проєктів дає змогу вчителю побачити учнів у новій ситуації, допомогти їм розвивати вроджені здібності у новий спосіб, що не вдається часом за традиційної форми навчання. «Проектна наука – це захопливий спосіб вивчати навколишній світ. Зосереджуючи увагу на основних ідеях разом із практикою та перехресними поняттями, класні кімнати стають навчальними середовищами, де вчителі та учні беруть участь у моделюванні та проведенні досліджень, формуванні та обговоренні гіпотез, що підтверджуються доказами й міркуваннями» [0].

Отже, як бачимо, проєктна технологія є не новою. Незважаючи на численні перешкоди, цей метод отримав прихильність педагогів, учнів та набув популярності у багатьох країнах світу. Адже впровадження в освітній процес методу проєктів сприяє вихованню особистості, здатної до продуктивної співпраці з іншими, позбавленої стереотипів та готової до прийняття неординарних рішень.

Список використаних джерел:

1. Довгополова Л. Д. Метод проєктів у зарубіжній педагогічній теорії та практиці: історичний аспект. *Вісник Національного авіаційного університету*. 2015. № 6. С. 81-87 (дата звернення: 20.04.2022).

2. Метод проєктів в історичному аспекті. *Історія в школі*. URL: <https://www.historyua.com/2017/05/11/metod-proektiv-v-istorychnomu-aspekti/>

3. Проектна технологія. *IVANUSHUN SOROKU*. Блог Іванишин І. М.
URL: <https://ivanushunsoroku.webnode.com.ua/navchalni-tekhnologii/proektna-tekhnologiya/>

4. Проектне навчання: коротко про головне. *НУШ: нова українська школа*. URL: <https://nus.org.ua/view/proektne-navchannya-kоротко-pro-golovne/>

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ПОЧУТТІВ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБОМ НАРОДНОЇ КАЗКИ

Анастасія Рудкіна
НПУ імені М.П. Драгоманова
м. Київ

Науковий керівник: Падалка О. С.,
доктор педагогічних наук, професор

Анотація. У статті розкрито педагогічні умови виховання моральних почуттів у дітей старшого дошкільного віку засобом народної казки.

Ключові слова: моральність, моральні почуття, старші дошкільники, народна казка, методика, казка.

Актуальність дослідження. Кожна людина збирає та накопичує морально ціннісний досвід від народження протягом усього свого життя. Але найбільшу відповідальність за формування духовно моральної культури особистості безпосередньо несуть родина й заклад дошкільної освіти. Безумовно, розпочинати працювати маємо з найпершої ланки освіти – з дошкілля. Щоб сприяти духовному розвитку вихованців, педагогам треба самим керуватися в житті певними духовними цінностями, глибоко розуміти поняття моральності, завдання відповідної роботи з дітьми. Перед педагогами стоїть кропітка робота: допомогти батькам зрозуміти, що родина це перша ланка звідки дитина усвідомлює та накопичує досвід моральних цінностей. Дітям дошкільного віку потрібно не тільки опанувати але і дотримуватись загальнолюдські норми життя, бо це є одна з умов

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

соціалізації дитини та адаптації до повсякденного життя. Тому головним пріоритетом у сфері соціально-морального розвитку є формування у дітей дошкільного віку не тільки моральних звичок, але і виховання моральних почуттів і розвиток моральної свідомості та самосвідомості, морально-етичних знань.

Моральність характеризується активним прагненням людей добровільно і природно діяти у відповідності з прийнятими в суспільстві ідеальними етичними поняттями.

Мета статті – проаналізувати педагогічні умови виховання моральних почуттів у дітей старшого дошкільного віку засобом народної казки.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблема формування моральних почуттів знаходиться в центрі наукових інтересів вітчизняних і зарубіжних вчених. Роботи вчених, педагогів, переважно орієнтовані на такі аспекти: моральне виховання (А. Булатова, А. Виноградова, с. Жуковська, С. Козлова, Т. Куликова, В. Логінова, Т. Маркова, В. Нечаєва, С. Миколаєва, Л. Нісканен, Л. Пен'євська, Т. Поніманська, В. Фокіна, Беха, В. Сухомлинського, М. Савчина), духовно-моральне виховання (М. Орлова, М. Скребцова, Л. Кокуєва, А. Лопатина, Н. Шітякова, В. Ширшов), змістовні підходи у сфері морального виховання (В. Білоусова, О. Богданова, Т. Ільїн, І. Каїров, А. Кондратюк, Б. Лихачов, А. Міщенко, І. Підласий, В. Сластьонін, Є. Шиянов, Н. Худякова) та ін.

Виклад основного матеріалу. На думку В.В. Скрипника, В.Є. Сучка, моральне виховання – цілеспрямована взаємодія дорослого та дитини з метою формування моральних почуттів та якостей, засвоєння моральних норм і правил, вироблення моральних мотивів та поведінкових навичок [1, с. 37].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

С. Русова, стверджувала, що «моральним вихованням має бути перейняте все навчання, все життя, а головним у цій роботі - є вироблення характеру» [6, с. 89].

На сьогодні перед батьками , педагогами гостро стоїть питання , як прищепити дітям дошкільного віку , моральні цінності , бо це є одним із важливих аспектів у житті. Виробити у собі такі риси як : чуйність ,емпатію, доброту , гуманізм та інші не менш важливі риси. Саме у дошкільному віці лежать передумови , які потрібні для формування моральних цінностей та розвитку особистості.

Тому перед нами стоїть дуже важливе та цікаве запитання : “Як краще донести дітям старшого дошкільного віку моральні цінності?”. На мою думку, окрім власного прикладу , потрібно використовувати такі методи і засоби ,які будуть не тільки простими для сприйняття , але і цікавими. І здається мені ,що краще для цього підійде « метод казкотерапії» . Діти будь-якого віку люблять не тільки читати ,а і слухати казочки, де добро перемагає над злом , а казкові герої опиняються у складних та цікавих пригодах. У такі моменти дитина вибирає улюбленого персонажа казки і співпереживає йому ,проявляє чуйність ,емпатію.

Його сутність полягає у тому ,що дитина на прикладі позитивних вчинків героїв вчиться діяти вірно у певних життєвих ситуаціях.

Моральні норми у дітей формуються у дітей двома шляхами : або в спеціальних умовах, або стихійно, дивлячись на те , що було прикладом для наслідування у певний проміжок часу.

Українська народна казка є традиційним засобом сімейного виховання , вона мала серйозне значення у формуванні особистості дитини.

Для формування моральних почуттів у старших дошкільників , можна провести заняття , наприклад на тему “Мандри у світ казок”.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Метою є формування поняття про зміст казок, основну ідею, чому вона нас вчить, чим допомагає в окремих ситуаціях. Через основну тему нам передаються загальні моральні цінності, стилі поведінки і взаємодії з оточуючими, загальні відповіді на загальні питання. Дітям буде цікаво послухати про різних казкових, чудернацьких, відважних, хоробрих, добрих та злих героїв, які опиняються у різних пригодах.

В основу заняття доцільно покласти тезу про те, що народні казки легко сприймаються завдяки своєрідним художнім засобам та гуманістичним спрямуванням. Такі гуманістичні зв'язки можна розглянути на прикладі моєї улюбленої казки: "Казка про двох цапків" за Р. Завадовичем. У цій казці автор хоче донести до дітей те, що коли ти намагаєшся знайти вихід зі скрутного положення, треба не піддаватися емоціям, а подумати головою, як можна виправити цю ситуацію так, щоб ніхто не постраждав. Автор хотів донести те, що на взаємній повазі, довірі, шанобливому ставленню по відношенню один до одного можна вирішити багато складних життєвих перешкод, які зустрічаються нам на шляху кожного дня.

Висновки.

В українській літературі є багато казок, які формують моральні почуття дітей старшого дошкільного віку та мають повчальний зміст. В них прослідковується і шанобливе ставлення дитини до батьків і повага до дорослих, яка завжди винагороджується: коли допомагаєш іншим - вони допоможуть тобі у скрутну годину, також дитина може знайти відповідь на те, як треба поводити себе у різних ситуаціях.

Виходячи з цього можна сказати, що українські народні казки є свого роду "путівник" до світу моральних орієнтирів по життю.

Тож перед батьками та вихователями закладів дошкільної освіти стоїть важлива задача: передавати своїм дітям зразки "суспільно-схваленої"

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

поведінки і ознайомлювати їх як з негативним так і позитивним через українські народні казки .

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. — К., 1999.
2. Богущ А. М., Лисенко Н. В. Українське народознавство в дошкільному закладі. — К., 2002.
3. Журнал "Дошкольное воспитание", №5, 2005. Народная сказка в системе воспитания дошкольников.
4. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д. Практикум по сказкотерапии. – СПб.: Речь, 2005.
5. Духовно-моральне виховання дітей дошкільного віку: 2-ге вид., доп. і перероб. [програма з духовно-морального виховання дошкільників; навчально-методичний посібник] / Укладачі: Скрипник В. В., Сучок В. Є.; за ред. В. М. Жуковського. – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2012. – 184 с

ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

*Анна Рябцева
НПУ імені М.П. Драгоманова
М.Київ*

*Науковий керівник: Падалка О. С.,
доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України*

Анотація. *Вирішення проблеми формування основ здорового способу життя у дітей передбачає цілеспрямовану роботу вихователів з мотивування дошкільників до збереження і зміцнення здоров'я. Умовами формування основ ЗСЖ у дітей виступають: мотивування ціннісного ставлення до здоров'я; розширення знань дітей і формування їх навичок у дотриманні ЗСЖ; застосування оздоровчих технологій. Напрямами роботи*

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

ЗДО з формування основ здорового способу життя у дошкільників є: робота з дітьми, з їх батьками, з педагогічними працівниками закладу, створення здоров'язберігаючого середовища.

Ключові слова: здоров'я, здоровий спосіб життя, ціннісне ставлення до здоров'я, здоров'язберігаюче середовище, діти дошкільного віку.

На сучасному етапі розвитку існує проблема слабого здоров'я дітей старшого дошкільного віку, що пов'язується із негативним впливом екологічних умов життя, генетичними проблемами їх онтогенезу, середовищними чинниками. Водночас гостро постає проблема цілеспрямованого виховання свідомого ставлення дітей до власного здоров'я та формування навичок здорового способу життя, які забезпечують зміцнення їх здоров'я.

Дослідники стану здоров'я дітей дошкільного віку Г.В. Беленька, О.Л. Богініч вказують, що дуже багато дітей (до 80%) мають одне або декілька захворювань, і тільки близько 15-20% дітей народжуються фізично здоровими. Все це зумовлює підвищену увагу соціуму до зміцнення здоров'я дітей, підвищення усвідомленого ставлення у них та в їх батьків до формування основ здорового способу життя [2, с. 31].

На мою думку, цілеспрямоване формування основ здорового способу життя в практиці вихователів закладів дошкільної освіти має забезпечити ціннісне ставлення дітей до власного здоров'я, його збереження й укріплення, що є запорукою міцної та здорової нації, здатної успішно вирішувати нагальні проблеми українського суспільства.

Особливості формування уявлень дітей дошкільного віку про стан здоров'я, про необхідність дотримуватися здорового способу життя вивчаються в працях українських науковців Н.В. Андрущенко, О.Л. Богініч, Л.В. Калуської, Н.В. Лісневської та ін. Методичні засади формування основ здорового способу життя у старших дошкільників розглядають українські науковці Т.Й. Бабюк, А.П. Кошель, С.В. Пехарева, А.І. Чаговець та ін.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Водночас особливості формування основ здорового способу життя у дітей старшого дошкільного віку висвітлені недостатньо повно.

Інтерес до формування основ здорового способу життя викликаний значною інтенсифікацією темпу суспільного розвитку, підвищенням ризику екологічних катастроф, негативним впливом сучасної соціально-економічної ситуації на здоров'я населення, починаючи з найменших його представників. Відтак одним із пріоритетних завдань системи освіти є цілеспрямоване збереження здоров'я, зміцнення навичок його оберігання, формування основ здорового способу життя та виховання ціннісного ставлення до власного здоров'я.

За ствердженням Т.В. Баєвої, «здоровий спосіб життя» – це діяльність особистості, спрямована на зміцнення і розвиток індивідуального і суспільного здоров'я [1, с. 172]. Основними складовими дотримання здорового способу життя в сучасної людини є: фізична активність і загартовування; дотримання особистої гігієни; раціональне харчування; переважання позитивних емоцій; відсутність шкідливих звичок, які приносять шкоду здоров'ю; постійне прагнення до інтелектуального розвитку; дотримання доцільного режиму праці та відпочинку; постійний самоконтроль за станом здоров'я, вчасне вживання заходів з його підтримання, лікування захворювань. Однак, тільки знання основ здорового способу життя не забезпечують і не гарантують їх використання, тому варто цілеспрямовано формувати в дітей усвідомлене ставлення до свого здоров'я та потребу дотримання основ ЗСЖ в повсякденному житті.

На думку Н.В. Ясінської, формування основ здорового способу життя розуміється як «цілеспрямований процес організації сприяння тому, щоб діти усвідомили здоров'я як найвищу життєву цінність, переконалися у потребі дбати про власне здоров'я шляхом дотримання правил здорового способу життя, включення в цей процес індивідуальних можливостей та здібностей» [4, с. 29].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Умовами формування мотивації дітей до дотримання здорового способу життя Н.В. Ясінська називає: «активізацію позитивного ставлення дітей до здорового способу життя; розширення знань вихованців і набуття ними вмінь та навичок здорового способу життя; застосування оздоровчих технологій у процесі формування у дітей ціннісного ставлення до свого здоров'я» [4, с. 30]. Дослідниця пояснює, що при формуванні основ здорового способу життя та мотивації дітей на збереження та зміцнення здоров'я важливу роль має не тільки діяльність педагога, а й зусилля членів сім'ї [4, с. 30].

Вважаю цінною розробку А.П. Кошель, яка пропонує модель роботи закладу дошкільної освіти із застосуванням здоров'язберігаючих технологій в освітньому процесі з дітьми для формування у них основ здорового способу життя. Ця модель охоплює 4 напрями: 1) роботу з дітьми дошкільного віку (проведення вправ, ігор, спеціальних фізичних комплексів тощо); 2) роботу з сім'єю дошкільників (просвітництво і консультації, проведення спільних заходів); 3) роботу з педагогічним колективом (семінари, конференції); 4) створення здоров'язберігаючого і розвивального середовища (забезпечення ЗДО необхідним обладнанням та введення додаткових комплексів і заходів для зміцнення здоров'я дітей) [3, с. 42-43].

Отже, з огляду на сучасний стан здоров'я дітей дошкільного віку, особливо гострою та актуальною є проблема цілеспрямованого формування у них основ здорового способу життя. Одним з найголовніших напрямів роботи вихователів ЗДО у формуванні основ здорового способу життя є збагачення знань дітей про здоров'я та здоровий спосіб життя. Зокрема, про здоровий спосіб життя свідчать фізична активність і дотримання режиму праці й відпочинку, раціональне харчування, прагнення до розвитку, переважання позитивних емоцій, постійний контроль за станом здоров'я та вживання необхідних заходів з його збереження і зміцнення. Однак, крім надання знань про ЗСЖ, педагоги закладів дошкільної освіти також мають

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

проводити виховну роботу з формування у дітей ціннісного ставлення до власного здоров'я, залучати їх до різних загартовуваних заходів, занять з фізичного розвитку тощо.

Підтримую думку про важливість комплексного підходу до формування основ здорового способу життя у дітей дошкільного віку. Вважаю, що за умови вмілого вибору вихователями ЗДО форм і методів педагогічного впливу на дітей, активного залучення батьків до формування основ ЗСЖ і свідомого ставлення до власного здоров'я у вихованців, можна досягти стійких результатів у збереженні та зміцненні здоров'я дошкільників.

Список використаних джерел:

1. Баєва Т. В. Формування здорового способу життя в особистісно орієнтованому виховному процесі життя. *Соціально-педагогічні проблеми сучасної середньої та вищої освіти в Україні*. Житомир : ЖДПУ, 2002. С. 172-173.

2. Беленька Г. В., Богінч О. Л., Машовець М. А. Здоров'я дитини – від родини. Київ : СПБ Богданова А. М., 2006. 220 с.

3. Кошель А. П. Використання здоров'язбережувальних технологій у дошкільному закладі. *Вісник Чернігівського національного університету. Серія «Педагогічні науки»*. 2016. Вип. 135. С. 41–45.

4. Ясінська Н. В. Формування мотивації на здоровий спосіб життя школярів в умовах інноваційного освітнього середовища. *Формування інноваційного здоров'язбережувального освітнього середовища: матеріали круглого столу*. Луцьк : ВППО, 2018. С. 29-32.

ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ СОЦІАЛЬНИХ НАВИЧОК У ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

*Андрій Сатановський
Комунальний заклад вищої освіти
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»*

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

М. Вінниця

*Науковий керівник: Дровозюк Л.М.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. У статті порушено проблему формування в учнів початкової школи соціальних навичок у процесі навчання. Розкрито зміст поняття «соціальні навички», їх структуру, механізми формування. Також висвітлено хід та результати діагностики рівня сформованості в учнів-учасників експерименту соціальних навичок.

Ключові слова: соціалізація, соціальні навички, інтерактивні методи навчання.

У сучасний період інформаційних технологій та глобалізації соціальний розвиток людини набуває нових якостей, сенсів та вимірів, що вимагає від особистості ширшої та глибшої соціальної компетентності, зокрема оволодіння так званими *soft skills* – м'якими, або гнучкими соціальними навичками, до яких належать навички ефективного спілкування, роботи в команді, лідерські навички, навички впливу та переконування, самопрезентації, самоорганізації, управління власним розвитком, розв'язання конфліктів та ін. Соціальні навички потрібні людині як для повсякденного життя так і для навчання та професійної діяльності. Тому звертаючи увагу на вироблення цих навичок в учнів, ми формуємо компетентну та конкурентноспроможну особистість. Молодший шкільний вік сприятливий для оволодіння соціальними навичками, оскільки за словами О. Проценко, цей період «характеризується інтенсивним розвитком соціальних відносин, змінами соціальних ролей і функцій з подальшим розширенням соціально-моральних взаємодій дітей з навколишнім соціумом, динамічністю соціальних уявлень, особливим ставленням до світу» [1, 453]. Державним стандартом початкової загальної освіти (2018 р.), Типовими освітніми програмами для 1-4 класів (авт. О. Савченко, Р. Шиян), Концепцією «Нова українська школа» (2016 р.) передбачено формування соціальної компетентності молодшого школяра, складовою якої є соціальні навички. Їх формування забезпечують усі освітні галузі, зокрема мовно-літературна, громадянська, історична, інформаційна.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Проблема формування в учнів соціальних навичок розглядається науковцями в контексті соціалізації дитини та набуття нею соціальної компетентності (І. Бех, Н. Бібік, Л. Виготський, М. Гончарова-Горянська, М.Докторович). Аналіз літератури дав можливість сформулювати наступне визначення: «Соціальні навички - це навички, які забезпечують особистості успішну взаємодію з іншими людьми для виконання соціально значимої діяльності».

Утворення навички – процес свідомий. Суттєва роль при цьому належить усвідомленню цілей і завдань дії. Можливі два шляхи формування навички – стихійний і такий, що планомірно управляється. Ми розглядатимемо другий шлях, тобто формування навички у процесі цілеспрямованого управління, позаяк освітній процес сам по собі є процесом, що управляється. Фізіологічним механізмом навичок є динамічний стереотип. Навичка виробляється шляхом цілеспрямованих, спеціально організованих дій, що багаторазово повторюються.

Дослідження структури соціальних навичок дозволило зробити висновок про те, що соціальні навички учнів молодшого шкільного віку містять такі складники: *знаннєвий* – обізнаність дітей про об'єкти і способи соціальної взаємодії; *мотиваційний* – соціальна спрямованість діяльності; *поведінковий* – акти соціальної взаємодії та якість їх виконання.

Знаннєвий компонент соціальних навичок передбачає наявність у молодших школярів знань про об'єкти соціальної дійсності і способи соціальної взаємодії. *Критеріями* тут виступають ступінь інформованості дитини про об'єкти соціальної дійсності та способи взаємодії з людьми. Показниками є рівень знань дітей про себе як про об'єкт і суб'єкт соціальних відносин, про основні соціальні ролі, норми спілкування, співпраці.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Мотиваційний компонент характеризує ступінь розвитку соціальних інтересів учнів молодшого шкільного віку, наявність або відсутність у них зовнішньої і внутрішньої мотивації до спілкування і спільної діяльності. Даний компонент характеризується наступними критеріями: соціальна спрямованість діяльності, готовність до неї. Показниками є інтерес до співпраці з іншими, ініціатива, емоційно позитивне ставлення до неї, повага до думки інших, уникання і залагоджування конфліктних ситуацій; здатність знаходити компроміс у проблемній ситуації, проявляти витримку; підтримувати інших, вміти гідно вигравати та програвати.

Поведінковий компонент соціальних навичок простежується в умінні дитини взаємодіяти з іншими людьми на практиці, здатність і бажання застосувати соціальну навичку.

Критерієм розвитку даного компоненту слугує легкість виконання актів соціальної взаємодії (спілкування, співпраці, організованості, лідерства). Показники даного компоненту виявляються через різноманіття актів соціальної взаємодії з однолітками і учителями як у процесі навчання, так і у позанавчальній діяльності, а також самостійність учня, його належність до активу класу, відповідність дій соціальним нормам поведінки (швидко налаштовується на роботу у групі, в парі, визначає і займає своє місце для роботи, допомагає організуватися іншим). Оцінюючи процес формування соціальних навичок, ми взяли до уваги думку І. Седельнікової, що важливо враховувати динаміку досягнень дитини в оволодінні певною якістю [2,41].

Для визначення сформованості в учнів початкових класів (у даному випадку, третьокласників) соціальних навичок було визначено методи педагогічних досліджень та засоби діагностики – спостереження (включене,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

оскільки ми працювали в якості учителя), метод незалежних характеристик, анкетування. За основу для опитування учнів було взято анкету соціальної компетентності Г. Беспалової, «Методику вивчення соціалізованості особистості» М. Рожкова, а також методику «Рукавичка» Г. Цукермана.

Результати діагностики на початок експерименту: низький рівень сформованості соціальних навичок спостерігається у 29% учнів ЕГ і у 25, 5 % КГ; середній – у 44, 6 % учнів ЕГ і у 47,4 % учнів КГ; високий рівень – у 26, 4 % учнів ЕГ і у 25, 5 % учнів КГ. Тобто, як у експериментальній так і у контрольній групах переважають учні з низьким та середнім рівнями сформованості соціальних навичок. Це складає дві третини учнів третіх класів. Спостереження за учнями під час уроків, перерв, позакласних заходів підтверджує ці показники. У обох групах є недостатньо соціалізовані діти, які не впевнені в собі, не прагнуть до спілкування з однолітками, не проявляють ініціативу, не вміють встановлювати і підтримувати контакти, самостійно включатися у спільну діяльність, що переконало нас у необхідності цілеспрямованої діяльності учителя у справі формування в учнів соціальних навичок. На нашу думку, формування соціальних навичок в учнів початкової школи залежить від багатьох чинників. Серед них - створення учителем сприятливої для співробітництва атмосфери: доброзичливе педагогічне спілкування, мотивація успіху кожного учня, підтримка віри в себе, розвиток емпатії, самоконтролю і саморегуляції, конструктивної поведінки.

Важливим чинником формування соціальних навичок виступають інтерактивні методи навчання, які способом взаємодії усіх учасників освітнього процесу: вчителя з учнями і учнем, учнів між собою. Інтерактивна взаємодія виключає як домінування одного учасника навчального процесу над іншим, так і однієї думки над іншою. В ході інтерактивного навчання учні вчаться бути демократичними, спілкуватися між собою, працювати в команді, приймати обдумані рішення. Інтерактивні методи викликають почуття групової належності, що дає слабким, невпевненим у собі учням

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

змогу почувати себе безпечно, вселяє віру у можливості подолання труднощів. Коли діти навчаються разом, вони відчують інтелектуальну підтримку, яка дає можливість вийти далеко за рамки їхнього нинішнього рівня.

У сучасній школі використовуються різні інтерактивні методи навчання. Для формувального експерименту ми обрали методи, які на нашу думку, краще, ніж інші, сприяють виробленню навичок соціальної взаємодії (робота в малих групах, парах, мозкова атака, кубування, проектування, драматизація). З використанням цих методів ми розробили серію занять з різних освітніх галузей з вправами, завданнями, соціально орієнтованим змістом, які у даний час перебувають у стадії впровадження.

Список використаних джерел:

1.Проценко О.В. Соціальна компетентність молодших школярів як предмет наукових досліджень. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітніх школах: зб. наук. пр. Запоріжжя, 2014. Вип. 35 (88). С. 451-457.

2.Седельнікова І.В. Діагностика рівня сформованості соціальної компетентності у молодших школярів в позаурочній діяльності. *Науковий пошук молодих дослідників*. Збірник наукових праць. 2020. № 5. С. 39-48

АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ РАННЬОГО ВІКУ ДО УМОВ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Марія Скуратівська
НПУ імені М.П. Драгоманова,
м. Київ
Науковий керівник: Падалка О. С.,
доктор педагогічних наук, професор,
член –кореспондент НАПН України

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Анотація: запропоновані тези присвячені аналізу процесу адаптації дітей раннього віку до умов закладу дошкільної освіти. Визначено та проаналізовано рівні адаптованості дітей та основні проблеми, які виникають у дітей під час адаптаційного періоду.

Ключові слова: адаптація, спілкування, взаємини, ранній вік, адаптаційний період.

Проблема адаптації дітей раннього віку до умов закладу дошкільної освіти виникла дуже давно, з початку існування дошкільних закладів і дотепер вона залишається актуальною в реаліях ХХІ століття. У Законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Базовому компоненті дошкільної освіти одним із основних завдань визначено збереження та зміцнення фізичного, психічного й духовного-морального здоров'я дитини. Досить складним для дітей раннього віку є перший етап суспільного життя дитини адже він пов'язаний з пристосуванням до нових умов, нових форм співжиття з однолітками, нового режиму, нових знайомств та відносин з дорослими.

Аналіз останніх досліджень та публікацій показує, що більшістю наукоців було розглянуто фактори фізіологічного характеру процесу адаптації (А. Белов, Ю. Бяловський, Л. Дика, І. Кумарин, С. Шапкін), а також індивідуально-психологічні особливості дитини (О. Брежнева, Л. Дика, В. Іллічова, Т. Гурковська, А. Фурман, С. Шапкін). Соціально-психологічні умови аналізуються лише з позиції своєрідності нового соціального середовища, в яке потрапляють діти раннього віку (М. Безруких, Є. Белікова, Н. Дубровінська, А. Захаров, Є. Сазонова, Н. Шкляр).

Над проблемою адаптації, її видів та рівнів працювали такі науковці:

П. Анохін, Н. Ватутіна, В. Войтко, А. Налчаджян, Г. Царегородцев та інші. В наукових працях Т. Алексеєнко та В. Постового досліджено вплив особливостей виховання в сім'ї на адаптацію дитини.

Процес адаптації дітей раннього віку до умов закладу дошкільної освіти зазвичай визначається їх вступом до закладу, тому це є насамперед

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

процесом, а також результатом координації дитини з довкіллям закладу дошкільної освіти, акліматизацією до нових умов, до організації нових відносин з однолітками та педагогами, встановлення адекватності поведінки відповідно до правил і норм, які є чинними в групі.

Опираючись на наукові дослідження можна зазначити, що процес адаптації є досить вагомою ознакою онтогенетичного розвитку дітей раннього віку.

Соціально-психологічна адаптація зводиться до взаємного пристосування дітей шляхом прийняття норм, ролей, форм та способів взаємодії в певних ситуаціях[2].

Науково підтверджений, той факт, що у дітей раннього віку адаптація до умов закладу дошкільної освіти є важкою, тривалою та досить часто супроводжується різноманітними хворобами. На період адаптації у дітей відбувається дозрівання психічних процесів, фізичний розвиток інтенсивно розвивається. Перебуваючи на певному етапі становлення, діти можуть бути схильними до емоційних коливань та зривів. Зміна звичних умов середовища у дітей та необхідність створення нових форм поведінки вимагає від дитини старань та викликає появу стадії напруженої адаптації. Наскільки емоційно дитина підготовлена в сім'ї до вступу в заклад дошкільної освіти залежить подальший її розвиток та тривалість процесу адаптації, який може коливатися від декількох тижнів, а іноді аж до півроку [5].

При адекватній адаптації у дітей досить швидко відновлюються реакції поведінки (2 – 3 тижні орієнтовно), затримка нервово-психічного розвитку не передбачається, дитина не хворіє або ж хворіє лише раз без ускладнень [1].

За висновками психологів адаптація дітей раннього віку до умов закладу дошкільної освіти в середньому триває 7-10 днів, для дітей середнього віку цей термін збільшується до трьох тижнів, а у дітей старшого віку до 30-ти днів орієнтовно.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Адаптація дітей раннього віку до умов закладу дошкільної освіти завжди була і залишається дуже важким періодом як для дітей, так для їх батьків та вихователів. Враховуючи специфіку процесу адаптації можна не тільки відшукати правильний підхід до дитини, але й сформувати передумови для майбутньої соціалізації дитини в новому для неї колективі. Оскільки емоційні стани, через які дитина пройшла у ранньому віці впливають на успіхи та невдачі майбутнього, тому, що емоційна пам'ять зберігає позитивний або негативний досвід тих уявлень, цінностей, образів, котрі визначають дитячі сосунки з навколишнім[3; 4].

Масштабність періоду адаптації залежить від індивідуальних та вікових особливостей дітей раннього віку, їх розвитку, типу нервової системи, здатності організму протистояти захворюванням, загального стану здоров'я, зміни режиму і методів виховання дітей[6].

Основними напрямками роботи педагога з дітьми в період адаптації є: зняття психічного та емоційного напруження у дитини; встановлення емоційного контакту з дитиною; знайомство дитини з умовами ЗДО; зближення сім'ї та закладу дошкільної освіти; допомога дитині у встановлення адекватних стосунків з однолітками.

Важливим завдання вихователя є правильна організація будь-якої діяльності дітей. Від педагогічної майстерності, вміння прийти на допомогу, аналізування й враховування індивідуальних особливостей характеру і темпераменту кожної дитини, її потенційних можливостей залежить успіх усієї виховної роботи та адаптаційного процесу.

Педагогам та батькам важливо створювати належні умови для успішної адаптації дитини раннього віку, оптимальне розвивальне середовище, в якому вона зможе активно взаємодіяти, пізнавати світ, спілкуватися з ровесниками та дорослими людьми. Цілеспрямована підготовка дітей раннього віку до закладу дошкільної освіти допомагає передбачити виникнення труднощів у процесі адаптації.

Список використаних джерел:

1. Алямовская В.Г. Если – это серьезно : М.: ЛИНКА ПРЕС, 1999. 144 с.
2. Выготский Л.С. Вопросы детской психологии : СОЮЗ. 2012. 224 с.
3. Гураш Л. Кто допоможе малюкові. Дошкільне виховання. 1999. № 3. С. 5-7.
4. Гурковська Т. Проблеми раннього віку. Дошкільне виховання. 2001. № 12. С. 23. 3. Стреж Л. Сходинки до адаптації дітей раннього віку. Київ: Шк. світ, 2009. 128 с.
5. Мушинський В. Особливості адаптації дітей до умов дитячого закладу. Психолог. 2004. №25–26. С. 3–12.
6. Прибора Т. Індивідуальний підхід до дітей дошкільного віку з різними видами адаптації у ДНЗ. 2013. № 44. С. 180-185.

ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ВЗАЄМОВІДНОСИН У СЮЖЕТНО-РОЛЬОВІЙ ГРІ

*Юлія Таран
НПУ імені М. П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Топалова М.
Б.,
асистент*

***Анотація:** необхідність модернізації змісту дошкільної освіти обумовлена реформуванням галузі на засадах Закону про дошкільну освіту, Базового компоненту дошкільної освіти України. Розвиток системи освіти, який реалізує її нові цінності, забезпечує гуманістичну спрямованість, створює передумови для розгортання творчих можливостей дітей дошкільного віку.*

***Ключові слова:** взаємовідносини, реальні і ігрові взаємовідносини, діти старшого дошкільного віку, взаємодія, відображення, міжособистісна взаємодія, рольова взаємодія, гра, творча гра.*

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Основним завданням сучасної дошкільної освіти є цілісний розвиток особистості, а саме створення сприятливих умови для особистісного становлення і творчої самореалізації кожної дитини, формування її життєвої компетентності, розвитку в неї ціннісного ставлення до людей, самої себе, природи, культури, світу. Спостерігаючи, аналізуючи та вивчаючи реальні та ігрові взаємовідносини дітей старшого дошкільного віку у процесі творчої гри, ми звернули увагу на те, що вони чітко поділяють рольові і реальні взаємовідносини, причому реальні взаємовідносини спрямовані на загальну для них справу, якою є гра. Вона виступає могутнім засобом розвитку міжособистісних відносин дітей. Моделюючи взаємини дорослих у грі, діти водночас засвоюють навички спілкування, взаємодії, співпраці, вчаться поступатись один одному у різних позиціях.

Гра – самостійна діяльність для дошкільника, що забезпечує йому відчуття свободи, підвладності речей, дій, відносин, що дозволяє найбільш повно реалізувати «тут і тепер», досягти стану повного емоційного комфорту, стати причетним до дитячого суспільства, побудованого на вільному спілкуванні рівних. Гра впорядковує не тільки поведінку дитини, але і її внутрішнє життя, допомагає зрозуміти себе, своє ставлення до світу. Це практично єдина галузь, де вона може проявити ініціативу і творчу активність. І в той же час саме в грі дитина вчиться контролювати і оцінювати себе, розуміти, що вона робить і вчиться діяти правильно.

Саме самостійне регулювання дій перетворює дитину на свідомого суб'єкта життя, робить її поведінку усвідомленою і довільною [2, 15]. Формування ігрового колективу залежить від змісту гри, багатства задуму, а сам факт створення колективу, у свою чергу, впливає на розвиток ігрової творчості. Уміння організувати гру, домовлятися, розподіляти ролі необхідні для того, щоб вийшла цікава гра.

Навіть із достатнім знанням, багатими враженнями про те, що зображується, задум не втілюється, якщо у дітей не сформовані моральні

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

якості, що необхідні для конкретної творчої гри. Організація дитячого колективу у сюжетно-рольовій грі – це і передумова успіху роботи, й один з її результатів. Для того щоб підтримувати і розвивати інтереси дітей, їх активність, самостійність, цілеспрямованість, необхідна організація дитячого колективу, а сформованість, наявність перерахованих вище якостей допомагають у становленню дружніх взаємин, набуттю навичок колективних дій. Високий рівень ігрової творчості, багатий зміст ігор, згуртований загальними інтересами колективу – усе досягається завдяки тривалій роботі вихователя [3, 234].

Відтворюючи діяльність дорослих, їх колективні взаємини і вияви взаємодопомоги, дитина активно оволодіває моральними нормами нашого суспільства. Як зазначають О. Голюк та Н. Пахальчук, для дітей природно зайняти надситуативну позицію – піднятися над світом, розчленованим діяльністю дорослих на окремі «навчальні предмети», і поглянути на ці розчленовування крізь призму гри, казки, досвіду власного «вільного фантазування», що й становить первинний спосіб освоєння універсального людського досвіду (практичного, пізнавального, естетичного, етичного тощо), базових «категорій» культури, їх смислового значення і подальшого перетворення [3,250].

Специфікою сюжетно-рольової гри дитини стає потреба у товаришах, без яких гра втрачає для неї сенс. Спілкуючись з однолітками в ході гри, дошкільник навчається співробітничати, підкорятися, керувати, розподіляти функції, вчиняти справедливо, відчувати себе членом групи, зберігати свої особливості. Зазнає суттєвих змін здатність дошкільника до здійснення контрольних-оцінних дій: реалістичнішою, більш обґрунтованою та більш розгорнутою стає самооцінка, збагачується досвід нормативно-оцінних дій, виробляється звичка здійснювати якісну характеристику своїх ігрових дій та поведінки, збагачується гама переживань з приводу ігрових досягнень та проявів моральності [1, 44]. Організація сюжетно-рольової гри дошкільника

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

передбачає врахування часу та місця її проведення, тривалості, неухильного дотримання правил техніки безпеки та гігієни. Найкращий час для сюжетно-рольової гри у дитячому садочку припадає на ранкові години, час прогулянки або після сну. Тривалість гри в середньому 20 – 40 хвилин. Отже, вивчивши і проаналізувавши психолого-педагогічну літературу можна зробити наступні висновки. Провідною діяльністю дошкільного віку є гра. Саме в ній складаються і найбільш ефективно розвиваються головні новоутворення цього віку: творча уява, образне мислення, самосвідомість. Особливе значення має гра для становлення різних форм довільної поведінки дітей. Розвиваються довільна увага і пам'ять, супідрядність мотивів і цілеспрямованість дій. Сюжетно-рольова гра проходить тривалий і складний шлях розвитку, починаючись в молодшому дошкільному віці з найпростішої рольової гри та гри «поряд», в старшому дошкільному віці вона сягає найвищого розвитку, трансформуючись у тривалу колективну творчу гру з розгорнутим сюжетом. Сюжетно-рольова гра повинна відповідати сучасній діяльності дорослих людей. Оскільки у зв'язку з розвитком науково-технічного прогресу з'являється багато нової техніки, багато нового в житті людей, завданням вихователя є створення умов для відображення цього в сюжетно-рольових іграх дітей.

Список використаних джерел:

1. Голюк О.А. Ціннісні орієнтації батьків як основа забезпечення гармонійного буття дитини у сім'ї 2015. № 6 (155) С. 41-44.
2. Голюк О.А. Воспитание у детей чувства собственного достоинства как проекции моральногуманистических ценностей/ О. А. Голюк, Анна Гайдукевич, Н. А. Пахальчук, И. В. Карук, К. А. Колесник / Science Review. – Warsaw (Poland). 2018. – № 1 (8), January. Vol.5. С.13-17.

3. Демченко О.П. Виховні ситуації в особистісно зорієнтованому просторі початкової школи : монографія / О.П.Демченко. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2014. 416 с.

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ СУЧАСНИХ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Катерина Терещенко
НПУ імені М.П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Коваль Т.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. У тезах розглядається питання формування моральних цінностей молодших школярів; описуються методи та прийоми роботи вчителя з формування моральних цінностей.

Ключові слова: моральне виховання, моральні цінності, молодший школяр.

«Моральні правила потребують доказів, отже, вони не вроджені»

Д. Локк

Одним з пріоритетних напрямів безпеки життєдіяльності людства є збереження системи культурних та моральних цінностей. Особливого значення сьогодні набуває проблема формування моральної особистості в суспільно-політичному житті. Завданням сьогодення є пошук форм і засобів підвищення ефективності соціального впливу на особистість, що передбачає формування вмінь та навичок застосування етичних норм у будь-якій життєвій ситуації, розвиток етичного мислення. Саме педагог забезпечує у суспільстві відтворення й трансляцію моральних цінностей, здійснює духовний зв'язок поколінь і духовного досвіду людства.

Питання морального розвитку, виховання, вдосконалення людини

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

хвилювали суспільство завжди і у всі часи. Особливо зараз, коли все частіше можна зустріти жорстокість і насильство, проблема морального виховання стає все більш актуальною. Недоліки і прорахунки морального виховання зумовлені актуальними життєвими суперечностями. Частина школярів вражена соціальним скептицизмом, небажанням брати активну участь у суспільних справах, відвертими утриманськими настроями. Хто як не вчитель, який має можливість впливу на виховання дитини має приділити цій проблемі найважливішу роль у своїй діяльності. Саме тому школа, а зокрема вчитель, вирішуючи завдання виховання, повинні допомогти кожному вихованцю визначити ціннісні основи власної життєдіяльності. Цьому допоможе моральне виховання, яке органічно поєднане з навчально-виховним процесом і становить його невід'ємну частину.

Моральне виховання - це систематичне і цілеспрямоване формування моральної свідомості, розвиток почуттів, вироблення навичок та звичок моральної поведінки. [1].

У моральному вихованні слід спиратися на гуманістичну ідею про те, що людині від природи притаманне прагнення до добра, правди і краси. Виховання учнів, на думку О.Вишневського, має забезпечити формування в них такої наведеної вище системи моральних цінностей.

Абсолютно вічні цінності — загальнолюдські цінності, що мають універсальне значення та необмежену сферу застосування (доброта, правда, любов, чесність, гідність, краса, мудрість, справедливість та ін.).

Національні цінності — є значущими для одного народу, проте їх не завжди поділяють інші народи. Наприклад, почуття націоналізму зрозумілі і близьке лише поневоленим народам і чуже тим, які ніколи не втрачали своєї незалежності. До цієї групи цінностей належать такі поняття, як патріотизм, почуття національної гідності, історична пам'ять тощо.

Громадянські цінності — ґрунтуються на визнанні гідності людей і характерні для демократичних суспільств. Це, зокрема, права і свободи

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

людини, обов'язки перед іншими людьми, ідеї соціальної гармонії, поваги до закону тощо.

Сімейні цінності — моральні основи життя сім'ї, стосунки поколінь, закони подружньої вірності, піклування про дітей, пам'ять про предків та ін. [4].

Дослідники наголошують, що важливим періодом морального виховання є молодший шкільний вік. Ми маємо враховувати, що перші елементарні уявлення про те, що добре, а що погано, діти отримують ще до школи: вдома і в дитячому садку. Батьки знайомлять дитину з найпростішими моральними нормами в повсякденному спілкуванні. Моральні стосунки в сім'ї накладають відбиток на все життя людини, оскільки їх вплив пов'язаний, по-перше, із сильними переживаннями, по-друге, вони постійні, по-третє, в них закладаються підвалини всіх моральних ставлень людини до суспільства, до праці, до інших людей. Цінності особистого життя мають значення насамперед для самої людини, визначають риси її характеру, поведінку, стиль приватного життя та ін.. Тому батьки мають розуміти всю відповідальність процесу виховання і не нехтувати цим. Наприклад, помічаючи неправильну поведінку дитини ми маємо їй чітко пояснити у чому вона неправа. Також мотивуйте дитину діяти в рамках прийнятних норм, хваліть дитину кожного разу, коли вона виявляє позитивну поведінку й демонструє правильну моральну поведінку, дотримуйтеся правил, яких ви вчите дитину, показуйте їй позитивний приклад. Так дитина зрозуміє, що від неї вимагається.

З приходом у школу важливою особою для дитини стає вчитель, і саме від нього значною мірою залежить подальший моральний розвиток молодшого школяра. Для дитини молодшого шкільного віку вчителі стають моральним прикладом і авторитетом. Тому в школі, вчителі мають проводити різні види діяльності для морального виховання.

Такими методами і прийомами можуть бути:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- Наочні: спостереження, розглядання тематичних ілюстрацій, мультфільми та їх обговорення, театр, кіно.
- Словесні: бесіда, розповіді на моральну тему, читання творів дитячої літератури, обговорення життєвих моральних ситуацій, ознайомлення з моральними звичаями, загальноприйнятими правилами у суспільстві.
- Практичні: дидактичні ігри, сюжетно-рольова гра, постановка сценок на моральну тему, благодійні акції, тематичні вечори.

Під час застосування таких методів, учні вчаться, аналізувати ситуації, отримувати знання, накопичувати власний досвід. Але на сьогодні, ми можемо ще включити до педагогічної діяльності як у школі, так і вдома, моральне виховання через смартфон. Така можливість заснована на застосуванні комплексу комп'ютерних ігор, які включають діагностичні методики, ігри-казки, анімаційні ігри з можливістю пошуку морального вибору у проблемно-конфліктних ситуаціях. Таке комп'ютерне середовище, з'єднуючись з конкретними виховними завданнями, сприяє тому, щоб кожна дитина засвоювала моральний досвід непомітно для самого себе. При цьому дитина, багато разів повторюючи моральний віртуальний вчинок, набуває звичку відповідної поведінки в реальному житті.

Психологи наголошують, що **нехтування моральним розвитком** на цьому віковому етапі компенсувати пізніше дуже важко, іноді взагалі неможливо. Багато поглядів сучасної молоді в деяких речах і питаннях дивують і шокують старше покоління. Це стосується, перш за все, рівня культури, правил поведінки в суспільстві, правил етикету.

Отже, головною метою моральних цінностей на сучасному етапі є цілеспрямований, свідомий процес формування гармонійної особистості, що включає гуманність, працелюбність, чесність, правдивість,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

дисциплінованість, почуття відповідальності, власної гідності, виховання патріотизму, любові до Батьківщини.

Список використаних джерел:

1. Матвієнко О.В. Основи морального виховання особистості молодшого школяра./О.В.Матвієнко. – К.: Стилос ,1999. – 152 с.
2. Проблеми морального виховання. URL: <https://dovidka.biz.ua/problemi-moralnogo-vihovannya-molodi>
3. Рахімов О.З. Роль морального виховання у формуванні особистості. // Класний керівник / Рахімов О.З. 2001.- №6.
4. Степанов О.М. Основи психології та педагогіки. URL : https://subject.com.ua/psychology/psyho_pedagog/111.html
5. Фіцула М.М. Педагогіка. URL: http://odnorobivka.edu.kh.ua/Files/downloads/Fitsula_M_M_-_Pedagogika_Alma-mater_-_2002.pdf

ДИДАКТИЧНІ ІГРИ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Юлія Тищенко
НПУ М.П. Драгоманова
м. Київ

Науковий керівник: Товкач І. Є.,
кандидат психологічних наук, старший викладач

Анотація. В статі досліджується значення дидактичної гри як вагомого фактору в розвитку пізнавальних здібностей дітей молодшого дошкільного віку. Дидактичні ігри можна використовувати як окремо так і в поєднанні з іншими формами занять. Завдяки дидактичним іграм молодші дошкільники отримують нові знання, удосконалюють сформовані в минулому навички, або допомагають використовувати знання у практичній роботі та збільшують сферу своїх інтересів.

Ключові слова: дидактична гра, молодший дошкільник, пізнавальні здібності, дидактичні завдання, засіб, розвиток пізнавальних здібностей.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Молодший дошкільний вік являється відповідальним періодом щодо формування ігрової діяльності. В даний період відбуваються зміни в психологічній характеристиці гри: її зміст будує базу для спілкування та спільної діяльності з дітьми. Для дітей стають цікавими не лише властивості і призначення предмета, функції оточуючих осіб, а і процес їх взаємодії і відношення [1, 96].

Гра являється не тільки чинником настрою, емоцій дітей, а й важливим фактором у розвитку функцій мозку, серцево-судинної і нервової систем її організму. Перебіг всіх життєво важливих фізіологічних та психічних процесів в організмі дитини є пов'язаним із задоволення потреб в активності, нових враженнях, вияві здорових емоцій. Під час гри діти набувають умінь здійснювати взаємодію з іншими дітьми, засвоювати правила даної взаємодії, отримують досвід взаєморозуміння, вчаться пояснювати свої дії та наміри, та узгоджують їх з однолітками. Діти грають тому, що їм хочеться грати, а не для того, щоб виключно отримати якийсь конкретний результат [2, 22].

Дидактичними іграми являються ігри, які мають спрямування на формування у дитини необхідності в знаннях, активного інтересу до того, що може стати для них новим джерелом інформації, удосконалення пізнавальних умінь і навичок [2, 23].

Дидактичними іграми являються специфічна, повноцінна та достатньо змістовна для дитини діяльність, що збільшує ефективність сприймання навчального матеріалу, урізноманітнює пізнавальну діяльність, вносить до неї елементи цікавості [2, 23].

Кожній дидактичній грі властива мета, що включає в себе 2 аспекти [2, 24]:

пізнавальний, тобто те, чому повинні навчити дітей, які засоби дій з предметами хочуть їй передати;

виховний, тобто ті засоби співпраці, форми спілкування та ставлення до інших людей, що необхідно прищепити дітям.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Задум гри - це ігрова ситуація, в яку вводяться діти і яку вони сприймають як особисту. Дане буде досягнуто, якщо побудувати задум гри на конкретних потребах та здібностях дітей, а також особливості їх досвіду. Наприклад, для дітей молодшого дошкільного віку є характерною особлива зацікавленість предметним світом. Привабливість окремих речей надає сенс їх роботі. Тобто, задум гри може мати підґрунтя на діях з предметами чи на прагненні в отриманні якогось предмету.

Ігрові дії завжди включають в себе навчальну задачу, тобто те, що є для кожної дитини важливими умовами особистого успіху в грі і її емоційний зв'язок з іншими дітьми. Вирішення навчальних завдань потребує від дітей активних розумових та вольових зусиль, але воно надає і найбільше задоволення. Зміст навчальних завдань може бути різноманітним, наприклад, назви форму предмета, встигнути знайти необхідну картинку за певні часові межі, запам'ятай кілька предметів і т.д. [3, 28].

Також важливими властивостями дидактичної гри являються ігрові правила. Завдяки ним до свідомості дітей доводиться задум гри, ігрові дії та навчальні задачі.

Будь-яка дидактична гра направлена на сприяння розвитку уваги, пам'яті, мислення. Важлива група ігор для дітей 4-5 років - це ігри на розвиток сенсорики. Ігри на розвиток сенсорики - це дидактичні ігри, в яких дитина засвоює систему сенсорних еталонів, виконує необхідні до віку розумові задачі, що є пов'язаними з порівнянням та аналізом форми, величини, кольору предметів, їх розміщення в просторі тощо. Для молодших дошкільників необхідно приділяти особливу увагу розвитку сенсоромоторики тому, що саме сенсоромоторика покладена в підґрунті повноцінного, усвідомленого сприйняття дітьми навколишнього середовища та являється підставою щодо формування всіх здібностей дітей (пізнавальних, естетичних, творчих і ін.) [5].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

В кожній грі є 2 складові частини: перша – розважальна, друга ж потребує серйозності, мобілізації зусиль. Їх співвідношення визначає характер ігрової ситуації, чи хід гри.

Розв'язання дидактичних завдань формує також і волю. Добросовісне виконання правил потребує витримки, дисциплінованості, привчає до чесності, справедливості, впливає на рівень розвитку довільної поведінки, організованості. Зміст та правила дидактичних ігор допомагають формувати у дітей моральні уявлення та поняття (про дбайливе відношення до предметів у вигляді продуктів роботи дорослих, про норми поведінки, відносини з однолітками та дорослими тощо). Ігри з дидактичними іграшками, природним матеріалом, картинками мають сприяння направлене на естетичний розвиток тому, що навчившись розрізняти кольори та форми, діти починають помічати та здійснювати їх оцінку. Цікаві дидактичні ігри викликають позитивні емоції, поліпшують самопочуття. В них зміцнюються м'язи рук, дане сприяє підготовці дитини до письма, образотворчої діяльності тощо.

Дидактична гра як засіб розвитку пізнавальних здібностей молодших дошкільників здійснює сприяння [4, 34]:

- в розвитку пізнавальних здібностей; в отриманні нових знань їх узагальнення та закріплення; під час гри відбувається засвоєння соціально вироблених засобів та способів розумової діяльності; під час дидактичних ігор велика кількість складних явищ розподіляються на прості та навпаки, одиничні узагальнюються; таким чином, відбувається аналітична та синтетична діяльність; деякі дидактичні ігри як-ніби не здійснюють внесення нічого нового в знання дитини, але вони приносять велику користь тим, що навчають дітей використовувати наявні знання за нових умов;

- в збільшенні чуттєвого досвіду дітей, розвиваючи її розумові здібності (вміння здійснювати порівняння, класифікацію предметів та явищ довкілля, висловлювання своїх суджень, здійснювати висновки). Дидактична

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

гра є незамінним засіб в подоланні різноманітних труднощів у розумовій діяльності в окремих дітей;

- в розвитку мовлення дітей: відбувається поповнення та активізація словника, формування вірної звуковимови, розвиток зв'язного мовлення; перелік ігор з успішністю використовується щодо розвитку фонематичного боку мовлення: так, захоплюючи ігрова дія здійснює спонукання дітей до багаторазового повторення одного і того ж звукосполучення, даний повтор звуків не стомлює дітей так як вони є зацікавленими самим процесом гри, наприклад виконують роль птиці, автомобіля і т.д., і чим вищий рівень захоплення у дитини, тим активніше вона відтворює необхідні звуки, тим яскравіше є педагогічний ефект.

Отже, дидактична гра досліджується науковцями як вагомий фактор в освітньому процесі дошкільної освіти. Дидактичній грі властивий великий спектр застосування тому, що її можна використовувати у вигляді окремого елементу, або ж у поєднанні з іншими формами. Особливість дидактичних ігор полягає у поєднанні 2-х цілей: навчальної та ігрової. Дані педагогічні засоби мають відмінності у тому, що захоплюють цікавість і увагу дітей, а дошкільники у невимушеній ігровій атмосфері отримують нову інформацію, удосконалюють сформовані в минулому навички, або допомагають використовувати знання у практичній роботі. Але основна цінність дидактичних ігор покладена на спрямування та збільшення сфери інтересів.

Список використаних джерел:

- 1.Бурова А. П. Організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку / А.П. Бурова. 2-е вид. зі змін. та доп. Тернопіль : Мандрівець, 2013. 296 с.
- 2.Ігрова діяльність дошкільника : молодший дошкільний вік / Піроженко Т.О. та ін. Київ : Генеза. 2016. 88 с.
- 3.Карасьова К. В., Піроженко Т. О. Світ дитячої гри / Катерина Карасьова, Тамара Піроженко. К.: Шк. світ, 2010. 128 с.

4.Карасьова К. В., Піроженко Т. О. Самодіяльні ігри дитини / Катерина Карасьова, Тамара Піроженко. К.: Шк. світ, 2010. 128 с.

5.Піроженко Т. О. Особистість дошкільника – перспективи розвитку: навчально-методичний посібник / Т. О. Піроженко. Тернопіль.: Мандрівець, 2010. 136 с.

ВПЛИВ ШКОЛИ ТА СІМ'Ї НА РОЗВИТОК ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Юлія Ткаченко
НПУ імені М. П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Коваль Т.В.,
Кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. У тезах висвітлена проблема трудового виховання молодших школярів, як важливого чинника виховання всебічно та гармонійно розвиненої особистості; проаналізовано вплив сім'ї і школи на формування любові до праці у дітей молодшого шкільного віку; описано різні методи та прийоми керівництва трудовою діяльністю молодших школярів.

Ключові поняття: *трудове виховання, молодший школяр, трудова діяльність, сім'я.*

В родині закладаються основи моральності людини, формуються норми поведінки, розкриваються внутрішній світ та індивідуальні якості особистості. Сім'я сприяє не тільки формуванню особистості, але і самоствердженню людини, стимулює її соціальну, творчу активність, розкриває індивідуальність.

«Сім'я – це найменша клітина нашого суспільства, в якій, як і в фокусі, відображається все життя нашої країни», – говорив В.О. Сухомлинський. Шлюб двох людей не є ще сім'єю, вона виявляється і зміцнюється з народженням дітей. Ще з малечку дітей привчали до праці [3].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Велику увагу трудовому навчанню дітей приділяв В.О. Сухомлинський. "Трудове виховання, – зазначав він, – це, образно кажучи, гармонія трьох понять: треба, важко, прекрасно [3].

Трудове виховання – процес залучення школярів до різноманітних педагогічно організованих видів суспільно корисної праці з метою передання їм певного виробничого досвіду, розвитку в них творчого практичного мислення, свідомості людини праці і, безпосередньо, любові до праці [5].

Важливо, щоб поряд з самообслуговуванням в життя дитини входило піклування про оточуючих людей – спочатку знайомих і рідних, а потім і чужих. Тут функцію вихователя виконує побутова праця. Її значення для дитини досить суттєве. З допомогою побутової праці дитина залучається до справжньої «дорослої» роботи, відволікається від власної особи і на ділі проявляє свою турботу про інших. Однак, незважаючи на це, батьки часто прагнуть відгородити дитину від роботи по дому, що характерно для більшості сімей. Цим в першу чергу і пояснюється те, що в багатьох сім'ях діти 9-10 років не приймають участі в систематичній побутовій праці. В них не формуються трудові навички, потреба в праці, почуття обов'язку перед сім'єю. Так поступово дитина перетворюється на ледаря [1].

Поважати домашній труд дитина навчиться лише в тому випадку, якщо цей труд поважатимуть батьки. Варто не лише включати дитину в домашню роботу, а й обґрунтовувати її необхідність, знаходити можливості зробити її більш привабливою, творчою, різноманітною. Корисно вносити домашню роботу елементи гри, але не варто замінювати труд грою. Нехай відчуття серйозності, важливості, обов'язковості праці залишається, але при цьому буде цікаво, а якщо можливо, то й весело. Існує чимало способів перетворення домашньої праці в задоволення. Відомо, наприклад, що стихія дітей молодшого шкільного віку – це рух. Одна й та ж сама робота може здатися їм нудною чи, навпаки, веселою, в залежності від способу її організації. Використайте будь-який годинник: наручний, настінний,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

пісочний і запропонуйте дитині за певний час прибрати з столу книги, пришити гудзик, пропилососити килим ... Маленькому школяру корисно мати якусь постійне доручення, яке б він постійно виконував: це може бути догляд за квітами, домашніми тваринами, покупка хліба тощо [1].

Організовуючи домашній труд, слід мати на увазі, що постійна праця при відсутності інтелектуального змісту швидко набридає не лише дитині, а й дорослому. Тому потрібно знаходити можливість протягом фізичної праці не забувати про інтелектуальний розвиток дитини. Розвивати її розум, увагу, сприйняття, пам'ять. Це, по-перше, зробить домашній труд більш привабливим, а по-друге, буде сприяти загальному розвитку дітей. При виконанні побутової праці дитині потрібно надавати певну самостійність, адже не зробивши власних помилок, ще ніхто не навчився все робити правильно [1].

Праця вносить зміст і порядок в життя дитини. Існує прямий зв'язок між якісно виконаною роботою, в тому числі і домашньою, і дружним життям сім'ї. Саме в дружних сім'ях праця звична для всіх, для них характерна постійна творчість, в таких сім'ях кожен член родини вважає себе господарем. Помічено, що дитина краще засвоює навички домашньої праці, якщо вважає, що вона все робить добре, ніж навпаки. Тому дім і сім'я мають бути місцем, де зігріваються серця [1].

Більшість батьків, як правило, прагнуть виховати гармонійно-розвинену особистість, здатну співчувати і допомагати іншим. Такі батьки заохочують допомогу учнів не лише вдома, а й працю на присадибному шкільному господарстві, на полях, де учні нашої сільської школи працюють класами. Деякі ж – категорично проти. “Нехай краще вдома допомагає або відпочине”, - заявляють батьки вчителів, не думаючи про те, що наслідки такого виховання вони рано чи пізно відчують на собі. Більшість таких дітей і вдома не охоче виконують трудові доручення, не проявляють ініціативу у допомозі батькам. І потім мама дивується, що сусідська молодша дівчинка

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

самостійно прибирає квартиру, а її майже доросла донька не підтримує чистоту у власній кімнаті [1].

Методи виховання учнів удома теж дуже різноманітні. Дехто, жаліючи дітей, всю роботу вдома робить сам. Такі діти, як правило, і не цікавляться роботою батьків, швидко звикаючи до того, що їм все дається без жодних зусиль. Не усвідомлюють сутності професії батьків, не знають їх трудових обов'язків [1].

Дехто «купує» дитячу працю, встановлюючи своєрідні тарифи на різні види роботи. Дитина з гордістю розповідає однокласникам про те, як заробляє вдома гроші: прибирання квартири коштує 5 грн., похід до магазину за продуктами – 3 грн., 2 год. праці на огороді – 7 грн. і т.д. Дитина швидко звикає до цього: тепер вона робитиме щось не тоді, коли треба чи попросять, а коли заплатять. Батько переконаний, що він виховує дитину правильно, забуваючи, що не все можна купити за гроші [1], [4].

Деякі батьки переконані, що виховувати працьовитість у дитини необхідно більш жорсткими методами, часто використовуючи примус та покарання за невиконання доручення чи поганий результат. Батьки не заперечують, що в цьому випадку, мотивами трудових зусиль їх дітей є покарання за неслухняність чи прагнення отримати похвалу [1].

Найбільш правильно, на нашу думку, роблять батьки, які виховують у дітей ставлення до праці своїм особистим прикладом. Працюючи разом з батьками, дитина усвідомлює себе повноцінним членом сім'ї, розуміє значущість праці, необхідність допомоги батькам. Такі діти в основному працюють за власною ініціативою, мають постійні трудові обов'язки, виконують їх без нагадувань; мотивами їх праці є щире бажання допомогти батькам. Праця в сім'ї сприяє її зміцненню, покращенню стосунків між членами сім'ї, вихованню моральних та етичних якостей.

Отже, щоб навчити дітей працювати, радіти самому процесу діяльності і результатами праці, з ними треба багато спілкуватись, пояснювати,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

нагадувати, запитувати. Необхідно привчити дитину переборювати перешкоди навіть шляхом втоми. В житті проходиться часто втомлюватися, для того, щоб досягнути якого-небудь ефекту в роботі. Ми повинні привчати дитину економити свої сили, навчити не тільки працювати, а знаходити в собі ресурси, щоб пробудити себе до праці, привчити до думки про те, що праця сама по собі буде давати насолоду досягнутої мети, ми повинні привчити її до вмілого, організованого підходу до переборювання перешкод та труднощів.

Список використаних джерел:

1. Розвиток особистості школяра: роль трудового виховання. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/pedagog/13724/>
2. Андрусенко І.М. Трудове виховання в розвитку особистості школяра [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/3MqFMuL>
3. Збірник цитат «Золотослів» педагогічних думок В. Сухомлинського [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.sttc.rv.ua/images/Biblioteka/Zbirnuk_Syhomlunski.pdf
4. Лекція для батьків :«Роль сім'ї та школи в трудовому вихованню дітей» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/lekcija-dla-batkiv-rol-simi-ta-skoli-v-trudovomu-vihovannu-ditej-5410.html>
5. Трудове виховання в розвитку особистості школяра. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/pedagog/14886/>

**ТЕАТРАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО ДОМІНАНТА ТВОРЧОГО
РОЗВИТКУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Марія Топалова
НПУ імені М.П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Довбня С.О.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. У статті визначено актуальність обраної проблеми, зроблено короткий огляд виокремлення поняття «театральне мистецтво» як домінанти творчого розвитку дітей старшого дошкільного віку.

Ключові слова: діти дошкільного віку, театральне мистецтво, творчий розвиток, творча особистість.

Актуальність теми зумовлена змінами в системі сучасної дошкільної освіти та пошуком перспективних шляхів, які будуть сприяти формуванню у дітей старшого дошкільного віку мистецько-творчої компетентності дітей дошкільного віку, розвитку творчих здібностей та мислення, системи духовних цінностей тощо.

Однак, науковому товариству варто звернути увагу на зв'язок таких понять як педагогіка, зокрема дошкільна, мистецтво та театр. Якщо розглядати педагогіку (дошкільну) як науку, то вона має свої закони й закономірності, свій поняттєво-категоріальний апарат, зміст, принципи, форми, методи тощо. Як мистецтво, вона є практичною педагогічною діяльністю, для оволодіння якою замало знання законів, а необхідне ще виховне вміння, педагогічна інтуїція, педагогічний талант. Недаремно К. Ушинський наполягав на тому, що педагогіка - це не наука, а найбільше, найскладніше, найвище і найнеобхідніше з усіх мистецтв, яке спирається на безліч обширних і складних наук (фізіологію, психологію та логіку) і крім знань, потребує здібності й нахилу, і як мистецтво ж, прагне до ідеалу, якого

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

вічно намагається досягти і який цілковито ніколи не досяжний: до ідеалу досконалої людини [3, 192-193].

Майстерне володіння мистецтвом педагогіки відображається у понятті «педагогічне мистецтво», що втілює у собі розуміння високого рівня практичної педагогічної діяльності, якій притаманний не лише творчий і вільний, але й естетичний характер. При аналізі такої діяльності за основу обирається краса педагогічної дії, що виступає критерієм рівня її майстерності й підставою для характеристики самого педагога як високого майстра («митця», «артиста») своєї справи, - на противагу педагогу-реміснику як нетворчому педагогічному працівнику, діяльність якого є шаблонною й «некрасивою». Розвиваючи цю ідею, М. Рибникова наголошує, що викладання є мистецтвом, а не ремеслом. У цьому вона вбачає корінь педагогічної справи.

Однак, детальний аналіз наукового доробку з проблеми театрального мистецтва як домінанти творчого розвитку дітей старшого дошкільного віку ставить перед науковцями проблему пошуку адекватного сучасним умовам освіти, зокрема дошкільної.

Біля витоків сучасної системи освіти стояв В. Сухомлинський та його наукові доробки які вплинули на майбутній розвиток освітньої галузі. Його глибоке розуміння значення розвитку творчих можливостей для самоорганізації особистості та її розвитку у різних навчальних та культурно-дозвіллевих закладах дає педагогічним працівникам велику і різноманітну палітру для власної творчості у реалізації даного напрямку [1].

Багато вчених зокрема С. Ананьїн, Г. Фридрих, В. Пирогов, Н. Корф, Я. Коменський, К. Ушинський, Л. Чепіга, В. Шахрай у своїх працях звертали увагу на роль театрального мистецтва у естетичному вихованні та творчому розвитку дітей.

М. Бахтін зазначав, що педагогічні можливості вже закладені у саму природу театрального мистецтва у різних його функціях і компонентах. Він

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

розглядав «навчаючу», та «виховну» роль театрального мистецтва та досліджував можливості використання сценічного мистецтва у навчальному процесі. На його думку театральне мистецтво за своєю природою є близьким до дитячої творчої гри, яка має велике значення для виховання багатьох цінних якостей особистості дитини.

З сучасних дослідників, які прововжують справу переднього покоління науковців Л. Артемова, І. Кондратець, О. Половіна у своїх наукових доробках поглиблюють та розкривають поняття «театральне мистецтво» у дітей дошкільного віку.

І. Кондратець та О. Половіна трактують поняття «театральне мистецтво» як мистецтво дитинства, мистецтво щастя та краси, мистецтво волі та самовираження.

Як зазначає у роботі І. Кондратець театралізована діяльність є унікальним засобом розвитку емоційної сфери та акторських і режисерських умінь дитини дошкільного віку.

Сучасний світ і особливості розвитку дітей покоління «Альфа» вносять радикальні зміни у форми взаємодії з дітьми зокрема та зміст діяльності закладів дошкільної освіти й родини, загалом. У зв'язку з цим постає активна роль театрального мистецтва як домінанти творчого розвитку дітей старшого дошкільного віку.

Для дітей старшого дошкільного віку визначальним є унікальне бачення розв'язання простих завдань нестандартно для нової реалізації унікального потенціалу індивіда; як особистість, яка володіє переліком якостей, які притаманні сильній особистості, а саме рішучістю, умінням не зупинятися на досягнутому, сміливістю мислення, умінням бачити далі ніж бачать його ровесники.

Творчий розвиток старшого дошкільника у сучасній психолого-педагогічній науці трактується як процес її самозростання на основі забезпечення відповідних умов: «складність вирішення проблеми полягає

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

також у тому, що мета розвитку якостей творчої особистості не може механічно нав'язуватись, ставитись ззовні перед дитиною ігноруючи її як суб'єкта діяльності».

Головним показником розвитку дітей старшого дошкільного віку є наявність творчих здібностей, які розглядаються як індивідуально-психологічні здібності, що відповідають вимогам творчої діяльності і є умовою її успішного виконання.

Неможливо осторонь розвивати творчі здібності дитини. Очевидно, що власні здібності дитина найефективніше розвиває за таких умов:

- знаходження нового у звичайному;
- свобода вибору дитини;
- створення відповідного мистецького простору;
- забезпечення естетико-педагогічного контенту (якість, доступність віку, гуманно-духовний зміст вистави);
- забезпечення сприятливої психологічної атмосфери (настрій на перегляд; пояснення незрозумілого; обговорення побаченого, здійснення рефлексії, зворотній зв'язок, питання дітям, розставлення акцентів);
- стратегія педагогічного супроводу творчого розвитку дітей старшого дошкільного віку засобом театрального мистецтва.

Педагогічною цінністю театрального мистецтва дітей старшого дошкільного віку виступає як сама вистава (своєрідний вираз колективної творчості дітей), так і сам процес її створення, що являє собою комплекс різноманітних творчих художньо-естетичних дій, із урахуванням їх інтересів, здібностей і попереднього естетичного досвіду. Вистава, яку створюють діти, сприяє розвитку у них творчого мислення, естетичного сприйняття дійсності і впливає на формування глядацької та виконавської культури. Дитяча вистава включає у себе роботу над літературою (драматургією), хореографією, музикою, образотворчим мистецтвом, декоративним мистецтвом, які з'єднані на основі єдиної сценічної дії. Кожен із цих

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

компонентів у свою чергу, має свою особливу систему засобів щодо сценічної виразності та емоційного впливу.

Отже, театральне мистецтво привабливе своєю синкретичністю, завдяки чому забезпечується всебічний творчий розвиток дітей дошкільного віку. Цінність його полягає в: імпровізаційній сутності; максимальному саморозгортанню дитини та волевиявленні в створенні сценічного образу; задоволенні, яке дитина відчуває під час підготовки вистави; розвитку уяви як психологічної основи сценічної гри; можливості дитини експериментувати зі своїми почуттями, досліджувати та вільно виражати; палітрі емоцій і вражень, які переживає дитячий колектив у спільній творчій справі тощо [4, 259].

Список використаних джерел:

1. Сухомлинський В. О. Розвиток індивідуальних здібностей і нахилів учнів / Вибрані твори в 5-ти т. Київ: Рад. шк., 1977. Т. 5. 654 с.
2. Ушинський К.Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології / Вибр. пед. твори: У 6-ти т. Т. 1. Київ, 1983. 616 с.
3. Кондратець І., Довбня С., Топалова М. Формування глядацької та виконавської культур у дітей старшого дошкільного віку: змістовий контекст театального образотворення. Педагогіка і психологія постмодернізму: цінності, компетентності, діджиталізація: колективна монографія / за наук. ред. проф. Цветкової Ганни. Aerzen : Heilberg IT Solutions UG (haftungsbeschränkt) InterGING Verlag, 2021. С. 255–277.

ТВОРЧИСТЬ ПЕДАГОГА ЯК ЗАПОРУКА РЕАЛІЗАЦІЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ В УМОВАХ НУШ

Юлія Тополюк
Вінницький державний педагогічний університет

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця
Науковий керівник: Кіт Г.Г.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. Обґрунтовано ефективність творчого підходу вчителя в організації дослідницької діяльності учнів. Розкрито поняття творчої діяльності педагога в ході супроводу дослідницької діяльності школярів. Вказано, що використання вчителями початкової школи різних методів, прийомів і засобів під час проведення дослідницької діяльності призводить до переосмислення учнями своїх інтересів, результатом чого є вмотивований учень, що не потребує зовнішніх стимулів для подальшого навчання.

Ключові слова: творчий вчитель, учень початкової школи, дослідницька діяльність, логічне мислення, критичне мислення.

Глобальні зміни в усіх сферах життя людини вимагають створення і застосування сучасних технологій та нового підходу до процесу навчання. Нині суспільству потрібні не просто фахівці, які шаблонно чи формально підходять до виконання поставлених завдань, а люди, які виконують свою роботу і вносять у вирішення завдань елементи новизни, креативності, аналізують зібрану інформацію, приймають нестандартні рішення. Таким вмінням і навичкам людина має навчатись ще зі школи. А хто, як не творчий вчитель, зможе допомогти школяру ще в початковій школі зацікавитись дослідницькою діяльністю, навчити його відбирати зміст шкільного матеріалу для здійснення наукових пошуків. Слід особливо зважати на те, як зазначає Г.Г. Кіт, що діти молодшого шкільного віку надзвичайно допитливі, активні, постійно вбирають у себе інформацію про навколишній світ. Саме тому педагогам необхідно формувати у дітей інтерес до оточуючого, здатність дивуватися, захоплюватися, досліджувати, фантазувати, видумувати, запитувати, шукати. Саме ці види діяльності визначають розвиток дитини, тому необхідно переорієнтовувати освітній процес із словесного, монологічного керівництва поведінкою і заняттями дітей на організацію їх власної діяльності (експериментаторської, пошукової, творчої) [3, с. 15].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Дослідженням технології дослідницького навчання та питаннями запровадження принципів проблемності у навчанні займалися як зарубіжні вчені, так і вітчизняні дослідники (В. Андрєєв, С. Архангельський, Т. Ільїна, В. Крутецький, Т. Кудрявцев, О.Микитюк, О. Савенков, О.Савченко та ін.).

В педагогіці «творчість» тлумачиться, як пошук учителем нових способів розв'язання педагогічних завдань, а також здатність постановки нових завдань. Під творчою діяльністю педагога під час організації дослідницької діяльності ми розуміємо здатність вчителя перемагати стереотипи мислення, вміння мислити самостійно та критично, моделювати нестандартні ситуації, доводити нові ідеї до логічного завершення, обґрунтовувати, встановлювати та аналізувати зв'язки між новими та засвоєними знаннями.

Творчий педагог в процесі навчання буде працювати над створенням проблемних ситуацій, постановкою творчих завдань, що спонукатиме учнів до самостійного пошуку ідей та рішень. Процес реалізації дослідницької діяльності учнів творчий вчитель зможе організувати таким чином, щоб учні набули вміння: комбінувати, аналізувати, систематизувати, узагальнювати; генерувати певні ідеї, гіпотези, здогадки під час розв'язування різних навчальних завдань; застосовувати знання в практичній діяльності (часто ускладнені, з елементами творчості), нестандартно підходити до досягнення поставленої мети. Також, творчий педагог буде працювати над розвитком критичного мислення учнів, без якого важко здійснювати дослідницьку діяльність.

Ми переконані, що якщо вчитель творчо підходить до здійснення дослідницької діяльності, може показати учням початкової школи сферу застосувань того чи іншого предмету в професійній діяльності людини, вміє організувати захоплюючий процес пошуку розв'язання проблемної ситуації, то такий учитель зможе сформувати глибокий і стійкий рівень пізнавального інтересу учнів. Педагог, який творчо підходить до навчання учнів, зможе

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

створювати проблемні ситуації, завдяки яким учні початкової школи здійснюватимуть значну кількість відкриттів для себе – це умови реалізації дослідницької діяльності. Вчитель також має заохочувати школярів здійснювати пошук актуальних відомостей з того чи іншого предмету, цікавої інформації, формувати вміння узагальнювати і систематизувати знайдену інформацію. Але тільки на власному прикладі і з творчим підходом до навчання педагог зможе реалізувати поставлені завдання.

Елементом дослідницької діяльності, на нашу думку, виступає реалізація творчих проєктів у процесі навчання, що перетворює учіння учня у його самонавчання. Школяр, який працює над проєктом, застосовує творчу самостійну роботу для одержання необхідної йому інформації. Учні потрібно відшукати необхідну інформацію, творчо її опрацювати, що неможливо без особистого прикладу вчителя. Творчий педагог на своєму прикладі має показати усі етапи здійснення дослідницької діяльності. Вчитель має стати організатором роботи з самостійного пошуку учнів, творчого створення та використання цих знань. Як приклад, наведемо кілька тем, підібраних нами для учнів початкової школи з метою виконання творчих проєктів: «Неймовірні винаходи», «Місто майбутнього», «Фантастика й симетрія навколо нас». Наведені **теми творчих проєктів** беруться за основу в процесі активізації творчої діяльності молодших школярів, доповнюються та змінюються на власний розсуд. За вказаними *темами проєктів* ми практикували створення учнями інформаційних довідників, плакатів, дидактичних матеріалів та презентацій за вказаною тематикою.

Хочемо зауважити, що до важливих форм роботи творчого вчителя з учнями з метою реалізації дослідницької діяльності ми відносимо: засідання круглого столу, роботу творчих груп, конкурси, творчі майстерні, дискусії на навчальну тематику, залучення учнів до участі у майстер-класах, творчих лабораторіях та виконання дослідницьких проєктів.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

На нашу думку, найлегше залучити учнів до дослідницької діяльності зможе вчитель через створення учнями наочних заготовок до дослідження. Наприклад, у початковій школі педагоги широко використовують створення Лер-book – брошури-довідника, де школяр може здійснювати дослідження. Наприклад, завдання: зробити дослідження озер та річок України. Учень робить вирізки річок, записує глибину, довжину річки. Також може помістити історію виникнення річки тощо. Тобто сама наочність сприяє заохоченню дитини до дослідницької діяльності. Але, знову ж таки, якщо сам учитель буде творчо підходити до даного завдання і покаже зразок такого довідника, виконаний власноруч, то це стане прикладом і для самих учнів по створенню такого довідника.

Отже, творчість учителя нерозривно пов'язана із дослідницькою діяльністю. Лише творчий педагог, який застосовує у навчанні цікаві прийоми, методи, не діє шаблонно і вчить тому учнів, зможе розвинути креативність, допитливість у своїх підопічних – що є запорукою ефективної реалізації дослідницької діяльності. Творчий учитель зможе навчити школярів перемагати стереотипи, гнучко адаптуватися до завдань дослідження, самостійно та критично мислити, доводити творчі задуми до логічного завершення, здійснювати пошук нової інформації, моделювати проблемні ситуації при підготовці до дослідження.

Список використаних джерел:

1. Выготский Л.С. Педагогическая психология / Под ред. В.В. Давыдова. Москва: Педагогика, 1991. 480 с.
2. Демченко Е., Кит Г., Голюк О., Родюк Н. Развитие субъектности будущих педагогов в контексте подготовки к работе с одаренными детьми / Елена Демченко, Галина Кит, Оксана Голюк, Наталья Родюк // Society, Integration, Education. Proceedings of the International Scientific Conference,

May 25th-26th, 2018. – Rezekne : Rezekne Academy of Technologies, 2018. – P. 507-519.

3. Кит Г. Г. Развивающий потенциал поисково-исследовательской деятельности детей дошкольного и младшего школьного возраста // Азимут научных исследований: педагогика и психология. – 2013. – № 2 (3). – С. 14-17.

4. Нова українська школа: порадник для вчителя / під заг. ред. Бібік Н.М. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. – 206 с.

5. Павленко О. П. Формування творчої особистості гімназиста у пошуково-дослідницькій діяльності: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.09 / Інститут педагогіки АПН України. — Луцьк, 2005. — 235 с.

6. Сухомлинський В.О. Розмова з молодим директором // Сухомлинський В.О. Вибрані твори в п'яти томах. – Т.4. – К.: Радянська школа, 1977. – С.393-628.

7. Чернецька Т. Творчість молодших школярів у контексті формування складових дослідницької позиції (на основі аналізу педагогічної спадщини В.О. Сухомлинського) [Електронний ресурс] / Т. Чернецька // Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер. : Педагогічні науки. – 2013. – Вип. 123(1). – С. 319-323.

8. Шквир О.Л. Теоретичні і методичні засади ступеневої підготовки майбутніх учителів початкової школи до проведення педагогічних досліджень: автореферат дисертації ... доктора пед. наук. – Житомир, 2018. – 40 с.

МІСЦЕ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ТРАДИЦІЙ У НАЦІОНАЛЬНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

*Віти Тринок
Прикарпатський національний університет*

імені Василя Стефаника

м. Івано-Франківськ

Науковий керівник: Марчій-Дмитраш Т. М.,

кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. У статті розкрито особливості національного виховання дітей старшого дошкільного віку, в тому числі за допомогою використання українських народних традицій. Проаналізовано сучасний стан формування у старших дошкільників першооснов національної свідомості. Визначено, що національне виховання є цілеспрямованим педагогічним впливом на свідомість дітей через їх залучення до кращих зразків національної культури та мистецтва, розвиток почуття поваги до історії свого народу, законів країни, громадянських прав та обов'язків, формування почуття відповідальності за долю своєї країни.

Ключові слова: національне виховання, громадянське виховання, національна свідомість, українські народні традиції, діти старшого дошкільного віку.

Становлення та розвиток держави залежить, перш за все, від виховання та навчання молодого покоління. Проблема національного виховання є особливо **актуальною** у воєнний час, оскільки становлення української державності, побудова громадянського суспільства, інтеграція України у світове та європейське співтовариство передбачають орієнтацію на Людину, її духовну культуру й визначають основні напрями виховної роботи з молоддю та модернізацію освітнього процесу.

Метою статті є проаналізувати місце українських народних традицій у національному вихованні дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Як вважала С. Русова, лише національне виховання спроможне виплекати цілісну, високоморальну, патріотично налаштовану особистість. Тому освіта в закладах дошкільної освіти обов'язково повинна бути патріотично зорієнтована, діти повинні бути близькі до природи рідного краю, поважати хліборобську працю українців, а також необхідно широко використовувати народну творчість, зокрема, словесні ігри і гру на народних музичних інструментах, пісні, розваги, інсценізації тощо [5], які є елементами народних звичаїв і традицій українського народу.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Головною ознакою національного виховання дітей є формування у них ціннісного ставлення до навколишньої дійсності та самої себе, активної за формою та моральної за змістом життєвої позиції. Вагоме місце у вихованні дітей дошкільного віку відіграють народні традиції (досвід, звичаї, погляди, смаки, норми поведінки), що склалися історично та передаються з покоління в покоління.

Водночас, загальновідомо, що з традиціями тісно пов'язані народні звичаї, які є усталеними правилами поведінки, історично складеними у духовній культурі нашого народу та стали звичними, визнаними, необхідними.

Національне виховання у закладах дошкільної освіти – це багатогранний і різноплановий процес. Щоб реалізувати його, необхідно дотримуватися основних принципів та напрямів. Готуючись до різних форм роботи, потрібно підбирати цікаві та ефективні методи і засоби, щоб формування національної свідомості відбувалося природно та невимушено [3, 10].

У сучасних українських закладах дошкільної освіти дітей ознайомлюють з духовно-культурними цінностями родини та українського народу в цілому, пояснюють зв'язок людини з минулими і майбутніми поколіннями, спонукають до розуміння смислу життя та усвідомлення своєї ролі у цьому, виховують інтерес до родинних і народних традицій тощо.

Ефективними методами і засобами організації національного виховання дітей старшого дошкільного віку в сучасних закладах дошкільної освіти є розповіді вихователя про історію, традиції, обряди українського народу; бесіди з видатними людьми, народними майстрами міста (села) й узагальнюючі бесіди за темами народознавчого характеру; розглядання ілюстративного матеріалу (художні книжки, дитячі енциклопедії, збірки малих фольклорних жанрів тощо); читання та інсценування творів художньої літератури; перегляд фрагментів (або коротких за часом) мультиплікаційних

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

та документальних фільмів про історію, традиції, обряди українського народу тощо. Це доцільно реалізовувати у таких формах роботи, як екскурсії вулицями рідного міста (села), до історичних пам'яток, визначних місць міста (села); навчальних заняттях, в основі яких – народознавчий матеріал, із запрошенням членів родини до закладу дошкільної освіти; спільні з родинами дітей виховні заходи (Свято Матері, Стрітєння, Великдень тощо); спільні з родинами відвідування художніх майстерень митців тощо [6].

Рідна мова, історія народу, його традиції, звичаї та обряди, зокрема, фольклор, моральні приписи, різні види народного мистецтва, художня творчість, народні символи та народна символіка – все це є тим багатим ґрунтом, на якому зростає національна свідомість. Звичай, обряд, обрядовість, – це способи відтворення національних знань через пошукову діяльність, спрямовану на світорозуміння, а також розуміння свого місця у світі [4, 5].

Результатом національно-патріотичної вихованості дітей 6-7-го років життя залежить насамперед від її обізнаності з національною культурою, усною народною творчістю, обрядами, святами, традиціями, символікою, накопичення активного словника образними виразами, словами із художніх, фольклорних творів патріотичного змісту та їх активної участі в різних видах художньо-мовленнєвої діяльності.

Висновки. Отже, вироблені й успадковані українським народом упродовж віків національні традиції виконують важливу роль у вихованні справжніх патріотів, починаючи з дошкільного віку. Їх використання в освітньому процесі закладів дошкільної освіти сприяє формуванню у дітей старшого дошкільного віку першооснов національної свідомості і почуття власної гідності, вихованню любові до рідного краю, Батьківщини, родини, поваги до традицій, звичаїв, культурного спадку свого народу. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні специфіки використання усної

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

народної творчості у формуванні національної свідомості дітей 6-7-го років життя.

Список використаних джерел:

1. Богуш А. Національно-патріотичне виховання в українському дитячому садку : концепція Софії Русової та сьогодення. *Дошкільне виховання*. 2016. № 2. С. 2-6.
2. Бех І. Д. Виховуємо патріотизм як почуття і цінність. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 6. С. 4-8.
3. Каплуновська О. Орієнтири патріотичного виховання: особливості організації роботи з дошкільнятами. *Дошкільне виховання*. 2015. № 8. С. 8-11.
4. Кишинська А. Щоб країна пишалася нами. Формування основ патріотизму в дошкільнят. *Дошкільне виховання*. 2017. № 8. С. 2-6.
5. Національно-патріотичне виховання в українському дитячому садку (концепція Софії Русової та сьогодення). *Центр розвитку дитини «Гармонія»*. 2019. URL: <http://www.garmoniya.mk.ua/articles/nacionalno-patriotychne-vyhovannya-v-ukrayinskomu-dytyachomu-sadku-koncepciya-sofiyi>
6. Сіренко А.Є., Ванько К.І. Організація народознавчої діяльності з дітьми дошкільного віку: матеріали Інтернет-конференції. Черкаси: Видавець КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради 2019. URL: http://oipoppp.ed-sp.net/public/repository/narodoznavcha_diyalnist.pdf
7. Сташко Ж.М. Патріотичне виховання у сучасних навчальних закладах. К.: Шкільний світ, 2015. 179 с.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Марта Химич
НПУ імені М.П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Коваль Т. В.,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. *В роботі розглянуто основні переваги та недоліки дистанційної освіти в сучасних умовах. В даній статті йде мова про те, які переваги та недоліки при дистанційній формі навчання; які основні чинники повинні враховуватись, щоб навчальний процес у закладах освіти досягав високого рівня.*

Ключові слова: *дистанційне навчання, студенти, інформаційні технології, суспільство, освіта, інноваційні технології.*

Актуальність питання розвитку дистанційної освіти зумовлена тим, що вимоги до спеціалістів у сучасних умовах різко змінюються. При цьому центральним місцем є не використання раніше набутих знань, а генерація та реалізація нових ідей, що висуває нові вимоги до навчання. У зв'язку з цим навчання впродовж життя стає все більш необхідним, набуваючи нових форм і значень. Сьогодні досягнення інформаційних технологій та телекомунікацій дозволили дистанційному навчанню перетворитися на безперервну освіту, яка супроводжує інформаційне суспільство, оскільки воно формує всебічну особистість, здатну орієнтуватися в інформаційному середовищі.

Сучасне суспільство потребує масової якісної освіти для підвищення попиту на споживачів і виробників матеріальних і духовних благ. Навіть багаті країни не можуть задовольнити соціальний лад суспільства традиційними засобами, такими як: збільшення витрат на освіту та збільшення кількості навчальних закладів. Тому поява дистанційної освіти не випадкова, це закономірний етап розвитку адаптації освіти до сучасних умов.

Щодо позитивів, то перший – це наявність необхідної освіти для всіх без винятку. У такий спосіб молоді люди, які поєднують роботу і навчання, без труднощів можуть отримати знання або важко добиратися з віддалених обласних центрів до найближчого навчального закладу. Крім того, дистанційне навчання для тих, які завжди мріяли про іншу освіту, але через брак часу чи сімейні обставинами задовольнялися тим, що є. Дистанційне навчання для всіх, хто хоче вчитися чогось нового і самовдосконалюючого, оскільки дозволяє гармонійно поєднувати навчання і повсякденне життя [1].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Дистанційна освіта – це доступна можливість отримати освіту за кордоном, не витрачаючи багато грошей на послуги з навчання, подорожей та проживання. У більшості університетів Європи та США ця зручна для студентів форма навчання вже давно запроваджена. І, як відомо, українці стали одними із найкращих студентів у зарубіжних відомих університетах [2].

Сучасна освіта дозволяє студентам з усього світу отримувати нові знання та розвивати навички, необхідні для життя. Щоб застосувати знання на практиці, потрібно постійно підкорювати нові вершини, доповнювати та розширювати власні знання і навички. Це основна мета дистанційної освіти.

Виділимо основні позитивні якості дистанційного навчання:

1. Можливість здобувати нові знання в будь-який час;
2. Ліквідність;
3. Не потрібно відвідувати пари в коледжі;
4. Можливість контактувати з викладачами на відстані;
5. Ідеальне програмне забезпечення;
6. Передові технології, які допомагають краще засвоювати нові матеріали;
7. Можливість поєднувати навчання і роботу;
8. Дистанційне навчання дешевше, розвантажуйте освітні програми.

Хоча дистанційна освіта має багато переваг, можна виділити й кілька недоліків. По-перше, може бути важко визначити роботу конкретного учня. Багато студентів можуть використовувати відповіді, які вони отримують з Інтернету, або виконувати домашнє завдання, видаючи роботу інших людей за свою. У цьому випадку вчителю практично неможливо довести факт плагіату. Однак університети, які пропонують дистанційне навчання, запровадили обов'язкову присутність студентів на іспиті. Така практика

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

потрібна для перевірки справжніх знань учнів. Адже часто ті, хто виконує всі завдання під час дистанційного навчання на відмінно, показують погані результати на іспитах, і як виявилось, вони нічого не можуть зробити без допомоги Інтернету.

Також серйозною проблемою може бути низька швидкість Інтернету під час навчальних або екзаменаційних відеоконференцій. Через це, найперше, страждають студенти невеликих міст, сіл, яким найбільше підходить дистанційна освіта через географічну віддаленість від наукових осередків, а це унеможливорює проведення заняття чи виконання завдання [3].

Також під час дистанційного навчання втрачається особистий контакт між викладачами та студентами. Зрештою, через додатковий шум у фоновому режимі чи переривання інших учнів важко зосередитися і поговорити з кимось наодинці. Також вчителям важко дистанційно подавати новий матеріал. Наприклад, багато вчителів звикли писати правила на дошці або роздавати друковані додатки, щоб отримати найкращі результати і добре зрозуміти тему, а це неможливо зробити через Інтернет [4].

Наостанок хотілося б виділити головний недолік дистанційної освіти для студентів – погіршення зору через постійне сидіння перед комп'ютером або телефоном. Власне, через велике навантаження молодь проводить багато часу перед моніторами. Часта зміна кадрів, яскраві й неприродні кольори, розташування поблизу екрана пристрою, неналежне освітлення негативно впливають на стан очей. Після уроків учні відчувають втому та виснаження.

Отже, завдяки постійному розвитку та вдосконаленню інформаційних технологій набуває актуальності модернізація сучасної системи освіти. Суть цієї зміни полягає в методі дистанційного навчання через Інтернет. Всесвітня мережа стає найважливішим чинником його розвитку. Тому в країнах, де низький рівень впровадження дистанційного навчання, потрібно забезпечити гідну підготовку і підвищення кваліфікації вчителів. Використовуйте новітні технології для створення сучасного освітнього середовища та якісного

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

дистанційного навчання і належних умов для студентів. Тільки після вагомих змін та нововведень в системі освіти дистанційне навчання стане доступне усім верствам населення і зможе повністю відповідати своїй місії - забезпечувати доставку якісної інформації через Інтернет для тих, хто навчає і тим, хто навчається.

Список використаних джерел:

1. Дистанційна освіта / Вища освіта. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://vnz.org.ua/dystantsijna-osvita/pro>
2. Електронна освіта: переваги та недоліки / Укр.Медіа. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://ukr.media/science/384312/>
3. Переваги та недоліки денного та дистанційного навчання / Стимул. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://stimul.kiev.ua/articles.htm?a=perevagi_ta_nedoliki_denного_ta_distantiynogo_navchannya
4. Проблеми та переваги дистанційного навчання / Науково-практична конференція «НОВІТНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ». [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://confesp.f.kpi.ua/ru/node/1031>
5. Переваги та недоліки дистанційного навчання. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/40682/1/320.pdf>

ПОРІВНЯННЯ ВИКЛАДАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ГЕОМЕТРІЇ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ УКРАЇНИ І КИТАЮ

Цзивей Лі
НПУ імені М. П. Драгоманова,
м. Київ
Науковий керівник: Кондратюк О.М.,
кандидат педагогічних наук, доцент

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Анотація. *Актуалізовано необхідність пошуку нових підходів до формування геометричних уявлень в учнів початкової школи. Схарактеризовано особливості змісту геометричної складової початкового курсу математики і методів його викладання у Новій українській школі і школі Китаю відповідно до мети, зазначеної у нормативних документах. Зазначено можливості, що надає порівняльний аналіз викладання елементів геометрії в початковій ланці шкіл цих країн.*

Ключові слова: *зміст та методи викладання, елементи геометрії, Нова українська школа, початкова освіта в Китаї.*

Важливою складовою ключової математичної компетентності молодших школярів є досвід та навички роботи з геометричним матеріалом. У Державному стандарті початкової освіти та Типових освітніх програмах Нової української школи розширено зміст цієї складової, до навчальних результатів увійшли нові, пов'язані з моделюванням і конструюванням. Таке доповнення змісту актуалізує переосмислення усталених методів його викладання, викликає необхідність пошуку нових ефективних методів і прийомів.

Питанню формування в учнів геометричних уявлень і понять присвячені наукові розвідки українських науковців Н. Листопад, О. Онопрієнко, С. Скворцової та Т. Яманді, О. Шаран та М. Тяжкун, роботи дослідників з Китаю Го Фуїн, Сюй Мейсян, Сюй Хайцзюнь, Фен Каймяо та інших.

Елементи геометрії в початковому курсі математики в Україні є змістом, що вивчається на пропедевтичному рівні. Відповідно до Державного стандарту початкової освіти упродовж 4 років навчання увага зосереджується на таких навчальних результатах: аналізує об'єкти навколишнього світу; визначає просторові відношення; розпізнає геометричні фігури за їх істотними ознаками; будує конструює об'єкти [1]. Молодші школярі мають навчитися не лише називати геометричні фігури, знати деякі їх властивості, а й зображати схематично розміщення, напрямок і рух об'єктів, планувати маршрути пересування, створювати макети об'єктів та різні конструкції з

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

геометричних фігур. Зазначимо, що елементи геометрії не представлені окремим розділом, а пронизують весь початковий курс математики.

Аналіз чинних в Україні підручників математики для 1-4 класів засвідчує наявність в окремих з них значної кількості завдань геометричного змісту та їх різноманітність [2]. В підручниках переважають завдання на класифікацію фігур, їх побудову, вимірювання довжини, обчислення площі фігури. Науковці з-поміж методів виділяють практичний і наголошують на його ефективності у навчанні молодших школярів елементів геометрії [3].

У початковій школі Китаю навчаються учні 6-11 років, тобто перший ступінь освіти включає з 1-го по 6-й класи та поділяється на молодшу та старшу початкову школу, хоча вони в структурі освіти не виокремлюються. Математика є одним з базових предметів, а тому урок математики є щодня в учнів до 4 класу, а у 4-6 класах щодня передбачено проведення двох занять з математики: лекційного і практичного.

Навчальна програма поділяє навчання математики в початковій школі на чотири модулі: число та алгебра, графіка та геометрія, статистика та ймовірність та синтез і практика [4]. Невід'ємною складовою викладання елементів геометрії є математична графіка.

«Стандарти навчальної програми з математики для обов'язкової освіти» висувають такі основні вимоги до «графіки та геометрії» в курсі математики початкової школи: у конкретній навчальній діяльності найважливішим є виховувати геометричну інтуїцію та здатність учнів до міркувань, а найголовніше сформувати просторове мислення [4].

На думку освітян-практиків, у викладанні математики в початковій школі викладання графіки та геометрії завжди було центром і складністю навчання [5]. Серед шляхів подолання цих труднощів Сюй Хайцзюнь на основі аналізу методичної літератури виділяє такі: тісний зв'язок геометричних знань з життям; засвоєння цих знань на практиці, рухаючись

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

«від інтуїції до абстракції, від перцептивного до раціонального»; надання учням простору для вільної уяви та самостійного дослідження.

Підручники математики реалізують визначені цілі та пропонують не лише класичні завдання геометричного змісту (розрізнення фігур, їх креслення, обчислення площі фігури), а й комплексні завдання, що дають можливість досягати кількох цілей, наприклад конструювання об'єктів з об'ємних геометричних фігур за описом у парі та завдання дослідницького характеру.

Узагальнюючи сказане, можна зробити висновок що порівняння методик викладання елементів геометрії в початковій школі України і Китаю дає можливість збагатити педагогічну практику, розширити коло навчальних завдань та методів і прийомів роботи з ними.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової освіти (2018 р. із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 688 від 24.07.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF> (дата звернення: 12.09.2021).

2. Підручники з математики для 1-4 класів.

URL: <https://imzo.gov.ua/pidruchniki/elektronni-versiyi-pidruchnikiv/>

3. Шаран О. В, Тяжкун М. Ю. Особливості використання завдань практичного характеру у процесі вивчення елементів геометрії у початковій школі. The 12th International scientific and practical conference “World science: problems, prospects and innovations”(August 11-13, 2021) Perfect Publishing, Toronto, Canada. 2021. p. 556-562.

4. Фен Каймяо. Дослідження з проектування навчання математичної графіки та геометрії в початковій школі. Університет Шаньсі, 2020. 45 с. (китайською мовою).

5. Сюй Хайцзюнь. Про те, як добре викладати математичні фігури та геометрію в початковій школі, 2017(18). С. 71-72. DOI: 10.16657/j.cnki.issn1673-9132.2017.18.040 (китайською мовою).

РОЗВИТОК УМІНЬ В УЧНІВ ВИЗНАЧАТИ ТЕМУ І МЕТУ ТЕКСТУ

Єлизавета Цюпа
Криворізький державний педагогічний університет
м. Кривий Ріг
Науковий керівник: Пруняк В. В.,
кандидат філологічних наук, доцент

Анотація. *Тези доповіді присвячено одній із найважливіших проблем літературної освіти учнів початкової школи, зокрема таким важливим елементам літературознавчої пропедевтики, як визначення теми та мети тексту.*

Ключові слова: *літературна освіта, літературознавча пропедевтика, тема та мета тексту.*

Проблема набуття учнями літературної освіти на уроках читання в початковій школі з урахуванням засвоєння ними основних елементів літературознавчої пропедевтики знаходиться в центрі досліджень науковців, методистів. При цьому під час підготовки і проведення уроків літературного читання вчитель повинен зосередитися на раціональному доборі найбільш ефективних форм, прийомів і методів роботи з художнім твором відповідного жанру відповідно до засвоєння учнями рекомендованих чинною шкільною програмою елементів літературознавчої пропедевтики. Методичним забезпеченням їх вивчення з урахуванням вимог літературознавчої пропедевтики слугують праці сучасних дослідників О. Савченко, В. Науменко, Г. Коваль, Л. Іванової, Т. Суржук, О. Джежелей, М. Наумчук, М. Явоненко та інші. У них порушуються проблеми щодо засвоєння учнями основних текстологічних понять, які, з одного боку,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

сприяють формуванню літературознавчої компетентності дітей молодшого шкільного віку, а з другого, дозволяють розширювати їх читацькі інтереси, покращувати сприймання літературознавчих понять, успішно засвоювати елементи літературознавчої пропедевтики. Дослідники одностайно підтримують думку про те, що цілісне й адекватне сприйняття дитиною художнього тексту можливе лише за умови, якщо вона усвідомить його внутрішній зміст і структуру, особливості його художньої організації та його мистецьку цінність. Але без знання без ознайомлення з елементарними літературними поняттями учневі буде важко, а то іноді й неможливо збагнути специфіку художнього твору, його зміст, жанрові особливості, авторську позицію, тему, основну думку тощо.

Державним освітнім стандартом визначено коло літературознавчих понять, які необхідні для того, щоб повноцінно сприймати літературні твори. До них у першу чергу відноситься встановлення інформативності тексту, яка пов'язана з визначенням теми та основної думки (ідеї) твору, тобто з'ясування про що йдеться у тексті, яку думку хотів до нас донести автор, яка позиція автора впливає з характеру взаємин, дій (вчинків) та переживань персонажів.

Інформативність тексту – це одна з важливих його ознак, яка базується на сприйнятті та усвідомленні читачем чи слухачем змісту розповіді, опису чи міркування, а також виявлення і розуміння авторської позиції щодо зображуваних у творі відношень між подіями, явищами та персонажами. Ці два види інформації є обов'язковими для кожного тексту. Їх називають темою й основною думкою. Під час ознайомлення дітей з текстом та його змістом, слід акцентувати їх увагу на тому, що тема – це предмет мовлення, коло певних питань, які об'єднують компоненти тексту в одну змістову цілісність. Отже, інформаційна цілісність тексту забезпечується його чітким тематичним спрямуванням усіх його складових елементів, вміщена інформація в яких підпорядкована певній темі.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Під час ознайомлення учнів з елементами тексту необхідно звернути їх увагу на те, що основою будь-якого твору є його зміст, пов'язаний у першу чергу з його темою та ідеєю (основною думкою). При цьому слід скористатися вправами на розвиток зв'язного мовлення, які допоможуть школярам навчитись уважно слухати текст, детально переказувати, а головне – визначати його тему та основну думку. Прослухавши чи прочитавши кілька різних текстів, учні переконуються, що в будь-якому повідомленні обов'язковими і найголовнішими елементами є тема та основна думка. Саме від них залежить зміст тексту, його структура, композиція, а також добір мовних засобів.

Для розвитку навичок визначати тему та основну думку твору, а заодно й оперативної пам'яті школярів ми рекомендуємо виконувати такі вправи:

1. Виділення нової інформації з двох повідомлень. Учитель зачитує дітям два невеликі усні тексти (можна відтворити текст за допомогою звукозапису). Ці тексти повинні мати подібну інформацію, але різнитися якимось епізодом, глибиною розкриття теми тощо. Діти після прослуховування творів повинні вказати на нову інформацію в одному із запропонованих текстів або визначити, в якому з них не вистачає певної інформації.

2. Виділення необхідної інформації про конкретну особу, подію, явище. Так, на уроці розвитку зв'язного мовлення під час бесіди про тему, на яку учні будуть писати твір, учитель повинен донести до учнів відомості про ту, наприклад, подію, яка ляже в основу учнівського твору.

Важливим елементом роботи над текстом є розвиток механізму ймовірного прогнозування твору. Для цього дітям можна запропонувати:

а) закінчити прослуханий текст самостійно або вибрати кращий варіант із кількох рекомендованих учителем;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

б) передбачити можливий короткий зміст розповіді, виходячи з теми («Покинуте кошеня», «Чому плакав Андрійко», «Як котові соромно стало», «Бій за гніздо», «Хоробрий зайчик», «Покинуте кошеня», «Несміливий хлопчик», «Зустріч у лісі» тощо);

в) у прослуханому тексті виділити речення, яке не підходить за змістом; домислити епізоди, які могли передувати розповіді або відбуватися пізніше.

Серед вправ, що сприяють розвитку механізму еквівалентних заміन, ми пропонуємо використовувати такі:

а) прослухати повідомлення, назвати ключові слова і коротко передати його зміст (основні смислові віхи) своїми словами;

б) під час прослуховування розповіді вибрати із запропонованих малюнків ті, що найбільше відповідають змісту почутого;

в) порівняти зміст прослуханого тексту з малюнком; із кількох прослуханих ситуацій вибрати синонімічні.

Після використання зазначених тренувальних вправ ми пропонуємо учням перейти до завдань, спрямованих на розвиток зв'язного мовлення під час слухового сприйняття тексту:

1) поставити власні питання за прослуханим повідомленням;

2) оцінити прослухане за такими критеріями, як логічність, наявність суперечностей, хибних суджень і т.п.;

3) описати картину (малюнок чи серію малюнків). Методика роботи така: учитель викликає кількох учнів (4-5) і пояснює завдання: один із них має залишитись у класі, а інші виходять. Тому учневі, що залишився, учитель пропонує уважно розглянути малюнок і словесно описати, що на ньому зображено наступному учневі, який малюнка не бачив. Потім, використовуючи ланцюжковий прийом передачі повідомлень, про те, що зображено на малюнку, дізнаються й інші учні. Після того, як останній учень

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

розповідь про те, що він сприйняв із повідомлення попереднього учня, аналізуються вміння слухати всім класом (під керівництвом учителя);

4) довести правильність або хибність запропонованих висновків, спираючись на раніше сприйнятий матеріал;

5) послухати розповідь учителя чи товариша про те, як він провів вчорашній день і визначити, що в ній пропущено;

6) уважно прослухати текст, розташувати пункти запропонованого вчителем плану відповідно до змісту чи сюжету художнього твору;

7) відшукати у речення, які відображають його тему та основну думку;

8) розкласти картки поділеного на абзаци тексту в такому порядку, щоб вони відповідали змісту і сюжету прослуханого повідомлення;

9) виділити смислові частини тексту, встановити логічні зв'язки між ними, сформулювати основну думку кожної частини та всього тексту і скласти план прослуханого повідомлення;

10) визначити тему та основну думку прослуханого тексту, назвати факти, які ілюструють, доводять, підтверджують основну думку тексту;

11) за попередньо запропонованим планом визначити кількість смислових частин повідомлення та їх межі;

12) внести до поданого плану необхідні підпункти, що відповідають підтемам повідомлення;

13) внести до плану ті його пункти, які відповідають логіці виголошеної інформації, при необхідності поміняти місцями пункти плану;

14) переконатись, чи структура і зміст тексту відповідають комунікативному намірові й авторському задумові, при необхідності внести корективи і відредагувати текст.

Після вправ, пов'язаних з аналізом готових текстів, рекомендуємо звернутися до виконання конструктивних і творчих завдань. Тут доцільно запропонувати дітям знайти логічні пропуски у тексті,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

виправити помилки у змісті твору, відновити деформований текст, побудувати розповідь за даною темою та за вужчою (конкретнішою) темою. Виконання таких вправ дозволяє учням виробити уміння усвідомлювати межі та основну думку авторського тексту, а згодом і власного висловлювання, підпорядковувати всі можливі мовні засоби розкриттю авторського задуму. Під час такої роботи учні переконуються, що для висловлення основної думки тексту часто буває недостатньо одного речення. Завдяки засвоєнню учнями суттєвих ознак монологічного мовлення (інформативності, смислової єдності і зв'язності художнього твору) діти легше вдається усвідомити і засвоїти способи визначення теми та основної думки тексту.

Список використаних джерел:

1. Коченгіна М.В. Як навчити вашу дитину писати перекази і твори. Харків: Ранок, 2009. 96с.
2. Мамчур Л. Лінгвістичні основи формування комунікативних умінь текстотворення. *Українська мова і література в школі*. 2009. №2. С.2-5.
3. Усатий В. Засвоєння найважливіших текстологічних понять як засіб удосконалення зв'язного мовлення. *Початкова школа*. 2000. №11. С. 57-60.

РУХЛИВІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ПЕРШОКЛАСНИКІВ

Валерія Шаботова
НПУ імені М.П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Себало Л. І.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. Дана стаття присвячена аналізу інформації щодо рухливих ігор, задля досягнення успішного результату соціальної адаптації першокласників. Наводяться

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

чинники, що впливають на успішність адаптації дитини до школи; педагогічні умови для процесу соціальної адаптації першокласників засобами рухливих ігор та приклади рухливих ігор, метою яких є об'єднання групи і класу.

Ключові слова: адаптація, її чинники, соціальна адаптація, гра.

Актуальність дослідження. Проблема адаптації до нового оточення є досить не новою. Кожен дорослий та діти зустрічаються чи зустрічались з нею: коли вони вперше йшли до дитсадка, до школи чи на нову роботу.

Вступ дитини до школи є стресовою ситуацією в житті дитини, оскільки пов'язано з необхідністю адаптуватися до нових мікросоціальних умов. Тому в цей час важливо підібрати такі методи, які допомогли б дитині швидко адаптуватися до нових умов. Нам на допомогу приходить гра, що є найкоротшим способом мотивації та залучення учнів до навчальної роботи, адаптувати їх до цього процесу.

Останні дослідження та публікації. У науковій літературі адаптація розглядається на біологічному, психологічному, соціальному і педагогічному рівнях. Роботи Б. Ананьєва, Л. Виготського, А. Лурії та інших вчених є теоретико-методичною основою обґрунтування адаптації дитини як психологічного і загально біологічного феномену. Але, не зважаючи на численні дослідження, проблема адаптації учнів першого класу до навчання у школі є ще недостатньо розробленою та проблемною.

Мета статті: проаналізувати актуальність рухливих ігор для соціальної адаптації першокласників.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вступ до школи знаменує собою початок нового вікового періоду життя дитини - початок молодшого шкільного віку, провідною діяльністю якого стає навчальна діяльність. Дитина має поступово приєднатися до освітнього середовища, адаптуватися до нової для себе навчальної роботи, вимог класно-урочної системи, соціального середовища дитячого колективу, вимог, які висуває вчитель.

Адаптації дитини до систематичного шкільного навчання є надзвичайно актуальною та важливою проблемою, оскільки учбова

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

діяльність потребує від дитини нових форм поведінки, здатності керувати своїми психічними процесами, у тому числі й увагою. При вступі до початкової школи дитина, як правило, не має таких навичок. Їх відсутність призводить до того, що при нормальному і високому рівні інтелекту дитина має складнощі в оволодінні навичкам читання і письма, здійснює багато помилок у виконуваних роботах, не справляється з шкільними завданнями.

Науковці виділяють такі чинники, що впливають на успішність адаптації дитини до школи:

- функціональна готовність до початку систематичного навчання: організм дитини має бути функціонально готовий, тобто має досягти такого рівня розвитку окремих органів і систем, щоб адекватно реагувати на дії зовнішнього середовища;

- вік початку систематичного навчання;

- рівень тренуваності адаптаційних механізмів: першокласники, що відвідували раніше дитячий садочок, значно легше адаптуються до школи, ніж ті діти, які не відвідували, які не звикли до тривалого перебування в дитячому колективі;

- особливості життя дитини в сім'ї: велике значення мають такі моменти, як психологічна атмосфера в сім'ї, взаєностосунки між батьками, стиль виховання, статус дитини в сім'ї, домашній режим життєдіяльності дитини тощо;

- психологічна готовність до шкільного навчання: психологічна готовність передбачає інтелектуальну готовність (рівень розвитку пізнавальних здібностей), емоційно-вольову (емоційна зрілість, адекватність емоційного реагування, вольова регуляція поведінки) й особову готовність (мотиваційна готовність, комунікативна готовність);

- раціональна організація навчальних занять і режиму дня: однією з головних умов, без яких неможливо зберегти здоров'я дітей протягом навчального року, є відповідність режиму навчальних занять, методів

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

викладання, змісту і насиченості навчальних програм, умов зовнішнього середовища віковим можливостям першокласників;

- відповідна організація рухової активності дитини: рухова активність – найефективніший спосіб вчасного запобігання стомлюваності, підтримки високої працездатності [1, с. 47]

У період особистісного становлення молодших школярів діти адаптуються до нових умов в цілому, до навчання в широкому розумінні, у них формується вміння вчитись і здатність до соціальної взаємодії. Саме в молодшому шкільному віці інтенсивно формується соціальна поведінка, відбувається становлення самооцінки, від якої залежать взаємини з оточуючими, критичність, вимогливість до себе, ставлення до успіху та поразок. Тому саме в цей віковий період з'являється таке визначення як «соціальна адаптація».

Соціальна адаптація - це постійний процес інтеграції індивіда у суспільство, процес пристосування індивіда до умов середовища соціального, а також результат цього процесу. Співвідношення цих компонентів, що визначає характер поведінки, залежить від цілей та ціннісних орієнтацій індивіда та від можливостей їх досягнення у соціальному середовищі [2, с. 61-65].

Під час адаптаційного періоду для молодшого школяра ігрова діяльність є дуже важливою та значущою, оскільки сприяє розвитку всіх пізнавальних процесів дитини. За допомогою гри дитина опановує суспільні мотиви поведінки, вчиться підпорядковувати свою поведінку правилам, глибше пізнає сенс речей.

Безумовно, гра відіграє велику роль у житті та розвитку дітей, щойно вступивши до школи. Вона допомагає дітям адаптуватися до нових умов. Завдяки ігровій діяльності формується багато позитивних якостей дитини, зацікавленість і готовність до процесу навчання, а також розвиваються її пізнавальні здібності. Саме у грі формується особистість дитини,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

відбуваються значні зміни в її психіці, які готують її до більш високої стадії розвитку. Цим і обумовлюються широкі виховні можливості гри, яка за словами психологів є першочерговою діяльністю молодшого школяра.

Вчитель має використовувати наступні *педагогічні умови* для ефективного результату у процесі соціальної адаптації першокласників, використовуючи рухливі ігри:

- регулярне проведення ігор на уроках, прогулянках після уроків;
- відповідність рухливих ігор віковим особливостям учнів;
- залучення вчителем всіх дітей до гри, колективних дій, роботі в групі;
- постійний педагогічний супровід під час проведення ігор;
- раціональне використання рухливих ігор в процесі соціальної адаптації [3].

Ці умови допоможуть дитині плавати «як риба у воді» в шкільному житті, зацікавити до навчального процесу та просто налагодити відносини в своєму колективі.

Хотілось би порекомендувати такі ігри, метою яких є об'єднані групи при виконанні різних вправ :

- ✓ «Легідне ім'я»;
- ✓ «Кошенятко»;
- ✓ «Музичні стільці»;
- ✓ «Доторкнись до синього»;
- ✓ «Розкажи і покажи» ;
- ✓ «Подаруй усмішку» ;
- ✓ «Коло добра».

Висновок. Отже, за умов ефективного педагогічного керівництва іграми дітей, а саме: організацією розвивального і виховного середовища, забезпеченням цілісного підходу до організації шкільного життя,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

стимулюванням власної активності дитини, врахуванням вікових особливостей вихованців, реалізацією особистісного підходу до дитини, інтеграцією усіляких видів дитячої діяльності, використанням прийомів опосередкованого керівництва грою можливо добитись успішної та якісної адаптації молодших школярів до нового для них середовища – школи.

Список використаних джерел:

1. Єгоров І.В. Емоційне благополуччя та підтримання здоров'я дітей у системі початкової освіти. *Початкова школа*. – 2012. – № 3. С.43-71
2. Готовність дитини до навчання / С.Максименко. – К.: Мікрос – СВС. 2003 – 112 с.
3. Адаменко В.А. Соціальна адаптація першокласників в освітньому просторі початкової школи // URL: http://zosh6.kupyansk.info/files/docs/2020/18929_Zbirka_naukovoii_konferencii_16_03_2020.pdf#page=24

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ

*Шелудько Світлани
НПУ імені М. П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Топалова М.Б.,
асистент*

Анотація. Розглядається структура розвитку логічного мислення у процесі навчально-ігрової діяльності, формування особистості дитини, навчання дітей творчо мислити, виховання активного ставлення до здобуття знань, розвиток їх інтелектуальних і творчих здібностей, логічного мислення, моральний розвиток.

Ключові слова: мислення, логічне мислення, старші дошкільники, навчально-ігрова діяльність.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

В останні десятиріччя проблема розвитку основ логічного мислення набула ще більшого значення, бо постійний бурхливий розвиток освіти, який відбувається в навчальному процесі, підвищує вимоги до рівня дошкільної освіти й виховання кожної дитини. Потребу вдосконалення освітнього процесу закладів дошкільної освіти підкреслено в законодавчих актах і нормативних документах про освіту, зокрема, у Законі «Про дошкільну освіту» Базовому компоненті дошкільної освіти, програмі навчання та виховання дітей від 2 до 7 років «Дитина» [3].

Під час удосконалення освітнього процесу інтелектуальний розвиток дітей дошкільного віку викликає теоретичний і практичний інтерес, бо є одним із основних шляхів поглиблено пізнати природу логічного мислення й закономірності його формування [1, 162]. На сьогодні в Україні стає основним та головним завданням, щодо сучасної національної дошкільної освіти – це забезпечення дітей, якісними знаннями, практичними та спеціальними вміннями, а головне максимально розкрити творчий потенціал дитини. Тому, можна вважати, що актуальності набуває основна проблема, щодо розвитку пізнавальної активності дитини старшого дошкільного віку, що пов'язана основним чином із розвитком у дитини логічного мислення.

Розвиток логічного мислення слід починати з раннього дитинства. Але навіщо логіка для маленької дитини, дошкільника? Справа в тому, що на кожному віковому етапі створюється, як би певний «поверх», на якому формуються психічні функції, важливі для переходу до наступного етапу. Набуті в дошкільний період вміння послужать фундаментом для набуття знань і розвитку здібностей у старшому віці – у школі. І найважливішим з цих навичок є навик логічного мислення, вміння «діяти розумом», а найголовніше може постраждати здоров'я дитини, послабитися, а то й зовсім згасне інтерес до навчання згасне [3].

Для розвитку логічного мислення необхідно запропонувати дитині старшого дошкільного віку старшому самостійно аналізувати, синтезувати,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

порівнювати, класифікувати, узагальнювати, будувати індуктивні та дедуктивні умовиводи. Оволодівши логічними операціями, дитина старшого дошкільного віку стане уважнішим, навчиться чітко і влучно мислити, зможе в потрібний момент зосередитися на суті проблеми, переконати інших у своїй правоті.

У цей віковий період формується довільна увага та пам'ять, творча уява, індивідуальна мотиваційна сфера, самосвідомість та самооцінка. Важливим центральним новоутворенням є супідрядність мотивів. Серед пріоритетних завдань ЗДО є навчання дитини розмірковувати, проявляти інтерес до самостійної пошуково-дослідницької діяльності та експериментування. Ці положення можна реалізувати завдяки розвитку логічного мислення, яке виникає наприкінці дошкільного віку.

Його розвиток неможливий без осягнення логічних операцій та залежить від рівня сформованості усіх психічних процесів дитини. Важливою умовою формування логічного мислення є розуміння дитиною смислового навантаження інформації та здійснення на неї правильного педагогічного впливу, спрямованого на активізацію пізнавальної діяльності, через застосування різних наукових підходів (особистісно-орієнтованого, диференційованого, компетентнісного, інтегрованого). Їх використання дозволяє врахувати психологічні та інтелектуальні особливості кожної дитини, її інтереси та потреби, формувати у вихованців цілісні уявлення про навколишній світ [3].

Логічне мислення у дітей цієї вікової категорії найкраще розвивається під час гри, яка виступає провідним видом діяльності цього вікового періоду. Це можуть бути дидактичні, сюжетно-рольові та логічні ігри, а також різні за змістом вправи та завдання, які повинні бути спрямовані на оволодіння дитиною логічними прийомами, а також на розвиток мовлення та психічних процесів, сприяти засвоєнню часово-просторових характеристик, розвивати

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

здатність формувати змістовні висновки та використовувати набутий досвід в різних життєвих ситуаціях.

Визначальними чинниками логічного розвитку виступають як здібності, так і грамотно організоване навчання, а також сімейне виховання. Найпопулярнішим способом формування логічної компетенції є моделювання та конструювання, які найкраще відповідають наочно-образному мисленню. Вони краще засвоюють математичні поняття через роботу з дидактичним матеріалом під час ігрової діяльності.

Список використаних джерел:

1. Алеко О. А. Способи формування логіко-математичної компетентності дітей старшого дошкільного віку. Інноваційна педагогіка. 2018. Вип. 5. С. 161-164.

2. Бабенко О. В. Генезис поняття «інтеріоризація» в психологопедагогічній науці. Актуальні проблеми педагогіки, психології та професійної освіти. 2018. №2. С. 23-28.

3. Базовий компонент дошкільної освіти URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

ВПЛИВ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ НА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНУ ГОТОВНІСТЬ ДИТИНИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

*Діана Школик
НПУ ім. М. П. Драгоманова
м. Київ*

*Науковий керівник: Товкач І. Є.,
кандидат психологічних наук, старший викладач*

Анотація. У пропонованій статті розкрито деякі теоретичні аспекти впливу сімейного виховання на соціально-психологічну готовність дитини старшого дошкільного

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

віку до шкільного навчання. Відомо, що сім'я має великий вплив на характер дитини, її поведінку в соціумі як у дитячому так і у дорослому віці. Саме тому на сучасному етапі розвитку педагогіки постає питання про проблему сімейного виховання.

Ключові слова: діти дошкільного віку, соціально-психологічна готовність, сімейне виховання, дитинство.

Сімейне виховання - це одна з форм виховання дітей, що поєднує цілеспрямовані педагогічні дії батьків з повсякденним впливом сімейного побуту [2, с. 306]. Педагогіка визначає такі головні напрями виховання дітей у сім'ї: національне, розумове, фізичне, трудове, естетичне, моральне.

«Важко виразити словами, - писав К.Д. Ушинський, - те особливе світле, щось, що народжується у нашій душі, коли ми згадуємо тепло рідного сімейного гнізда. До глибокої старості залишаються в нас якісь сердечні зв'язки з тією родиною, з якої ми вийшли» [<https://www.ebk.net.ua/Book/synopsis/narped/part1/010.htm>] Сім'я, безумовно, посідає важливе місце в процесі формування особистості старшого дошкільника. Саме тому на сучасному етапі розвитку педагогіки постає питання про проблему сімейного виховання.

Антон Семенович Макаренко, головним предметом вивчення вбачав розвиток дитини у сім'ї під впливом різноманітних факторів, у тому числі атмосфера у родині, стосунки батьків і дітей. Саме батьки – найперші вихователі дитини – мають найбільший, найсильніший вплив на своїх дітей. Переконані, що сімейне виховання розпочинається з любові до дитини.

Виховання – це такий процес взаємодії батьків і дітей, який неодмінно приносить задоволення як одним, так і іншим. Виховний процес у сім'ї не має меж, початку чи кінця. Батьки для дітей – це життєвий ідеал, нічим не захищений від пильного дитячого ока. В сім'ї координуються зусилля всіх учасників виховного процесу: школи, вчителів, друзів. Сім'я створює для дитини ту модель життя, в яку вона залучається. Існує багато позитивних сімей, які усвідомлюють це високе батьківське покликання. Вплив батьків на власних дітей повинен забезпечувати їхню фізичну досконалість і моральну чистоту. Адже кожна дитина мимовільно й не усвідомлено повторює своїх

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

батьків, наслідує поведінку татуся і мами, бабусі й дідуся. Саме діти відображають соціальне середовища, в якому живе сім'я.

Соціально-психологічна готовність дитини до шкільного навчання передбачає сформованість у неї якостей, завдяки яким вона зможе працювати разом з іншими людьми, підкоряючись вимогам дитячої групи, поступаючись партнерам спілкування і захищаючи інтереси та гідність власних. Старший дошкільник, у якого сформована психологічна готовність до навчання, характеризується певним рівнем розвитку мотиваційної, емоційно-вольової, пізнавальної сфер.

Психологічна готовність дитини до школи - здатність дитини виконувати навчальні завдання і шкільні обов'язки, зумовлена рівнем її загального розумового розвитку.

Важливим показником такої готовності є позитивне ставлення дошкільника до навчання, здатність коригувати свою поведінку, докладати вольові зусилля для розв'язання завдань, які ставлять дорослі, навички мовленнєвого спілкування, розвиток риторики, рухової координації. Особливо складним цей період є для 6-річних дітей, оскільки вони переживають у своєму розвитку кризу, яка характеризується складними фізичними і психологічними змінами.

У період 6-7 років дитина замикається і стає некерованою, у неї виникає нове внутрішнє життя, нові переживання, які прямо і безпосередньо не позначаються на зовнішньому житті. Однак її внутрішнє життя є надзвичайно важливим фактором, який орієнтуватиме її поведінку. Вона прагне до більш важливої, значущої з точки зору суспільства, соціально схваленої і оціненої діяльності. Раніше актуальні для неї види діяльності втрачають свою привабливість. Дитина усвідомлює себе дошкільником і хоче стати школярем.

Психологічна готовність до шкільного навчання охоплює різноманітні аспекти здібностей, умінь і навичок дитини. Вона є підставою для уявлень

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

про рівень загально-го розвитку майбутнього школяра, психологічні якості, які зумовлюватимуть його успішність на початку навчання. Усі ці якості взаємопов'язані, між ними функціонує причинний зв'язок, у кожної дитини вони проявляються індивідуально.

Варто вказати, що особливо важлива роль у формуванні новоутворень, психічних процесів і властивостей особистості, що готують перехід дитини до молодшого шкільного етапу, належить ігровій діяльності, яка не лише розвиває їх мислення, сприймання, рухи, а й формує мотиваційну готовність дитини до школи.

Важливе значення при цьому має навчальна діяльність (особливо для оволодіння основами грамоти і математичними знаннями). Однак для забезпечення ефективного навчання старших дошкільників необхідно, щоб *заняття не уподібнювалися до уроків шкільного типу*, а вибудовувалися з урахуванням не лише віку, а й індивідуальних особливостей дитини, як це пропонує у авторській методиці І.Є. Товкач [5], Важливо при цьому враховувати специфіку мети, засобів, методів, прийомів дошкільної освіти. Позитивних результатів досягають шляхом використання у навчанні дошкільників методу поетапного формування розумових дій, що забезпечує формування спеціальних умінь, підвищує загальний інтелектуальний рівень старшого дошкільника. Навчальна діяльність сприяє формуванню знань про предмети і явища природи, суспільного життя у розвитку мовлення дошкільника, започаткуванні спеціальних навчальних навичок. До кінця дошкільного віку у дитини формується відносно стійка допитливість, особлива чутливість до оцінки результатів, прагнення до визнання досягнень, з'являється інтерес до більш складних навчальних завдань. Вона стає вимогливішою до себе, намагається більш самостійно, усвідомлено регулювати свою поведінку (наприклад, на заняттях стежить за поставою, дотримується правил роботи у колективі тощо).

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Продуктивні види діяльності (малювання, конструювання, ліплення та ін.) активно сприяють естетичному, моральному розвитку майбутнього школяра, збуджують його уяву, думку. Сила їх впливу на психіку дитини залежить від керівництва, організації батьками в умовах сім'ї за слухними рекомендаціями вихователів відповідної діяльності дитини.

У процесі зображувальної діяльності розвиваються вмілість рук, зорово-рухова координація, необхідні для оволодіння письмом. Найбільше цьому сприяє створення дітьми зображень не частинами, а з цілого шматка (глини, пластиліну), однієї лінії контуру (у малюванні, аплікації). Дитина успішніше оволодіває письмом, якщо вміє робити рукою ритмічні, рівномірні, плавні рухи. Формуванню та-ких рухів сприяють, наприклад, малювання рослин, деко-ративне малювання за мотивами народних вишиванок, пи-санок тощо.

Щоб правильно виконувати навчальне завдання, дитина має бути працюючою. Активне спілкування на різні теми, зокрема й шкільні (про школу, учителя, учнів...), залучення до посильної побутової праці, чергування, самообслуговування, діяльності на природі формує працелюбність, відповідальність, самостійність, допитливість, що допоможе дітям краще адаптуватися до ролі школяра.

Спілкування з дорослими (батьками, педагогами) сприятиме дитині старшого дошкільного віку в підготовці до статусних змін, нових провідних видів діяльності, а головне – поступової заміні гри та навчання.

Отже, соціально-психологічна готовність дітей старшого дошкільного віку до школи повинна бути дієвою, забезпечити формування системи якостей, які засвідчать їх психологічну підготовленість до життя і діяльності у шкільних умовах, нових для дитини. Вироблення таких якостей - одне з найважливіших завдань не лише вихователів закладів дошкільної освіти, а й батьків дітей старшого дошкільного віку.

Список використаної літератури:

1. Діагностика готовності дітей до школи / [упоряд.: О. Дєдов]. Хотин, 2014. 194 с.
2. Зеньковський В. В. Психологія дитинства / В. В. Зеньковський. М., 1998. 378 с.
3. Павленко Л. Сучасні цінності сімейного виховання [Електронний ресурс] / Л. Павленко // Сімейні цінності в контексті формування гармонійної особистості. - Режим доступу
4. Проскура О. С. С. Русова й концепція українського дитячого садка // Дошкільне виховання. 1991. № 10.
5. Товкач І.Є. Індивідуалізація освітнього процесу з дітьми старшого дошкільного віку за авторською методикою «Розглядай та пізнавай» / І.Є. Товкач // Актуальні проблеми психології : зб. : наук. Праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Харків : КЦФОП Іванова М.А., 2018. Том IV. Психологія розвитку дошкільника. Вип. 14. С. 289-303.

ПОДОЛАННЯ ТРИВОЖНОСТІ У ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ ЗАСОБОМ КАЗКОТЕРАПІЇ

*Юлія Ярошик
НПУ імені М. П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Падалка О.С.,
доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України*

Анотація. *В тезах розглянуте питання застосування казкотерапії в роботі з корекції тривожності в дітей раннього віку. Надане визначення тривожності, зауважено необхідність відокремлення його від суміжних понять - тривоги та страхів. Також надано визначення казкотерапії як методу роботи по подоланню негативних психологічних явищ в дошкільників. Коротко охарактеризовані основні форми роботи з використанням казкотерапії для дітей раннього віку.*

Ключові слова: *тривожність, тривога, страх, діти раннього віку, арттерапія, казка, казкотерапія.*

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Актуальність проблеми дослідження. В останній час все більше науковців та практикуючих психологів й педагогів відзначають збільшення серед дітей дошкільного віку такого негативного явища, як високий рівень їх тривожності. За різними науковими даними кількість дошкільників, в яких відзначаються певні тривожні порушення коливається в межах від 30 до 50 %. Відповідно такі значні дані високотривожних дітей та негативний вплив тривожності на подальший розвиток дитини свідчать про нагальну потребу в відшукуванні потенційних варіантів превенції та подолання даного негативного явища.

Особливу увагу в останній час науковці в плані роботи з превенції та подолання різних видів страхів та тривожності надають використанню різних видів казкотерапії. І надзвичайно актуальним є даний вид роботи саме для дітей раннього віку, оскільки казка є найбільш сприйнятним для дитини видом фольклору та художньої творчості, за допомогою якого діти пізнають навколишній світ, навчаються та розвиваються.

Мета дослідження - проаналізувати теоретичні дані з питань використання казкотерапії в роботі з подолання в дітей раннього віку високого рівня тривожності.

Виклад основних результатів дослідження. Проблема тривожності є однією з важливих в сучасній загальній та дитячій психології, яку досліджували багато різних науковців. Однак, не зважаючи на велику кількість наукових робіт з даної проблематики у психології не існує єдиного підходу до визначення тривожності.

Під тривожністю дітей раннього віку слід розуміти «індивідуальну психологічну особливість дитини, що полягає в підвищеній схильності відчувати занепокоєння у всіляких життєвих ситуаціях, у тому числі й у таких, котрі до цього не призводять» [4].

Необхідно відрізнити тривожність від тривоги. Тривога — це епізодичні прояви занепокоєння, хвилювання дитини раннього віку, а

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

тривожність - це стійкий емоційний стан дошкільника. Тривожність не пов'язана з якою-небудь визначеною ситуацією і проявляється практично завжди. Цей емоційний стан може супроводжувати дитину раннього віку в усіх видах її діяльності. Також тривогу та тривожність потрібно відрізнити від страху. Страх - це ситуація, коли дитина раннього віку боїться чогось конкретного, наприклад, страх темряви, страх висоти, страх замкнутого простору.

Наявність в дитини раннього віку високого рівня тривожності може негативно впливати на подальший її розвиток, що свідчить про нагальну потребу в роботі з подолання такого високого рівня тривожності.

Найбільш доцільним видом роботи з подолання тривожності дітей раннього віку слід вважати казкотерапію - напрямок «психотерапії, при якому для досягнення терапевтичного ефекту використовуються вигадані історії (казки).

В результаті застосування казкотерапії, дитина раннього віку відчуває підтримку дорослих, яка їй дуже потрібна. Також у казці і через сприйняття казкового світу можна створити необхідні умови для розвитку емоційної сфери дитини раннього віку, збагатити його образами, які формують уяву [1, с. 48].

Казкотерапевтична робота з дитиною раннього віку може бути проведена різними способами:

- 1) Для роботи може використовуватися існуюча авторська чи народна казка.
- 2) Терапевт і дитина можуть скласти казку разом, одночасно драматизуючи її всю або окремі елементи.
- 3) терапевт може скласти казку самостійно [3].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Таким чином, казкотерапія дозволяє вирішити наявні соціально-психологічні проблеми дітей й при цьому має ряд позитивних моментів в своєму використанні при роботі з дітьми.

Висновки. Отже одним з важливих проблемних питань сучасної дитячої психології є подолання високого рівня тривожності дітей раннього віку. Для профілактики та корекції дитячої тривожності можуть бути застосовані різні прийоми та форми роботи, наприклад казкотерапія - використання різного роду казок. В процесі слухання таких казок в дитини раннього віку розвиваються внутрішні механізми подолання певних страхів та тривог. Асоціюючи себе з певним героєм казки дитина вчиться поводитися в конкретній тривожній ситуації та знаходити раціональний вихід з неї.

Список використаних джерел:

1. Зинкевич-Евстигнеева Т. Путь к волшебству (теория и практика сказкотерапии) / Т. Зинкевич-Евстигнеева. - СПб. : Златоуст, 1998. - 352 с.
2. Короткова Л.Д. «Сказкотерапия в школе». Методические рекомендации. – М.: ЦГЛ, 2006. – 144с
3. Соколов Д.Ю. Сказки и сказкотерапия. – М.: Изд-во ЭКСМО – Пресс, 2011 - 228 с..
4. Черній Н. А. Методика використання казкотерапії з дітьми раннього віку. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/metodika-vikoristanna-kazkoterapii-z-ditmi-rannogo-viku-62076.html>

ДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Надія Біловицька
НПУ імені М.П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Кушнірук С.А.,

Анотація. *Стаття присвячена проблемі переходу всієї освіти у формат змішаного навчання. Розглядаються основні дидактичні основи дистанційного навчання у даний період. Аналізуються ключові технології, прийоми та методи викладання зокрема на основі досвіду педагогів-новаторів та статистиці.*

Ключові слова: *дистанційна освіта, змішане навчання, дидактичні основи, технології й принципи навчання.*

Пандемія COVID-19 змінила життя абсолютно кожного вчителя та учня світу. Відбувся колапс та значний переворот освіти. За лічений проміжок часу освіта від звичного нам викладання була вимушена перейти до викладання з залученням до процесу комп'ютерних технологій. Учні та вчителі мають проводити неймовірну кількість часу дивлячись на екрани моніторів, аби хоч якось забезпечувати звичне спілкування та освоєння навчальної програми. Відбулося становлення нових технологій, прийомів та методів викладання, які залишалися вибором кожного окремого вчителя. Поставали проблеми правильного та цілісного засвоєння знань в учнів та свідомої перевірки. Кожен педагог мав пристосуватися до нових умов та знайти для себе «найкращий» метод, який допомагав би учням плідно працювати.

У даній статті пропонуємо розглянути дидактичні основи дистанційного навчання в умовах змішаного навчання.

Розпочнемо наш шлях з визначення терміну «дистанційне навчання».

Виокремлено декілька основних визначень, а саме «дистанційне навчання» це:

1) найновіша форма освітнього процесу, яка базується на використанні комп'ютерних технологій у зв'язці з традиційними методами навчання; а також ґрунтується на самовивченні та самоопрацюванні нового матеріалу [1].

2) це навчання, за якого всі навчальні процеси здійснюються із використанням технологій за умов територіальної розрізненості викладача та

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

слухачів. Дистанційну освіту умовно можна поділити на технологію з використанням переважно паперових носіїв та традиційної поштової пересилки та мережеву технологію [1].

Що ж до процесу введення до експлуатації, то в Україні, ще на початку 2000-их поставало питання відносно впровадження даного виду освіти до повсякденного життя. А саме було виділено три етапи становлення дистанційної освіти на той час [1]:

1) підготовчий етап (наприкінці 90-х). Вже з 1997 року регулярно проводилися конференції «Інтернет-технології в інформаційному просторі держави».

2) перший етап (20 грудня 2000 року) – МОН України затвердило «Концепцію розвитку дистанційної освіти в Україні».

3) другий етап (2002-2003 роки) – відбувалися масштабні впровадження дистанційної освіти, саме як однієї з форми навчання. У той період поставало питання рівності очного та заочного навчання, а також створення системи ліцензування та атестації закладів.

Тож, можна зробити висновки, що в період розповсюдження пандемії COVID-19, що вплинуло на перехід до дистанційної освіти, даний процес мав виконуватися, ґрунтуючись на засади створені ще у 2000-их роках.

Тепер перейдемо до розгляду переваг та недоліків такого виду навчання. Загалом переваг у дистанційному навчанні не менше ніж недоліків, кожен обирає їх сам для себе.

Перевагами є те, що таке навчання є дешевшим, ти маєш більше часу та змоги аби вчитися у будь-якій точці світу. Під час дистанційного навчання студент чи учень навчається самовивченню та самостановленню, він розуміє, що все залежить лише від нього, а саме тому це більш ефективно для засвоєння та розвитку знань й умінь.

Проте й недоліків у дистанційному навчанні вистачає. Для багатьох самовивчення – це важка тема, адже людина може мати слабкий характер,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

силу духу та просто бути не в змозі навчитися самостійно, йому необхідно наочний виклад й контакт з викладачем та іншими студентами/учнями. Ще одним недоліком є комп'ютерні технології. Багато студентів та учнів не мають змоги купити собі телефон/планшет, а тим паче ноутбук чи комп'ютер, аби мати змогу повноцінно навчитися, тому очне навчання для них вихід. До того ж не кожен викладач, навіть маючи пристрій, для проведення дистанційних занять в змозі швидко і ефективно навчитися ним користуватися.

Тепер означимо термін «змішане навчання».

Змішане навчання – це об'єднання очної та заочної форм навчання. Виклад лекційного матеріалу – онлайн, а практичного – в аудиторіях.

У чому ж переваги й недоліки змішаного навчання?

Особливостями змішаного навчання є об'єднання самоопрацювання та практики з викладачем, так зване «двостороннє спілкування». У такий спосіб студент стає більш активним ніж під час дистанційного навчання, адже він розуміє, що необхідно самоопрацювати тему аби перейти до практики в аудиторії. Також з'являється додаткове натхнення самостійно опрацьовувати ті чи інші теми, щоб практику зрозуміти одразу, під час першого викладення матеріалу вчителем, без подальшого опрацювання. До того ж у разі виникнення проблем під час сприйняття матеріалу, викладеного дистанційним шляхом, в учня/студента є можливість уточнити неточності під час спілкування з викладачем в аудиторії.

Отож, з появою пандемії COVID-19 розпочався етап дистанційного/змішаного навчання. І цей перехід від звичайного навчання до дистанційного був пройдених не спонтанно. Будь-який вид навчання має основні засади на які він спирається. Тобто дистанційне навчання, як і очне має певні засади. Зазвичай вважається, що принципи навчання базуються на дидактичних основах. Тож виникає необхідність дослідити дидактичні основи дистанційного навчання та яким чином вони відрізняються від

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

дидактичних основ очного навчання та змішаного, виділивши при цьому дидактичні основи дистанційного навчання в умовах змішаного.

По-перше, для того аби почати досліджувати дидактичні основи дистанційного навчання, необхідно визначити, який зміст даного терміну, а для цього ми маємо дати визначення терміну «дидактика».

Дидактика – галузь педагогіки, яка розробляє теорію освіти і навчання у процесі навчання [1; 2].

Тому, що дидактичні основи – це принципи на яких будується теоретична частина освітнього процесу.

Які ж основні принципи закладаються при розроблені методології дистанційного навчання? На нашу думку, варто виділити наступні: принцип доступності, принцип наочності, принцип індивідуального підходу до учнів, принцип свідомості та активності учнів тощо. Розглянемо дані принципи на прикладі уроків математики.

Перший принцип, яким необхідно керуватися це принцип доступності, дохідливості матеріалу [3]. Математика – один із найважчих предметів, які учні вивчають у школі, тому доступність викладу матеріалу – основа всіх основ для вивчення даного предмета. Даний принцип залежить від дотримання вчителем правила послідовності викладу матеріалу, а саме: від простого – до складного.

Другим важливим принципом у викладанні математики є принцип наочності [3]. Він ґрунтується на сприйманні теми на відповідних предметах, або їх зображеннях, а також прикладах використання у житті. Наочність буває трьох видів: образна, натуральна та символічна. Завдяки даним видам наочності учні краще засвоюють знання у період дистанційного та змішаного навчання.

Не менш дієвим є принцип індивідуального підходу до учнів [3]. Учитель має вміти аналізувати кожного учня по його здібностям й навичкам, працездатності, самостійності й ставлення до предмета. Завдяки даному

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

принципу викладач навіть у онлайн режимі може підібрати індивідуальний план занять й вправ для кожного учня, що допоможе оволодінню нових знань й навичок.

Останнім розглянемо такий принцип, як принцип свідомості та активності учнів. Активне й свідоме засвоєння знань і навичок неможливе без використання різноманітних розумових операцій, а також без з'ясування взаємозв'язків і взаємообумовленості у вивченому матеріалі та правильного формулювання думки при усному мовленні. Під час дистанційного та змішаного навчання несвідомість та пасивність учнів до навчання стало ключовою проблемою перед викладачами. Кожен викладач неодноразово з початку пандемії зіштовхувався з проблемою пасивності учнів на онлайн-уроках. Багато здобувачів освіти просто вмикали урок та лягали спати, або займалися іншими справами. Однак слова «проблеми зі зв'язком», «вимкнули світло» та ряд інших стали ключовими словами, які вчителі чули в день десятки разів. Дехто просив здобувачів освіти вмикати камери, дехто опитував кожного слухача, всі боролися з даною проблемою, як могли. Перед вчителями постала проблема, як за короткий проміжок часу (уроки проводилися не по 45 хв.) розповісти все, що необхідно, ще й так, щоб учні засвоїли все цілком. Для вирішення даної проблеми тисячі викладачів почали шукати інтернет-ресурси та телефонні програми, а також різні технічні, й не тільки, засоби для зацікавлення активності учнів. У математиці легко можна зробити кожен урок цікавим. Адже вона надзвичайно гнучка до різних форм навчання.

Приклад дієвості даних дидактичних методів можна зобразити за допомогою колеса навчання, яке показує перспективність застосування виділених вище дидактичних принципів.

Спочатку розглянемо дане колесо для принципу активності та самосвідомості учнів (рис.1). Основне засвоєння матеріалу відбувається учнями саме при самостійному виконанні практичних занять, що складає

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

більше 30% від загального успіху, а також при уточненні питань, що виникли після самоопрацювання, з викладачем в аудиторії (27%). У той час як відвідування лекцій (2%) та вивчення теоретичного матеріалу (4%) не викликають достатньої зацікавленості в учнів аби витратити на це свій час, тому з'являються проблеми у засвоєнні всього матеріалу, що подається.

рис.1. Колесо навчання для принципу навчання та самосвідомості учня.

Далі пропонуємо розглянути колесо навчання для принципу індивідуального підходу до учнів (рис.2). Найбільше значення відіграє індивідуальна допомога учням (50%), саме завдяки індивідуальному підходу, та роботі з кожним учнем окремо, вчитель може доцільно й влучно розбивати навчальну програму та розроблювати особливий план занять, що складає 25% від загального успіху. Не менш важливими є аналіз досвіду учнів працювати самостійно (10%), аналіз мотивів навчання (15%) та інших різних факторів.

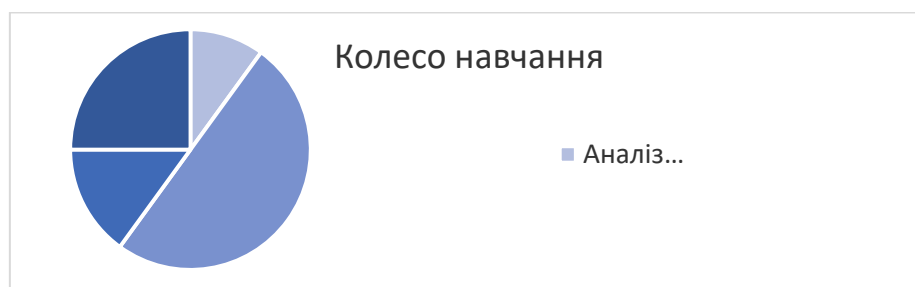

рис.2. Колесо навчання для принципу індивідуального підходу до учнів.

Останнім розглянемо ще одне колесо для принципу свідомості та активності учнів (рис.3). Основним джерелом засвоєння вивченого матеріалу є активність учнів під час практичних занять (60%), завдяки такій активності

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

учні краще взаємодіють один з одним, а також з вчителем та оволодівають ґрунтовними знаннями. Не менш важливим є освоєння теоретичного матеріалу (25%) та розбір незрозумілого матеріалу з вчителем (14%).

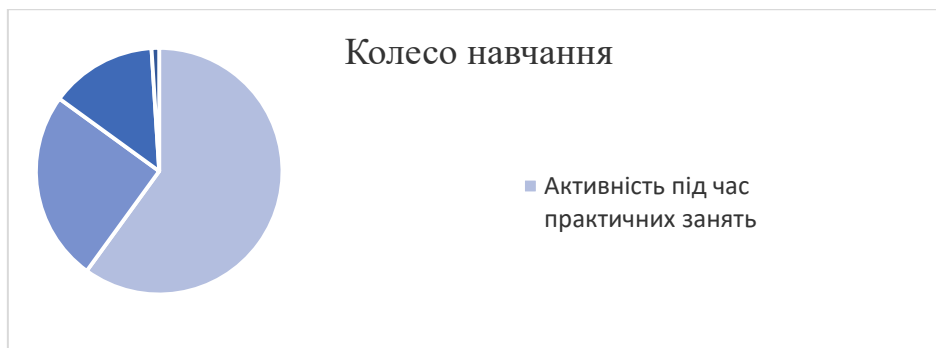

рис.3. Колесо навчання для принципу свідомості та активності учнів.

Отже, підсумовуючи вище сказане, ми виділили дидактичні основи, на які спирається дистанційне навчання у період змішаного навчання. До них можна додавати ще багато інших, крім того можна виділяти побічні, адже всі вони цілісно поєднуються між собою. Я вважаємо, що дана тема має бути більш поглиблено досліджена у майбутньому, адже будь-який вид навчання спирається на певні дидактичні основи, однак про них майже не говориться у закладах освіти. І багато хто навіть й не чув про такий розділ, як дидактика.

Список використаних джерел:

1. Кушнірук С.А. Педагогіка. Курс лекцій.: Навч. посібник / С.А. Кушнірук. – К.: НПУ, 2011.– 472 с.
2. Поняття дидактики. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://works.doklad.ru/view/PWCS1I2y0i8.html>
3. Основні дидактичні принципи. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://studfile.net/preview/5253383/page:22/>

ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Анастасія Волочай
Кременчуцький педагогічний
коледж імені А. С. Макаренка
м. Кременчук
Науковий керівник: Печка Л. Є.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. У статті висвітлено сутність та зміст інноваційних форм роботи з фізичного виховання в початковій школі. Підкреслено пріоритетні напрями удосконалення сучасної теорії та практики фізичної культури. Наголошено увагу на сучасній методиці М. Єфіменка в організації фізкультурно-оздоровчої роботи. Проаналізовано наукові дослідження розвитку та формування ціннісного ставлення до здоров'я дітей.

Ключові слова: здоров'я, початкова школа, інноваційний підхід, сучасна технологія

У сучасному світі досить гострою постає проблема ціннісного ставлення до здоров'я підростаючого покоління. На фоні подій, які відбуваються у світі, потрібно не забувати про підростаюче покоління. Світова теорія та практика фізичного виховання накопичила значний обсяг засобів, методів і форм навчання, виховання та розвитку здорової особистості. Одним із пріоритетних напрямів удосконалення сучасної теорії та практики фізичної культури в початковій школі є пошук нових форм, методів та прийомів фізичного виховання дітей. Демократичні процеси, що відбуваються в державі, вимагають раціональної трансформації сучасної освіти, зокрема, її дошкільної ланки як основи соціокультурного становлення особистості. Основною метою дошкільної освіти є не стільки набуття дитиною системи галузевих знань, скільки опанування наукою життя, де пріоритетним напрямом є її фізичне виховання. При правильно організованих заняттях фізичними вправами створюються сприятливі умови для виховання позитивних рис характеру, етичних якостей, прояву вольових якостей. Фізичні рухи – основний і специфічний засіб фізичної культури, фізичного виховання підростаючої особистості. Тому, збереження здоров'я дітей є чи не однією з найголовніших задач сьогодення. Важливо, щоб не тільки психічне, а й фізичне здоров'я дітей підтримувалось на належному

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

рівні. Проаналізувавши наукові дослідження, ми прийшли до висновку, що ціннісне ставлення до здоров'я закладається ще в ранньому дитинстві, а основні знання та мотивація відбуваються у період дошкільного та молодшого шкільного віку. А саме, вчити й вчитися піклуватися про своє здоров'я треба починати ще з дитинства. Одним з інноваційних та сучасних підходів до розвитку та формування ціннісного ставлення до здоров'я дітей є технологія Миколи Єфименка «Театр фізичного розвитку та оздоровлення дітей». Сама технологія спрямована на розвиток і оздоровлення дітей. М. Єфименко визначив так звані «золоті правила». 1. Йти за логікою природи (педагогіка повинна бути природною). 2. Фізичне виховання дітей повинно здійснюватися по спіралі, нове поєднуючи з відомим. 3. Педагогічний спідометр, або так звані загальнорозвиваючі вправи (підбирати підготовчу частину заняття згідно з «еволюційною гімнастикою»). 4. Поділ заняття на три частини за фізіологічною суттю. 5. Театр фізичного виховання дітей (граючи – оздоровлювати, граючи – виховувати, граючи – розвивати, граючи – навчати). 6. Позитивна, світла енергія радості і задоволення (фізичне виховання повинно заряджати дітей позитивними емоціями). 7. Руховий портрет дитини «малює» методика ігрового тестування. 8. Створи тренажери сам! 9. Здоров'я здорових вимагає профілактики та корекції. 10. Через рухи та гру – до виховання Людини майбутнього. Технологія спрямована на формування здорового способу життя у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Упроваджуючи її в освітні процеси фізичних занять, педагоги сприяють формуванню ціннісного ставлення до свого здоров'я молодших школярів. Особливе місце у даній методиці посідає принцип «двох засад у педагогіці», що передбачає різні підходи до організації роботи з дівчатками та хлопчиками. Автор не має на увазі відділяти на заняттях хлопчиків і дівчаток, лише наголошує, що в системі роботи повинно бути місце для окремих занять, у яких буде домінувати виховання статевих ознак: рухових та особистісних ознак чоловічої статі й жіночності. Особистісні

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

ознаки чоловічої статі: фізична сила, витривалість, спритність, швидкість, атлетичність, висока енергійність, наступальність, сміливість, ризиковість, рішучість, наполегливість, цілеспрямованість, сила волі, лідерство. Особистісні ознаки жіночності: гнучкість (пластичність), точність рухів, координованість, легкість, стрункість, відчуття ритму, витонченість, артистичність, лагідність, ніжність, естетичність, граційність, примирливість, терплячість. «Театр фізичного розвитку та оздоровлення дітей» розрахований на підпорядкування занять одній великій тематичній грі, або макрогрі. Використовуючи такий метод, дітям буде цікаво на заняттях фізичного виховання. У авторській програмі автор значну роль приділяє спілкуванню: педагога з дітьми, дітей між собою, з іграшками-персонажами. Поєднання рухової та мовленнєвої діяльності у фізичному вихованні дітей передбачає: монолог педагога з метою створення у дітей відповідного ігрового настрою (настанова на початку заняття та після його завершення); діалог між педагогом і дітьми з метою інформування їх про явища життя, поповнення їх знань, розширення світогляду. М. Єфименко широко упроваджує методичний прийом «створення педагогічного вакууму»: педагог починає фразу, а діти закінчують її, дбаючи, щоб вона відповідала конкретній ігровій ситуації; озвучування рухів пропонованою ситуацією образу. Також, через правильно підібрані приклади, педагог може вплинути на дітей, усвідомлюючи їх у важливість для збереження й зміцнення власного здоров'я. У педагогічній технології «Театр фізичного розвитку та оздоровлення дітей» як форми фізичної активності дітей, застосовують обґрунтований її автором горизонтальний пластичний балет («пластик-шоу»). Найважливішими в ньому є музичність, граційність, естетичність. Вправи виконують під відповідну музику, з використанням елементів хореографії, яка є естетичною складовою рухової активності дітей. Горизонтальний пластичний балет, як новий синтетичний напрям у фізичному вихованні дітей, об'єднує все виразне з художньої гімнастики,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

аеробіки, балету, брейкдансу, шейпінгу, акробатики, музичних занять. Елементи пластичного балету може успішно замінити комплекс гімнастики пробудження. Скорочені його програми можна використовувати як фізкультурні хвилинки на уроках, фізкультурні паузи між ними, фізкультурні розваги і свята.

Саме принцип здоров'яцентризму сьогодні стає стрижневим у процесі розробки та апробації інноваційної програми з фізичного виховання дітей в системі «ЗДО – Початкова школа», згідно з якою педагогу необхідно вирішувати триєдину задачу збереження, зміцнення та формування здоров'я дітей [1].

Програмний матеріал і особливості методики навчання спрямовані на формування нової генерації дітей засобами фізичного виховання, в яких створюється людський образ фізкультурно освіченої людини. Тож, можемо констатувати, що технологія М. Єфименка має розвивальний та оздоровчий ефект, є оригінальною системою фізичного виховання дітей. Можливості Інтернет-мережі ефективно допомагають нам знаходити цікаві педагогічні розробки, апробувати їх, адаптувати до певних умов діяльності. Завдяки запропонованій системі роботи, можна мотивувати дітей молодшого шкільного віку усвідомлювати потребу в збереженні й зміцненні власного здоров'я та здоров'я інших людей, сприяти опануванню вмінь і навичок здорового способу життя через радість і позитивні емоції. І надалі – виховувати здорове покоління нашої держави.

Список використаних джерел:

1. Аксьонова О, Денисенко Н та ін. Розвиток «рухового інтелекту» дітей на заняттях з фізичної культури. *Науково-методична розробка.*

Запоріжжя, 2009. 116с.

2. *Державний стандарт початкової освіти.* Постанова КМУ № 87 від 21.02.2018 р.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: [навч. посіб.] / І. М. Дичківська. Київ: Академвидав, 2004. 218 с.

4. Закон України «Про освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР), від 05.09.2017, № 2145-VIII).

5. Москаленко Н. В. Інноваційні технології у фізичному вихованні школярів: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл] Дніпропетровськ: Інновація, 2011. 238 с.

6. Програма з фізкультурно-корекційної роботи у дошкільних навчальних закладах за авторською естетико-оздоровчою системою «Горизонтальний пластичний балет (пластик-шоу)». Ін-т інновац. технологій і змісту освіти. Вінниця: Нілан, 2015. 55 с.

ІНТЕРАКТИВНА ДОШКА ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ЗАСІБ НАВЧАННЯ

Дарина Галена
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка
м. Чернігів
Науковий керівник: Стрілецька Н.М.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Давня мудрість говорить: «Покажи мені, і я зможу це запам'ятати», і саме у цьому непростому завданні вчителю може допомогти поєднання традиційних методів навчання та сучасних інформаційних технологій, до яких, зокрема, належить інтерактивна або мультимедійна дошка. Інтерактивна дошка є спеціалізованим мультимедійним засобом, який використовують в освіті для підвищення ефективності навчання.

Методику застосування інтерактивної дошки у навчальному процесі закладів початкової освіти досліджували такі вчені, як Ганашок А., Лабудько С., Пометун І., Ніколаєнко М. та ін.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Ніколаєнко М. розглядає поняття «інтерактивна дошка» як пристрій, що поєднує в собі можливості звичайної маркерної дошки з можливостями комп'ютера. Науковець наголошує на тому, що в учнів різного віку інтерактивна дошка сприймається по-різному. Для молодших школярів це певною мірою розвага, а от для учнів середніх і старших класів – це інтерактивний інструмент, за допомогою якого можливо швидко ознайомитися з необхідною інформацією у легшому для сприйняття вигляді [2, с. 6]. Ганашок А. трактує поняття «інтерактивна дошка» як спеціалізований мультимедійний засіб, який використовують в освітній діяльності для підвищення ефективності навчання [1, с. 21]. Ми ж дотримуємося визначення, що інтерактивна дошка – це мультимедійний засіб, який завдяки своїм дидактичним можливостям сприяє ефективному формуванню в учнів ключових та предметних компетентностей, сприяє пізнавальній активності.

Наразі на ринку інтерактивних дошок присутні кілька світових виробників, які пропонують чудові рішення для початкових шкіл. Популярними серед них є: Smart Board – дає можливість створити у конструкторі SMART Learning Suite інтерактивні активності, а учням пропонується виконати завдання на дошці чи з використанням своїх смартфонів чи планшетів; інтерактивні дошки NewLine Trueboard – відмінно підходять не тільки для школи, а й для дитячих садків та інших навчальних закладів; інтерактивна дошка **YesVision** – має на меті налагодження та спрощення навчального процесу; Touch Education System – дошки цієї компанії мають зручний інтерфейс на основі «гарячих кнопок», який значно спрощує взаємодію, а при наявності «мультитач» до дошки можна викликати одразу кілька учнів тощо.

Інтерактивні дошки в школі використовуються для викладання різних предметів. Їх використання під час уроків дозволяє задіяти всі основні

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

сенсорні системи дитини – візуальну, слухову і кінестетичну, що робить освітній процес більш успішним.

Але найефективніше сприйняття інформації забезпечує оптимальне поєднання вербальної і візуальної форм її подання. Це також особливо важливо з огляду на потребу періодично переключати увагу учнів для стимуляції процесу запам'ятовування навчального матеріалу. Адже 45-хвилинні уроки стомлюють учнів, а психофізіологічні особливості дитини молодшого шкільного віку не дозволяють їй концентрувати увагу більше 15-20 хвилин.

Ігнорування цих обставин у результаті призводить до суттєвого пониження уваги і, як наслідок, зниження рівня сприйняття навчальної інформації, особливо в другій половині уроку. Учителі легко вловлюють ознаки послаблення уваги учнів і використовують різні методичні прийоми для переключення уваги: розповідають цікавий випадок, наводять приклади з практики тощо. Але більш ефективним є переключення уваги за допомогою технічних засобів навчання – інтерактивної дошки.

Що дає використання інтерактивних дошок на уроках у школі?

1. Ефективне і динамічне подання навчального матеріалу, що сприяє пізнавальній активності учнів.

Використовуючи інтерактивну дошку на уроці, вчителі можуть зробити свої заняття більш яскравими, можуть обирати різні стилі навчання, працювати з різними програмами і ресурсами, орієнтуватися на певні потреби різних вікових груп.

2. Істотне підвищення мотивації учнів.

З інтерактивною дошкою заняття стають цікавішими і більш ефективнішими. Навіть ті учні, які з небажанням ідуть на урок, моментально залучаються до навчального процесу, тому що самі

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

чудово орієнтуються в цифровому світі й активно використовують у повсякденному житті різні електронні пристрої.

3. Активізацію пізнавальної діяльності учнів і комунікативних навичок.

Інтерактивна дошка на уроці – це незамінний інструмент для організації самостійних і колективних форм роботи, дискусій, у яких розвивається вміння учнів аргументувати і пояснювати свою точку зору.

4. Одночасне використання самих різних матеріалів.

Інтерактивна дошка дає змогу застосовувати у навчально-виховному процесі широкий спектр різноманітних ресурсів: презентаційне програмне забезпечення; текстові, графічні й музичні редактори; інформаційні сервісні служби мережі Інтернет; статичні зображення (фотографії, малюнки, діаграми, зображення екрана); відеофайли; спеціалізоване програмне забезпечення для інтерактивної дошки [4, с. 80]. Учитель має можливість впливати на всі системи дитини одночасно (візуальну, слухову, кінестетичну), тим самим орієнтується на кожного учня в класі.

5. Оперативний контроль знань і можливості дистанційного навчання.

Викладачі можуть створювати і проводити опитування в режимі реального часу, демонструвати учням результати тестування. Можна записувати уроки, створювати базу записів, різних матеріалів, тестів, самостійних і контрольних робіт. Кожен учень зможе в будь-який час повернутися до матеріалів уроку, вивчити пропущений матеріал, перевірити себе [3, с. 9].

Інтерактивна дошка в початковій і середній школі – це незамінний інструмент для організації самостійних і колективних форм роботи на уроці, дискусій, в яких розвивається вміння учнів аргументувати і пояснювати свою точку зору.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Використання інтерактивної дошки надає вчителю нові можливості для оптимізації процесу навчання, створення змістовних і наочних завдань, розвиваючих пізнавальну активність учнів, структуруванні уроку, поліпшенні темпу і течії заняття.

Основною метою застосування інтерактивної дошки в викладанні предмета є розвиток пізнавальної активності учнів за рахунок оптимізації процесу навчання, підвищення його наочності та змістовності.

Отже, використання інтерактивної дошки спонукає вчителя до творчості, учня – до продуктивного навчального процесу, а в цілому збільшується результативність отриманих компетентностей. За їх допомогою вчитель отримує можливість наочно продемонструвати навчальний матеріал, при цьому сконцентрувавши увагу учнів на об'єкті вивчення за допомогою інтерактивних можливостей пристрою.

Список використаних джерел:

1. Ганашок А. І. Інтерактивна дошка як засіб підвищення пізнавальної активності й ефективності навчання на уроках інформатики. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2016. Т. 51, вип. 1. С. 21-35.
2. Ніколаєнко М. С. Інтерактивна дошка: теорія і практика. Суми.: Ніко, 2018. 94 с.
3. Ніколаєнко М. С. Комп'ютерний практикум. Практичні поради: навчальний посібник. Суми.: Ніко, 2017. 80 с.
4. Осадчий В. В. Використання мультимедійного проектора та електронної інтерактивної дошки в навчально-виховному процесі ВНЗ. Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2011. 132 с.

ЗАКОНОМІРНОСТІ, ПРИНЦИПИ І ПРАВИЛА НАВЧАННЯ

Ірина Герасимук

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

НПУ імені М.П. Драгоманова

м. Київ

*Науковий керівник: Кушнірук С.А.,
доктор педагогічних наук, доцент*

Анотація. *Стаття присвячена проблемі ефективності процесу навчання. Розглядаються закономірності, принципи і правила навчання як орієнтири та умови для якісного перебігу освітнього процесу.*

Аналізуються різні принципи навчання та взаємозв'язок між ними.

Ключові слова: *об'єктивні закономірності навчання, суб'єктивні закономірності, закони навчання, принцип дидактики, правила навчання, дидактика, процес навчання.*

Постановка проблеми. Сучасний навчальний процес повинен формувати в учнів самостійне мислення, спостережливість, уважність, розвивати, виховувати та формувати науковий світогляд.

Звісно, процес навчання не можливий без взаємодії вчителя, учня та змісту навчання. Важливо, щоб це співробітництво сприяло стимулюванню, активізації навчально-виховної діяльності учнів та її організації. Тому можна вважати, що навчання – це взаємодія учителя та учня, спрямована на засвоєння учнем змісту освіти, самовизначення та становлення її як особистості.

Для того щоб цей процес був ефективним, педагог повинен знати та використовувати закономірності, закони та принципи навчання. Потрібно бути високо освіченим та всебічно обізнаним у сфері їх практичної реалізації.

Дидактика, як і всі науки, має свої закономірності, принципи та правила. Взагалі, закономірності навчання – це стійкі, об'єктивні та суттєві зв'язки в навчальному процесі, які сприяють його ефективності. А от дидактичними принципами прийнято називати вимоги до організації навчального процесу.

Своєрідність дидактичних закономірностей полягає у відображенні залежності між усіма складовими навчання, такими як: діяльність вчителя, учня та зміст навчання, який є об'єктом засвоєння. Закономірності навчання є

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

об'єктивними та суб'єктивними, тобто притаманними процесу навчання та залежними від діяльності учителя.

У первіснообщинному суспільстві уже були певні правила навчання молодшого покоління. Наслідування досвіду дорослих – було одним із них. Вчені античності Арістотель, Квінтіліан і Платон робили перші спроби узагальнити певні рекомендації, так звані правила навчання. Проте вчені античності вважали навчання не наукою, а мистецтвом навчання різним наукам, яке не підлягає законам та закономірностям.

Вже у XIII столітті вважали, що педагогіка підкоряється законам біології, бо розглядали її як прикладне природознавство. Вперше Я.А. Коменський спробував представити педагогіку системою правил, які згруповані за тематичною ознакою: «Основні правила природного учіння і навчання», «Основні правила легкості навчання і учіння» та «Велика дидактика».

Хоча К.Д. Ушинський не використовував слів «закон» і «закономірність», та його настанови і правила з впевненістю можна назвати основними закономірностями дидактики. Для прикладу можемо згадати: «Чим більше фактичних знань здобув розум і краще їх переробив, тим він більш розвинений і сильний».

Над законами навчання працював також Е. Мейман. Ним було сформульовано три закони: перший – розвиток індивідуума з самого початку здебільшого визначається природними задатками; другий – передусім розвиваються ті функції, які є найважливішими для життя і задоволення елементарних проблем дитини; третій – нерівномірність духовного і фізичного розвитку дитини.

Наступним етапом була радянська педагогіка, в якій замовчували, заперечували і перекручували закони сформульовані американськими вченими такими як Дьюті, Торндайка. Американські вчителі виховали багато

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

покоління активних, ділових людей за вимогами п'яти законів Торндайка. Вони були сформульовані так:

1) Закон взаємопов'язаності – якщо два психічних акти розвиваються у взаємозв'язку, то повторення одного із них веде до появи або закріплення іншого;

2) Закон тренування – чим вищою є інтенсивність тренування, тим краще засвоюється зворотна реакція і довше зберігається в пам'яті;

3) Закон інтенсивності – чим інтенсивніше тренування відповіді, тим краще вона засвоюється і довше зберігається в пам'яті;

4) Закон асиміляції – кожен новий стимул має здатність викликати реакцію, яка в минулому була пов'язана з цим самим стимулом;

5) Закон результативності – реакції, що супроводжуються приємними наслідками, закріплюють, а тієї, що має неприємні наслідки, уникають чи намагаються заглушити.

Вже у вітчизняній дидактиці діють наступні закони: закон соціальної зумовленості цілей, змісту і методів навчання; закон виховного і розвиткового навчання; закон зумовленості навчання характером діяльності учнів; закон цілісності та єдності дидактичного процесу; закон єдності та взаємозв'язку теорії та практики навчання.

Розглянемо об'єктивні та суб'єктивні закономірності навчального процесу. У процесі навчання діти оволодівають новими знаннями, за допомогою яких у них формуються різноманітні якості та певний науковий світогляд. А також здійснюється розвиток учня як особистості, його мислення, пам'ять, мовлення, увага та уява. Для того, щоб навчання було ефективним і мало виховний та розвиваючий характер, вчителю необхідно враховувати під час уроку риси характеру, світогляд, ставлення до знань і переконання учнів. Основне завдання педагога – це навчити учнів самостійно мислити, враховувати у них прагнення до навчання і самостійного опанування новими знаннями та навичками.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Ефективність процесу навчання залежить і від умов, в яких він відбувається, і від вікових і реальних навчальних можливостей дітей. Свідченням того, що у школі різні діти вчаться по-різному є реальні навчальні можливості учнів. У кожного із них різний рівень розвитку емоціональної, вольової та інтелектуальної сфер, ставлення до навчання, фізичний чи психологічний стан, знань, вмінь та навичок.

Навчальний процес – це цілеспрямована взаємодія вчителя, учня і матеріалу який вивчається. Навіть якщо учень самостійно працює над предметом за підручником, вчителю необхідно контролювати цей процес та спрямовувати його на пізнавальну діяльність.

Якщо розглядати суб'єктивні закономірності процесу навчання, то поняття засвоюються тільки тоді, коли існує пізнавальний процес стосовно відокремлення одних понять від інших, їх співвідношення. А от навички формуються за умови відтворення дій, покладених в їх основу.

Використання на уроці варіативних завдань, для застосування засвоєваних знань у важливих та цікавих для учнів ситуаціях, сприяє вмінню переносити знання та дії пов'язані з ними у різноманітні нові ситуації

Слід також згадати про принципи навчання. Ю. Бабанський принципами дидактики називав деяку систему вихідних, основних дидактичних вимог до процесу навчання, дотримання яких забезпечує його ефективність. Взагалі, принцип лежить в основі теорій, науки, сукупностей фактів [1; 2; 5].

Принципи навчання – основні положення, що визначають зміст, організаційні форми та методи навчальної роботи школи. Він, відображаючи якийсь один важливий аспект процесу навчання стає основою для формулювання правил навчання. Правила навчання конкретизують, підпорядковуються принципам навчання та сприяють його реалізації.

А. Я. Коменський вперше спробував створити цілісну систему принципів. Основним принципом його системи є принцип

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

природовідповідності: у навчанні та вихованні слід враховувати природні, вікові та психологічні особливості дітей. Так як і в природі, так і в навчанні важлива послідовність, поступовість і систематичність. Все ж одним з найважливіших принципів Коменського – наочність: кожен учитель повинен домагатися, щоб учні все сприймали чуттям.

А. Дістервег прагнув розкрити принципи навчання якомога конкретніше, тому вбачав у них вимоги до вчителів, учнів, змісту навчання. Педагогічна спадщина К. Ушинського дуже цінна, оскільки збагатила систему принципів навчання та їх тлумачення. Для нього в навчанні були важливими зміст і об'єм навчального матеріалу, послідовність та посильність його для учнів, розвиток свідомості і активність дітей, виховуюче навчання, міцність засвоєння знань та інше.

Реалізації законів і закономірностей навчання сприяє знання принципів дидактики. Все своє професійне життя вчителі користуються ними. Ці принципи можна так класифікувати:

- принципи, які регулюють завдання і мету процесу навчання (спрямування навчання на досягнення завдань навчання, розвитку і виховання учнів)

- принципи, які забезпечують орієнтацію вчителя на особистість дитини (розкриття здібностей та талантів учнів; врахування вікових особливостей; активний характер навчання; наявність мотивації; успіх в опануванні знаннями)

- принципи, які забезпечують орієнтацію вчителя на добір змісту підручника і уроку (послідовність і доступність змісту, зв'язок навчального матеріалу із життям, розвиваюче та виховне навчання, науковість навчання та ін.)

- принципи, які регулюють операційно-діяльнісний компонент навчання: свідомості, наочності та активності учнів під керівництвом вчителя, поєднання різних методів, форм і засобів процесу навчання.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- принципи за допомогою яких здійснюється оцінювання ефективності навчання (дієвості знань, свідомості навчання та ін.) [1; 6].

Проте мало знати принципи дидактики, їх суть та дію в процесі навчання. Педагогу потрібно бути всебічно обізнаними у галузі їх практичного застосування, оволодіти традиційними та інноваційними способами реалізації цих принципів. В процесі постійних пошуків практичного використання принципів навчання формується досвід.

Принцип науковості. Сутність цього принципу у тому, що усі знання, факти і положення повинні бути науково правильними. Для реалізації цього принципу важливим є вивчення системи основних наукових положень і використання у навчанні близьких методів до тих, якими оперується певна наука. Також є важливими наступні вимоги: ознайомлення з історією відкриттів; розкриття причинно наслідкових зв'язків та проникнення в сутність явищ, понять, процесів і подій; показ перспективи розвитку науки; орієнтація та наявність міжпредметних зв'язків.

Принцип систематичності й послідовності навчання. Цей принцип випливає з того, що пізнання світу можливе лише у певній системі, так кожна наука являє собою систему знань, що об'єднані певними зв'язками. І для цього принципу важлива послідовність формування вмінь і навичок, вивчення нового у програмах, підручниках, навчальних посібниках та ін. До того ж попередній рівень виступає фундаментом для ефективного вивчення наступних частин. Ще Я.А. Коменським було помічено, що у природі все відбувається і діє послідовно та систематично. Досить переконливо К. Д. Ушинський говорив про важливість систематичності та послідовності у навчанні: «Тільки система...розумна, що виходить із самої суті предметів, дає нам повну владу над нашими знаннями. Голова, наповнена уривчастими, незв'язаними знаннями, подібна до комори, в якій все в безладі й де сам [господар](#) нічого не розшукає; голова, де тільки система без знань, подібна до крамниці, в якій на скриньках є написи, а в скриньках порожньо».

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Принцип зв'язку навчання з життям. Його реалізацію забезпечують: застосування на уроках життєвого досвіду учнів; розкриття важливості практичних та теоретичних знань; застосування знань у практичній діяльності; активна участь школярів у громадському житті.

Наступним розглянемо принцип доступності навчання. К. Ушинський вважав, що саме ця система дає нам повну владу над знаннями. Якщо учень повен знаннями, в яких немає системності, результату від цього не буде ніякого. Те ж саме, якщо є системність, а знань недостатньо, то ефективності це навчання немає [3; 4].

Принцип свідомості і активності учнів у процесі навчання. Саме цей принцип є провідним у навчанні. Для активізації навчальної діяльності, яка забезпечує свідомість, важливим є: інтерес до навчання; тисний зв'язок навчання з життям; взаєморозуміння між учнем та вчителем; варіантність вправ; використання сучасних технологій; систематичне повторення та ін.

Принцип наочності, обґрунтований Я.А. Коменським у «Великій дидактиці». Він сформулював «золоте правило» дидактики: «...все, що тільки можна, подавати для сприймання відчуттями, а саме: видиме — для сприймання зором, чутне — слухом, запахи — нюхом, смакове — смаком, доступне дотику — через дотик. Якщо якісь предмети одразу можна сприймати кількома відчуттями, нехай вони одразу охоплюються кількома відчуттями...» [4].

Принцип міцності засвоєння знань, умінь та навичок. Головні ознаки міцності - засвоєння найважливіших знань, понять, фактів, правил, ідей; глибоке розуміння ознак і властивостей цих понять; вміння встановлювати зв'язки між ними.

Принцип індивідуального підходу до учнів набуває все більшої важливості. Він дає можливість учням в колективній роботі іти до одного результату різними шляхами. Принцип емоційності навчання. У процесі навчання в учнів виникають певні емоції, почуття, які згодом стимулюють

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

успішне засвоєння знань, або заважати йому. Тому головним завданням педагога відносно цього принципу сприяти формування позитивних емоцій, які спонукають до навчання, і запобігати появі тих, що будуть негативно впливати на нього.

Очевидно, процес навчання буде ефективним лише тоді, коли воно водночас поєднує систематичність, доступність, активність, науковість та ін.

Висновок. Закони дидактики – об'єктивні, загальні, сумісні зв'язки, які виявляються під час організації та проведення процесу навчання. Саме вони віддзеркалюють його сутність. Тому педагогу важливо знати ці закони, щоб обґрунтовано визначати зміст навчання, правильно обирати засоби навчальної діяльності, ефективно проводити навчальний процес та оптимізувати його.

Принципи навчання – це основні вимоги (положення), які лежать в основі педагогічної діяльності: намагатись, щоб навчання було доступним, наочним, науковим; пам'ятати про їх індивідуальні, вікові особливості [1]. Завдання навчального процесу – бути ефективним та якісним. Реалізації законів і закономірностей навчання слугує знання принципів навчання. Ними педагоги керуються все своє професійне життя. Потрібно бути глибоко обізнаним в сфері їх практичної реалізації, володіти і традиційними, й інноваційними засобами їх реалізації.

Кожен принцип містить у собі певну ідею, яку потрібно використовувати у процесі навчання. До того ж потрібно пам'ятати, що із кожного принципу випливає ряд вимог, урахування яких на уроці забезпечує оптимальне засвоєння нових знань, умінь та навичок, виховання та розвитку учнів.

Список використаних джерел:

1. Бондар В. І. Дидактика. К.: Либідь, 2005. 264 с.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. К., 1997.

3. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка: Підручник. К.: Знання, 2007. 447 с.
4. Кушнірук С. А. Педагогіка: Курс лекцій. К.: НПУ, 2011
5. Подласый Й. П. Исследование закономерностей дидактического процесса. — К., 1991.
6. Ягупов В. В. Педагогіка. К., 2002.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-СЕРВІСУ EDU FUTURE 7W НА УРОКАХ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Діана Горбенко
Комунальний заклад «Нікопольський
фаховий педагогічний коледж»
Дніпропетровської обласної ради»
м. Нікополь
Науковий керівник: Борисьонк М.О.,
викладач

Анотація: у статті розкрито зміст понять «технологія», «онлайн-сервіс», «новітні засоби навчання», з'ясовано особливості використання онлайн-сервісів в освітньому процесі Нової української початкової школи стосовно підвищенню якості освітнього процесу, створення та використання цифрових матеріалів в практичній діяльності вчителів початкових класів.

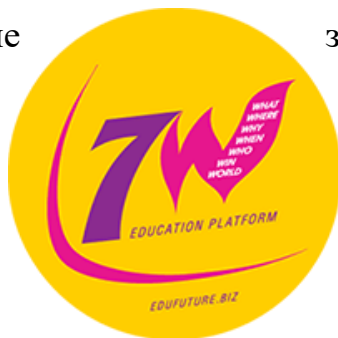
Ключові слова: інноваційна технологія, онлайн-сервіс, новітні засоби навчання.

Впровадження інноваційних технологій в освітній процес стало необхідною умовою організації якісного освітнього простору. Відповідно до Концепції «Нова українська школа» [3] головною метою початкової освіти визначається створення сучасного освітнього середовища, яке забезпечить необхідні умови, засоби і технології для навчання молодших школярів. Тому, перед вчителями початкових класів постає завдання в ефективному впровадженні новітніх технологій в освітній процес молодших школярів, враховуючі вагомий значення інших сторін освітньої діяльності, а саме школярів та їх батьків.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Сутність поняття «освітня технологія» висвітлено в працях Гуревича Р. С., Пироженко Л. І., Пометун О. І., Савченко О. Я., Сисоєвої С. О. та інших. Видатні зарубіжні дослідники працювали над проблемою впровадження інноваційних технологій в освітній процес, а саме: Блум Б, Гільберт Т., Керр К., та інші.

Особливу увагу проблемі використання інноваційних технологій навчання висвітлено в працях Савченко О. Я., яка зазначила, що інноваційні технології покращують освітній процес молодших школярів та роблять його більш прогресивнішим. Але зростаючий інтерес до використання інноваційних технологій, на думку вченої, не повинен зменшувати увагу педагога до особистості учня, навпаки, – саме комп'ютеризація освіти звільняє вчителя від ручної роботи з трансляції навчального матеріалу, дозволяючи йому більше орієнтуватися на формуванні в дитини фундаментальних основ в області духовного життя особистості [2].

На думку Гуревича Р. С., впровадження в освітній процес сучасних інноваційних технологій навчання, їхньої інтеграції з уже наявними технологіями, використання сервісів, соціальних медіа, Інтернету сприяють підвищенню якості навчального процесу. [1]

Розглядаючи можливості комп'ютерних технологій, у вчителя молодших класів є низка корисних онлайн-сервісів та платформ для впровадження їх в освітній процес Нової української початкової школи.

Edu Future 7W – це освітня платформа для інноваційних та передових навчальних матеріалів у школах по всьому світу. Онлайн-сервіс є простим у користуванні, який має різноманітні розробки інтегрованих уроків, так званих «кейс-уроків». Зображення платформи Edu Future 7W подано на рис. 1.

Рис. 1. Зображення платформи Edu Future 7W

Особливості освітньої платформи полягають в тому, що є підтримка декількома мовами, упорядковані каталоги класів та відповідних тем, освітніх містить затребуваний контент використання освітніх компетенцій у наявному практичному застосуванні та можливому дистанційному форматі навчання.

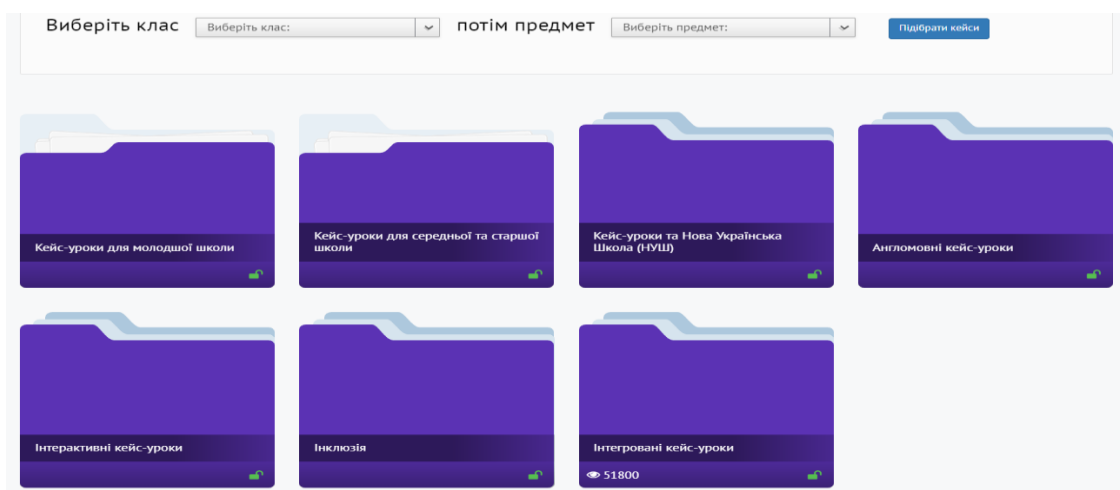

Рис. 2. Зображення бібліотеки кейсів Edu Future 7W

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Натиснувши каталог «Кейс-уроки» вам буде надано перелік збірки кейсів конспектів уроків з використанням інноваційних технологій за освітніми групами. Можливий пошук класу та предмету для зручності. У такому переліку подано безкоштовні розробки для зберігання, за умови авторизації на освітній платформі. Зображення збірки кейсів подано на рис. 3.

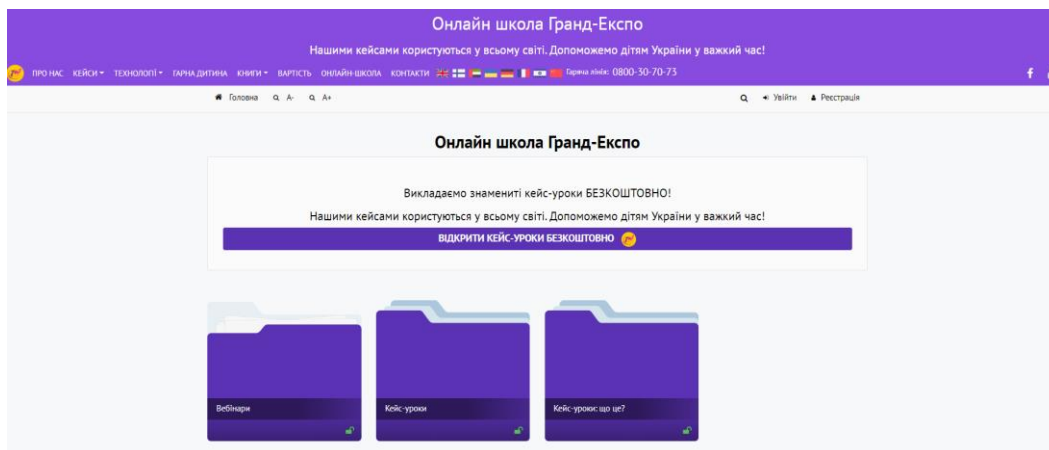

Рис. 3. Зображення збірки кейсів Edu Future 7W

Впровадження інноваційних технологій в традиційну систему навчання молодших школярів надає ряд переваг вчителю, а саме:

- підвищення якості навчання та управління освітнім процесом;
- добір змістовно підбраного інтерактивного матеріалу;
- раціональне використання часу для якісної побудови освітнього процесу.

Отже, інноваційні технології позитивно впливають на всі компоненти системи навчання: мету, зміст, методи та організаційні форми навчання, що дозволяє вирішувати складні і актуальні завдання для розвитку інтелектуального, творчого потенціалу, аналітичного мислення та самостійності в молодших школярів. Використання ІКТ в освітньому процесі Нової української початкової школи сприяє формуванню інформаційно-цифрової компетентності учнів, основ інформаційної культури, надбанню умінь життєво необхідних компетентностей.

Список використаних джерел:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

1. Гуревич Р. С. Використання сучасних технологій навчання у ВНЗ. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2014. № 2. С. 3-10.

2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>

3. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: підручник для студентів педагогічних факультетів. Київ: Генеза, 2002. 368 с.

ПРОБЛЕМНІ СИТУАЦІЇ ПРИРОДНИЧОГО ЗМІСТУ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Яна Гордієвська
Комунальний заклад вищої освіти
«Барський гуманітарно-педагогічний
коледж імені Михайла Грушевського»
м. Бар
Науковий керівник: Волохата К.М.,
кандидат педагогічних наук

Анотація. У статті розглядаються умови впровадження проблемних ситуацій природничого змісту в освітній процес для розвитку творчих здібностей молодших школярів. Проблемне навчання сприяє формуванню пізнавальних інтересів і творчого мислення, що забезпечує високий рівень засвоєння знань і мотивацію учнів до навчання. Визначено види і типи проблемних ситуацій які виникають на уроках природничої галузі інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в початковій школі.

Ключові слова: *проблемна ситуація, початкова школа, творча діяльність.*

Стратегічним вектором модернізації початкової освіти освіти є її розбудова на засадах діяльнісного підходу, реалізація основних положень якого дозволяє створити умови для різнобічного розвитку, виховання і соціалізації особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності.

Перед сучасною школою та вчителями стоїть завдання не тільки забезпечити учнів глибокими й міцними знаннями, але й розвинути творчі здібності кожного школяра, сформувати в нього такі вміння і навички, які допоможуть йому самостійно здобувати нові знання та оволодівати способами виконання дій для розв'язання нагальних проблем і вирішення завдань. Тому, актуальним нині є впровадження в освітній процес проблемного навчання, яке сприятиме активізації розумової діяльності школярів і підвищить їх інтерес до здобування нових знань. Таким чином, проблемне навчання сприяє виробленню мотивів і мотивації навчально-пізнавальної діяльності; сприяє розвитку їхніх творчих нахилів; виховує самостійність, активність і креативність учнів; сприяє формуванню всебічно розвинутої особистості, спроможної вирішувати майбутні професійні та життєві проблеми [3].

Аналіз наукових праць засвідчує, що розробкою концепції впровадження проблемного навчання в освітній процес займалися багато фахівців у галузі педагогіки та психології (І. Лернер, А. Матюшкін, М. Махмутов, М. Скаткін та інших).

Фурман А. В., розглядаючи питання проблемного навчання, висвітлює психолого-педагогічні умови організації і ефективного використання проблемності в навчанні і особливу увагу приділяв методиці застосування проблемних ситуацій з урахуванням диференційованого підходу до учнів різних вікових категорій [2, 29].

У школярів варто формувати практичні навички до застосування своїх знань та умінь, готуючи їх до творчої діяльності у майбутньому. Навчальна діяльність повинна мати, наскільки це можливо, творчий характер. Цьому відповідає проблемне навчання. Проблемні ситуації відображають наявність

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

тих чи інших протиріч об'єктивної реальності, що виявляються, зокрема, у наукових та навчальних процесах.

Основою проблемного уроку є взаємодія вчителя і учнів, коли між ними розвиваються діалогічні взаєностосунки під час вирішення проблеми. Важливе не тільки вміння вчителя створювати проблемну ситуацію, а й здатність організувати обговорення і розв'язання її учнями. Основний зміст технології проблемного навчання має становити методика застосування проблемних ситуацій на різних етапах уроку. Урок природничої галузі в сучасній початковій школі – це ідеальний матеріал для створення проблемних ситуацій. Саме на цих уроках у дітей виникає дуже багато питань: “Чому?”, “Як?”, “Звідки?”. Вчитель разом з дітьми може розв'язувати проблемні ситуації всіма можливими шляхами:

через проблемне викладання знань учителем; через організацію частково-пошукової діяльності;

через організацію дослідницької діяльності шляхом спостереження учнів у природі чи за результатами самостійного досліду.

У ході ознайомлення учнів з навколишнім середовищем можна створити певну постійно зростаючу систему залучень учнів до вирішення проблемних ситуацій, а також до самостійної пошукової діяльності. [1, 97].

Сформульоване вчителем проблемне завдання спочатку не є проблемою для учнів. Щоб воно перетворилося в проблему, діти повинні проаналізувати це завдання, усвідомити мету, яку необхідно досягти і переконатися в тому, що в їхньому досвіді немає потрібної відповіді. У результаті такої розумової діяльності осмислюється зміст протиріччя, яке лежить в основі завдання. Тільки після цього воно приймається як суб'єктивна проблема у сформульованому вчителем вигляді або переформульовано самими учнями.

Навчальне проблемне завдання – це завдання, яке молодші школярі не в змозі вирішити. Однак вони мають опорні знання та вміння, які забезпечать

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

їхню здатність до пошуку шляхів вирішення проблемного завдання та оволодіння новими знаннями та способами діяльності.

Важливим для вчителя є вміння моделювати проблемну ситуацію. У дидактико-методичній літературі та педагогічній практиці виділяються різні загальні прийоми створення проблемних ситуацій.

1. Повідомлення інформації, що містить у собі пізнавальну суперечність.

Наприклад, вчитель пропонує учням прослухати таку інформацію «У суниці, барвінку, озимої пшениці, жита листки та стебла взимку зелені. Вони не гинуть лише тоді, коли їх укриває товстий, пухнастий шар снігу».

Далі учні під керівництвом вчителя залучаються до аналізу, під час якого актуалізуються опорні знання та вміння, які дозволяють усвідомити протиріччя, яке міститься у поданій інформації, та висловити його у вигляді проблемного питання.

Діти можуть міркувати так:

– Що може статися із зеленими рослинами взимку?

– Вони загинуть.

– Прочитайте, за яких умов вони не гинуть?

- Не гинуть тоді, коли їх укриває товстий, пухнастий шар снігу.

- Яке значення має тут сніг для рослин?

- Сніг «гріє» рослини.

- Згадайте, який сніг на дотик?

- Сніг холодний

- Ви зробили два висновки. Вони записані на дошці: «Сніг «гріє»

рослини» та «сніг холодний». Порівняйте їх зміст між собою. Чи не виникає у вас питання? Чому холодний сніг «гріє»?

2. Створення невідповідності між знаннями учня про предмети, явища природи, їх взаємозв'язки та нові факти, що їх характеризують.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Невідповідність створюється за умови, коли в дитини недостатньо знань, щоб пояснити нові визначення, властивості, зв'язки. Це найпоширеніший прийом. Механізм його здійснення полягає в тому, що вчитель у різний спосіб за допомогою різних засобів (проведення досліду, практичної роботи, організації спостережень, використання засобів наочності, додаткової літератури) спочатку повідомляє нові факти. Після цього актуалізує відомі знання учнів щодо зрозумілого матеріалу. Внаслідок цього і виникає інформаційно-пізнавальна суперечність. Так, наприклад, учням пропонується розглянути колекцію плодів та насіння, описати їх зовнішній вигляд та назвати відмінні ознаки. Виконуючи завдання вчителя, діти відзначають, що плоди клена мають крильця, череди – гачки, кульбаби – парашутики тощо. На попередніх уроках, вивчаючи органи рослин, вони засвоїли, що плід є органом рослини. У плодах знаходиться насіння. Плід захищає насіння від пошкоджень. З насіння виростає нова рослина. Проте на основі набутих знань про значення плодів та насіння учні не можуть пояснити сприйняті факти. Виникає протиріччя, яке усвідомлюється і формулюється у вигляді проблемного питання: «Навіщо плодам і насінню різних рослин необхідні гачки, крильця, парашутики». Тема: «Дерева, кущі, трави, плоди та насіння».

3. Операційний. Він поєднує ті вміння, оволодіння якими дозволяє дітям включатися у процес вирішення навчальної проблеми, виконувати кожен її етап.

До складу операційного компонента загальної готовності належать вміння: всебічно аналізувати предмет, явище; формулювати пізнавальні питання; планувати пізнавальну та практичну діяльність та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; доводити судження; узагальнювати; робити висновки. Кожне з цих умінь є провідним на певному етапі вирішення проблеми, комплексним, тобто включає низку елементарних, підлеглих дій.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

У сукупності коїться з іншими воно дозволяє учням включатися у пошукову діяльність, та був здійснюється паралельно.

Оскільки, природнича галузь інтегрованого курсу представлена системою узагальнених знань про природу, адаптованих до вікових особливостей розумового розвитку дітей молодшого шкільного віку, включає ієрархізовану систему знань, які відображають об'єкти і явища у їх взаємозв'язку, то універсальним дидактичним засобом оптимізації пошукової пізнавальної активності учнів є навчальна проблемна ситуація.

Список використаних джерел:

1. К. М. Волохата. Проблемні ситуації на уроках природознавства в початковій школі як засіб активізації розумової діяльності учнів. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2013. № 6 (32). С. 92-100.
2. Фурман А.В. Проблемні ситуації в навчанні: Книга для вчителя. К. 2011. 191с.
3. Ягупов В. В. Педагогіка: посібник. К. : Либідь, 2002. 560 с

ДИДАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ІГРОВОЇ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ ЯДС

(НА ПРИКЛАДІ БРЕЙН-РИНГУ)

*Тетяна Золотаренко
НПУ імені М.П. Драгоманова
м. Київ*

*Науковий керівник: Васютіна Т.М.,
кандидат педагогічних наук, професор*

Анотація. У статті окреслено практичні аспекти упровадження ігрової технології навчання під час організації освітнього процесу молодших школярів. Коротко описано зміст гри та підходи до їхньої класифікації. Наведені конкретні приклади завдань

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

до гри Брейн-ринг (розробленої відповідно до програми інтегрованого курсу ЯДС) для здобувачів 4-го року початкової освіти.

Ключові слова: *ігрова технологія, Брейн-ринг, інтегрований курс ЯДС.*

У процесі онтогенезу людина проходить певні періоди. Між ними немає чітких меж, однак для кожного з цих етапів характерні певні риси та особливий тип провідної діяльності.

Гра є провідною діяльністю дошкільного віку – періоду першого дитинства. Проте, це зовсім не означає, що у подальші вікові періоди така активність непотрібна. Її виняткова особливість полягає у тому, що вона дозволяє активно та цікаво набувати компетентностей і разом з тим, на перший погляд, не несе цілеспрямованого дидактичного впливу, як от навчальна, тому може сприйматися, як розвага. Утім, ретроспективний аналіз гри показує, що така діяльність хоча часом і не ставить безпосередньої мети перед собою, але обов'язково її має. Зважаючи на це, існує велика кількість підходів до класифікацій ігор.

Першою спробою їхньої систематизації була класифікація Ф. Фребеля. Відповідно до цього варіанту ігри були об'єднані у три групи: «фізичні ігри, що розвивають силу і спритність»; «ігри, пов'язані із зовнішніми почуттями, які розвивають слух та зір» та «розумові ігри, що вимагають обмірковування і судження». В. Штерн натомість об'єднує ігри у дві групи за кількістю учасників: одиночні (здійснюється деталізація уявлень про власне «я») та соціальні (спрямовані на розвиток соціальних зв'язків) [2].

Особливу категорію складають дидактичні ігри. Вони сприяють пізнанню навколишнього світу та створюються відповідно до конкретних навчальних цілей. Незважаючи на значну різноманітність, вони мають сталу структуру, що неодмінно включає наступні елементи: дидактична мета, підготовка до гри, ігрова дія та правила гри. Важливо зазначити, що відсутність ігрової дії видозмінює гру у пізнавальне завдання. Кількість

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

дидактичних ігор постійно поповнюється за рахунок нових розробок та адаптації тих, які вже існують. Однією з них є Брейн-ринг.

Брейн-ринг (від англ. brain – мозок, інтелект; ring – ринг; інтелектуальний ринг) – це гра між двома або більшою кількістю команд, які мають швидко та правильно відповідати на запитання. Гра складається з певної кількості боїв, що залежить від кількості команд. У бою беруть участь дві команди, які змагаються до 5-ти балів. За одну правильну відповідь можна отримати 1 бал. Якщо на запитання не змогла відповісти жодна з команд, то ведучий переходить до оголошення наступного, причому за правильну відповідь на нього команди зможуть отримати 2 бали. Якщо ж і на це запитання не було знайдено коректної відповіді, то ведучий зачитує наступне запитання за яке можна отримати 3 бали. У випадку, якщо ж після трьох запитань жодна з команд так і не отримала бали, то ці дві команди дискваліфікують. Особливим є і процес відповіді на запитання. Після оголошення запитання ведучий дає кілька секунд на роздуми, після чого говорить слово «час». Почувши це, учасники можуть натискати кнопки та пропонувати свій варіант відповіді. Якщо кнопка була натиснута раніше (до слова «час»), то ведучий говорить слово «фальстарт» і можливість відповіді переходить до команди суперників. У випадку, коли після слова «час» жодна з команд не натиснула кнопку починається відлік часу і через 20 секунд ведучий оголошує наступне запитання. Сигналом – що позначає команду, яка натиснула кнопку першою, є світло (зазвичай лампочка, яка вмикається).

Гра Брейн-ринг є універсальною. Її можна використовувати як off-line так і on-line (відповідаючи у чаті), на будь-яких предметах та для різновікової аудиторії. Для її проведення варто відвести урок узагальнення та систематизації знань повністю. Брейн-ринг досить тривала за часом дидактична гра і провести її під час одного етапу уроку не вийде. Приклад завдань до цієї гри для здобувачів 4-го року початкової освіти під час інтегрованого курсу Я досліджую світ представлено у табл. 1[1]

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Запитання для гри Брейн-ринг (для учнів 4-го класу під час інтегрованого курсу ЯДС). Теми: «Людина у суспільстві», «Природа»

Таблиця 1

Запитання для 1-ї та 2-ї команди
1. Яку назву має розжарене небесне тіло кулеподібної форми, що випромінює світло? (Зоря)
2. Як називається частина земної поверхні, яку людина бачить навколо себе на відкритій місцевості? (Горизонт)
3. Що таке атмосфера? (Повітряна оболонка Землі)
4. Назвіть фахівців, які складають прогноз погоди. (Синоптики)
5. Який материк Землі є найбільшим? (Євразія)
6. Назвіть найвищу тварину Землі. (Жирафа)
7. Доповніть речення. Точне креслення вигляду предметів зверху називають... (План)
8. Які державні символи України ви знаєте? (Прапор, гімн, герб)
9. Яку назву має Галактика, де розташована Сонячна система? (Молочний або Чумацький Шлях)
Запитання для 3-ї та 4-ї команди
1. Як називається основний закон держави, що визначає її устрій, права й обов'язки громадян? (Конституція)
2. Яку назву має частина простору або поверхні, куди не потрапляє світло від його джерела? (Тінь)
3. Назвіть одним словом характеристику нижнього стану атмосфери на якійсь конкретній території в певний відрізок часу. (Погода)
4. Назвіть природний супутник Землі. (Місяць)
5. З яких двох частин складається материк Євразія? (Європа і Азія)
6. Яку назву мають великі території з однаковим кліматом, подібними ґрунтами, рослинами і тваринами? (Природні зони)
7. Яка наука вивчає земну атмосферу, її властивості та процеси, що в

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

ній відбуваються? (Метеорологія)
8. Який прилад використовують для визначення вологості повітря? (Гігрометр)
9. Доповніть речення. Ділянка зоряного неба, група яскравих зір, об'єднаних спільною назвою – це ... (сузір'я).
Запитання для фінальної частини Брейн-рингу
1. Розподіліть подані поняття на дві групи: права й обов'язки. Навчатися; відпочивати і розважатися; допомагати батькам; піклуватися про здоров'я; повноцінно харчуватися; поважати батьків; висловлювати власні думки; шанувати державні символи.
2. Оцініть, яке значення для Землі має Сонце?
3. Назвіть найдавніший спосіб визначення сторін горизонту. Продемонструйте його. (Орієнтування за сонцем. Потрібно опівдні стати обличчям у бік своєї тіні. Перед вами буде північ, за спиною – південь. Права рука покаже на схід, а ліва – на захід)
4. Чи завжди можливо орієнтуватися на місцевості за Сонцем? Відповідь обґрунтуйте.
5. Поєднайте назву материка та його опис.
6. Знайдіть та обведіть на карті найбільший півострів світу. Яку він має назву?
7. Чому Сонце називають зорею? Доведіть.
8. Людина належить одночасно і до природи, і до суспільства. Доведіть або спростуйте це.
9. Що у перекладі з німецької означає слово «герб»? («Спадщина»)

Як бачимо, ігрові освітні технології дають змогу вчителю реалізовувати процес навчання у більш цікавій формі. При цьому вчити здобувачів освіти використовувати отримані знання на практиці для досягнення цілей (у цьому випадку задля перемоги у грі). Сприяють розвитку умінь працювати у

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

команді, адже тільки за умов спільної злагодженої діяльності можна досягти бажаного результату. А також дозволяють усвідомити існування не тільки перемог, а й поразок, які теж часом трапляються в реальному світі.

Список використаних джерел:

1. Бібик Н.М., Бондарчук Г.В. Я досліджую світ: підруч. для 4 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.). Харків: Вид-во «Ранок», 2021. 128с. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/wa-data/public/site/books2/pidruchnyky-4-klas-2021/15-YDS-4kl/YDS-4kl-Bibik-Bondarchuk/YDS-4kl-Ch1-Bibik-Bondarchuk.pdf>
2. Класифікація дитячих ігор. URL: https://stud.com.ua/85920/pedagogika/klasifikatsiyi_dityachih_igor

СТРУКТУРА СФОРМОВАНOSTI SOFT SKILLS

У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Віта Іващенко

НПУ імені М.П. Драгоманова

м. Київ

*Науковий керівник: Лук'янченко О. М.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. У статті розкривається необхідність формування soft skills у молодших школярів як необхідна сучасна умова формування успішного члена суспільства. Вказано на важливість закладання основ визначених якостей саме у молодшому віці. Здійснено спробу окреслити структурні компоненти сформованості soft skills.

Ключові слова: soft skills, молодші школярі, структурні компоненти.

Сучасні рівень розвитку соціально-економічних відносин зумовив системні зміни у концептуальних засадах підготовки фахівців будь якої галузі, підґрунття яких мають закладатися ще на рівні дошкільної та початкової освіти. В основі такого підходу – розвиток «soft skills».

Аналіз наукової літератури за темою дослідження засвідчує погляди різних науковців (О. Абашкіної, О. Більшаковської, Є. Гайдученко, А. Марушева, О. Киричук, О. Лук'янченко, Ю. Лимар, Т. Васютіної та ін.)

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

щодо структури сформованості «soft skills», серед яких можна умовно виділити декілька взаємопов'язаних між собою компонентів (мотиваційний, особистісно-вольовий, емоційний, поведінковий, творчий, рефлексивно-оцінний), які на практиці допомагають дитині реалізувати ту чи іншу діяльність і активно брати участь в житті соціуму.

У зв'язку зі багатогранності визначення поняття «soft skills» та його трактування як універсальної якості особистості визначено та охарактеризовано наступні компоненти: особистісно-вольовий, мотиваційно-комунікативний, творчий.

Особистісно-вольовий компонент поєднує в собі: наявність у суб'єкта знань про себе, про свої можливості і сильні сторони своєї особистості; почуття захопленості, емоційного підйому; використання власних мотивів на повну силу; почуття відповідальності за висунуту власну ідею; вільну надситуативну активність спрямовану на створення творчого задуму;

Як зазначає Л. Кльоц, воля молодшого школяра відзначається достатньо високим рівнем довільності, яка дозволяє йому усвідомлювати й виконувати обов'язкові завдання, підпорядкувати їм свою активність, керувати пізнавальними процесами, виконувати складні інструкції та вимоги дорослих. У школярів з'являється особлива вольова дія - вчинок, орієнтований на інтереси оточуючих людей. Зростає вимогливість до себе та інших, розширюється сфера усвідомлення обов'язків, розуміння необхідності їх виконання [3]. Розвиток особистості молодшого школяра відбувається у складній системі його взаємин з батьками, вчителем, ровесниками та іншими дітьми.

Мотиваційно-комунікативний компонент включає в себе: позитивне ставлення до оточуючого світу та його суб'єктів; наявності інтересу та потребу у доброзичливому спілкуванні, колективної творчої діяльності; бажання висувати нестандартні ідеї та втілювати їх у власній діяльності.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Зазначимо, що мотиви – це глибоко особистісна індивідуальна особливість. Інтерес, цікавість — емоційний вияв пізнавальних потреб людини, дуже важливий для формування різноманітних навичок та інтелекту. Інтерес — єдина мотивація, що здатна зробити роботу приємним заняттям протягом певного проміжку часу. Цікавість як процес є необхідним елементом для розвитку творчості. [3] Варто зазначити, що учням початкової школи притаманні чотири види мотивів: соціальні, вузькоособисті, пізнавальні та негативні.

Найавторитетнішою особою для молодшого школяра є вчитель. Тому взаємини з ровесниками опосередковані ставленням вчителя. Як підкреслює О. Киричук [4], найбільшою популярністю у класі користуються відмінники, учні з високою навчальною успішністю і - навпаки.

Творчий компонент передбачає: генерування ідей, висування оригінальних рішень та втілення їх у практичну творчу діяльність; здатність до критичного погляду на виникаючі проблеми та прийняття логічного рішення.

Як вказує І. Барташнікова, основою ініціативно-творчого становлення особистості молодшого школяра є високий рівень пізнавальної мотивації. Її проявами є надзвичайна допитливість, самостійна постановка запитань стосовно всього нового, винахідливість в іграх, формулювання ідей [1]. основою для формування «**soft skills**» є насамперед ініціативність. Ініціативність – інтегративна якість особистості, що виявляється в постійному устремлінні до самостійних дій, активній життєвій позиції особистості.

Отже, *Soft skills* - це уніфіковані уміння та особистісні якості, що підвищують ефективність роботи та взаємодію з іншими людьми і є необхідною умовою успішності як у професійному так і соціальному житті. До них відносяться: готовність працювати в команді, терпимість до чужої думки, здатність до комунікативної взаємодії, креативність, гнучкість та

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

критичність мислення, емпатія, емоційний інтелект, здатність до адаптації, вміння орієнтуватися в інформаційному середовищі.

Список використаних джерел:

1. Барташнікова І. А. Розвиток уяви та творчих здібностей у дітей 5-7 років Тернопіль: Богдан, 1998. 88 с.
2. Державний стандарт початкової освіти. URL: <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novyj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvitydozokument/>
3. Кльоц Л. А. Розвиток емоційно-вольової сфери молодшого школяра засобами арт-технік URL: http://zippo.net.ua/data/files/KafPsihol/NavchRobota/kla_5.pdf
4. Киричук О. В., Коберник О. М. Психолого-педагогічна діагностика розвитку учнів та колективу школи. К.: ІЗМН, 1998. 60 с.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ СЛОВЕСНОСТІ

Ольга Поліщук
Волинський національний університет

імені Лесі Українки,
м. Луцьк

Науковий керівник: Іовхімчук Н.В.,
кандидат філологічних наук, доцент

Анотація. У дослідженні розглядаються теоретичні аспекти естетичного виховання молодших школярів засобом української народної словесності та використання творів усної народної словесності в навчально-виховному процесі.

Ключові слова: естетичне виховання, усна народна словесність.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Гармонійний розвиток особистості в новій українській школі не можна уявити без естетичного виховання учнів. Тому актуальними питаннями сьогодення є питання естетичного виховання і розвитку естетичної культури підростаючого покоління. Здатність відчувати, сприймати, розуміти, усвідомлювати і творити прекрасне – це ті специфічні прояви духовного життя людини, що свідчать про її внутрішнє багатство.

Використання творів усної народної словесності в навчально-виховному процесі є необхідною складовою сучасного виховання. При цьому слід урахувати регіональну своєрідність народної творчості, що за своєю природою глибоко правдива, щира, реалістична. Образно змальовуючи реальне життя, його суттєві сторони, фольклорні твори відіграють також величезну виховну роль. Справжні високохудожні твори народної поезії викликають глибокі емоції в людей, дають їм велике естетичне задоволення.

Методологічні питання естетичного виховання розроблені у працях І.Зязюна, М.Кагана, М.Киященко, Л.Когана, Л.Левчук, В.Скатурицької та ін. Ці вчені акцентують увагу на тому, що особистість завжди виховується цілісно, і цей процес виховання обов'язково повинен бути спрямований на вирішення єдиного завдання: гармонійного розвитку підростаючого покоління.

Порушували питання використання народнопоетичної творчості на певних етапах і напрямках навчально-виховного процесу у своїх дослідженнях Р. Скульський, О. Неживий, Н. Соломко, Н. Чернуха.

Важливим засобом естетичного виховання дітей на думку І.Франка має бути народна творчість і художня література. Леся Українка написала низку поем, повістей, оповідань, п'єс, публіцистичних статей, які мають велике пізнавально-виховне значення. Творчий доробок Б.Грінченка включає численні літературні розвідки, в яких відомий педагог наголошував, що

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

вчитель повинен не тільки вчити своїх учнів, а й виховувати морально, естетично та фізично.

Так, Б.Грінченко вважав народні казки й оповідання багатющим дидактичним матеріалом для розумового та естетичного розвитку дітей. Працюючи вчителем, він ознайомлював своїх вихованців із творами живопису та художньої літератури, розучував і співав із ними українські народні пісні [2, 9-10]. Особливе місце в системі естетичного виховання займає українське народознавство або усна народна словесність, яке дозволяє знайомити школярів з духовним надбанням народу: піснею, казкою, образотворчим мистецтвом, усною народною творчістю, обрядами, звичаями [3, 148].

Важливим засобом естетичного виховання є усна народна словесність. Власне перші стадії естетичного розвитку характеризуються засвоєнням саме фольклору (казки, приказки, колискові та інші народні пісні, традиційні форми побуту, одягу, іграшок тощо). Фонд фольклорних образів стає у подальшому основою розвитку інших художніх уподобань. Одним із завдань естетичного виховання є забезпечення органічного переходу естетичних інтересів людини від стереотипів фольклорного світосприйняття (при їх збереженні в естетичній свідомості) до канонів реалістичного мистецтва. Могутнім фактором “художньо-естетичного виховання і найпершим фактором пробудження художнього почуття у дітей” С.Ф.Русова вважала національний фольклор. Вона вказувала, що дитину необхідно виховувати на “рідному матеріалі краси, розуму, естетики, вікової творчості”, який “найкраще приймається в душі дитини, бо він простий у своїй красі, легше розбуджує її власні творчі сили, бо говорить до неї... лініями орнаменту, мелодіями пісень, фарбами, рухами”. Визначаючи виховну цінність народного мистецтва, вона зауважувала, що “українські вишивки, кераміка, орнамент приваблюють дітей гармонією ліній, фарб, форм, надихають на

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

творчість, викликають бажання вишивати, малювати, ліпити, будувати” [6, 20-23].

Дослідник духовних скарбів рідної мови, літератури і культури І.Огієнко вважав, що виховання буде результативним лише тоді, коли зміст освіти буде концентрувати в собі ідейні та естетичні здобутки рідного народу, відбиватиме його національні традиції, звичаї, обряди та побутові особливості [5, 165].

Основним завданням вчителя є здійснення естетичного виховання в школі, тому що дитячий вік – період найсильніших естетичних переживань, прагнення до естетичної творчості. Проте естетичне виховання вчений розумів у вузькому значенні і зводив до художнього, тобто виховання тільки засобами мистецтва [1, 5]. Для здійснення складних завдань естетичного виховання в школі потрібно певну естетичну підготовку вчителя; знайомство з мистецтвом, виховання творчих умінь і навичок, вміння організовувати активну творчу діяльність учнів тощо.

Типовими для періоду становлення системи освіти були погляди А.Макаренка, який висловлював переконання, що прагнення людини до естетичного, до прекрасного зумовлене в ній природою й суспільним розвитком, що це прагнення стимулює її культурне становлення. Засобами естетичного виховання він вважав красу природи, пісні, музику, образотворче мистецтво, художню літературу, кіно, театр, дотримання в усьому чистоти й охайності, розкішну шкільну садибу, приємне навколишнє довкілля, естетичне оформлення класних кімнат, гарну форму одягу учнів і вчителів тощо [6, 472]. Для нашого дослідження важливими є положення А.С.Макаренка про синтетичність форм та засобів естетичного виховання дітей та характеристика форм групової творчої діяльності в системі естетичного становлення особистості.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Аналіз традицій вітчизняної філософської, літературної та педагогічної спадщини показав, що у досвіді минулого виділені такі основні напрямки формування культури майбутніх поколінь, як: педагогічна спрямованість естетичної підготовки; тісний зв'язок навчальної і позанавчальної діяльності з естетичним вихованням учнів; диференціація естетичної підготовки з урахуванням профілю роботи вчителя, оптимальне використання естетичних можливостей фахових дисциплін тощо.

Проведений аналіз досліджуваної проблеми в історії дозволяє стверджувати, що сформувалися традиції естетичного виховання, які мають не тільки історико-пізнавальне, а й практичне значення для розвитку сучасної освіти і удосконалення системи естетичного виховання учнів.

Отже, формування естетичних цінностей дітей молодшого шкільного віку має формуватися передусім на ґрунті національної культури. У процесі роботи над словом ставляться завдання, пов'язані з естетичним вихованням учнів засобами усної народної словесності, – показати красу людських стосунків у праці, красу слова, твору народної творчості.

Список використаних джерел:

- 1.Беценко Т. Текстово-образна універсальна характерна ознака мови народних дум / Українська мова й література в сучасній школі. 2012. №1. С.2-7.
- 2.Веркалець М.М. Педагогічні ідеї Б.Д.Грінченка. К .: Знання, 1990. 48 с.
- 3.Гончаренко М.В. Проблеми естетичного виховання. К. : Мистецтво, 1996. 224 с.
- 4.Історія педагогіки / За ред. М.Гриценка. К. : Вища школа, 1993. 447с.

5. Русова С.Ф. Вибрані педагогічні твори. К. : Освіта, 1996. 303с.

6. Ярмаченко М. Д. Макаренко Антон Семенович // Енциклопедія освіти/К.: Юрінком Інтер, 2008. С. 471-472.

ВИКОРИСТАННЯ НЕСТАНДАРТНОГО ОБЛАДНАННЯ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Дарина Кир'янова
НПУ імені М. П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Левінець Н.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Метою дошкільного виховання є забезпечення всебічного розвитку дитини дошкільного віку відповідно до її задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних, психічних та фізичних особливостей, культурних потреб [2].

Досягнення мети дошкільної освіти неможливе без забезпечення повноцінного фізичного розвитку дитини і її міцного здоров'я. Реалізація завдань фізичного виховання залежить від вдалої організації фізкультурно-оздоровчої роботи, що досягається також використанням нестандартного фізкультурного обладнання.

Однією із актуальних проблем сьогодення науковці і практики дошкільної освіти зазначають - недостатню рухову активність дітей, яка в свою чергу негативно позначається на стані здоров'я, уповільнює їхній фізичний і психічний розвиток. Тому необхідно знайти шляхи підвищення у дітей інтресу до систематичних занять фізичними вправами, збільшити обсяги рухової активності; спонукати дітей до самостійної рухової діяльності; підвищувати емоційний настрій малюків.

Способи підвищення рухової активності дітей дошкільного віку досліджували у своїх працях О. Аксьонова, Є. Аркін, Є. Вавілова, Е.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Вільчковський, Л. Волкова, Т. Глушанок, Н. Денисенко, Ю. Змановський, В. Сухарева, Г. Шалигіна. Питання оптимізації рухової активності дітей у закладах дошкільної освіти ґрунтовно висвітлено в працях Е. Вільчковського і О. Курка. Проте проблема використання нестандартного фізкультурного обладнання як засобу активізації рухової діяльності дошкільників не була предметом спеціального дослідження.

Нестандартне фізкультурне обладнання це - багатофункціональний, фізкультурно-ігровий інвентар чи переносне спортивне обладнання, що має елементи новизни і творчості, яке легко трансформується при мінімальній затраті часу та ефективно впливає на стимулювання рухової діяльності дітей дошкільного віку [5].

Нестандартне обладнання впливає на збагачення уявлень дитини про світ предметів, допомагає краще орієнтуватись в просторі, розвиває самостійність, привчає застосовувати предмети фізкультурного нестандартного обладнання в самостійній діяльності.

При використанні нестандартного обладнання спостерігається позитивний вплив на формування у дітей дошкільного віку ціннісного ставлення до здоров'я, розвивається творчість, фантазія. Застосування нестандартного обладнання вносить різноманітність в рухливі ігри і фізкультурні заходи, дозволяє ширше використовувати різні вправи, варіювати завдання, вносити зміни, урізноманітнити свята і розваги.

Створюють такий матеріал здебільшого власноруч вихователі, а також можуть долучитись і батьки. Нестандартне фізкультурне обладнання є універсальним, його можна застосовувати на заняттях з фізичної культури, спортивних святах та фізкультурних розвагах, в індивідуальній роботі з дітьми, на прогулянках, в самостійній руховій діяльності тощо. Це урізноманітнює техніку виконання фізичної вправи, додає ефекту новизни, об'єднує рухову дію з грою, підвищує у дітей інтерес до рухової діяльності, надає необхідного емоційного забарвлення.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Нестандартне обладнання широко використовується для виконання оздоровчо-профілактичних вправ. Метою яких є: формування навичок правильної постави; профілактика виникнення прощупень хребта; розвиток різних груп м'язів; зниження надмірної ваги; покращення функціональних можливостей організму; заняття при різних відхиленнях у стані здоров'я; покращення рухливості суглобів.

Реалізація зазначених вище цілей можлива при дотриманні низки вимог щодо нестандартного обладнання, а саме: воно повинно бути: безпечним; максимально ефективним; компактним; універсальним; технологічним і простим у застосуванні; естетичним, розміри і конструкції обладнання повинні відповідати анатомо-фізіологічним особливостям дітей дошкільного віку.

Головна вимога до фізкультурного обладнання - забезпечення безпеки під час виконання вправ, виключення можливості дитячого травматизму та нещасних випадків. Потрібно систематично стежити за міцністю кріплення гімнастичного обладнання та за правильною обробкою дерев'яних приладів. Вони повинні бути добре відполіровані, а металеве обладнання відшліфоване та з закругленими кутами [3]. Якість обладнання, їх стійкість та міцність перевіряються вихователем перед початком занять з фізичної культури.

В практиці фізкультурно-оздоровчої роботи закладів дошкільної освіти широко використовуються різні види нестандартного обладнання як в організаційних формах роботи, так і повсякденному житті.

Пропонуємо декілька варіантів нестандартного обладнання:

Доріжка здоров'я – це масажний килимок з різновеликими елементами, призначений для різноманітного впливу на дитячі стопи. Доріжка здоров'я сприяє оптимізації процесу кровообігу і внутрішній обмін речовин, допомагає поліпшити імунітет і активізувати захисні сили організму, знімає втому, що виникла після фізичних або розумових навантажень, і сприяє відновленню працездатності.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Для дітей дошкільного віку доріжки здоров'я є чудовим варіантом профілактики виникнення плоскостопості. Прогулянки по такій доріжці рекомендується поєднувати з процедурами загартування.

Робота з доріжкою здоров'я може бути організована, як в груповій кімнаті закладу, так і на спортивному чи ігровому майданчику для прогулянок. Одним з варіантів використання доріжки здоров'я є щоденне застосування під час гімнастики після денного сну.

Значно підвищує оздоровчу спрямованість використання нетрадиційного обладнання під час виконання вправ дихальної гімнастики. Наприклад,

- «Веселі промінчики». До великого обруча одним кінцем прив'язана велика кількість стрічок - «промінчиків» різного кольору (довжина 2 м). Дитина стає перед стрічкою бажаного кольору і дмухає на неї, змушуючи рухатися.

- Султанчики, виготовлені з поліетиленових пакетів або стрічок. Використовуються під час виконання вправ з елементами чирлідінгу, загальнорозвивальних вправ, дихальної гімнастики, організації рухливих ігор, ігор-змагань. Такі вправи сприяють розвитку органів дихання, зміцненню серцево-судинної системи, м'язів тулуба, рук, ніг, сприяють емоційному піднесенню на заняттях.

- Пляшки з трубкою всередині. В пляшці поміщений пінопласт. Коли дитина буде дути в трубочку, пінопласт підніматиметься. Також за допомогою цього цікавого "тренажера" дитина може вправлятися в силі видиху, регуляції дихання.

- Настільне футбольне поле, для здування паперових кульок у ворота супротивника.

Різні варіанти тунелів для виконання вправ з пролізання.

Таке обладнання являє собою пряму або вигнуту трубу, призначену для лазіння дітей. Найменшим підійдуть короткі варіанти для повзання туди-

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

назад. Старшим дітям сподобаються модульні та спіральні версії, а також лабіринти, в яких можна ховатися, «губитися» і знаходити вихід.

Використання тунелів сприяє комплексному розвитку фізичних якостей: спритності, швидкості, гнучкості, витривалості, сили, формує навички взаємодії та співпраці у дітей різного віку та статі, забезпечує простір у розвиток творчих здібностей та уяви.

Отже, нестандартне обладнання має важливе освітньо-розвивальне значення. Воно сприяє поліпшенню стану здоров'я дітей і пришвидшує розвиток рухових навичок. На сучасному етапі в методиці фізичного виховання дітей дошкільного віку представлено широкий спектр нестандартного обладнання, яке вихователі і батьки можуть зробити власноруч. Під час його виготовлення та застосування важливо дотримуватись санітарно-гігієнічних, педагогічних та естетичних вимог. Використання на фізкультурних заняттях, святах, дозвіллі нестандартного фізкультурного обладнання захоплює дітей, сприяє активізації їх рухової сфери, викликає позитивні емоції, впливає на формування рухової та здоров'язберезувальної компетентностей.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція/ 12.01.2021 N 3
2. Закон України «Про дошкільну освіту» від 05.09.2017 №2145-VII
3. Додаток до листа МОНмолодьспорту 28.05.2012 № 1/9-413 «Інструктивно-педагогічні рекомендації про організацію фізкультурно-оздоровчої роботи в дошкільних навчальних закладах у літній період»
4. Лист МОН України від 02.09.2016р. № 1/9-456 «Щодо організації роботи з фізичного виховання дітей у дошкільних навчальних закладах»;
5. Козетов І. Методика використання нестандартного обладнання на уроках фізкультури. Фізичне виховання в школі. 2002. С. 12 -13.

ПОЗАУРОЧНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ В ШКОЛІ (ДОПОМІЖНІ ФОРМИ НАВЧАННЯ)

Катерина Колодна
НПУ імені М.П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Кушнірук С.А.,
доктор педагогічних наук, доцент

Анотація. *Висвітленню інформації про найпоширеніші позаурочні форми організації навчання в школі, їх завдання та очікувані результати після впровадження. Акцентовується увага на використанні допоміжних форм навчання з метою розширення кругозору та поглиблення знань учнів.*

Аналізуються особливості та зміст кожної з форм, щоб забезпечити якнайкращий вплив на розвиток самодіяльності, ініціативності, винахідливості та кмітливості в учнів

Ключові слова: *позаурочна робота, практикум, семінар, екскурсія, предметні гуртки, консультації, факультативи, домашня навчальна робота.*

Постановка проблеми. Ні для кого не секрет, що для виховання молодого покоління, вкрай необхідно залучати позаурочні форми організації навчання. Якщо в школі буде звертатися достатня увага на проведення таких заходів, то в майбутньому учні будуть більш вмотивовані та зацікавлені в тому, щоб винайти якісь нові прилади чи модернізувати вже наявні, розробити власний проєкт і втілити його в життя, вмітимуть креативно та творчо підходити до будь-якої роботи та ін. Саме активне впровадження таких форм позаурочного навчання є пріоритетним завданням для вчителів і педагогів в школі [2; 6; 7].

Виклад основного матеріалу. Передусім потрібно зазначити, що позаурочна робота відіграє надзвичайно важливу роль у вихованні дітей, розвитку в них творчих нахилів і здібностей, збагаченню наукових знань.

Також не менш важливим є те, що на таких заняттях мають вироблятися та вдосконалюватися навички самоосвіти. Не потрібно забувати, що будь-яка позаурочна чи позакласна робота – це справа добровільна.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Педагог повинен вміти правильно провести агітаційну роботу для участі в позаурочних заняттях, розповісти про переваги, зацікавити та вмотивувати, і в разі позитивного настрою дітей, почати підготовку.

Ще однією умовою проведення гуртків, клубів та інших форм діяльності це є спрямованість на поглиблення знань про вітчизняний науково-технічний прогрес, досягнення в області спорту, культури, медицини та інших галузей нашої країни.

Під час таких занять перед учнями слід ставити завдання дослідницького, пошукового та творчого характеру для того, щоб викликати у них інтерес до справи, яку вони розпочали.

Слід зауважити, що позаурочна робота є консеквентним, тобто логічним, раціональним продовженням навчально-виховної роботи. Це означає, що знання учнів можуть бути поглиблені за допомогою позаурочних форм навчання.

Важливим є те, що позаурочні заходи мають супроводжуватись за підтримки сучасних технологій, оскільки це допоможе дітям краще візуалізувати інформацію, яку вони почули чи побачили.

Характеристика основних форм позаурочної навчальної діяльності в школі

1. Практикум. Це заняття на яких учні можуть самостійно працювати над виконанням практичних і лабораторних робіт.

Для більш зручної роботи учнів можна поділити на групи. Для кожної групи можна дати або однакові завдання, або різні. Найкраще за допомогою практикумів підбивати підсумки вивчення великих тем з курсу певного предмету, тому прийнято їх проводити наприкінці півріччя або року [3].

Послідовність дій, під час проведення практикуму, може бути такою: повідомлення теми, мети і завдання; актуалізація опорних знань; мотивація їх до навчання; проінформувати учнів про інструкцію проведення;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

підготувати обладнання та матеріали, необхідні для роботи під керівництвом викладача; озвучення та написання учнями висновків, обговорення та теоретичне трактування отриманих результатів.[1]

2. Семінарські заняття. Семінарські заняття можна поділити на: підготовчі (просемінарські), власне семінарські(в свою чергу поділяються на: розгорнута бесіда, доповідь, повідомлення, обговорення творчих робіт, читання з коментарями, розв'язування задач, дискусія) та міжпредметні семінари-конференції.

Вчитель заздалегідь визначає тему, мету, завдання семінару, робить поділ завдань між учнями і при цьому враховує індивідуальні навчальні можливості кожного, підбирає літературу, може провести консультації.

Під час проведення семінару відбуваються виступи учнів з доповідями, а інші учасники можуть доповнювати їх відповіді, далі відбувається обговорення. Значною перевагою буде наявність елементів власних досліджень. Вчитель може ставити запитання проблемного характеру до доповідачів, які викликають обмін думками, дискусію. [1]

Семінар-конференцію прийнято проводити після вивчення певного розділу програми. Під час підготовки до нього використовують більше джерел інформації: довгострокові спостереження, матеріали екскурсії або результати дослідів, літературу.

3. Екскурсії. Основна відмінність екскурсії від уроку полягає в тому, що вона є необмеженою в часі і потрібна учням для кращого сприйняття предметів і явищ.

Залежно від значення в навчальному процесі екскурсії поділяють: за відношенням до навчальних програм — програмні та позапрограмні; за змістом - тематичні й комбіновані; за часом проведення щодо матеріалу, який вивчається, — вступні, поточні, підсумкові; щодо навчального предмета — ботанічні, зоологічні, хімічні, фізичні та ін.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Підготовка до екскурсії розпочинається заздалегідь: складається її план і проводиться інструктаж. Учням даються настанови та вказівки щодо правил поведіння під час екскурсії, а також як правильно проводити власні спостереження, як виконувати роботу.[4]

В ході екскурсії екскурсовод або вчитель застосовує різні методи викладу інформації (розповідь, пояснення, бесіда, спостереження), а також розкриває основну суть екскурсії.

Найважливішим є фінальний етап екскурсії, коли учні мають змогу отримати відповіді на свої запитання, уточнити певні теоретичні й практичні знання програми з навчального предмета.

Важливість такої позаурочної форми полягає в тому, що учні отримують наочні знання в реальних (природних) умовах.

Екскурсії слід проводити відповідно до загального шкільного плану навчальних і поза навчальних екскурсій, який складається на навчальний рік, півріччя, чверть.[1]

4. Предметні гуртки. Можуть бути створені з різних шкільних предметів (математика, фізика, хімія, література та ін.). З метою привернення уваги учнів, гурткам часто дають привабливі та інтригуючі назви. Учасники таких предметних гуртків мають змогу брати участь у виховних заходах, конкурсах, тематичних вечорах, олімпіадах, випускати публікації в шкільних газетах.

Основною місією таких гуртків є поглиблення та зміцнення знань в дітей з певного навчального предмету, а також підсиленню інтересу до пізнання нових речей з певної шкільної теми.

Вчитель повинен турбуватися про гарну організованість та дисципліни під час занять, приваблювати до участі нових дітей, піклуватися про активну та самостійну роботу учнів під час занять.[2]

5. Консультації. Є багато різноманітних причин, коли виникає потреба в консультуванні учнів, а саме: труднощі під час самостійного

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

опрацювання, виконання завдань та незрозумілого пояснення на уроці. Саме завдяки консультаціям учні мають гарну можливість подолати труднощі. Коли вчитель консультиє, то учні не отримують вже готових відповідей, а скеровує пізнавальну діяльність учнів таким чином, щоб вони збагнули суть матеріалу, який їм пояснюють.

Для того, щоб вчитель міг побачити рівень навчальних досягнень учнів, доцільно задавати їм питання з вивченого матеріалу.

6. Факультативи. Ці заняття здійснюють згідно спеціальних програм, які розроблені Міністерством освіти і науки України.

Зазвичай заняття такого роду проводяться найдосвідченішими вчителями школи, також за участю високоваліфікованих працівників із сфери освіти, виробництва та НДІ. В порівнянні з іншими позаурочними формами навчання, факультативам притаманні такі особливості: схожість пізнавальних інтересів учнів, їх старанність у вивченні нового матеріалу, цікавість з боку учнів.

Обов'язковою умовою проведення факультативів є відображення сучасних здобутків в різних галузях нашого життя. Вони залишають позитивний відбиток у формуванні інтересу до теорії та практичної діяльності. Переважно на цих заняттях застосовують різноманітні методи навчання, але перевагу має вироблення звички в учнів до роботи з літературою.

Педагог має змогу оцінити рівень знань учнів під час факультативів, а залік провести в кінці курсу.

7. Домашня навчальна робота. Основною метою є збагачення знань учнів, вироблення в них звички до постійної самостійної навчальної роботи. Вона має безпосередній зв'язок з уроком. Він полягає в тому, що дослідницька діяльність на уроці вимагає додаткової праці. Слід зазначити, що домашнє завдання не є обов'язковим на кожному уроці.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Види домашніх завдань: робота з підручником, виконання вправ різного характеру, перегляд навчальних кінофільмів, спілкування на ту чи іншу тему з людиною, яка знається на даному питанні.

Задля того, щоб учні не втратили інтерес до домашньої роботи, не варто задавати їм однотипні завдання. Вони повинні містити в собі новий матеріал, а також раніше невідомі шляхи їх виконання.

Основною задачею вчителів і батьків є створення доброякісних умов для виконання вправ, тобто це означає, що якщо в учня виникають певні труднощі, то батьки спільно з педагогами можуть надати допомогу у вигляді навідних запитань чи нагадуванням про послідовність дій, які були виконані в аналогічній вправі [4; 5]

Висновки. З вище зазначеного можна зробити висновок, що незважаючи на те, що урок є основною формою навчання в школі, проте позаурочні форми навчання відіграють теж не менш важливу роль в процесі формування особистості учня, розширення його кругозору, розвитку та набуття нових захоплень, вмінь, навичок, а також становлення його як людини в суспільстві.

За для кращого сприйняття матеріалу, покращення успішності та вдосконалення творчості, не слід забувати про поєднання цих форм, які в комбінованому використанні дадуть більш якісний фінальний результат.

Актуальною проблемою для сучасних педагогів є винайдення нових форм, крім вже відомих вищезгаданих. Наприклад, як в практиці країн Європи, де застосовують концепцію «школа без стін». Тому ми маємо рухатися в бік вирішення цієї проблеми заради кращої освіти підростаючого покоління.

Безперечно, педагогам потрібно пам'ятати про важливість підходу до допоміжних форм навчання з максимальною самовіддачею, наполегливістю та професіоналізмом, бо тільки тоді, в майбутньому суспільстві буде більше талановитих, добре освічених і сповнених амбіцій молодих людей.

Список використаних джерел:

1. Краєвський В. В., Хуторський А. В. Основи навчання. Дидактика та методика: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. М.: Академія, 2007. 352 с.
2. Кушнірук С.А. Поняттєво-термінологічна група «Організаційні форми навчання» в генезі її становлення та розвитку (XVII – 20-ті рр. ХХ ст.) // Збірник наукових праць «Педагогічні науки» Херсонського державного університету. Випуск LXXXII, Том 3. Херсон, 2018. С. 27-34.
3. Мальований Ю. І. Форми навчання в школі: Книга для вчителя. К.: Освіта, 1992. 176 с.
4. Осмолівська І. М. Дидактика. Від класики до сучасності. Нестор-Історія, 2020. 250 с.
5. Яновицька О., Адамський М. Велика дидактика та тисяча дрібниць. LitRes, 2021. 238 с.
6. Kushniruk S.A. Teaching group activities as an effective form in future competitive teachers training // Actual problems of globalization: Collection of scientific articles. Midas S.A., Thessaloniki, Greece, 2016. P. 220–223. URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/11305>, <http://elibrary.ru/item.asp?id=27676475>
7. Kushniruk S.A. Formation of readiness for research activity of students in the process of general-pedagogical preparation / S.A.Kushniruk // Science and practice: Collection of scientific articles. Thorpe Bowker. Melbourne, Australia, 2016. P. 262-267. <http://elibrary.ru/item.asp?id=28413122>

ОРГАНІЗАЦІЯ КОЛЕКТИВНОГО ТА ГРУПОВОГО НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

*Ірина Конончук
НПУ імені М. П. Драгоманова
м. Київ*

*Науковий керівник: Кондратюк О.М.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. У дослідженні висвітлено особливості організації колективного та групового навчання молодших школярів на уроках математики. Акцентовано увагу на необхідності в умовах реалізації концепції Нової української школи (НУШ) формування у шестирічних першокласників умінь працювати колективно і в групі. Зазначено навчальні стратегії, що дають можливість сформулювати в учнів уміння працювати колективно і в групі.

Ключові слова: організація колективного та групового навчання, початкова школа НУШ, урок математики, учень першого класу.

Реформа освіти початкової ланки школи вимагає використання інтерактивних технологій, які активізують навчально-пізнавальну діяльність учнів, сприяють розвитку в них критичного мислення, формують творчу, вільну та здібну особистість, здатну до самореалізації, самовдосконалення та знаходження власного «Я». Важливу роль у цьому відіграє використання колективних та групових форми організації навчання, що створюють умови, в яких учень має можливість проявити себе на уроках, навчитися висловлювати та відстоювати власну позицію, мислити раціонально та ефективно спілкуватися.

Організація колективного та групового навчання полягає в активній взаємодії учнів щодо вирішення завдань, поставлених учителем. Учасники освітнього процесу здійснюють планування, обговорення і вибір способів вирішення навчально-пізнавальних завдань, взаємоконтроль і взаємооцінку [1, 89].

Проблеми організації колективного та групового навчання вивчалися такими вченими, дослідниками та вчителями-новаторами: Л. Акпинар, В. Дяченко, В. Котова, Л. Пироженко, О. Пометун, Г. Цукерман, О. Ярошенко.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Особливості організації колективної та групової роботи учнів на уроках математики висвітлено у роботах О. Онопрієнко, С. Скворцової, Л. Чосік, Т. Сосинець.

Завдання математичної освіти в початковій ланці – формувати в учнів математичну компетентність, що є ключовою компетентністю НУШ. Як зазначено в Державному стандарті початкової освіти «здобувач освіти має вміти: критично оцінювати дані, застосовувати досвід математичної діяльності для пізнання навколишнього світу, використовувати математичні методи для вирішення поставленої проблеми» [2]. Тобто, учень повинен не лише знати матеріал, а й застосовувати його в житті. Учитель початкових класів має концентрувати свою увагу і на досягненні учнями результатів навчання, і на творчому розвитку школярів.

За Л. Акпинар, кінцевий результат діяльності залежить від спільних зусиль, узгодженості та керованості дій, співтворчості та співпраці всього колективу. Учасники навчального процесу є партнерами і союзниками, а не суперниками, конкурентами. За такої організації навчальної діяльності діти набувають навичок ефективної комунікації, навчаючись правильно, точно, толерантно висловлювати свої думки для досягнення взаєморозуміння [3, 50].

Групова та колективна діяльність – це спільна діяльність вчителя та учнів, що дає можливість реалізувати природне прагнення до спілкування, взаємодопомоги та розвитку творчості. Для колективної форми в умовах групової роботи характерний розподіл учнів класу на декілька груп, кожна з яких колективно виконує конкретне навчальне завдання – однаково для всіх груп або різне. При цьому можна передбачити не лише спільну роботу учнів – членів однієї групи, а й групову взаємодію як вищий рівень такої роботи [4, 137].

На думку науковців, використання групової та парної роботи на уроці математики, колективне обговорення різноманітних думок, організація

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

роботи, відповідно до інтересів та уподобань учнів активізують пізнавальну діяльність учнів. Головною перевагою групової форми роботи є те, що учні навчаються не тільки уважно слухати вчителя, а й знаходити спільну мову з однокласниками, навчаються домовлятися, допомагати один одному, аналізувати та шукати різні шляхи вирішення проблем, що є ключовим у навчанні математики [5, 51].

Формувати в учнів уміння працювати в групі потрібно з 1 класу. Початок навчання шестирічного першокласника впливає на його емоційний стан та поведінку. Різка зміна безтурботного середовища на світ, наповнений обов'язками, вимогами, систематичною працею та режимом змінює швидкість адаптації учня в колективі. На цей вік припадає важливий момент розвитку – «криза 7-ми років». У зв'язку з цим дитина переживає великий стрес. На даному етапі закладаються основи спілкування та взаємодії учителя з учнями та учнів між собою. У зв'язку з цим, ключовим завданням стає акцентування уваги вчителя на знайомстві дітей, їх спілкуванні та знаходженню спільних інтересів. За Є. Задосю, ефективність групової та колективної роботи залежить від визначення готовності дітей до різних форм групової роботи; формування позитивного ставлення першокласників до групової роботи; емоційно-стимулюючого спілкування вчителя з учнями; поєднання прямого і непрямого педагогічного керівництва груповою роботою дітей [6, 88-89].

З метою підвищення ефективності організації колективної та групової роботи на уроках математики використовують дані стратегії: практика «Ранкового кола», «Щоденні 3», спрощене «Кубування». Рекомендується проводити стратегії на свіжому повітрі, у русі. Головною метою вчителя стає створення надійної основи для перетворення першого місяця періоду адаптації учнів, для пізнання нового для себе, опанування новим довкіллям, створення учнівської спільноти.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Застосування на практиці цих стратегій надає можливість учням навчитися працювати в колективі, розвивати критичне мислення та правильно оцінювати свої здобутки і сили.

Отже, сучасний урок математики з використанням організації колективного та групового навчання має багато переваг над традиційною моделлю засвоєння навчального матеріалу, адже освітній процес відбувається творчо, цікаво, діалогічно. Працюючи в групах і парах, молодші школярі навчаються самостійно розв'язувати доступні для них завдання, долаючи труднощі на шляху до поставленої мети. Завдяки колективній та груповій організації навчальної діяльності у дітей розвиваються допитливість, відповідальність, цілеспрямованість, наполегливість, формуються навички спілкування. Одночасно з цим, організація колективної та групової роботи сприяє активній адаптації шестирічного першокласника в освітньому середовищі.

Список використаних джерел:

1. Сосинець Т., Чосік Л. Використання групової форми навчальної роботи на уроках математики в початковій школі. *Педагогічний часопис Волині*. 2018. №2(9). С. 89–91.
2. Державний стандарт початкової освіти № 87 від 21 лютого 2018.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF> (дата звернення: 20.04.2022).
3. Акпинар Л. Е. Інтерактивні технології навчання в початковій школі : навч. посіб. Київ : Слово, 2014. 288 с.
4. Використання форм навчальної роботи у процесі навчання математики дітей з особливими потребами. *Педагогічний часопис Волині*. 2016. № 1(2). С. 136-141.
5. Кондратюк О. М. Інтерактивні методи навчання у початковій школі. Київ : Шкільний світ, 2011. 104 с.

6. Задоя Є. С. Дидактичні умови організації групових форм навчальної роботи. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки*. Миколаїв, 2011, С. 85-93.

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ WEB-ОРІЄНТОВАНИХ І МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У КОНТЕКСТІ ВИМОГ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Наталя Куна
Криворізький державний педагогічний університет
м. Кривий Ріг
Науковий керівник: Онищенко І. В.,
кандидат філологічних наук, доцент

Анотація. У статті визначено особливості формування соціальної компетентності молодших школярів засобами web-орієнтованих і мультимедійних технологій. Обґрунтовано необхідність формування соціальної компетентності молодших школярів засобами web-орієнтованих і мультимедійних технологій. Проаналізовано сучасні підходи до використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій на уроках у початковій школі.

Ключові слова: соціальна компетентність, web-орієнтовані технології, мультимедійні технології, Нова українська школа.

Відповідно до Концепції «Нова українська школа» [1], Державного стандарту початкової освіти одним із важливих завдань початкової освіти є формування творчої, компетентної, активної особистості, яка критично мислить, самостійно здобуває нові знання, користується інформаційними технологіями, прагне вчитися впродовж життя. Розбудова системи початкової освіти на засадах особистісно зорієнтованої педагогіки потребує таких підходів, які сприяли б формуванню в учнів соціальної компетентності, необхідних життєвих і соціальних навичок, що забезпечують її готовність до продовження навчання в основній школі.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Молодший шкільний вік сприятливий для соціалізації та соціального розвитку дитини. Він характеризується перш за все новою соціальною ситуацією розвитку дитини – її новими зв'язками й стосунками з дорослими, однолітками та соціумом в цілому. Отже, молодший шкільний вік є сенситивним періодом формування соціальної компетентності особистості. У цей період відбувається формування готовності до співпраці, роботи в команді, розвиваються комунікативні навички, здатність приймати власні рішення.

Особливості формування соціальної компетентності в молодших школярів досліджували Т. Байбара, Н. Бібік, І. Кузьменко, О. Онопрієнко, М. Панкратова, О. Проценко, О. Савченко та ін. Важливість обґрунтування теоретичних аспектів дослідження процесу формування соціальної компетентності молодших школярів у контексті сучасних освітніх вимог сьогодні спонукає дослідників до ретельнішої розробки цієї теми.

У Концепції «Нова українська школа» [2] наголошується увага на впровадженні інноваційних технологій в освітній процес сучасної школи, що сприятиме формуванню в молодших школярів соціальної компетентності, необхідних життєвих і соціальних навичок, умінь застосовувати набуті знання на практиці. Розв'язання даного завдання потребує від вчителя початкової школи впровадження в освітній процес початкової школи Web-орієнтованих і мультимедійних технологій.

Концептуальні засади використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій в освітньому процесі відображено в працях таких учених, як В. Імбер, В. Лещенко, В. Олійний, О. Пінчук, О. Соколюк, Л. Тимчук та ін. Науковці звертають увагу на використання цифрових технологій та засобів навчання на уроках у початкових класах. Однак, недостатньо вивченим залишається питання щодо формування соціальної

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

компетентності молодших школярів засобами web-орієнтованих і мультимедійних технологій в умовах НУШ.

Процес формування соціальної компетентності у молодших школярів залежить від умов, які ми умовно можемо розподілити на внутрішні та зовнішні.

До внутрішніх умов ми відносимо:

- інтелектуальний розвиток учня;
- творчий потенціал;
- задатки та здібності;
- життєвий досвід поведіння у тій чи іншій ситуації;
- погляди та переконання;
- життєві цінності учня та ін.

До зовнішніх умов ми відносимо:

- колектив, у якому знаходиться дитина;
- найближче оточення: родина, друзі та ін.;
- організація вчителем навчального процесу з урахуванням усіх вимог та особливостей, які сприятимуть успішному формуванню соціальної компетентності.

За нашим переконанням, ефективними є такі мультимедійні засоби, які об'єднано в такі два класи:

- 1) засоби синхронної взаємодії (відеоконференції) та асинхронної взаємодії, он-лайн режим (вебінари, електронні навчальні матеріали);
- 2) власне мультимедійні технології (віртуальні об'єкти, реальні відеофрагменти, аудіофрагменти, анімаційна графіка тощо).

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Для створення і реалізації мультимедійних технологій потрібні: мультимедійний комп'ютер, відповідне прикладне програмне забезпечення та засоби проектування мультимедійних проектів на великі екрани – мультимедійні проектори [3].

Поняття «web-технологія» Н. Задорожна визначає як сукупність методів і програмно-технічних засобів, інтегрованих з метою ефективного опрацювання web-ресурсів, які містяться у web-просторі. Це поняття пов'язано з методами й засобами створення web-сторінок із підтримкою мультимедіа, що поєднують різні види інформації (текст, звук, графіку, анімацію та відео), таке визначення web-технологій охоплює базові сервіси Інтернету. Також, поняття «web-технологій» можна трактувати ширше – як комплекс технічних, комунікаційних, програмних методів розв'язання завдань організації спільної діяльності користувачів із застосування мережі Інтернет [4].

Ми погоджуємося з думкою науковців, адже використання web-орієнтованих та мультимедійних технологій відображають позитивний вплив не тільки на сприйманні, а ще й на засвоєнні учнями тієї чи іншої інформації, а саме:

– учні сприймають інформацію у різний спосіб, що сприяє зменшенню втомлюваності та реорганізації уваги дітей на уроці;

– перевірка знань відбувається різними способами (використання додатку Kahoot та ін.) що сприяє перевірці знань та засвоюваності матеріалу учнів у ігровій формі, що у свою чергу запобігає хвилюванню дітей;

– отримання інформації з різних джерел, учні початкової ланки освіти виступають шукачами інформації, дітям дається свобода вибору знайти інформацію з того джерела чи іншого, це сприяє виробленню самостійності та творчості учнів молодшого шкільного віку;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

– можливість об'єднуватися у команди, групи чи пари і представляти класу різноманітні інформаційні проекти, аналізувати їх, розподіляти обов'язки між членами команди під час його підготовки.

Як показує практика, отримуючи інформацію з інтернет-ресурсів, учнів підвищується настрій та інтерес до навчання, адже зазвичай ця інформація представлена у дуже яскравій формі.

Використання web-орієнтованих та мультимедійних технологій на уроках мовно-літературної освітньої галузі сприяє:

- підвищенню якісного рівня використання наочності на уроці;
- зростанню продуктивності уроку;
- реалізації міжпредметних зв'язків;
- логізації й структуруванню навчального матеріалу, що значно підвищує рівень знань учнів;
- зміні ставлення школярів до комп'ютера (як до універсального інструменту для ефективної роботи).

Учні мають можливість отримувати знання у будь-якому форматі. За допомогою презентацій мають змогу узагальнювати, аналізувати твори чи певну тему, створювати освітні відео. Вчитель у свою чергу має змогу у ігровій та невимушеній формі перевіряти як учні засвоїли матеріал та працювати над усуненням прогалин у знаннях.

Наводимо приклади завдань, які можна використати на уроках мовно-літературної освітньої галузі:

1. Прослухай аудіо запис зі словами героїв та скажи яким саме героям вони належали.
2. З'єднай прізвище автора зі списком його творів.
3. З'єднай зображення героя із його ім'ям.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

4. Розстав події у творі у правильній послідовності.
5. Збери зі слів розміщених на слайді прислів'я.

Отже, ефективним засобом формування соціальної компетентності в учнів початкової школи на уроках мовно-літературної освітньої галузі є web-орієнтовані і мультимедійні технології. Ці технології активізують пізнавальну діяльність учнів, задовольняють їхні освітні потреби, формують в учнів загальнокультурні і морально-етичні цінності, соціальні компетентності, необхідні життєві і соціальні навички, а також мотивацію учіння та інтерес до вивчення дисциплін мовно-літературної освітньої галузі.

Список використаних джерел:

1. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи.
URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
2. Кірик М., Данилова Л. Нова українська школа: організація діяльності учнів початкових класів закладів загальної середньої освіти : навч.-метод. посіб. Львів : Світ, 2019. 136 с.
3. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / za zag. red. N. M. Bibik. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
4. Методологія інформатизації наукової та управлінської діяльності установ НАПН України на основі веб-технологій : монографія / Авт. кол. : Н. Т. Задорожна, Т. В. Кузнецова, А. В. Кільченко та ін. Київ, 2014. 160 с.

**ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРАМНОГО ЗАСОБУ MOZABOOK ПІД
ЧАС ФОРМУВАННЯ ПОНЯТТЯ ПРО КОРИСНІ КОПАЛИНИ В
УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ**

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

*Лідія Альона
НПУ імені М.П. Драгоманова,
Науковий керівник: Т.М. Васютіна,
кандидат педагогічних наук, професор*

Актуальність теми. Реформування освіти має на меті зробити її більш якісною та доступною для учнів різного віку з урахуванням сучасних реалій та можливостей цифрових технологій. Їх застосування не лише допомагає уникнути в процесі навчання буденності, допомагає унаочнити нові поняття, підтримувати інтерес до навчання, але й завжди носить творчий характер як для вчителя, так і для учнів. Застосування в освітньому процесі сучасних програмних засобів стають типовим явищем освітянської практики, особливо в умовах дистанційного навчання.

Одним із ресурсів, який позитивно зарекомендував себе впродовж декількох останніх років є програмне забезпечення MozaBook. Як зазначає Т. Васютіна, аналіз практики його використання у школах свідчить про те, що педагог може зробити свої уроки більш яскравішими, зрозумілішими та ефективними. За допомогою цього програмного засобу можна працювати у класі на уроці, виконувати домашню роботу, маючи підписку для учнів, а також здійснювати якісне навчання у дистанційних умовах. У MozaBook є можливість відкрити потрібний підручник (або завантажити потрібний матеріал самостійно), створити зошит з матеріалами уроку, поділитися ним з іншими вчителями, а також використовувати їхні розробки. При цьому можна застосовувати різні інструменти – ілюстрації, відео, аудіо, 3D-сцени, ігрові завдання тощо» [1]. Завдяки програмі mozaBook учитель має змогу донести до учнів матеріал, який буде сприйматися легко і доступно. Використання цієї програми у навчальному процесі може здійснюватись на уроках з різних навчальних предметів та інтегрованих курсів, mozaBook урізноманітнює інструментарій шкільних уроків за рахунок численних ілюстраційних, анімаційних і творчих презентаційних можливостей. Видовищні інтерактивні елементи і вбудовані додатки, призначені для

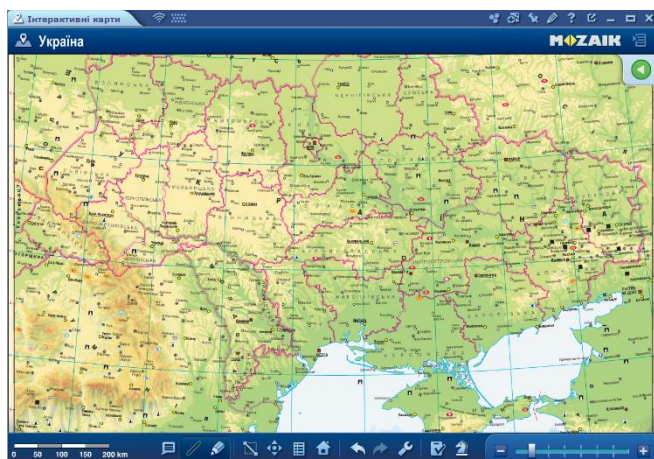
НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

розвитку навичок, проведення дослідів та ілюстрування, розвивають зацікавленість учнів і допомагають в більш легкому засвоєнні навчального матеріалу. Урок з використанням даного програмного засобу стає більш цікавим для учнів, більш ефективним для засвоєння ними знань оскільки підвищується рівень унаочнення навчального матеріалу на уроці. Як відомо, за допомогою органів слуху сприймається лише 10-15 відсотків інформації, за допомогою зору- 25 відсотків, а при комплексному сприйнятті (за допомогою органів зору та слуху) кількість отриманої інформації збільшується до 65 відсотків. [4]

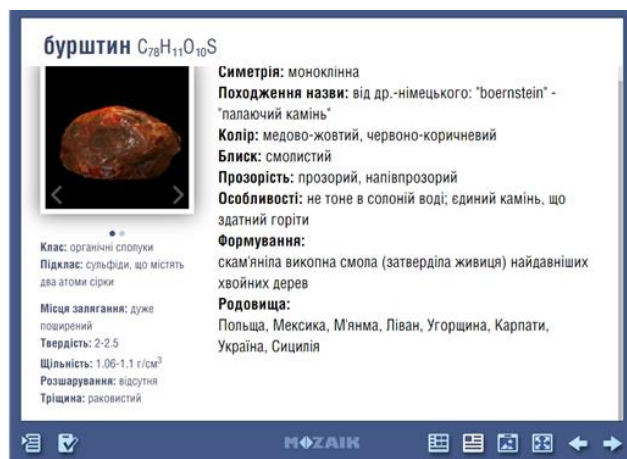
Виклад основного матеріалу. Дослідимо дидактичні можливості даного ресурсу на прикладі вивчення теми: “Корисні копалини” курсу ЯДС у початковій школі. Так, під час формування відповідного природничого поняття, можна використовувати такий інструмент програми як Інтерактивні карти. Різні типи карт та їх візуальні елементи можна налаштувати на свій розсуд, що робить планування та проведення уроків легким. Зокрема, учитель може перетворити карту відповідно теми уроку, виділяючи необхідні деталі, і тим самим допомагаючи учням зосередити увагу на матеріалі, що вивчається. Таким чином, додаткова інформація, що може відволікти увагу буде прихована, а ефективність освітнього процесу підвищується. [2]. У нашому випадку ми користувались картою корисних копалин, що залягають на території України.(рис.1) Також за допомогою цього інструменту на картах можна створювати власні завдання, для виконання яких може бути встановлений ліміт часу, а після закінчення роботи відображається співвідношення правильних відповідей.

Інструмент “Мінерали” допомагає сформувати уявлення про об’єкт вивчення у тривимірному зображенні, пропонує їх властивості та опис. (рис. 2)

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

*Рис. 1. Інструмент
«Інтерактивні карти» з картою
корисних копалин України*

*Рис. 2. Інструмент «Мінерали» з
тривимірним зображенням,
властивостями та описом*

Також для розкриття змісту даної теми нам в нагоді стануть різноманітні 3D сцени, які представлені в цій програмі. Наприклад, 3D сцени «Видобування гірських порід», «Вугільна шахта», «Робота нафтової свердловини».

Для перевірки знань можна використовувати такий інструмент як «Тести». Створити захоплюючі завдання швидко і легко можна з допомогою широкого діапазону запропонованих шаблонів. (рис.3) На рисунку 4 представлені приклади завдань, створених за шаблоном для вивчення цієї теми. У лист завдань можна додавати вправи різних типів, а також встановлювати ліміт часу для їхнього виконання. А вбудовані теми оформлення завдань зроблять їх ще більш яскравими. Для створення тексту завдань можна використати зображення, відео та аудіофайли. [3]

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

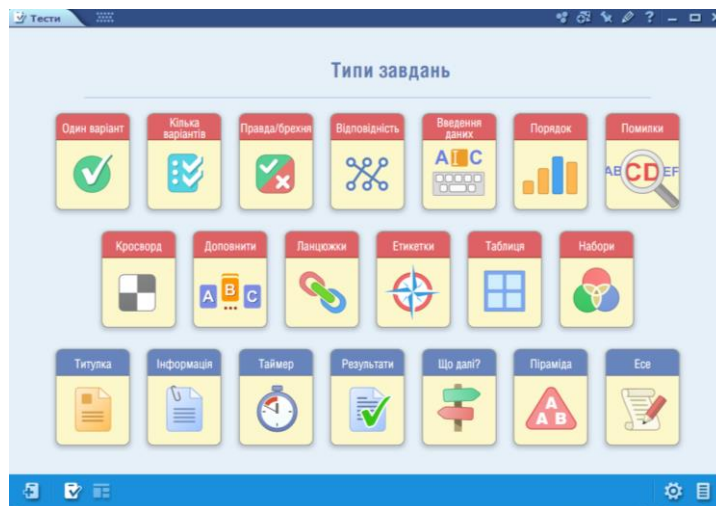

Рис. 3. Шаблони для створення завдань до уроку.

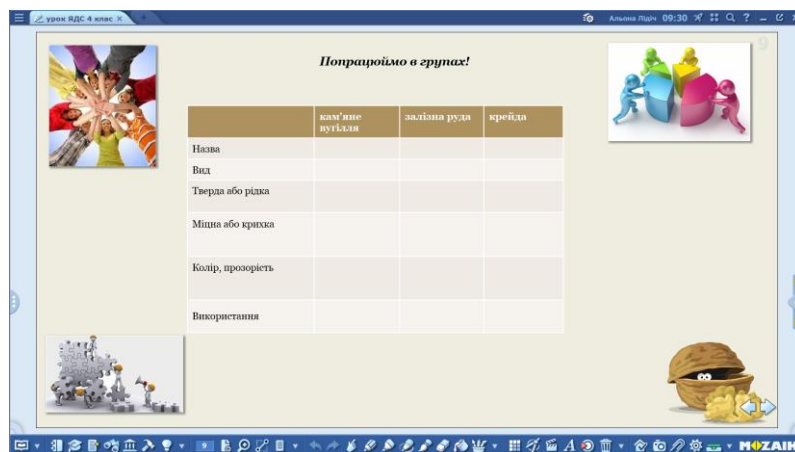

Рис. 4. Приклади завдань, створених за шаблонами MozaBook.

Завдання, створені в цій програмі, можна використовувати як на будь-якому етапі уроку, так і для домашнього завдання. Вчителі можуть призначити домашнє завдання з mozaBook та mozaWeb, а учні можуть розв'язувати вправи на власних комп'ютерах, планшетах чи смартфонах та

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

надсилати відповіді. Окрім серії тестів створених у редакторі тестів, вчителі також можуть надсилати есе як домашнє завдання. Також вчитель може керувати домашніми завданнями, надісланих класу та підгрупі, або окремим учням. Система зберігає домашні завдання надіслані учню, а також отримані від учня розв'язки. Саме тому ними можна легко керувати та оцінювати вчителем. Програма автоматично перевіряє відповіді та створює статистику результатів, що полегшує оцінку та порівняння успішності учнів. [5]

Отже, використання вчителем початкової школи у своїй професійній діяльності програмного забезпечення mozaBook, сприяє підвищенню ефективності освітнього процесу, активізації пізнавальної діяльності учнів та позитивній мотивації навчання. Також ефективність такого уроку полягає в високій активності дітей, їх працездатності протягом всього уроку, що забезпечується постійною зміною видів навчальної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Васютіна Т.М., Поліщук В.В. Модернізація змісту природничої складової інтегрованого курсу «Я досліджую світ» засобом програмного комплексу MozaBook. *Сучасні фізичні знання як основа інтеграції змісту шкільної природничої освіти: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (24–25 листопада 2021 р., м. Умань)*. URL: https://famv.udpu.edu.ua/images/storinki/nauka/konferencii/24-25_11/Vasjutina_Plishuk.pdf
2. https://www.mozaweb.com/uk/shop.php?cmd=software_details&type=mozamap
3. <https://www.mozaweb.com/uk/Product/tools>
4. <https://naurok.com.ua/vikoristannya-novih-informaciynih-tehnologiy-v-procesi-vikladannya-angliysko-movi-v-pochatkoviy-shkoli-99078.html>
5. <https://www.mozaweb.com/uk/Product/homework>

КООПЕРАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Євгенія Марчук

НПУ імені М.П. Драгоманова

м. Київ

*Науковий керівник: Шапошнікова І. М.,
кандидат педагогічних наук, професор*

Анотація. В статті розкривається актуальність нашого дослідження в умовах реформування початкової освіти, проаналізовані праці науковців, які займаються питанням формування комунікативних умінь молодших школярів, а також розкриті складнощі, які виникають в процесі формування комунікативних умінь здобувачів початкової освіти. Акцент зроблено на технологію кооперативного навчання, яка допомагає найповніше реалізовувати засвоєння учнями мовленнєвої і діяльнісної змістових ліній освітньої програми.

Ключові слова: комунікативні компетенції, розвиток мовлення, комунікативні уміння, кооперативні технології.

У сучасних умовах відродження національної школи і реформування освіти в Україні в цілому і мовної зокрема домінуючим стає особистісно орієнтований підхід у навчанні, що забезпечує перехід від авторитарної школи до гуманістичної. Такий процес обумовлений змінами в соціально-політичному житті країни і підтверджується Конституцією України, Законом України «Про освіту», Державною національною програмою «Освіта» (Україна XXI століття) і концептуальними положеннями мовної освіти.

У сучасній педагогічній науці провідними є ті форми і методи освіти, що акцентують увагу на учневі з урахуванням його інтересів, запитів і цінностей як суб'єкта навчального процесу.

Головна мета мовного навчання в початковій школі – формування в учнів комунікативної компетенції, базою для якої є комунікативні вміння, сформовані на основі мовленнєвих умінь і навичок [4].

Формування комунікативних умінь і навичок в Україні – провідна проблема сучасної методики навчання мови. Цій проблемі приділяли значну увагу такі провідні педагоги, як В.Г. Белінський, М.Ф. Бунаков, Ф.І. Буслаєв,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

В.І. Водовозов, Я.К. Грот, О.А. Потебня, І.І. Срезневський, К.Д. Ушинський, Ф.Ф. Фортунатов, М.Г. Чернишевський та інші, які бачили мету навчання у формуванні комунікативних умінь [1].

Великий внесок у методику розвитку мовлення (комунікації) внесли Л.П. Авдоніна, М.Т. Баранов, Б.М. Головін, Л.К. Граудіна, В.А. Добромислов, Г.М. Іваницька, Н.А. Іполітова, В.І. Капінос, І.Я. Лернер, Б.Т. Панов, А.В. Текучев, Л.П. Федоренко. Але, вчені зупиняються переважно на характеристиці уроків з розвитку зв'язного мовлення. Комунікативна ж спрямованість у навчанні передбачає роботу над формуванням різних видів мовленнєвої діяльності не лише на уроках мовлення, а й на тематичних уроках (Т.К. Донченко, А.Ю. Купалова, Н.А. Пашківська).

На комунікативно-діяльнісний підхід у навчанні вказують сучасні вітчизняні і зарубіжні вчені-методисти А.Й. Багмут, В.П. Беломорець, Є.І. Бикова, А.М. Богуш, М.С. Вашуленко, Л.В. Вознюк, І.П. Гудзик, Л.В. Давидюк, В.К. Іваненко, А.Й. Капська, В.О. Корсаков, Т.О. Ладиженська, В.Я. Мельничайко, Г.О. Михайловська, Є.І. Пассов, М.І. Пентилюк, Т.Ф. Потоцька, Г.М. Сагач, Е.Ф. Тарасов, О.Н. Хорошковська, Г.Т. Шелехова й інші [1].

Сучасна методична наука рекомендує весь процес навчання учнів спрямовувати на формування в школярів комунікативних умінь і навичок, формування комунікативної компетенції в результаті активного залучення до вирішення мовленнєво-мисленнєвих завдань.

Комунікативні уміння в сучасних школярів розвиваються недостатньо. Це відзначають у своїх працях сучасні дослідники, зокрема В.І. Аннушкін, В.П. Беломорець, В.М. Вандишев, І.П. Гудзик, О.Н. Зарецька, С.Ф. Іванова, А.Й. Капська, М.М. Кохтев, Т.О. Ладиженська, М.Р. Львов, Ю.В. Рождественський, Г.М. Сагач, Н.Г. Чибісова.

Рівень комунікативних умінь і навичок не завжди виправдовує ті зусилля, що витрачаються на їхнє оволодіння. Багато в чому це пояснюється

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

тим, що процесу навчання на уроках не завжди властива чітка комунікативна спрямованість, не дивлячись на те, що процес формування комунікативних умінь і навичок передбачений програмою та поданий у працях С.Д. Абрамовича, М.Т. Баранова, М.С. Вашуленка, І.П. Гудзик, Л.В. Давидюк, А.С. Зимувльдінової, В.К. Іваненка, А.Й. Капської, В.О. Корсакова, М.Р. Львова, Л.І. Мацько, Г.О. Михайловської, Н.А. Пашківської, М.І. Пентилюк, Г.М. Сагач, О.Н. Хорошковської, М.Ю. Чикаркової та інших.

Вивчення науково-методичної літератури з проблеми дослідження дає підстави вважати, що в освітньому просторі існує певна складність формування комунікативних умінь у молодших школярів, зумовлено це багатоаспектністю явища: збагачення словникового запасу учнів на різних етапах мовленнєвого розвитку (Н. Гавриш, Н. Голуб, В. Тихоша); психологічні засади розвитку мовлення (Л. Виготський, І. Зимня, О. Леонтєв, О. Лурія); комунікативний аспект вивчення мови (А. Богущ, Л. Варзацька, Н. Гавриш, Т. Ладиженська, В. Мельничайко, К. Пономарьова, Л. Попова). У більшості авторів цих досліджень спостерігається одна спільна позиція, що стосується необхідності збагачення та розширення лексичного запасу молодших школярів [2].

Враховуючи реформування початкової школи, постає необхідність спрямовувати освітній процес на різнобічний розвиток особистості дитини, відповідно до її вікових та індивідуальних особливостей. Формування в учнів успішності навчання сприяють загальнокультурні і морально-етичні цінності, ключові і предметні компетентності, життєві і соціальні навички. Саме тому необхідно широко використовувати у навчальному процесі інноваційні технології, що відповідають запитам нинішнього суспільства.

Інноваційні педагогічні технології є ефективним способом організації, на сучасному рівні, навчально-виховного процесу. Вони є певною схемою чи системою дій вчителя і учня, орієнтовані на яку, ми можемо досягти конкретної мети. Взагалі використання інноваційних технологій буде

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

сприяти не тільки особистісному розвитку учнів, а і формуванню у них лексичної компетентності. Адже саме новий підхід у навчанні, не тільки активізує дітей до роботи, а і формує прагнення пізнати невідоме.

Одним із засобів інноваційно-творчого вдосконалення освітнього простору виступає технологія кооперативного навчання, оскільки виконує мотиваційну, організаційну, навчальну, розвивальну й виховну функції, трансформуючи знання, уміння і навички школярів у ключові (уміння вчитися, уміння спілкуватися, інформаційно-комунікаційна, соціальна, загальнокультурна тощо) і предметні компетентності (комунікативна, мовна, мовленнєва, соціокультурна, діяльнісна, проектно-технологічна), створюючи оптимальні умови для саморозвитку, самовдосконалення й самореалізації особистості протягом усього життя [5].

За її системного використання на уроках у початковій школі перед учнем відкриваються можливості співпраці зі своїми ровесниками, реалізується природне прагнення особистості до спілкування.

За традиційного уроку навчальний матеріал може так і залишитися недієвим інструментом в руках дитини, переліком теоретичних шаблонів, віртуальних алгоритмів, правил, далеких від життя. Технологія кооперативного навчання допомагає найповніше реалізувати засвоєння учнями мовленнєвої і діяльнісної змістових ліній програми, які передбачають формування у школярів комунікативних умінь і навичок, розвиток умінь комунікативно доцільного, оптимального використання мовних засобів у різних видах (аудіювання, читання, говоріння, письмо) і ситуаціях спілкування, що є основою для засвоєння учнями базових норм української мови, володіння мовними засобами, достатнім словниковим арсеналом для передачі інформації, доведення власної позиції, спростування помилкових доказів тощо. При цьому відбувається набуття і вдосконалення мовленнєво-комунікативних компетенцій учнів, як-от: готовність до мовленнєвої взаємодії, міжособистісного й міжкультурного спілкування і

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

співробітництва; спроможність переконливо викладати думки, дискутувати, послуговуючись різними способами аргументації, вести діалог із співрозмовником, додержуючись правил мовленнєвого етикету.

Важливим складником педагогічного процесу стає особистісно зорієнтована взаємодія всіх суб'єктів навчального простору, за якої учень стає активним учасником спільної комунікативної співтворчості, співдіяльності, суб'єкт-суб'єктного, партнерського формату спілкування, учиться контактувати в соціумі, бути демократичним, гуманним.

Отже, технологія кооперативного навчання виступає дієвим засобом гармонійного розвитку, самореалізації та самоактуалізації учня-комуніканта, який знає, любить і вміє користуватися мовою в усіх ситуаціях комунікативного дискурсу, спроможний передавати все багатство думок і почуттів, продукувати власні й загальнолюдські ціннісно-світоглядні орієнтири, своє світосприйняття й світовідчуття, зреалізовувати інформативний, експресивний, міжособистісний, інтерактивний аспекти навчання. В контексті зазначеного, І. Єрмаков стверджує, що здатність суб'єкта конструктивно діяти в тій чи іншій сфері групової інноваційної діяльності є основою його інтелектуальної, комунікативної й кооперативної компетентностей, виступає як мета – компетентність [3].

Список використаних джерел:

1. Варзацька Л. О. Формування загальнонавчальних умінь як засіб досягнення цілей компетентної мовної освіти / Л. О. Варзацька // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія "Педагогічні науки". Луцьк, 2014. № 6. С. 4–12.
2. Бібік Н. М., Вашуленко М. С., Мартиненко В. О. та ін. Формування предметних компетентностей в учнів початкової школи. Київ, 2014. 346 с.
3. Життєва компетентність особистості : наук.-метод. посіб. / за ред. Л.В. Сохань, І.Г. Єрмакова, Г.М. Несен. – К.: Богдана, 2003. – 520 с.

4. Концепція Нової української школи / упорядники Гриневич Л., Калашнікова С., Коберник І., Ковтунець В., Шиян Р. та ін. заг. ред. Грищенко М. Київ, 2016. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/.../novaukrayinska-shkola>

5. Освітні технології: Навч.-метод, посіб. / О.М. Пехота, А.З.Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; за заг. ред. О.М. Пехоти. К.:А.С.К. 2002. 255 с

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПИСЬМІ ЗА ДОПОМОГОЮ ЗАСОБІВ НАОЧНОСТІ

*Анастасія Мельничук
НПУ імені М. П. Драгоманова
м. Київ*

*Науковий керівник: Лук'янчук С. Ф.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. У статті розглядаються теоретичні основи проблеми формування у молодших школярів іноземної компетентності у письмі за допомогою засобів наочності. Проаналізовано базові категорії дослідження, а саме «компетенція», «іноземна компетентність», «іноземна компетентність у письмі», «наочність». Підсумовано, що наочність є важливим засобом формування у молодших школярів іноземної компетентності у письмі.

Ключові слова: іноземна компетентність у письмі, наочність, молодші школярі.

Входження України до європейського та світового освітнього простору зумовлює все більший акцент на оволодінні іноземною мовою на всіх рівнях національної системи освіти. Особливе значення має навчання іноземної мови на початковій ланці шкільної освіти. Формування у молодших школярів іноземної та іноземненевої компетентностей набуло пріоритетного значення. [1] Оволодіння компетентністю у писемному мовленні – важливе

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

завдання, що потребує від учителів пошуку ефективних методів навчання та використання засобів наочності.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволяє стверджувати, що проблема формування іншомовної компетентності учнів у письмі за допомогою засобів наочності є предметом дослідження багатьох учених вітчизняної та зарубіжної педагогічної та психологічної наук.

Один із перших педагогів, який підкреслював важливість наочності, був відомий чеський педагог XVII ст. Я. А. Коменський. У своїй праці «Велика дидактика» він обґрунтував дидактичні принципи наочності. Ян Коменський сприймав чуттєвий досвід дитини як основу навчання і вважав, що навчання слід починати «з реального спостереження над ними». Він ввів «золоте правило дидактики», яке полягало, що усе, що можна представити, можна сприймати почуттями, а саме побачене, почуте, відчуті дотиком, нюхом, смаком [2].

Сучасні вчені І. Зимня, С. Ю. Ніколаєва, І. Бім, І. Ставицька, І. Гез, Е. Пассов та інші досліджують різні аспекти проблеми формування іншомовної компетентності у письмі. Однак, незважаючи на велику кількість публікацій, багато аспектів даної проблеми не отримали належного розгляду.

Метою статті є дослідити теоретичні основи дослідження проблеми формування у молодших школярів іншомовної компетентності у письмі за допомогою засобів наочності.

Компетентісно-орієнтована освіта (competency-based education) почала формуватися в 70-х рр. XX століття у США. Термін «компетенція» був запропонований Н. Хомським з посиланням на Вільгельма фон Гумбольдта, який висловлював ідею про необхідність вивчення мови та культури ще в 1822 році.

І.Л. Бім визначає іншомовну комунікативну компетенцію як здатність і реальну готовність здійснювати іншомовне спілкування з носієм мови, а також залучення учнів до культури країни мови, що вивчається, більш

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

глибоке розуміння культури своєї країни, вміння представляти її у процесі міжкультурного спілкування. [5]

В. Сафонова у своїх роботах описує іншомовну комунікативну компетенцію як готовність і здатність вести іншомовне мовленнєве спілкування, застосовуючи фонетичні та лексично-граматичні навички та мовні вміння в діапазоні професійних інтересів, компенсуючи недостатнє володіння іноземною мовою, знаннями соціокультурних особливостей мови, що вивчається. [4]

Іншомовна компетентність у письмі характеризується широким спектром знань, умінь і навичок, а також готовністю брати участь у обмінах з представниками інших мов та етнічних культур. Тому в процесі її становлення «важливо розвивати різноманітну мовленнєву діяльність, а також відповідні мовні знання, такі як граматики, лексика, випадки формування мови». [7]

Проаналізувавши лексичні значення терміну «компетентність» у його сучасному розумінні, дані у словниках та дослідженнях низки авторів (С. Ю. Ніколаєва, В. І. Байденко, Н. М. Бідюк, Н. М. Ізорія, І. О. Зимня, Г. К. Селевко, М. Кенела, А. В. Хуторський та ін.), ми розглядаємо її як інтегральну характеристику особи, яка базується на динамічній комбінації знань, умінь, навичок, цінностей та особистісних якостей, що дозволяють кваліфіковано та ефективно здійснювати відповідну діяльність у заданій сфері.

Під *іншомовною компетентністю* учня ми розуміємо комплекс знань, умінь та навичок, способів діяльності, необхідних для успішного оперування значущою інформацією іноземною мовою, здійснення взаємодії в міжкультурному просторі в умовах міжнародної мобільності та інтеграції, а також для самоосвіти та саморозвитку та для майбутніх професійних навичок.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Іншомовна компетентність у письмі – це особливий вид комунікації у письмовій формі, формування якої передбачає тісну інтеграцію процесу вивчення іноземної мови (лексика, граматики, фонетика) та видів мовної діяльності іноземною мовою з наочними засобами з процесом формування всієї сукупності базових шкільних компетенцій учня, що сприятиме досягненню основної мети навчання. Це здатність вирішувати засобами іноземної мови актуальні для учнів задачі спілкування у побутовому, начальному, виробничому та культурному житті [6].

Головна мета іншомовної компетентності у письмі полягає у формуванні в учнів каліграфічних, графічних та орфографічних навичок іноземних мов. В процесі навчання та формування цих навичок учні долають труднощі, які пов'язані з вивченням особливостей звуко-буквених відповідностей у мові, що вивчається.

Термін «*наочність*» у більшості словників розглядається у двох значеннях. Відповідно до визначення нового словника методичних термінів та понять у теорії та практиці навчання мовам наочність - це а) спеціальні *засоби навчання* (аудіовізуальні засоби навчання, мультимедіа, технічні засоби навчання); б) дидактичний принцип, згідно з яким навчання будується на конкретних образах, що безпосередньо сприймаються учнями. [3]

Наочність є важливим засобом формування у молодших школярів іншомовної компетентності у письмі оскільки, по-перше, вона постає як важливий засіб пізнання навколишнього світу; по-друге використання наочності ґрунтується на особливостях мислення дітей молодшого шкільного віку, що розвивається від конкретного (наочно-образного) до абстрактно-логічного; і, по-третє, наочність навчального матеріалу підвищує пізнавальний інтерес до знань та робить процес навчання більш доступним для молодших школярів з різним рівнем розвитку інтелекту.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

В школах активно використовують сучасні наочні інструменти – такі як діапроектор, проектор або кінопроектор, сучасні комп'ютери, ноутбуки, лінгафонні кабінети, мультимедійні презентації тощо.

Процес підвищення статусу іноземної мови як засобу спілкування, що відбувається в суспільстві, неминуче веде до підвищення вимог до рівня мовної підготовки учнів усіх категорій. Проблема підвищення якості мовної підготовки та рівня сформованості у молодших школярів іншомовної компетентності у письмі за допомогою засобів наочності є актуальною для суспільства, загалом та для учасників освітнього процесу, зокрема. Таким чином, кожна група засобів наочності націлена на формування того чи іншого компонента змісту навчання письма, що надає йому активне засвоєння молодшими школярами.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту» // Освіта в Україні. Нормативна база (2-е вид.) – К.: КНТ, 2006.
2. Коменский Я.А. Избранные педагогические сочинения: в 2 т. / Я.А. Коменский [под ред. А.И. Пискунова]. – М: Педагогика, 1982 – . – Т. 1 – 1982. – 656 с.
3. Малафійк І.В. Дидактика новітньої школи: Навчальний посібник / І.В. Малафійк. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2014. – 632 с.
4. Методика навчання іноземних мов у початковій школі: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. В. Котенко, А. В. Соломаха [та ін.]. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. – 356 с.
5. Сафонова В. В. Изучение языков международного общения в контексте диалога культур и цивилизаций. Воронеж : Истоки, 1996. 238 с.
6. Секрет І. В. Іншомовна професійна компетентність : проблема визначення [Електронний ресурс] / І. В. Секрет. – Режим доступу: <http://vuzlib.com/content/view/322/84>

7. Ставицька І. В. Іншомовна компетентність : місце дефініції у термінологічному полі сучасних наукових суджень / І. В. Ставицька // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2013. – № 4 (30). – С. 280–286.

ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТОК МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ольга Порохнюк

НПУ імені М.П. Драгоманова

м. Київ

*Науковий керівник: Падалка О.С.,
доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України*

Анотація. *Визначено особливості розвитку мислення дітей середнього дошкільного віку. Розкрито специфіку «ігрових технологій» використання в освітньому процесі закладі дошкільної освіти. Наголошено на ефективності та практичній доцільності систематичного та послідовного впровадження різних видів ігор, дидактичних ігор та вправ, сюжетно-рольових ігор для розвитку розумових здібностей, образно-логічного мислення, спостережливості, кмітливості, пам'яті, уваги тощо.*

Ключові слова: *мислення, наочно-образне мислення, діти середнього дошкільного віку, ігрові технології, ігрові вправи.*

Постановка й обґрунтування актуальності проблеми. До якості освіти, зокрема і дошкільної, висуваються високі вимоги, ще досі триває її модернізація, обумовлена стрімким та постійним розвитком цієї сфери. Провідні напрями розвитку сучасної системи дошкільної освіти в Україні задекларовано в загальнодержавних нормативних документах: Законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту, Базовому компоненті дошкільної освіти. Чинні програми розвитку, виховання дітей дошкільного віку, затверджені Міністерством освіти та науки України, наголошують на важливості правильного, повноцінного та всебічного розвитку дитини, зокрема і розвитку мислення. Цей процес є складним і тривалим, його потрібно здійснювати послідовно та своєчасно, застосовуючи ефективні та

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

доцільні засоби. У цьому контексті очевидною є необхідність пошуку нових методик, форм та шляхів навчання дітей, їх покращення та вдосконалення.

Аналіз наукових досліджень. Питання розвитку мислення дітей дошкільного віку нині викликає значний теоретичний і практичний інтерес. Його досліджували відомі психологи і педагоги, серед яких: І. Бех, І. Войтюк, Ю. Демченко, В. Дружинін, В. Клак, К. Крутій, А. Матюшкін, М. Мартинюк, А. Павленко, М. Садовий, Г. Урунтаєва, М. Фіцула та ін. Зауважимо, що, оскільки для дітей дошкільного віку провідною діяльністю є ігрова, доцільно та важливо використовувати саме ігрові технології для всебічного та повноцінного їх розвитку. На цьому неодноразово наголошували такі дослідники, як Л. Виготський, Н. Горбатих, Т. Завязун, О. Запорожець, Л. Ільченко, К. Ушинський та ін. Однак серед сучасних наукових розвідок недостатньо таких, у яких розглядається специфіка застосування ігрових технологій для дітей середнього дошкільного віку, які б повністю враховували їхні вікові та індивідуальні особливості.

Мета статті – розкрити специфіку «ігрових технологій» як засобу розвитку мислення дітей середнього дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Мислення являє собою пізнавальний психічний процес узагальненого й опосередкованого віддзеркалення зв'язків і відношень, які існують між предметами об'єктивної дійсності. Основи мислення починають формуватися ще в період раннього дитинства. У подальшому завдяки наочно-дійовому мисленню розвивається наочно-образне, формуються узагальнення. За твердженням Л. Виготського, мислення дитини не є спонтанним; це процес опанування дитиною системи знань у спілкуванні з дорослими, постійне тренування своїх розумових здібностей [1].

Щодо особливостей розвитку видів мислення дітей середнього дошкільного віку, то можна визначити таке:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

–наочно-дійове (практичне) мислення – дитина експериментує, намагається встановити причинно-наслідкові зв'язки і залежності, проте не робить узагальнень;

–образно-логічне мислення – відбувається перехід від зовнішніх до розумових спроб, порівняння зорових уявлень; образи набувають узагальненого характеру;

–наочно-схематичне мислення – дії з образами предметів здійснюються подумки; дитячий малюнок стає схематичним; виникає зв'язок основних частин предмета; дитина отримує необхідний результат подумки без зовнішніх дій з предметами; відбувається розв'язування завдань із непрямим результатом;

–вербально-логічне мислення – засвоюються поняття, знання про суттєві ознаки предметів і явищ дійсності, закріплені у словах, відбувається перехід від одиничних понять до загальних [5, с. 223-225].

Таким чином, розвиток мислення середнього дошкільника – це складна взаємодія і взаємозв'язок різних його видів: наочно-дійового, образно-логічного, наочно-схематичного, вербально-логічного тощо. У цьому віці переважає образно-логічне та наочно-схематичне мислення, зв'язок мислення та дій зберігається, але вже не є таким безпосереднім як раніше. У багатьох випадках практичне маніпулювання з об'єктом не є необхідним, але дитині завжди потрібно чітко сприймати і наочно представляти цей об'єкт. Мислення дітей 4–5 років переважно здійснюється у вигляді наочних образів, в основі яких лежить сприйняття.

Для того щоб ефективно розвивати мислення дитини середнього дошкільного віку, доцільно при організації освітнього процесу зважати на те, що діти більше зацікавлюються і менше втомлюються на заняттях, де наявний ігровий елемент, ігровий сюжет, різноманітні логічні ігри (ребуси, кросворди, лабіринти, анаграми тощо), ігрові вправи. Це обумовлює необхідність використання в освітньому процесі ігрових технологій.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Загалом ігрові технології – це сукупність методів та прийомів організації психолого-педагогічного процесу у формі різних ігор [4]. Основними їх перевагами є не лише те, що вони виконують безліч дидактичних функцій, зокрема розширюють кругозір, сприяють формуванню та застосуванню певних умінь і навичок на практиці тощо, а також мають значний виховний, розвиваючий та соціальний потенціал. Так, ігрові технології впливають на виховання самостійності, волі, співпраці, комунікабельності, сприяють розвитку якостей та структур особистості, психічних процесів, мотивації до навчальної діяльності, творчих здібностей дітей, залучають їх до норм та цінностей суспільства, полегшують адаптацію до умов навколишнього середовища тощо. Усе це позитивно позначається і на розвитку мислення.

Зауважимо, що ігрова технологія для розвитку мислення дітей середнього дошкільного віку має будуватися як цілісне утворення, яке охоплює певну частину освітнього процесу та об'єднане загальним ігровим змістом, сюжетом, казковим персонажем тощо. До її складу мають послідовно входити:

- ігри та дидактичні вправи, які спрямовані на формування в дошкільників уміння визначати основні, характерні ознаки предметів, порівнювати їх;
- групи ігор на узагальнення предметів за певними ознаками;
- групи ігор, у процесі яких у дітей середнього дошкільного віку розвивається вміння відрізнити реальні явища від нереальних;
- групи ігор, які покращують швидкість реакції, розвивають кмітливість, наполегливість тощо [2, с. 95].

Потрібно також звернути увагу на важливість систематичного та цілеспрямованого застосування ігрових технологій для розвитку мислення дітей середнього дошкільного віку. При цьому необхідно починати з елементарних ігрових ситуацій, які поступово ускладнювати та

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

урізноманітнювати, зважаючи на нагромадження в дітей знань, вироблення вмінь і навичок, розвиток пам'яті, опанування логічними операціями тощо.

Для розвитку мислення ефективним є застосування дидактичних ігор, яке дозволяє розвивати розумові здібності, логічне мислення, спостережливість, пам'ять тощо. Ігровий компонент дидактичних ігор може передбачати пошук невідомого, алгоритму для досягнення мети, подолання перешкод та ін. Під час їх проведення в дітей середнього дошкільного віку формуються такі якості, як ерудованість, кмітливість, винахідливість, дух суперництва, емоційність, що безпосередньо впливає на розвиток мислення.

Також важливе значення для розвитку мислення має сюжетно-рольова гра. Її використання сприяє розширенню знань дітей за певними темами; формуванню уявлень про функціональне призначення та сфери використання різноманітних об'єктів; формуванню вмінь відображати в іграх поведінку, працю дорослих людей, їх взаємовідносини; розвитку мовлення, активності, самостійності, логічного мислення, уяви; формуванню пізнавальних інтересів тощо [2, с. 95]. Особливо корисними є сюжетно-рольові ігри з використанням предметів-замінників, що впливає на розвиток образно-логічного мислення, яке в середньому дошкільному віці є домінуючим.

Висновки і перспективи дослідження. Таким чином, у дослідженні проблеми ігрових технологій як засобу розвитку мислення дітей середнього дошкільного віку розкрито специфіку використання дидактичних, сюжетно-рольових ігор, ігрових вправ і ситуацій, що активізує емоційно-почуттєве сприйняття, забезпечує високий рівень мотивації й активну позицію дошкільнят, створює умови для вільного самовираження та успішної самореалізації кожної особистості, стимулює розвиток образного мислення дітей. Саме в подібних іграх діти середнього дошкільного віку створюють типові образи, аналізують і подумки уявляють ситуації, правдиво відображають реальне життя або відповідні фантастичних сюжетів. У цьому контексті важливого значення набуває професійна майстерність вихователя,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

правильна організація педагогічного супроводу ігрової діяльності для розвитку мислення дітей середнього дошкільного віку, що може бути перспективою подальшого дослідження.

Список використаних джерел:

1. Выготский Л. С. Психология развития ребенка. М.: Эксмо, 2006. 507 с.
2. Завязун Т. В. Вплив ігрової діяльності на всебічний розвиток дитини-дошкільника. *Науковий вісник НПУ ім. М. П. Драгоманова*. 2018. Вип. 64. С. 93-96.
3. Іванюта О. В. Взаємозв'язок різних видів мислення як психологічна проблема. *Психологія: реальність і перспективи* : Збірник наукових праць РДГУ. 2018. Вип. 10. С. 64-71.
4. Крутій К. Місце едьютейнменту в ігровій діяльності дошкільників. URL: <http://ukrdeti.com/misce-edyutejmentu-v-igrovij-diyalnosti-doshkilnikiv/>
5. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія : навч. псих. К. : Академвидав, 2008. 431 с.

ЛЕПБУК ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОЄКТНИХ ВМІНЬ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Аня Прилепа
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка
м. Чернігів
Науковий керівник: Коваль В.О.,
кандидат біологічних наук, доцент

Анотація. У статті висвітлено специфіку та особливості застосування Лепбуку для дітей молодшого шкільного віку. Розглянуто та проаналізовано питання формування проєктних вмінь в учнів початкових класів за допомогою Лепбуку, як новітня організація освітнього процесу дітей.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Ключові слова: *лепбук, проектні вміння, початкова школа.*

Викладення основного матеріалу. Динамічні кардинальні зміни в системі освіти України, новий виток яких розпочався останнім часом, зумовлені утвердженням демократичних процесів, загальними реформами в суспільстві, а особливо в освітній сфері, який показав нам що потребує нових систем навчання дітей більш інтегрованих в сучасне життя.

Однією з перспективних інновацій у Новій українській школі є технологія «Лепбук». Лепбук (lapbook) – це порівняно нова педагогічна технологія навчання, що представляє собою один із різновидів проектної технології. У дослівному перекладі з англійської мови лепбук означає «книга на колінах» [4, с. 62].

Основною метою застосування лепбуку у школі є розвиток здатності кожного учня визначати і реалізовувати:

- спільну мету роботи та знаходити шляхи її досягнення;
- вміння домовлятися про розподіл функцій і ролей у спільній діяльності;
- здійснювати взаємний конструктивний контроль;
- вирішувати конфлікти, ураховуючи інтереси сторін;
- співпрацювати [4, с. 27].

У науково-педагогічній літературі створення лепбуку, розглядається, як метод проектів, тобто як форма організації навчальної діяльності учнів, яка здійснюється за встановленими етапами та певним режимом. Таке тлумачення ґрунтується на положенні про те, що лепбук має певну автономність і, в залежності від поставленої мети, може наповнюватись різноманітними методами.

Оскільки в основу використання лепбуку на уроках у початковій школі покладено ідею організації доцільної діяльності учнів для реалізації висунутої мети, раціональне поєднання теоретичних знань із практичним досвідом учнів, урахування їхніх особистих інтересів і потреб, вчені

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

теоретики виділяють системний, культурологічний, аксіологічний, діяльнісний, особистісно зорієнтований, дослідницький, технологічний підходи до його застосування.

Створення лепбуку також визначається як практико зорієнтований метод, що дає змогу вчителю цілеспрямовано вибудовувати освітній процес у школі. Проектування лепбуку можна трактувати як початкову фазу створення проекту учнем, що передбачає визначення його концепції, побудову гіпотези й технологічну підготовку. Отже, у контексті діяльності учня, а це поняття варто оцінювати як початковий етап роботи над навчальним проектом.

Відповідно, можемо окреслити загальні цілі створення лепбуку. До них належать:

- активізація та актуалізація знань, отриманих школярами при вивченні певної теми;
- систематизація знань;
- ознайомлення з комплексом матеріалів, що виходять за межі шкільної програми.
- розвиток уміння міркувати в контексті досліджуваної теми, аналізувати, порівнювати, самостійно робити висновки;
- добирати і систематизувати матеріал, реферувати його;
- використовувати ІКТ при оформленні результатів проведеного дослідження; публічно представляти результати дослідження.
- створення продукту, затребуваного іншими.

Педагогічною метою формування лепбуку є розвиток в учнів уміння самостійно здійснювати всі етапи цієї роботи, переходити з одного на інший: від формулювання мети власної діяльності до адекватного виконання проектних операцій, від реалізації проекту до самоконтролю та самооцінки. Цей процес, проходить кілька стадій: спочатку учень ознайомлюється з

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

новим видом діяльності, усвідомлює його сенс; потім відбувається початкове оволодіння ним; нарешті – самостійна розробка навчальних проектів.

Таким чином, застосування лепбуку на уроках у початковій школі формує проектні вміння в учнів, які полягають у здатності виконувати проектні дії. Відповідно до ступеня володіння учнями проектною діяльністю та їхніми індивідуальними розумовими здібностями, проектні вміння можуть виявлятися на різних рівнях знання – від розпізнання учнями способу проектної діяльності за зовнішніми ознаками та відтворення способу проектної діяльності за визначеним учителем зразком до самостійної розробки і реалізації проекту як способу розв'язання власної проблеми.

Список використаних джерел:

1. Екжанова Є.А. Системний підхід до розробки програми корекційно - розвивального навчання дітей проектними методами. // Дефектологія. – 2016 р. - № 6 - с.25.
2. Миронова С.П. Методика корекційної роботи при порушеннях пізнавальної діяльності : підручник / С.П. Миронова. - Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. – 260 с.
3. Матяш Н. В. Психология проектной деятельности школьников: дис. ... д-ра психол. наук: 19.00.07 / Наталья Викторовна Матяш. – Брянск, 2000. – 388 с
4. Метод проектів: традиції, перспективи, життєві результати :практико зорієнтований збірник / [наук. ред. І. Г. Єрмаков]. – К. : Департамент, 2013. – 500 с.
5. Сидоренко, О. Б. Самооцінка як фактор психічного здоров'я та емоційного благополуччя молодшого школяра / О. Б. Сидоренко /Актуальні проблеми збереження психологічного здоров'я підростаючого покоління :

матеріали Всеукраїнських психолого-педагогічних Демиденківських читань.
– Бердянськ : БДПУ, 2013. – С. 43–45.

РОЗВИТОК ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ LEGO- ТЕХНОЛОГІЙ

Анна Сита
НПУ ім. М. П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Падалка О.С.,
доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України

Анотація. У статті описано особливості використання Lego-технологій для розвитку інтелектуальної сфери старшого дошкільника. Визначено яких освітніх завдань можна досягнути за допомогою даного засобу та яким чином відбувається розвиток інтелектуального потенціалу дитини за допомогою гри.

Ключові слова: старший дошкільний вік, інтелектуальний розвиток, Lego-технології, конструювання, пізнавальні психічні процеси.

Старший дошкільний вік є періодом активної підготовки дитини до школи, тому велике значення приділяється її інтелектуальному розвитку. Проте, потрібно пам'ятати, що провідною діяльністю дитини на даному віковому етапі ще залишається гра, тому, для розвитку інтелектуального потенціалу дитини важливо обирати ігри та завдання логіко-математичного спрямування, які дозволять розвивати пізнавальні психічні процеси (мислення, увага, уява, пам'ять та інші) та розвине такі якості дитини, як кмітливість, допитливість, здатність до цілеспрямованої мисленнєвої діяльності. Одними з таких ігор є ігри з використанням Lego-технологій. Їх використання є актуальними в умовах сьогодення, що підкреслюють численні праці провідних педагогів та психологів. Такими є Л. Парамонова, яка вивчала основи творчого конструювання в дитячому садку за допомогою конструктора Lego, Т. Лусс, Е. Фешина, Р. Тимофєєва, що створила посібник

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

з ігор для дошкільнят по Лего-конструюванню, І. Ємельянова та Ю. Максаєва, які займались проблемою розвитку дитячої обдарованості за допомогою Lego-технологій, Є. Рикова та інші. Саме тому для нашого дослідження була обрана дана тема. Ми вважаємо, що важливе значення у розвитку інтелектуального потенціалу старшого дошкільника має розвиток його пізнавальних психічних процесів. Тому було досліджено особливості мислення та пам'яті дітей за допомогою психодіагностичних методик та проведено формуючий експеримент. Він дав можливість зрозуміти чи справді можна розвивати інтелектуальний потенціал дитини за допомогою конструювання.

Цікаво що у цьому віці дитина може одночасно з деталізацією та достатньою повнотою сприймати три предмети. У неї збільшується стійкість уваги, формуються просторові та часові уявлення, зростає довільність та цілеспрямованість пам'яті, сприймання. Старший дошкільник володіє кількома типами мислення: наочно-дійовим, наочно-образним та логічним, формується творча уява. У цьому віці дитина дуже любить експериментувати, фантазувати, а ігри з конструктором набувають особливого значення. Старший дошкільник прагне удосконалити власний виріб, в ньому відображає власні інтереси та індивідуальні особливості, створює з однолітками великі композиції [1, с. 32-33]. Ігри з конструктором стають чи не найулюбленішими для дошкільника.

На думку Ю. Грицкової серед інших конструкторів Lego-технології є універсальними, адже мають суттєві переваги перед іншими конструкторами: велике різноманіття деталей, які можна оригінально використовувати, унікальний матеріал з якого виготовлені деталі, якість, безпечність, яскравість, свобода у виборі матеріалу та тематики, що робить конструктор Lego цікавим для дітей [2]. Використання Lego є творчим процесом, адже дошкільнику не даються чіткі інструкції, а дають можливість проявити власний творчий потенціал, пофантазувати. Кожен може на власний розсуд

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

та за власними уподобаннями змінити розмір, форму створеного, використати деталі улюбленого кольору.

Ми вважаємо, що Lego-технології не лише розвивають уяву дитини, але й стимулюють розвиток наочно-дійового та наочно-образного мислення, допомагають покращити пам'ять старших дошкільників, що підтверджує проведене дослідження. Саме тому нами було подано комплекс ігрових завдань, які спрямовані на розвиток інтелектуального потенціалу старшого дошкільника та які можуть використовувати у своїй роботі вихователем для гри з однією, або кількома дітьми.

Вчені вважають, що за допомогою Lego-технологій можна вирішити такі освітні завдання:

- Заохочувати старшого дошкільника до аналізу властивостей предметів навколишнього середовища, побудови різноманітних споруд за допомогою різних варіантів.
- Ознайомити дитину з можливістю заміни одних деталей на інші, так, наприклад, одну велику деталь можна замінити двома вдвічі меншими.
- Спонукає дитину до обмірковування задуму побудованих споруд, давати змогу аналізувати недоліки та шукати можливості для їх усунення.
- Спонукає до заміни, або створення нової моделі, враховуючи зміни в ігровій ситуації, сюжеті чи конкретних умовах.
- Заохочувати до добирання різноманітних додаткових матеріалів, таким чином розвивати творче мислення дошкільника.
- Заохочувати до конструювання великих споруд, що будуть складатись з менших та створювати одну композицію (можлива також робота в групі). Це допоможе розвивати просторову уяву, мислення.
- Залучати до конструювання інших дітей, таким чином виробляючи навички комунікації в групі.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- Розвивати творчі здібності, формувати естетичні смаки, виховувати ціннісне ставлення до конструкторів інших дітей [1, с. 33-34].

Є. Фешина вважає, що Lego-технології так впливають на інтелектуальний потенціал старшого дошкільника:

- Формують уявлення про форму, симетрії, пропорції, кількість, дитина вчиться орієнтуватись на площині, класифікує за ознаками (маса, довжина).

- Здобуває вміння розділяти предмет на частини та об'єднувати його в одне ціле.

- Розвиває пізнавальні психічні процеси та та мозкову діяльність, адже одночасно координує рухи та використовує зорові рецептори [3].

Ми вважаємо, що крім переліченого використання Lego-технологій розвивають дрібну моторику рук, яка відображає розвиток дитини та свідчить про інтелектуальні можливості дитини, а робота в групі сприяє покращенню навичок спілкування, вміння взаємодіяти з іншими дітьми. За результатами спостереження можемо стверджувати, що діти зацікавлені у іграх з використанням Lego, а за допомогою творчого підходу вихователя можна розв'язувати приклади, вчити дошкільника орієнтуватись у просторі, чи вивчати іноземну мову.

Саме тому, вважаємо, що використання Lego-технологій позитивно впливає на розвиток старшого дошкільника в цілому та його інтелектуальний потенціал зокрема. Для розвитку дитини потрібно використовувати різноманітні методи та засоби, але концепція навчання, виховання за допомогою гри у розвитку дитини повинна займати перше місце.

Список використаних джерел:

1. Програма розвитку дитини від 2 до 6 років та методичні рекомендації «Безмежний світ гри з LEGO» / О. Ю. Рома, В. Ю. Близнюк, О. П. Борук. – hhe LEGO Fondation, 2016. 140 с.

2. Грицкова Ю. В. Розвиток творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами LEGO-конструювання. Інноваційна педагогіка: зб. наук. праць. Одеса: Причорноморський науководослідний інститут економіки та інновацій, 2019. Вип. 12. Т.2. С. 106–109.

3. Фешина Є. Лего-конструювання в дитячому садку: посібник для педагогів. М. : Сфера, 2011. 243 с.

ФОРМУВАННЯ САМООЦІНКИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ІГРОВОГО НАВЧАННЯ

Тетяна Созанович

НПУ імені М.П. Драгоманова

м. Київ

*Науковий керівник: Шапошнікова І. М.,
кандидат педагогічних наук, професор*

Анотація. *В статті розкривається актуальність питання формування самооцінки молодших школярів в Новій українській школі. Акцент зроблено на технологію ігрового навчання, яке допомагає найповніше реалізовувати питання формування самооцінки молодших школярів.*

Ключові слова: *самооцінка, ігрове навчання, компоненти самооцінки, мотив.*

Докорінні зміни у різних сферах життя в Україні актуалізують проблеми, пов'язані з визначенням місця та ролі початкової школи у демократичних перетвореннях. У результаті дії цих процесів утверджується людина як найвища соціальна цінність, забезпечується пріоритетність духовності, гармонії стосунків особистості, суспільства і природи, формується цілісна картина світу і планетарне мислення відповідно до основних положень Конституції України, Державної національної програми «Освіта» («Україна XXI століття»), Закону України «Про освіту», Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті. На часі вирішення проблем формування самооцінки молодших школярів можливе в умовах освітньої діяльності школи в процесі викладання предмету «Я досліджую світ».

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Вивчення механізмів впливу на формування самооцінки, розробка засобів і методів, їх упровадження в освітній процес покликані відіграти позитивну роль у становленні адекватної самооцінки особистості.

Молодший шкільний вік вважається особливим періодом, оскільки відбувається різка зміна життя і діяльності дитини. Складається «внутрішня позиція школяра», яка виражається в бажанні відвідувати школу, включитися в новий вид діяльності – учбову, взяти на себе нову соціальну роль.

Зі вступом до школи кардинально перебудовується вся система відносин дитини з дійсністю. Учбова діяльність зберігає своє провідне значення і в соціальному плані, оскільки відповідає соціальному замовленню і обумовлює соціальну позицію дитини.

Дослідники відзначають, що на жаль, в сучасних умовах здійснення учбової діяльності молодший школяр виступає об'єктом, якого вчать, контролюють і оцінюють. Формування самооцінки молодшого школяра в умовах учбової діяльності вимагає уточнення сутності зазначеного поняття, її структури та функцій в особистісному розвитку.

Значно розширилися сучасні дослідження щодо сутності самооцінки завдяки дослідженням в галузі філософії, психології, педагогіці. Слід відзначити, що в результаті досліджень збагатилися завдяки роботам Бібік Н. М., Бушай І. М., Выготского Л. С., Гумелюк О. Є., Ельконіна Д. Б., Костюка Г.С., Мухіної В. С., Цавалюк Т. О., Ярослава Н. С. та ін.

Аналіз наукових джерел дозволяє виокремити наступні компоненти структури самооцінки: мотиваційно-ціннісний компонент. Мотив – це те, що відповідає потребі людини і спонукає її до діяльності. Мотивація навчання включає в себе усі види спонукань – мотиви, потреби, прагнення, цілі, ідеали, як система мотивів, що виражають усвідомлене прагнення до діяльності, до навчання зокрема; як сукупність усіх психічних моментів, якими

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

визначається поведінка людини в цілому, як те, що спонукає діяльність людини, заради чого вона вдосконалюється.

Мотиваційно-ціннісний компонент характеризується позитивним ставленням до дії самооцінки, потребою дізнатися про себе, про свої позитивні і негативні характеристики, прагненням домогтися успіху в спільної діяльності. Знання про себе у дітей постійно «забарвлюються» емоціями, а емоції «забарвлюють» знання, змінюють їх. В учнів початкової школи у процесі самооцінювання виділяються мотиви уникнення покарань, важливості діяльності оцінювання, поєднання позитивних мотивів у розумінні сутності процесу самооцінювання, інтересу до діяльності [4; 5].

- когнітивний компонент самооцінки – це комплекс обґрунтованих і необґрунтованих, ситуативних або стійких, позитивних або негативних, значущих для особистості знань про себе. Його показниками виступають міра реалістичності, спосіб орієнтації при обґрунтуванні самооцінки, широта суджень, форма (проблематична або категорична) вираження суджень про себе. Когнітивний компонент визнають як операцію порівняння себе з іншими людьми, власних якостей з обраними еталонами. Функціонування когнітивного компонента залежить від сформованості у суб'єкта гностичних здібностей. З віком внаслідок опанування дитиною досконалих способів оцінювання, її знання про себе розширюються, стають усвідомленими.

- емоційний компонент самооцінки це «прийняття-неприйняття себе», яке обумовлюється ступенем задоволеності собою, повагою до себе, наявності чи відсутності у суб'єкта почуття захищеності.

У самооцінюванні ці компоненти функціонують у нерозривній єдності, яка проявляється в тому, що високий рівень розвитку когнітивного компонента може пов'язуватися або з адекватно високою задоволеністю собою, або неадекватно низькою [1,с.24]. Встановлено, що при

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

оптимальному співвідношенні компонентів когнітивний аспект має виражене позитивне забарвлення [3, с. 35].

- діяльнісно-практичний компонент. Він включає систему умінь само оцінювання: розрізнати ознаки, за якими діти оцінюють свої позитивні і негативні якості, здібності, діяльність у групі.

Ігрове навчання є ефективними і характеризуються наявністю ігрових моделей об'єкта, процесу або діяльності; активізацією мислення й поведінки студента; високим ступенем задіяності в навчальному процесі; обов'язковістю взаємодії учнів з вчителем; емоційністю і творчим характером заняття; самостійністю школярів у прийнятті рішення; їх бажанням набути умінь і навичок за відносно короткий термін.

Ігрова технологія, за твердженням Березюк О.С., Власенко О.М., будується як «цілісне утворення, що охоплює окрему частину навчального процесу і об'єднане загальним змістом, сюжетом, персонажем» [2, с.27].

Ігрова технологія дає змогу в процесі ігрової взаємодії організувати поетапне відпрацювання нових способів орієнтації молодшого школяра в життєвих ситуаціях. І саме завдяки цій можливості учні – безпосередні учасники гри – опосередковано включаються в соціальну практику, аналізують різноманітну, часто суперечливу інформацію, шукають найоптимальніший шлях розв'язання поставленої проблеми.

Впровадження ігрового навчання в освітній процес стимулює формування реальних партнерських і дружніх відносин між учнями, забезпечує розкриття особистісного потенціалу молодшого школяра, активує відчуття внутрішньої свободи та підтримки, можливість прийти, в разі необхідності, на допомогу, сприяє дружньому зближенню учасників гри, поглиблює взаєморозуміння та взаємопідтримку. У такому разі учні не тільки створюють ігрову ситуацію, але творять власну особистість.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Крім цього, в ігровій ситуації знижується авторитарна позиція вчителя, зрівнюючи в правах усіх учасників ігрової взаємодії. Це принципово важливо для отримання різноманітного соціального досвіду, в тому числі позитивно впливає на формування самооцінки. Наявність певних ігрових обмежень розвиває здатність молодших школярів до довільної регуляції діяльності на основі підпорядкування поведінки системі правил, що регламентують виконання ролей.

Отже, ігрове навчання орієнтує освітню практику на безпосереднє, а не формалізоване, спілкування учнів з вчителем та між собою.

У нашому дослідженні ми розумітиме ігрове навчання як управління освітньою діяльністю учнів, яке містить цілісний алгоритм організації ефективного засвоєння знань, умінь і навичок, характеризується оптимальною комбінацією основних навчальних компонентів (зміст, прийоми і методи, форми і засоби), в умовах імітаційного моделювання систем, явищ, процесів, через комунікативний зв'язок між учасниками гри, при виконанні комплексу різних норм і правил, для досягнення запланованих освітніх результатів, і як позитивну самооцінку.

Іншими словами, у контексті теми нашого дослідження, ігрове навчання – це планове послідовне практичне втілення попередньо спроектованого педагогічного процесу у формі дидактичної гри, яке спрямоване на формування в учнів молодшого шкільного віку адекватної самооцінки.

Список використаних джерел:

1. Акимова М. К. Психофизиологические особенности индивидуальности школьников / М. К. Акимова, В. Т. Козлова. Москва: Академия, 2020. 160 с.

2. Березюк О. С., Власенко О. М. Інноваційні технології у підготовці майбутнього вчителя. Інновації в освіті: інтеграція науки і практики: збірник науково-методичних праць / за заг. ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 97–106.

3. Ельконін Д. Б. Психологічні умови навчання // Навчання і розвиток молодших школярів / Д. Б. Ельконін. Москва. 1970.

4. З Новим роком: 12 новацій української освіти у 2020 [Електронний ресурс] // Освіторія. 2019. Режим доступу до ресурсу: <https://osvitoria.media/experience/z-novym-rokom-12-novatsij-ukrayinskoyi-osvity-u-2020-mu/>.

5. Оцінювання по-новому: як закордонний досвід оцінювання в початкових класах можна використати в Україні [Електронний ресурс] // Нова українська школа. 2018. Режим доступу до ресурсу: <https://nus.org.ua/articles/otsinyuvannya-po-novomu-yak-zakordonne-otsinyuvannya-v-pochatkovykh-klasah-mozhna-vykorystaty-v-ukrayini/>.

ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З МАТЕМАТИКИ НА ЗАСАДАХ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ

*Михайло Табунов
НПУ імені М.П. Драгоманова
м. Київ*

*Науковий керівник: Кондратюк О.М.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. *Висвітлено специфічні риси оцінювання навчальних досягнень молодших школярів, що ґрунтується на компетентнісному підході. Схарактеризовано навчання молодших школярів оцінювання власних навчальних результатів, як важливу складову такого оцінювання. Зазначено вплив способу оцінювання на досягнення учнів початкової школи з математики та мотивацію до її вивчення, що виявлено в результаті педагогічного експерименту.*

Ключові слова: *компетентнісний підхід, оцінювання навчальних досягнень з математики, молодші школярі.*

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Реформування середньої освіти на засадах концепції Нової української школи (НУШ), що змінило пріоритети у виборі методів та форм навчальної діяльності, відповідно зумовило й упровадження нових форм та методів оцінювання результатів навчання. Особливо ці зміни торкнулися початкової ланки школи.

Компетентнісний підхід до оцінювання вимагає від учителя оцінювання не лише наявної в учня сукупності знань, вмінь та навичок, а й здатність школяра ефективно використовувати їх на практиці. Особливий акцент педагогіка НУШ робить на формуванні в учнів уміння оцінювати власну навчальну діяльність та її результати, що є одним з факторів формування у дитини адекватної самооцінки. Зіставлення такого самооцінювання з оцінюванням учнівської діяльності вчителем дає вчителю змогу побачити проблему та надати учневі доцільну, вчасну і ефективну допомогу. Крім того, впровадження самооцінювання учнями своїх результатів дає змогу вчителю моніторити загальний навчальний поступ класу в цілому.

К. Е. Бібі трактує оцінювання, як «систематичне збирання і тлумачення фактів, за яким йде наступний етап – судження про їхню цінність і відповідне планування подальших дій» [2, 18]. П. Блек (Paul Black) визначає формувальне оцінювання, як «діяльність вчителя та учнів, яка надає відомості, які можуть бути використані як зворотній зв'язок для кореляції навчального процесу» [5, 7]. Таким чином, дослідники наголошують на розвивальному аспекті оцінювання, підкреслюють значущість співпраці учня і вчителя в оцінюванні та ідею важливості реагування в процесі навчання на запити дитини.

Пошуку шляхів розв'язання проблеми оцінювання на засадах компетентнісного підходу присвячено розвідки науковців та роботи практиків Т. Байбари, Н. Бібік, Н. Бакуліної, О. Вашуленко, Н. Коваль,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

О. Онопрієнко, К. Пономарьової, О. Прищепи, О. Савченко, Н.Софій, О. Фідкевич.

Висвітлено концептуальні підходи до оцінювання в контексті проблеми оцінювання компетентності та компетенцій, а також загальну методiku контролю і оцінювання на засадах компетентнісного підходу у початковій школі [1]. Розглянуто особливості оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи, а саме: визначено цілі оцінювання, час початку оцінювання досягнень учнів та його форми, зокрема особливості вербального оцінювання в 1-2 класах, процес ведення вчителем записів про спостереження за успіхами учнів (новий складник оцінювальної практики) [3; 4]. Оцінюючи роботи учнів, учителі мають не тільки вказати рівень володіння учнем знаннями, вміннями і навичками з певної теми, а також написати оцінювальний коментар, в якому необхідно зазначити в першу чергу позитивні риси роботи учня, а потім вже зауважити помилки та запропонувати способи їх виправлення.

В межах нашого дослідження реалізація оцінювання на засадах компетентнісного підходу відбувалась щодо виконання учнями трьох видів робіт з математики: завдання на уроках, домашні завдання та завдання, що учні отримували під час перебування у групі подовженого дня.

Педагогічний експеримент проводився на базі однієї з київських шкіл, в ньому брали участь учні третіх класів. Пропоновані учням системи завдань розроблялися з метою оцінити рівень сформованості математичної компетентності в межах певної теми. Обов'язковим елементом системи завдань було завдання, яке спрямовувало школярів на самооцінювання результату роботи, її складності-легкості для учня, що свідчило про ступінь опанування ним навчального матеріалу. Самооцінювання учнів в даному експерименті ретельно відстежувалося, оскільки було фактором врахування ставлення учнів до своєї роботи, виявляло потребу учня в учительській допомозі і її міру. Цей компонент дав можливість побачити, також

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

впевненість учнів у своїх силах, що також впливало на ефективність формування компетентності. Кожне наступне завдання ми розробляли, виходячи з вказаної учнем оцінки власних досягнень, що давало йому можливість попрактикуватися у розв'язуванні задач, які виявились складними та знову оцінити навчальні здобутки. Щоразу ми спостерігали зміцнення впевненості дитини у власних силах та зростання рівня сформованості математичної компетентності учнів.

Таким чином, оцінювання на засадах компетентнісного підходу дає можливість, по-перше, якісно оцінювати рівень навчальних досягнень молодших школярів з математики, додаючи об'єктивного значення цьому процесу. По-друге, розвивавати в молодших школярів уміння самостійно оцінювати власний навчальний поступ і його результати, мотивувати учнів до вивчення математики.

Список використаних джерел:

1. Дидактико-методичне забезпечення контролю та оцінювання навчальних досягнень молодших школярів на засадах компетентнісного підходу : монографія / Савченко О. Я., Бібік Н. М., Байбара Т. М., Вашуленко О. В., Коваль Н. С., Онопрієнко О. В., Пономарьова К. І., Прищепка О. Ю. Київ : Педагогічна думка, 2012. 192 с.

2. Морзе Н.В., Барна О.В., Вембер В.П. Формувальне оцінювання : від теорії до практики. Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. 2013. № 6. С. 45–57.

3. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: теорія і практика формувального оцінювання у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти» / О. Фідкевич, Н. Бакуліна. Київ : Генеза, 2019. 64 с.

4. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / za zag. red. N. M. Bibik. Київ : Літера ЛТД, 2019. 208 с.

5. Black P. Formative Assessment and Curriculum Consequences. Curriculum and Assessment. Scott David (Editor). Westport : Greenwood Publishing Group, Incorporated, 2000. P.7–24.

ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МИСЛЕННЯ

Юлія Товстоног

НПУ імені М. П. Драгоманова

м. Київ

*Науковий керівник: Пригодій М. А.,
доктор педагогічних наук, професор*

Анотація. *Визначено можливості застосування ігрових технологій у розвитку мислення дітей дошкільного віку. Наголошено на тому, що кожен вид гри здійснює вплив на певні аспекти розвитку мислення, має визначені освітні, виховні та розвиваючі функції. Встановлено, що під час роботи з розвитку мислення важливо використовувати широкий спектр дидактичних ігор, логічних загадок, вправ-завдань на класифікацію, аналіз, узагальнення, сюжетно-рольові ігри з використанням предметів-замінників.*

Ключові слова: *ігрові технології, мислення, діти дошкільного віку, дидактична гра, сюжетно-рольова гра.*

Проблема розвитку мислення дітей дошкільного віку набула особливого значення, оскільки постійні та стрімкі зміни в освіті, зокрема і дошкільній, призводить до появи підвищених вимог до рівня сформованості й виховання кожної дитини. У цьому контексті важливими є ігрові технології та правильно організоване розвиваюче середовище ЗДО. Ігрова діяльність є провідною та необхідною формою діяльності дитини дошкільного віку, оскільки відповідає її природі та здібностям. Це серйозна розумова діяльність дошкільника, за допомогою якої розширюється та збагачується коло уявлень про навколишній світ, розвивається мовлення, налагоджується спілкування з однолітками, розвивається самостійність та активність мислення тощо.

Є декілька підходів до визначення поняття «ігрові технології». З одного боку, цей термін розглядається як діяльність, у процесі якої відбувається цілісний, гармонійний, всебічний розвиток дитини, з іншого – як засіб

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

здобуття та освоєння знань. У психолого-педагогічній літературі відзначається вплив ігрових технологій на психічний розвиток дитини – формування її сприйняття, пам'яті, уяви, мислення, становлення довільності, а також наголошується на загальновиховних завданнях гри, яка повинна мати самодіяльний, розвиваючий характер [1, с. 49].

Кожен вид гри має певні освітні, виховні та розвиваючі функції. Зокрема, в основі дидактичних, рухливих, сюжетно-рольових ігор лежать різноманітні знання, розумові операції, дії, які мають освоїти діти дошкільного віку. У свою чергу, у творчих іграх дошкільники переважно виражають свої емоції, ставлення до навколишнього середовища, знання, які були засвоєні раніше. У процесі гри ці знання узагальнюються, перетворюються, удосконалюються [3, с. 521].

Під час роботи з дітьми дошкільного віку з розвитку мислення доцільно використовувати широкий спектр можливостей ігрових технологій. Зокрема, можна застосовувати дидактичні ігри, змістом яких є класифікація предметів, їх аналіз, виокремлення в них характерних ознак, узагальнення пізнавально значущих характеристик тощо. Для цього можна використовувати ігри з предметами по типу «Класифікація», логічні ігри з об'ємними геометричними фігурами, невеликими іграшками, об'єктами, які знаходяться безпосередньо в полі зору дитини в приміщенні, на вулиці тощо.

Окрім цього, ефективними для розвитку мислення є друковані ігри з картками, постановка дітям завдання проходження лабіринтів, пропонування логічних загадок тощо. Така робота з картками-завданнями допомагає індивідуально чи в підгрупі різнопланово розвинути мислення дошкільника.

Також для активізації діяльності мозку, розвитку дрібної моторики рук, мовлення та творчої діяльності, що безпосередньо позначається на загальному розвитку мислення дошкільників, доцільно використовувати пальчикові ігри з інсценуванням римованих історій, казок [2, с. 29].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Також важливе значення в розвитку мислення дітей дошкільного віку має сюжетно-рольова гра. Внаслідок програвання ігрової ситуації в дошкільнят розвиваються різні види мислення (зокрема, наочно-образне та словесно-логічне), адже в процесі гри діти зазвичай використовують предмети-замінники, даючи їм іншу назву (наприклад, дитина використовує фішки замість грошей). Граючи з предметами-замінниками, дитина починає оперувати в умовному, мисленнєвому просторі. Предмет-замінник стає опорою для мислення. Поступово ігрові дії скорочуються, і дошкільник починає уявляти дії подумки. Таким чином, гра сприяє тому, що дитина переходить до мислення образами й уявленнями, тобто розвивається її наочно-образне мислення.

Отже, ігрові технології мають важливе значення в системі розвитку мислення дітей дошкільного віку. Різні види ігор формують здатність дитини до довільної діяльності й поведінки, дій з предметами-замінниками, образного їх уявлення, саморегуляції, тренують пам'ять, розвивають сприймання, фантазію, тобто позитивно позначаються на всьому психічному розвитку дошкільника, особливо – на розвитку мислення. Важливу роль у цьому процесі відіграє сюжетно-рольова гра, за допомогою якої дитина вчиться сприймати предмет по-іншому, використовувати його уявно, за таких умов активно розвивається уява, пам'ять, а ігрові дії з предметами-замінниками сприяють тому, що дитина дошкільного віку вчиться заміщати їх образами, внаслідок чого розвивається наочно-образне мислення.

Список використаних джерел:

1. Буханиста Т. Ігрові технології як засіб формування соціального досвіду дошкільників. *Сучасне дошкілля: актуальні проблеми, досвід, перспективи розвитку* : Збірник наукових статей Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції студентів, магістрів та молодих науковців (23 жовтня 2020 року, Ніжин). Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2020. С. 47-51.

2. Каптерев П. Ф. Игра и формирование общеучебных интеллектуальных умений. *Игровая школа мышления: методическое пособие*. М. : Сфера, 2003. С. 25-30.

3. Кушнірик Н.Я. Гра як важливий засіб всебічного розвитку дітей дошкільного віку. *Вісник Черкаського університету*. 2010. Вип. 176. С. 79-82.

МНЕМОТЕХНІКА У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Ольга Хмарна

Донбаський державний педагогічний університет

м. Слов'янськ

*Науковий керівник: Ляшова Н.Н.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. Мнемотехніка – це система методів та прийомів, що забезпечують ефективно запам'ятовування, збереження та відтворення інформації. Для того, щоб запам'ятати щось нове, учням необхідно співвіднести це нове з чимось, тобто провести асоціативний зв'язок із якимось уже відомим фактором, закликавши на допомогу свою уяву. Регулярне використання мнемотехніки або виконання вправ із запам'ятовування дозволить розвинути й інші здібності, необхідні в звичайному житті.

Ключові слова. Мнемотехніка, школярі, метод, пам'ять, аналогії, здібності, вчення, навчання, інтерес.

Методики мнемотехніки завдяки пошуку аналогій та образного мислення, розвитку асоціативної пам'яті та формування навичок швидкості сприйняття інформації дозволяють на всіх стадіях розвитку інтелекту знайти рівновагу між набутими та новими знаннями, оптимізувати свою інтелектуальну діяльність.

Мнемотехніка – це система методів та прийомів, що забезпечують ефективно запам'ятовування, збереження та відтворення інформації. Використання технології мнемотехніки, враховуючи особливості характеру і модальність, використання природних ресурсів уяви та образного мислення, зниження тривожності та напруги у стресових ситуаціях, формування

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

навичок ефективного засвоєння інформації, дозволяє покращити розумові здібності, оптимізувати інтелектуальну діяльність, підвищує працездатність учнів. Основними мнемотехнічними прийомами ефективного запам'ятовування, які допоможуть учням початкових класів ефективніше засвоїти словникові слова під час уроків у початковій школі:

- 1) метод зорових асоціацій;
- 2) метод звукових асоціацій;
- 3) мнемосистема "зв'язків";
- 4) римовані вірші;
- 5) казки, оповідання;
- 6) етимологічний аналіз слів.

Метод зорових асоціацій найбільше подобається дітям. При запам'ятовуванні слова з неперевіченим написанням треба зробити малюнок, що означає саме слово і обіграти літеру, що запам'ятовується. Вона може бути велика чи маленька, друкована чи письмова, будь-якого шрифту.

Для того, щоб запам'ятати щось нове, учням необхідно співвіднести це нове з чимось, тобто провести асоціативний зв'язок із якимось уже відомим фактором, закликавши на допомогу свою уяву. Асоціація – це уявний зв'язок між двома образами. Чим різноманітніше і чисельніше асоціації, тим міцніше вони закріплюються у пам'яті. Дивні, нелогічні асоціації сприяють найкращому запам'ятовуванню.

Усі методи навчання дуже схожі на захоплюючу гру. Є діти, які відчувають труднощі щодо математики: абстрактні цифри, формули та багато іншого їх часто лякають. Застосовуючи образи, учні із задоволенням займаються математикою. У підручниках математики правила для навчання довгі. Для тих учнів, чия пам'ять погано розвинена, ці правила вивчити

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

напам'ять важко. Система образів допомагає розуміти, легко відтворювати наукову інформацію. Процес запам'ятовування матеріалу стає ефективнішим, оскільки задіяно як ліву півкулю мозку, що відповідає за логічне мислення, та й праву, що сприяє розвитку образного мислення.

Мене зацікавила проблема пам'яті, оскільки дуже актуальна. На уроках часто бачу учнів із слабо розвинутою природною пам'яттю, які не здатні запам'ятати інформацію. Процес запам'ятовування полегшується, обсяг пам'яті збільшується шляхом створення штучних асоціацій. Існують асоціації з контрасту, подібності, звучання, узагальнюючі, доповнюючі. Головне у освіті асоціацій – це яскравість образу, незвичайність, нестандартність, абсурдність, несподіванка, новизна. Діти без допоміжних прийомів багато запам'ятати не можуть, тому на допомогу повинна прийти мнемотехніка. Слова «мнемотехніка» та «мнемоніка» позначають техніку запам'ятовування. Вони походять від грецького «mnemonikon» мистецтво запам'ятовування. Вважається, що слово вигадав Піфагор, і сталося воно від імені давньогрецької богині пам'яті Мнемозини – матері 9 муз.

Мнемотехніка зводиться до заміни абстрактної інформації конкретними образами (найчастіше візуальними) та зв'язку їх за допомогою асоціацій. В результаті незручна для запам'ятовування інформація, перетворюється на зручнішу форму. Настільки зручну, що стає можливим запам'ятовувати великі обсяги інформації, які звичайними засобами здається неможливо запам'ятати. Але користь від мнемотехніки не зводиться лише до запам'ятовування. Регулярне використання мнемотехніки або виконання вправ із запам'ятовування дозволить розвинути й інші здібності, необхідні в звичайному житті.

Мнемонічні прийоми складаються з великого набору запам'ятовування.

1. Цифробуквенний код – це коли свідомість шифрує слова літерами та за допомогою цих літер запам'ятовує потрібну інформацію.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

2. Асоціації – за допомогою якихось яскравих асоціацій наш мозок запам'ятовує інформацію. І коли нам треба згадати та відновити цю інформацію, ми згадуємо ці незвичайні асоціації, які відбувалися на той момент і інформація нам повертається.

3. Рифми – можна придумати кілька пар слів зарифмованих або невеликий вірш, який містить матеріал, що запам'ятовується, і допоможе запам'ятати потрібну інформацію.

4. Співзвучність – за допомогою слів чи словосполучень можна запам'ятовувати іноземні слова, складні терміни, наукові терміни.

Розвиваючи у школяра вміння, використовувати мнемоприйоми, ми допомагаємо запам'ятовувати потрібну інформацію, застосовувати правила та способи дій на практиці. Вчителю необхідно звертати основну увагу на максимальний розвиток індивідуальних здібностей учнів, чому, безумовно, допомагає особистісно орієнтована система навчання, що враховує та розвиває природні дані школярів. Відомо, що розвиток пам'яті та мислення найбільш активно відбувається у дитячому та підлітковому віці. Якщо в цей період використовувати ці можливості не повною мірою, то пізніше буде складно надолужити втрачене. Використання під час уроків математики ефективних способів запам'ятовування дозволяє поліпшити якість знань, досягти стовідсоткової успішності, розвивати пізнавальний інтерес учнів.

Список використаних джерел:

1. Пуанкаре А. (2015). Наука и гипотеза. Москва: Либроком.
2. Симоненко С. М. (2005). Психологія візуального мислення : автореф. дис. д-ра психол. наук : 19.00.01. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. Харків, 38 с.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

3. Трясорукова Т.П. (2016). Мнемодорожки. Математика. Київ : Фенікс.

4. Чепурний Г. А. (2017). Мнемотехніка: технологія ефективного засвоєння інформації в умовах сучасної освіти: навчально-методичний посібник. Тернопіль : Мандрівець.

5. Чепурний Г. А., Палійчук Ю. В. (2006). Як навчитися легко вчитися : навчально-методичний посібник. Вінниця: ВМГО «Розвиток».

ТЕХНОЛОГІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Марія Шамайло
НПУ імені М.П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Кушнірук С.А.,
доктор педагогічних наук, доцент

Анотація. У статті розглядається дистанційне навчання, його можливості, досягнення, яке в даний час є частиною системи освіти в країні. Сьогодні дистанційне навчання – це сфера освіти, яка розвивається найбільше.

Ключові слова: дистанційне навчання, онлайн навчання, офлайн навчання, Інтернет, інформація, новітні технології.

Дистанційне навчання є важливою педагогічною проблемою протягом останніх десятиліть. Адже, ми так довго трималися традиційної освіти – шкільної освіти, довго вірили, що це працює, і всі діти можуть навчатись у класі по вісім годин на день. Однак кардинальні зміни, спричинені COVID-19, показали нам, що традиційні класи не можуть бути нашим майбутнім. Найголовніше, це виявило деякі недоліки наших систем, особливо в освіті. Виявлено, що діти не завжди можуть пристосуватися до шкільного графіка навчання. Крім того, суспільство усвідомило, що система освіти є негнучкою і часто перевантажує та тисне на школярів.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Щоб привчити дітей навчатися дистанційно, вчителі повинні впроваджувати нові методи навчання з використанням новітніх технологій, що дозволяють учням здобувати знання на відстані. «Дистанційне навчання» - це така форма навчання, коли вчителі та учні не зустрічаються в класі, а використовують комп'ютерні технології, щоб проводити заняття; це відокремлення вчителя та учня від класу та об'єднання їх через інші формати, з використанням нетрадиційних способів навчання, таких як онлайн-уроки; це вимагає від вчителя належного розуміння потреб учнів та різних способів навчання дистанційно. [1]

Сьогодні для вчителів та учнів існує безліч варіантів здобувати знання на відстані, починаючи від звичайних тестів, онлайн-підручників, відеоуроків, аудіоуроків і навіть віртуальної реальності для вивчення різних сфер та культур у всьому світі. Для вчителів, є достатньо інструментів для заповнення прогалін у дистанційній освіті, більше того вони можуть навіть доповнити навчання в школі, вдосконалюючи навички учнів, використовуючи Інтернет-ресурси. Цілий ряд нових способів, які з'являються для використання в онлайн та дистанційних курсах, запаморочливий. Нові технології навчання гудуть навколо, як зайняті маленькі бджілки, забруднюючи ландшафт нюансами онлайн-навчання. Зрозуміло, що основною технологією дистанційного навчання є Інтернет. Люди використовують свої смартфони, ноутбуки та планшети, щоб навчатися, де б вони не були.

Однією з переваг дистанційного навчання є гнучкість, яку воно пропонує тим, хто прагне навчатися. Тобто, учні можуть навчатися у школах по всьому світі, щоби більше, можуть робити це коли їм буде зручно. Загалом, учні у наш час не зобов'язані навчатися у тій школі, яка знаходиться ближче до будинку чи просто є найкращою серед можливих варіантів, вони мають змогу вибрати собі школу для навчання онлайн, в будь-якому куточку планети. Майже дві третини або 63% вибирають онлайн-освіту. Що

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

стосується навчання в Інтернеті, 60% вважають, що це допомагає їм покращити певні навички, зокрема:

- Критичне мислення: 85%
- Управління часом: 84%
- Увагу до деталей: 84%
- Навички письма: 79%
- Командну роботу: 69%
- Усне спілкування: 62%

Вирізняється велика кількість засобів спілкування, які зараз доступні для тих, хто навчається онлайн. Школярі можуть зв'язатися з вчителями та однокласниками за допомогою електронної пошти, текстових повідомлень та месенджерів. Або вони все більше отримують можливості спілкування в режимі реального часу за допомогою відеоконференцій та аудіоконференцій, які дають змогу учням спілкуватися один з одним та вчителем, ставити питання і найголовніше бачити один одного. Насправді способів спілкування з викладачами та однокласниками в Інтернеті може бути більше, ніж на очних заняттях. Для деяких це може здатися не дуже зручним та не цікавим, але для тих, хто прагне спілкування з викладачами та однолітками на онлайн-заняттях, варіанти спілкування завжди знайдуться, адже дійсно, їх дуже багато і всі вони різноманітні [1; 4].

Аудіоконференція з'єднує викладачів та школярів за допомогою стандартних телефонних ліній для обговорення в режимі реального часу. Час уроку є запланованим і може включати весь клас або невеликі групи.

Досить часто, на онлайн-уроках вчителі використовують мультимедію, для посилення навчального ефекту. Це можуть бути презентації, відеоролики, графічні рисунки та інші елементи. Всі матеріали, що були показані на уроці, можна зробити доступними для учнів на компакт-дисках, DVD-дисках, відеокасетах, аудіокасетах або інших типах носіїв. Це дасть змогу учням перечитати нову інформацію, яку вони отримали на уроці, у зручній для них

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

час, для того, щоб краще зрозуміти, або просто підготуватися до наступного уроку.

Відеоконференція з'єднує вчителів та учнів у одночасному двосторонньому спілкуванні. Кожен може бачитись і спілкуватися один з одним для обговорення в режимі реального часу. Сайти відеоконференцій розташовані по всьому світу в державних та приватних місцях, включаючи школи, державні установи та підприємства. Існує досить багато програм, які дозволяють проводити урок, у вигляді відеоконференцій. Наприклад, Zoom – є одна з найпоширеніших програм цього типу. Вона дозволяє дітям та викладачам проводити відеоуроки й допомагає створити відчуття звичайного, стандартного уроку в класі. Інша програма - Google Meet, особливо цікавий, оскільки це безкоштовний інструмент для проведення онлайн-конференцій та співпраці, де одночасно можуть взаємодіяти чимало осіб, одночасно працюючи над документом, презентацією чи електронною таблицею на Google Диску. Крім того, вони можуть робити це під час спільного доступу до екранів комп'ютера та перегляду онлайн-сторінок чи відеороликів YouTube, і все це під час запису всього уроку. Також, досить зручно використовувати програму Jamboard - це платформа, яка дозволяє учням та вчителям обмінюватися записами, документами, ідеями та працювати в команді над проектами. Це допомагає вчителю підтримувати справжнє середовище в класі під час роботи в Інтернеті. Адже всі ми розуміємо, що без класної кімнати досягти спільної роботи учнів може бути важко, але набагато простіше за допомогою таких програм, як Zoom, Skype, Viber, Google Meet та інші.

Онлайн-трансляція - це ще один, зі способів навчання дистанційно. Під час трансляції відбувається записує аудіо, відео, слайдів презентації та інших типів даних, а потім вона зберігається на інтернет носіях. Урок можна переглянути в прямому ефірі або, якщо учень не має змоги дивитись в

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

режимі реального часу, можна подивитися пізніше, на сайті де ця трансляція буде збережена [1; 3; 5].

Отже, можна стверджувати, що онлайн-навчання у наш час є досить зручним способом, для того, щоб здобувати знання. Звичайно, як і дистанційне навчання має свої плюси та мінуси, але загалом – це зручно і цікаво. Вчителі та учні, починають краще розумітися в різних способах навчання дистанційно, удосконалюючи проведення своїх уроків. Навіть якщо вчителі захочуть повернутися до традиційних способів, очікування школярів щодо навчання та взаємодії будуть безповоротно змінені.

Список використаних джерел:

1. Технологія створення дистанційного курсу: Навчальний посібник / [Биков В. Ю., Кухаренко В. М., Сиротенко Н. Г., Рибалко О. В., Богачков Ю. М.] За ред. В. Ю. Бикова та В. М. Кухаренка. К.: Міленіум, 2008. 324 с
2. Дистанційне навчання кваліфікованих робітників в умовах виробництва (авт. кол. Аніщенко В. М., Єльнікова Г. В., Г. І. Лук'яненко, В. Б. Байдулін, М. О. Савченко / за ред. Г. І. Лук'яненко). К.: ПІТО НАПН України, 2015. 217 с.
3. Кушнірук С. А. Педагогіка. Курс лекцій: НПУ ім. М. П. Драгоманова. К. : 2011. 471 с.
4. Технології дистанційного навчання. Освіта. UA <https://osvita.ua/school/method/technol/1303/>.
5. Kushniruk S. Educational-Methodical Literature as a Resource for the Establishment and Development of the Conceptual and Terminological System in Ukrainian Didactics (theEnd of the XVIth century – Beginning of the XXIst Century). Intellectual Archive. – Toronto : Shiny Word.Corp. (Canada). 2018. (May/June). Vol. 7. No. 3. PP. 168-181.

ПРОЄКТУВАННЯ ЛАНДШАФТНОГО ДИЗАЙНУ ДІТЬМИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

*Галина Шеленко
НПУ імені М.П.Драгоманова
м. Київ*

*Науковий керівник: Довбня С.О.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. У статті визначено сутність поняття проектування ландшафтного дизайну дітьми старшого дошкільного віку як суспільно необхідного творчого процесу створення прообразу майбутнього ландшафтного дизайну з озеленення та благоустрою території та способів його оздоблення. З'ясовано етапи цієї діяльності, що включає: інсайт, як несподіваний, частковий «прорив» виникнення задуму та «раптовому» знаходженні його вирішення; творчо-перетворювальний етап, на якому «втілюється» задум зі створення ландшафтного дизайну; презентаційно-рефлексивний етап, де діти оцінюють свою художньо-конструкторську діяльність та презентують готовий результат.

Ключові слова: проектування; ландшафтний дизайн; діти старшого дошкільного віку.

Реалії сьогодення (правового режиму воєнного стану) та руйнація багатьох закладів дошкільної освіти в Україні потребують звернути увагу на проектування ландшафтного дизайну дітьми дошкільного віку як нового напрямку художньо-конструкторського виховання, який відкриває мистецький простір для дитячої творчості. Збереження існуючих озелених територій у вигляді парків, садів та скверів повинно доповнюватися екологічною реконструкцією закладів дошкільної освіти з включенням заново створених природних компонентів. Проектування ландшафтного дизайну дозволяє якнайповніше проявити власне індивідуальне творче бачення до оновлення навколишнього простору, надати йому більш естетичних та самобутніх рис. Незважаючи на те, що дитячий дизайн новий і мало вивчений, він володіє безсумнівним виховним потенціалом всіх сфер особистості, зокрема, впливає на формування художньо-конструкторських умінь. Оскільки дитина старшого дошкільного віку має особливе сприйняття навколишнього світу, емоційну чутливість, підвищену пізнавальну активність, здатність до наочно-образного мислення, то це підтверджує доцільність вибору цього віку.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Мета статті: теоретичне обґрунтувати сутність поняття «проектування ландшафтного дизайну» та змодельовати його етапність з дітьми старшого дошкільного віку.

Проблема дитячої творчості є досить розроблена психологами Л.Венгером, Л. Виготським, Л. Лепеховою, Р. Тафель, В. Мухіною, В. Роменець, Дж. Селли Н.Кириченко та ін. [1,195].

Н. Матяш, Т. Піроженко, С. Ящук та ін. досліджували психологічні особливості дітей різного віку, які зайняті проектною діяльністю. Таку проекту діяльність також відображували у наукових роботах Т.Башинської, Н. Гавриш, О.Мащенко, О. Пехоти, Н. Стаднік та ін. [4,170]

Художнє конструювання, вивчалися дослідниками Е.Белкіною, Г.Підкурғанною, Т. Комаровою, В. Мухіною, Т. Дороновою, Є.Ігнат'євим, Т.Козаковою, В. Котляром, Н. Сакуліною, Є. Фльоріною та ін. [1,195].

В. А. Ясвін, спираючись на праці таких авторів, як Я. Коменський, Д.Локк, А. Макаренко, І. Песталоцці, Ж. Руссо, вважає, що під освітнім середовищем впливів і умов формування дитини як особистості, сучасні діти розвиваються швидше і раніше відчувають потрібність у нових враженнях і емоціях [3,9].

Л.Роєнко наполягає про запровадження перетворювальної (дизайнерської) діяльності вже зі старшого дошкільного віку, адже саме у період 4-6 років «психофізичні ресурси дитячого організму різко збільшуються» [8].

Новосельчука Н.Є. розглянула питання організації інформаційно-навчального простору засобами дизайну в інтер'єрах закладів дошкільної освіти. Дослідниця вважає, що для стимулювання пізнавальної, емоційної, рухової, розумової діяльності дітей, потрібно збагатити простір розвиваючими та інформаційно-навчальними елементами [3,9].

Згідно статті 7 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» підвищення екологічної культури суспільства і

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

професійна підготовка спеціалістів забезпечуються загальною обов'язковою комплексною освітою та вихованням в галузі охорони навколишнього природного середовища, в тому числі в дошкільних дитячих закладах [7].

Експлікація поняття «проектування» (від лат. *projectus* «кинутий вперед») – це прообраз того, чого ще не існує, але планується зробити в майбутньому; весь комплекс розробок, які необхідні і достатні для виготовлення виробу; складний і творчий процес, що потребує великої розумово-творчої діяльності процес створення проєкту, прототипу, прообразу майбутнього об'єкту та способів його виготовлення [5,190-192]. У вітчизняну педагогічну термінологію «проектування» ввійшло в 70-тих рр. ХХ ст.[4,169]

Ландшафтний дизайн – це мистецтво, яке перебуває на стику трьох напрямків: проектування (інженерний аспект), архітектури, будівництва, ботаніки та рослинництва (біологічний аспект), в ландшафтному дизайні використовують відомості з історії (історії культури) і філософії. Крім того ландшафтним дизайном називають практичні дії з озеленення та благоустрою території [2].

Здобутий до п'яти років певний соціальний досвід дозволяє дітям старшого дошкільного віку перейти від наслідувально-виконавського рівня на новий, розвивальний рівень проектування ландшафтного дизайну, що і є справжньою проектною діяльністю. Їх сформована самостійність уможливорює виявлення проблеми, уточнення мети, підбір необхідних ресурсів для досягнення запланованого результату. Вихователь з керівника перетворюється на порадника, спостерігача та старшого партнера-друга, який допомагає реалізувати ідей вихованців. Дорослому важливо захопитися тим, що цікаво маленьким ландшафтним дизайнерам та допомогти їм розширити цілі і завдання.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

На основі аналізу основних етапів діяльності дитини за О.Кучер визначаємо етапи проєктування ландшафтного дизайну дітьми старшого дошкільного віку, що представлено на рис.1., як-то [6,113]:

I етап (інсайт) – раптове виникнення, розвиток та усвідомлення задуму та мотиву (для чого? для кого?) прообразу варіацій (що? як? де? скільки? хто?) майбутнього ландшафтного дизайну (задум визначений самою дитиною, а за крайньою необхідністю він запропонований вихователем);

II етап (творчо-перетворювальний) – створення чи оформлення задуму (визначення способів вирішення проблемної ситуації, послідовності їх використання; створення умовних позначень та кольорових малюнків-карток проєкту майбутнього ландшафтного дизайну; добір відповідних матеріалів та обладнання; реалізація задуму);

III етап (презентаційно-рефлексивний) – презентація готового ландшафтного дизайну та аналіз результатів (рефлексія). Він тісно пов'язаний з двома попередніми етапами, є їх логічним продовженням і завершенням.

Рис. 1. Етапи проєктування ландшафтного дизайну дітьми старшого дошкільного віку

Отже, психолого-педагогічний аналіз, нам дозволив зробити висновок, що проєктування ландшафтного дизайну дітьми старшого дошкільного віку – це суспільно необхідний творчий процес створення прообразу майбутнього ландшафтного дизайну з озеленення та благоустрою території та способів його оздоблення.

Ми розглянули три незалежних від дорослого етапи проєктування ландшафтного дизайну дітьми старшого дошкільного віку, як: інсайт, що

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

визначає процес осяяння, тобто безпосередній момент відкриття, усвідомлення, осмислення задуму; творчо-перетворювальний, на якому дитина визначає мету, відкриває нові знання, вибирає шляхи розв'язання проблеми, експериментує, досліджує та несе відповідальність за свою роботу; презентаційно-рефлексивний, коли ними відбувається презентація та оцінка результату проектування ландшафтного дизайну.

В умовах сучасного закладу дошкільної освіти дуже важлива роль педагога при здійсненні проектування ландшафтного дизайну дітьми старшого дошкільного віку. Він не лише носій готових знань, а й фасилітатор художньо-конструкторської діяльності своїх вихованців. Емоційна, регулятивна та інструктивна підтримка вихователя дозволяє дітям самостійно проектувати, виконувати комплекс дій із розв'язання проблеми, що завершується створенням ландшафтного дизайну.

Список використаних джерел:

1. Гринь С.О. Особливості дизайнерської діяльності дітей старшого дошкільного віку. Вісник студентського наукового товариства, 2012. № 8. С.194-197.
2. Дмитрук О., Березовецька І. Водні джерела у ландшафтному проектуванні. С.27-29. URL: <https://books.google.com>
3. Івашина К.О. Дизайн-проект інтер'єру закладу дошкільної освіти. Дипломна бакалаврська робота за спеціальністю 022 Дизайн. Київський національний університет технологій та дизайну. Київ, 2021.
4. Козак Л.В., Король Г.А. Проектна діяльність як чинник пізнавального розвитку дітей дошкільного віку. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/30483/1/Kozak_Proekt%20%E2%84%96%2018_%D0%A7_3_-169-174.pdf
5. Корницька Л. Сучасні методи дизайн-проектування як фактор формування творчо-проектної компетентності у майбутніх інженерів педагогів

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

швейного профілю. *Сучасна наука та освіта*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Старобільськ, 14-15 квіт. 2021 р.). Старобільськ: ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2021. С.190-192.

6. Кучер О. Розвиток креативності дітей дошкільного віку за допомогою художньо-технічного проектування предметів з елементами декоративно-прикладного мистецтва. Матеріали XI Міжнародного фестивалю педагогічних інновацій / [Упор. Назаренко Г. А.]. Том 1. Черкаси: КНЗ «ЧОПОПП ЧОР», 2019. С.111-114.

7. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 26.06.1991. № 1268-ХІІ. Дата оновлення: 01.01.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>

8. Роєнко Л.М. Прийоми стимулювання активності молодших школярів у предметно-перетворювальній діяльності. Київ : Либідь. 128 с.

МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

*Дарина Шпитюк
НПУ ім. М.П. Драгоманова
м. Київ*

*Науковий керівник: Кушнірук С. А.,
доктор педагогічних наук, доцент*

Анотація. *Стаття присвячена проблемі процесу отримання нових теоретичних знань, що сприятимуть удосконаленню якості освіти. Аналізуються математичні методи науково-педагогічних досліджень, які статистично характеризують досліджувані феномени та сприяють підвищенню об'єктивності висновків відповідно до емпіричних даних.*

Ключові слова: *педагогіка, наукове-педагогічне дослідження, методи дослідження, об'єкти дослідження, математичні методи дослідження, метод реєстрування, метод ранжування, метод вимірювання, метод моделювання, статистика.*

Педагогіка - наука, яка є фундаментальною суспільною ланкою, що забезпечує розвиток усіх наукових досягнень людства. Як і будь-яка наукова

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

галузь, вона має цілу низку методів її дослідження. Найбільш загальним є поділ способів її вивчення на три групи: емпіричні, теоретичні та математичні. Перші дві групи методів забезпечують сукупність теоретичних засад, які можуть використовуватися у практичній діяльності педагога. Проте їх результати набувають об'єктивності лише в результаті застосування математичних та статистичних апаратів оцінювання, які сприяють чіткості та структурованості процесу дослідження [1; 2; 5].

Сутність математичних методів полягає в кількісній характеристиці освітніх явищ, що дозволяє визначити оптимальні умови управління навчальним процесом. У педагогічних дослідженнях найчастіше використовуються такі їх види: реєстрування, ранжування, моделювання, статистика.

Метод реєстрування полягає у виявленні кількісної та якісної ознаки певних явищ. Наприклад, ведеться реєстрація осіб, що закінчили школу із відзнакою. У даному випадку якісною ознакою будуть особи, що отримали відповідний документ про високі досягненні у навчанні, а кількісною - їх кількість [3; 4].

У педагогічних експериментах часто використовуються порівняльний аналіз між деякими об'єктами, а саме встановлюється певне відношення між ними. У такому випадку застосовують *метод ранжування*, що полягає у виділенні певної характеристичної послідовності із отриманих досліджуваних даних.

Приклад. У даній таблиці наведено середній бал студентів групи «2МЕ» у II семестрі 2019/2020 навчального року.

Таблиця 1.

	ПІБ	Лінійна алгебра	Топологія	Психологія	Статистика	Економіка	Числові системи	середній бал
1.	Василенко Надія Андріївна	95	97	92	93	95	100	95,3

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

2.	<i>Волохань Діана Павлівна</i>	97	95	92	91	91	6	93,7
3.	<i>Куц Олена Ігорівна</i>	96	96	92	90	90	95	93,2
4.	<i>Ярмоленк о Валерія Олександрівна</i>	90	87	94	90	99	96	92,7
5.	<i>Василюк Ірина Іванівна</i>	86	92	96	90	97	93	92,4
6.	<i>Довгань Маргарита Михайлівна</i>	87	90	89	92	96	98	92
7.	<i>Федосова Валентина Юрійівна</i>	84	96	91	87	90	90	89,7
8.	<i>Заєць Марія Іванівна</i>	90	91	87	85	88	85	87,7
9.	<i>Ковбасенк о Дарина Олегівна</i>	88	85	77	86	90	87	85,5
10.	<i>Поліщук Діана Василівна</i>	87	76	83	78	67	80	78,5

Відповідно до даних наведених у таблиці сформовано рейтинг успішності студентів від кращого до гіршого результату.

Методи ранжування дають можливість отримати порівняльну характеристику, відповідно до якої можна сформулювати подальший план щодо удосконалення навчального процесу, тобто на які проблемні ситуації необхідно звернути увагу при роботі із дітьми.

Метод моделювання полягає у створенні і дослідженні моделі – засобу наукового пізнання.

Моделювання можна здійснювати за допомогою різних апаратів, зокрема ефективними є математичні механізми дослідження. Відомо, що математичні моделі використовувалися при вивченні педагогіки ще на початку ХХ століття. Наприклад, було створено модель логарифмічної функції для опису зв'язку між силою подразника і інтенсивністю відчуттів, модель “кривої забування” і моделі кількісної залежності між числом вправ (чи повторень) і об'ємом (чи якістю) засвоєння знань і навичок. Нині

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

знайдено методи, які дозволяють пов'язувати між собою системи понять математики й інших наук і пояснювати на їх основі достатньо складні явища. Так, наприклад, теорія матриць і графів є засобом, за допомогою якого можна дуже ефективно аналізувати структуру навчального матеріалу, а теорію рівнянь можна успішно використати при дослідженні динаміки явищ [6].

Метод вимірювання передбачає присвоєння об'єктам кількісної оцінки відповідно до прийнятих правил. Виділяють такі види вимірювань:

1. Виміри в шкалі найменувань. Певні об'єкти групують у класи, якому присвоюють деяку літеру. Наприклад, у школі за рівнем знань погруповано клас, де у «А» навчаються діти із високим рівнем, у «Б» - із середнім, у «В» - із низьким.

2. Порядок у шкалі виміру. Об'єкти групуються за кількісною характеристикою наділеної якості. Наприклад, у «А» знаходиться більше елементів за даною рисою ніж у «Б».

3. Інтервальні виміри. Однаковим інтервалам між об'єктами відповідає подібна якісно-кількісна різниця за їх характеристикою.

4. Вимір відношень. Аналогічний до інтервального, проте нульова точка вказує на відсутність вимірювальної якості.

При аналізі багатьох педагогічних явищ важливу роль відіграють статистичні дані. *Статистика* – процес одержання та оброблення інформації про певне явище з метою подальшого її аналізу. У ній суттєвими показниками є: середнє арифметичне, медіана, мода, середнє квадратичне відхилення, дисперсія тощо.

Середнє арифметичне вказує на середнє значення ознаки елементів, що досліджуються і обчислюється за формулою:

$$\bar{x} = \frac{x_1 + x_2 + \dots + x_n}{n} = \frac{\sum_{i=1}^n x_i}{n},$$

де x_1, x_2, \dots, x_n - ознаки елементів, n - їх кількість.

Приклад. Результати контрольної роботи учнями 5 класу подано у таблиці:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Таблиця 2.

Прізвище учня	Бугайчук	Гайдамака	Коваленко	Лобач	Лученко	Малишева	Микитюк	Поліщук	Рибалко	Гурчина	Цимбал	Чорна
Бал		0	1		0	0						

Таким чином, маємо, що середній бал результатів учнів становить:

$$\bar{x} = \frac{4 + 10 + 11 + 9 + 10 + 10 + 8 + 9 + 7 + 8 + 6 + 9}{12} \approx 8,4$$

При обрахуванні середнього арифметичного для згрупованих даних використовують формулу:

$$\bar{x} = \frac{x_1 n_1 + x_2 n_2 + \dots + x_k n_k}{n_1 + n_2 + \dots + n_k} = \frac{\sum_{i=1}^k x_i n_i}{n}, \text{де } n_i - \text{частота для } i\text{-го значення ознаки.}$$

Обрахування середнього арифметичного за згрупованими даними можна здійснити за схемою, яка наведена у таблиці:

Таблиця 3.

Інтервал	Середина інтервалу x_i	Частота (відносна) n_i	Добуток $x_i n_i$
Послідовно записуються усі інтервали	x_1	n_1	$x_1 n_1$
	x_2	n_2	$x_2 n_2$

	x_k	n_k	$x_k n_k$
		$\sum_{i=1}^k n_i = n$	$\sum_{i=1}^k x_i n_i$

(Таблицю взято із [2, с.151])

Приклад. Наведені дані щодо щоденної витрати часу на виконання домашньої роботи учнями 10 класу із 20 осіб:

Таблиця 4.

Інтервал, год.	Середина інтервалу x_i	Частота (відносна) n_i	Добуток $x_i n_i$
до 1 год.	0,5	4	2
1-2	1,5	7	12,5
2-3	2,5	5	28
3-4	3,5	3	10,5

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Σ		$n=20$	$\sum_{i=1}^k x_i n_i = 53$
----------	--	--------	-----------------------------

$$\bar{x} = \frac{\sum_{i=1}^k x_i n_i}{n} = \frac{53}{20} = 2,65$$

Таким чином, у середньому учні 10 класу витрачають 2,65 год. на виконання домашнього завдання.

Іншими важливими середніми величинами у статистиці є медіана і мода. Медіана – це величина, яка розташована посередині ранжованого ряду елементів. Якщо у дослідженні розглядається n елементів, то місце розташування медіани визначається за формулою: $\frac{n+1}{2}$, якщо n – непарне число; якщо ж n – парне, то медіана дорівнює середньому арифметичному з двох серединних значень ознаки. А модою є значення вибірки, яке трапляється найчастіше.

Приклад. У школі, де навчається 354 осіб, було проведено дослідження щодо рівня навчальних знань учнів з математики. Отримали такі результати: високий рівень у 37 учнів, достатній – 185, середній – 102, низький – 51, тобто модою даної вибірки буде достатній рівень знань в учнів.

Крім середніх значень, статистика також оперує відхиленнями від певного значення. Наприклад, одним із таких показників є середнє квадратичне відхилення, яке обчислюється за формулою: $\sigma = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2}{n-1}}$.

Квадрат σ^2 середнього квадратичного у статистиці називається дисперсією.

Для того, щоб перейти до відсоткових значень результатів дослідження, можна скористатися коефіцієнтом варіації, тобто відношення середнього квадратичного відхилення до середнього квадратичного: $v = \frac{\sigma}{\bar{x}} \cdot 100\%$.

Приклад. За результатами виконання учнями контрольної роботи було побудовано таблицю для обчислення дисперсії:

Таблиця 5.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

№п/п	Оцінка	Відхилення від середнього	Квадрат відхилення
1.	9	-0,5	0,25
2.	11	-2,5	6,25
3.	10	-1,5	2,25
4.	11	-2,5	6,25
5.	9	-0,5	0,25
6.	8	0,5	0,25
7.	6	2,5	6,25
8.	7	1,5	2,25
9.	6	2,5	6,25
10.	8	0,5	0,25
11.	8	0,5	0,25
12.	9	-0,5	0,25

Таким чином, із даних наведених у таблиці, маємо: середнє арифметичне:

$$\bar{x} = 8,5; \quad \text{середнє квадратичне відхилення: } \sigma = \sqrt{\frac{31}{11}} \approx 1,68;$$

дисперсія: $\sigma^2 \approx 2,9$; коефіцієнт варіації: $v = \frac{1,68}{8,5} \cdot 100\% \approx 19,8$.

Висновки. Педагогіка як наука потребує поповнення теоретичних знань, які спрямовані на удосконалення навчально-виховного процесу. Пошуково-дослідницька робота педагогічних явищ може бути здійснена за допомогою різних методів. У педагогіці виділяють емпіричні, теоретичні та математичні засоби дослідження, причому останні є узагальнювальним компонентом попередніх.

Математичні методи вивчення педагогічних явищ допомагають дати об'єктивну оцінку результатів дослідження, отриманих під час емпіричних експериментів. Їх ефективність буде досягнута за умови масовості та вимірюваності досліджуваних явищ. У педагогічних дослідженнях найчастіше використовуються такі види математичних методів: реєстрування, ранжування, моделювання, статистика, що сприяють чіткості, раціональності та ефективності проведення експерименту та дозволяють визначати оптимальні умови управління навчальним процесом різних закладів освіти України.

Список використаних джерел

1. Кушнірук С.А. Методи дослідження поняттєво-термінологічної системи вітчизняної дидактики // Topical issues of education: Collective monograph. Pegasus Publishing, Lisbon, Portugal, 2018. С.36-52
2. Кушнірук С.А. Теоретико-методологічні основи науково-педагогічних досліджень / Педагогіка духовності: поступ у третє тисячоліття: Матеріали Міжнародної наукової конференції, 19 квітня 2005 р. /Укл. Л.Л.Макаренко, О.П.Симоненко. К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2005. С.3-6.
3. Лузан П.Г., Сопівник І. В., Виговська С. В. Основи науково-педагогічних досліджень. Київ, 2010. 219 с.
4. Методологія науково-педагогічних досліджень: Підручник/ С.О.Сисоєва, Т.Є.Кристочук. Рівне: Волинські обереги, 2013. 360 с.
5. Фіцула М.М. Педагогіка: посібник. Київ: Академія, 2002.363 с.
6. https://studopedia.com.ua/1_397664_metodi-modelyuvannya.html

СТОРИТЕЛЛІНГ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ШКОЛЯРІВ У НАВЧАЛЬНІЙ І ПОЗНАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

*Олександра Шубіна
НПУ імені М.П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Севастюк М.С.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. В статті розкривається питання розвитку зв'язного мовлення молодших школярів засобами технології сторітеллінгу. З'ясовано сутність поняття «сторітеллінгу», виділені види даної технології та розкрито їх роль у розвитку мовлення учнів у навчальній та поза навчальній діяльності.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Ключові слова. *Мовлення молодших школярів, зв'язне мовлення, інноваційна технологія, технологія сторітеллінгу, молодший школяр.*

Мова є найважливішим засобом спілкування людей, який є однією з головних ознак, що відрізняє людину від інших істот. За допомогою мови людина може обмінятися з іншими своїми думками, переживаннями, переконаннями, виразити свої емоції, почуття, захоплення, передати інформацію, віками накопичений досвід народу новому поколінню. Вміння красиво, грамотно, змістовно висловлювати свої думки вказує на освіченість людини, її культуру, рівень інтелекту.

На сьогоднішній день проблема розвитку зв'язного мовлення у школярів початкової школи є дуже актуальною, тому що сучасні діти не вміють чітко, лаконічно висловити свою думку, дуже часто їм бракує активного словникового запасу, а ті слова, яких вони не знають, замінюють на слова-паразити, на залучені з інших мов, на популярні у соціальних мережах, часто не розуміючи що вони означають. Тому в Державному стандарті початкової освіти зазначено, що "мета і завдання навчального предмета українська мова у початковій школі полягає не лише в опануванні грамоти (початкових умінь читати і писати), а й у мовленнєвому розвитку молодших школярів – умінь висловлюватись в усіх доступних для них формах, типах і стилях мовлення. Розвиток мовлення має набути статусу провідного принципу навчання рідної мови в загальноосвітній школі, зокрема в її початковій ланці"[1]

Однією із інноваційних технологій розвитку мовлення молодших школярів є сторітеллінг. Це, по суті, складання цікавих, захоплюючих історій для передачі якоїсь інформації з метою впливу на когнітивну, мотиваційну і емоційну сфери слухача. Сучасні учні мають доступ до великої кількості інформації, у них кліпове мислення, а тому щоб зацікавити їх і змусити зупинити свою увагу саме на тому важливому, що є на конкретному уроці,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

необхідно створити цікавий для них "контент", тобто розповіді, при чому які вони і самі можуть скласти за допомогою різних засобів.

В Україні метод сторітеллінгу вважається інновацією в освіті, хоча у педагогіці він відомий ще з 90-х років минулого століття. Зокрема, теоретичні засади цього методу представлені в працях К.Гопіуса, С.Гузенкова, Р.Йенсена, ДжКемпбела. М.Сайкса та ін., класифікацію видів і типів історій спробували визначити М.Бакулін. Л.Василик, П.Воловік та ін., окремі аспекти використання сторітеллінгу відображено Л.Зданевичем, Н.Гущиною, С.Немченко. І.Черешнюком. Вченими розглядаються різновиди сторітеллінгу за своєю ефективністю, специфіка розвитку креативності, зв'язок наративного мислення та мистецтва сторітеллінгу, роль комп'ютерних технологій та мультимедійних ресурсів тощо.

Н.Бондаренко визначає сторітеллінг як ефективний метод донесення інформації шляхом розповіді зворушливих, повчальних, смішних історій [2]. Г.Гич розглядає сторітеллінг як прийом, суть якого полягає у вибудовуванні промовцем перед аудиторією сюжетної оповіді [3]. Зарубіжні ж автори визначають сторітеллінг як педагогічну техніку, що ґрунтується на використанні історій із визначеною структурою та героями з метою вирішення педагогічних задач навчання, наставництва, розвитку та мотивації. [4].

Із педагогічного сторітеллінгу виокремлюють класичний та активний. Класичний сторітеллінг полягає в тому, що реальна або вигадана історія розповідається безпосередньо вчителем. На відміну від класичного, активний сторітеллінг передбачає залучення слухачів до створення яскравої історії. В такому разі роль вчителя – транслятора знань змінюється функцією вмілої фасилітації та наставництва. Саме вчитель визначає тему та кінцеву мету історії, створює творче полотно сторітеллінгу та сприяє роботі творчого мислення учнів, їх уяві та фантазії, при цьому враховуючи чітку структуру побудови розповіді та не втрачаючи завдання, поставлені перед уроком [4].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Активний вид створення сторітеллінгу доцільно використовувати в початковій школі для розвитку мовлення молодших школярів.

Метод класичного та активного сторітеллінгу доцільно застосовувати для удосконалення таких навичок, як вміння аналізувати прочитане, виокремлювати головні елементи, розвиток емоційного інтелекту, мовленнєва комунікація, креативність та критичне мислення.[4]

В зв'язку з тим, що останнім часом широко застосовуються мультимедійні технології, популярності набуває цифровий сторітеллінг, в якому розповідь супроводжується візуальним рядом (відео, скрайбінг, інтелект-картки, інфографіка). Він є досить потужним інструментом, що дає змогу, по перше, розвивати креативність, творче мислення та дослідницькі навички, по друге, формувати інформаційну компетентність під час підготовки проекту чи цифрового ряду історії, по третє, аналізувати та синтезувати велику кількість інформації, по четверте, вдосконалювати комунікативні навички (обстоювання власної позиції, презентація ідей тощо) [4].

Основними функціями сторітеллінгу в освітньому процесі є інформаційна (є інструментом переконання учнів і батьків, що дозволяє надихнути їх на новий складний проєкт, ініціативу тощо); об'єднуюча (сприяє дружнім, колективним міжособистісним стосункам у класі або групі); комунікативна (історії здатні підвищити ефективність спілкування на різних рівнях); інструмент впливу (розширює арсенал засобів мотивації учнів, учителів, батьків, зміцнює репутацію лідерів, дозволяє не директивно впливати на учнів та формувати в них суспільно корисні переконання); утилітарна (один із найпростіших способів донести до інших зміст завдання або проєкту). Виходячи із цього, дану технологію доцільно використовувати як у навчальній, так і позанавчальній діяльності.

Отже, сторітеллінгом зацікавлені педагоги і психологи у всьому світі, оскільки пояснення матеріалу у формі розповіді історій розвиває в учнів

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

уяву, логіку та підвищує рівень їх зацікавленості освітнім процесом. Тож ця технологія якнайкраще сприяє формуванню усного мовлення тих, хто бере участь у складанні історій.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87
2. Бондаренко Н.В. Storytelling як комунікаційний тренд і всепредметний метод навчання. Молодь і ринок, 2019. Вип. 7, с.130-135
3. Гич Г.М. Сторітеллінг як інноваційна методика формування мовної компетентності учнів ЗНЗ. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О.Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки, 2015. Вип.4, с.188-191, с. 189.
4. Скакун Н.С. Використання вчителем природничих наук сторітеллінгу як інструменту розвитку креативності.// Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах, 2018, № 61, с.185

ІНТЕЛЕКТ-КАРТИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Щербатюк Ірина
Криворізький державний педагогічний університет
м. Кривий Ріг
Науковий керівник: Онищенко І.В.,
кандидат філологічних наук, доцент

Анотація. У статті розкрито сутність понять «інтелект», «інтелектуальна культура», «інтелект-карта». З'ясовано роль інтелект-карт, їх значення та функціональні можливості. Визначено особливості впровадження інтелект-карт на

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

уроках у початковій школі. Описано етапи створення інтелект-карт на уроках мовно-літературної освітньої галузі.

Ключові слова: інтелект, інтелектуальна культура, інтелект-карта, початкова школа, молодший школяр.

У контексті вимог НУШ одним із головних завдань є виховання компетентної, творчої, всебічно і гармонійно розвиненої особистості, здатної самотійно, нестандартно мислити, знаходити нетрадиційні шляхи вирішення будь-яких проблем, швидко орієнтуватися в нових ситуаціях. Відповідно до Державного стандарту початкової освіти та Концепції «Нова українська школа» спільними для всіх ключових компетентностей є вміння критично, системно та творчо мислити, логічно обґрунтовувати свою позицію, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми.

У державних документах наголошується увага на необхідності оволодіння молодшими школярами інтелектуальною культурою, яка є основою сприйняття, розуміння та осягнення особистістю навколишнього світу. Отже, у контексті вимог НУШ проблема формування інтелектуальної культури молодших школярів є актуальною. Розвиток інтелектуальної культури відіграє важливу роль у становленні особистості молодшого школяра, адже без неї не можлива ефективна учбова діяльність та розвиток здатності і потреби до самовдосконалення, саморозвитку, самоосвіти.

Значний внесок у розробку питань формування інтелектуальної культури у дітей молодшого шкільного віку зробили А. Барташников, Л. Божович, П. Гальперін, В. Давидов, Д. Ельконін, А. Зак, О. Кульчицька, М. Мартиросян, О. Митник, В. Моляко, О. Савченко та ін. У своїх дослідженнях вчені стверджують, що культура мислення – це необхідна передумова формування активності, креативності, компетентності учня початкових класів.

Нами було здійснено аналіз психолого-педагогічної літератури з теми дослідження та з'ясовано, що поняття «інтелект» ученими (Б. Ананьєв, Л. Рубінштейн, А. Леонт'єв, С. Максименко та ін.) розглядається як відносно

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

стійка структура розумових здібностей індивіда, здатність людини думати, мислити; поняття «інтелектуальна культура» тлумачиться як характеристика діяльності людини у сфері мислення, у процесі якої здійснюється взаємодія з навколишнім світом, іншими людьми, а в результаті відбувається творення чогось нового на об'єктивному чи суб'єктивному рівні.

На сьогоднішній день існує достатня кількість ефективних засобів формування інтелектуальної культури молодших школярів. На нашу думку, одним із таких засобів є «інтелект-карти». Розглянемо сутність даного поняття.

Інтелект-карта (англ. mind map) – це метод візуалізації інформації; діаграма, на якій відображають слова, ідеї, завдання або інші елементи, розташовані радіально навколо основного слова або ідеї. Інтелект-карти використовуються для генерування, відображення, структурування та класифікації ідей, і в якості допоміжного засобу під час навчання, організації, розв'язання проблем, прийняття рішень, та написання документів [2].

Засновником методу інтелект-карт є британський психолог, автор методики запам'ятовування та організації мислення Тоні Б'юзен. У 1974 році він написав книгу «Інтелект-карти» та наголосив увагу, що техніка створення інтелект-карт є революційним інструментом мислення, який при правильному застосуванні змінить життя кожної людини. Також учений підкреслив, що інтелект-карти допоможуть обробляти інформацію, генерувати ідеї, покращити пам'ять, з користю витратити вільний час та підвищити ефективність роботи. Їх можна використовувати навіть для того, щоб просто потренувати мозок та стимулювати творче мислення [1, 2].

Проблемою створення інтелект-карт займаються як зарубіжні, так і вітчизняні науковці, зокрема О. Аксьонова, Т. Б'юзен, І. Гавриш, А. Гордєєва, С. Доценко, Р. Карилина, Я. Катюк, В. Копил, Х. Мюллер, А. Рязанцев, Р. Сайп, Б. Санто, Д. Сиббет, Б. Твісс, Н. Терещенко, Р. Фостер, В. Хартман та ін. Учені підкреслюють, що технологія інтелект-карт є

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

ефективним засобом формування інтелектуальної культури учнів під час навчання, розв'язання проблем та прийняття рішень.

Автор методики Т. Б'юзен порівняв традиційне навчання, організоване шляхом конспектування, та навчання за допомогою візуалізації інтелект-картами, і запропонував певну порівняльну таблицю:

Конспектування	Інтелект-карта
Лінійне	Багатоаспектна
Однокольорове	Багатокольорова
Вербальне	Комбінація слів та малюнків
Послідовне	Багатопланова
Список	Асоціація

Беручи до уваги дану порівняльну таблицю, можна сказати, що інтелект-карти можуть бути ефективним засобом формування інтелектуальної культури молодших школярів саме на уроках мовно-літературної освітньої галузі, оскільки використовують усі ментальні здібності, що пов'язані з інтелектуальною та мовленнєвою діяльностями. Інтелект-карти дають змогу у стислій, вербально-образній формі глибоко й міцно засвоювати навчальний матеріал, тому використовувати цю технологію в початкових класах можна на різних етапах уроків мовно-літературної освітньої галузі. Підбір малюнків до слів не тільки сприяє кращому запам'ятовуванню змісту карти, але і дозволяє дитині виразити своє емоційне ставлення до досліджуваного об'єкту.

На уроках мовно-літературної освітньої галузі молодші школярі можуть створювати інтелект-карти як самостійно, так і за допомогою учителя. Відтак складні теми та питання засвоюються молодшими школярами набагато простіше. Технологія інтелект-карт дає змогу розвивати логічне мислення, креативність, формувати в школярів комунікативну компетентність, уміння сприймати та опрацьовувати складну інформацію. Створення інтелект-карт на уроках мовно-літературної освітньої галузі – незвичайний вид діяльності, який має багато спільного з ігровою, але, в той

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

же час, є ефективним способом роботи з інформацією, універсальним: складати інтелект-карти можна з найрізноманітніших тем.

Інтелект-карта – це багаторівнева логічна схема, що заповнюється за допомогою умовних знаків, символів і малюнків. Графічне відображення полягає в тому, що у центрі інтелект-карти розташовується ключове поняття, яке конкретизується поняттями першого порядку, які включають основні розділи теми, далі поняттями другого порядку, третього і т.д.

Орієнтуючись на працю Т. Б'юзена, зазначимо основні етапи створення інтелект-карт на уроках мовно-літературної освітньої галузі:

1. Позначаємо у центрі одним словом основне поняття. Обводимо поняття рамкою (дієслово).

2. Від центру об'єкта малюємо кольоровим олівцем гілки – основні, пов'язані з ним поняття, властивості (число, рід, вид, час).

3. Від кожної гілки малюємо кілька тонких гілочок – уточнення понять, деталізація властивостей (число → одна / множина; рід → чоловічий / жіночий / середній; вид → доконаний / недоконаний; час → минулий / теперішній / майбутній). Основні гілки з'єднуємо з центральною ідеєю, а гілки другого, третього порядку з'єднуємо з головними гілками.

Для прикладу пропонуємо ментальну карту, яку можна створити під час вивчення теми «Дієслово» (рис. 1).

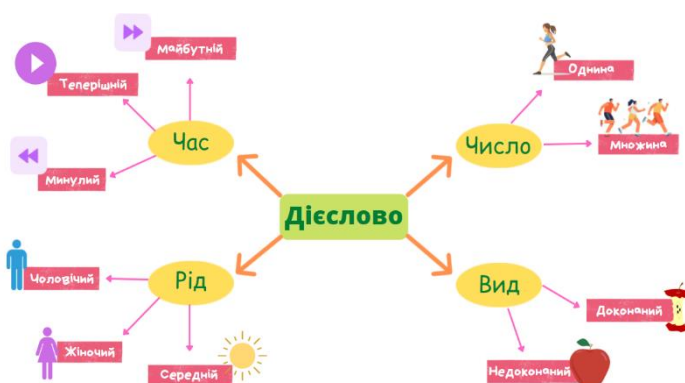

Рис. 1. Інтелект-карта (тема «Дієслово»)

На уроках мовно-літературної освітньої галузі під час складання інтелект-карт можна використовувати різні форми роботи з дітьми:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

колективну і індивідуальну. Перегляд інтелект-карт через деякий час допомагає відновити знання, побачити нові нюанси в інформації. Підвищуються вміння самостійної роботи з текстом та іншими джерелами інформації. Процес вивчення теми не буває нудним, так як діти можуть самостійно експериментувати, придумувати різні форми інтелект - карт, свої умовні позначення, малюнки, використовувати різні кольори [3, с. 234].

Таким чином, інтелект-карти є ефективним засобом формування інтелектуальної культури молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі. Використання інтелект-карт дає змогу пригадати зміст навчального матеріалу, узагальнити інформацію, генерувати ідеї, надихнути на пошук рішення, організувати взаємодію між учнями в груповій роботі або в рольових іграх.

Список використаних джерел:

1. Бьюзен Т. Карты памяти. Минск : Росмэн-Пресс, 2017. 120 с.
2. Мапа думок. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B0%D0%BF%D0%B0_%D0%B4%D1%83%D0%BC%D0%BE%D0%BA
3. Луцанич У. В., Лавренова М. В. Використання ментальних карт на уроках у початковій школі. *Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції*: збірник тез доповідей Міжн. наук.-практ. конф., 26-27 жовтня 2017 р., Мукачєво: Вид-во МДУ, 2017. С. 232–234.

СЕКЦІЯ 6 **ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ** **ТА ПСИХОЛОГІВ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Анна Бондар

НПУ імені М. П. Драгоманова

м. Київ

*Науковий керівник: Коваль Т.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. *Автором розглядається актуальність проблеми підготовки майбутніх вчителів до формування творчих здібностей. Аналізуються підходи до проблеми дослідження різних науковців в педагогічній теорії, психології, методиці образотворчого мистецтва, а також узагальнюється досвід практиків у початковій школі.*

Ключові слова: *педагогічні умови, підготовка, формування готовності, майбутні вчителі, творчі здібності, молодші школярі.*

Реформування системи освіти України потребує нових підходів до підготовки фахівців для початкової ланки освіти. Зокрема, постало питання підготовки майбутнього вчителя, здатного до творчості та творчого розвитку учнів в освітньому процесі. Результатом якісної професійно-педагогічної підготовки є рівень готовності майбутніх учителів.

Зміст системи передбачає вирішення такого основного завдання: створити при вивченні дисциплін такі організаційно-педагогічні умови, які б забезпечували якісну підготовку студентів до розвитку творчих здібностей молодших школярів у процесі навчання.

Проблема формування творчих здібностей широко висвітлюється як у психології (М. Левітов, А. Лисенко, В. Моляко, Л. Нерсисян, О. Проскура, А. Пуні, О. Ухтомський та ін.), так і в педагогіці (А. Деркач, Г. Костюк, А. Линенко, В. Сластьонін, О. Ярошенко та ін.). Існують різні підходи до визначення суті і змісту готовності до діяльності, обумовлені різними позиціями авторів.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Стаття спрямована на визначення феномену підготовки майбутніх вчителів до розвитку творчих здібностей молодших школярів зокрема, основних структурних компонентів досліджуваної готовності.

У дослідженнях Н. Левітова особливості підготовки майбутніх вчителів трактується, як цілісне проявлення особистості, що займає проміжне місце між психічними процесами та її властивостями. На його думку такі психічні стани утворюють найважливішу сферу внутрішнього світу людини. Вони характеризують психічну діяльність у цілому на даний період часу. М. Д'яченко, Л. Кандибович розглядають готовність викладання як єдність професійно важливих якостей особистості і настрою на майбутню діяльність [2, с. 314]. Психологічна готовність до викладання як якість і як стан у вирішальному ступені обумовлюється мотивами і індивідуальними особливостями особистості [2, с. 316].

Останнім часом велика увага приділялась проблемі підготовки майбутнього вчителя до творчого розвитку учнів в процесі навчання. Так, А. Семенова трактує готовність до професійної діяльності вчителя з розвитку творчих здібностей молодших школярів як інтегративну якість особистості вчителя, що проявляється у формах активності та визначає здібність ставити за мету своєї професійної діяльності розвиток творчих здібностей учнів, обирати способи досягнення цієї мети, контролювати процес її досягнення, здійснювати самоконтроль за виконанням власних дій, прогнозувати шляхи та засоби підвищення продуктивності роботи в означеному напрямі.

Підготовка випускника педагогічного вузу до діяльності з розвитку творчих здібностей учнів в процесі навчання Н. Маліннікова розглядає як складне соціально-психологічне явище, як інтегральний прояв ряду властивостей особистості із спрямованістю на творчу діяльність. Результативність цієї діяльності визначається не тільки освіченістю педагога, але і ступенем сформованості його мотиваційної, інтелектуальної, емоційної,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

вольової сфери, психофізіологічними особливостями, що забезпечують йому високу професійну працездатність, творчий підхід до справи.

Враховуючи структуру творчих здібностей молодших школярів, компоненти готовності майбутніх учителів початкових класів до формування творчих здібностей учнів, автор виокремлює такі педагогічні умови: 1) формування в майбутніх учителів початкових класів особистісного сенсу щодо професійної діяльності та мотивації до формування творчих здібностей учнів; 2) науково-методичне забезпечення освітнього процесу системою знань та способів діяльності щодо формування творчих здібностей молодших школярів, активізація пізнавальної діяльності студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій; 3) створення під час навчання рефлексивного середовища; 4) оволодіння студентами комунікативними стратегіями для успішної професійної діяльності. Автор розкриє зміст цих педагогічних умов. Перша умова – формування в майбутніх учителів початкових класів особистісного сенсу щодо професійної діяльності та мотивації до формування творчих здібностей – передбачає формування у студентів позитивної мотивації, ціннісних орієнтацій на оволодіння творчою професійною діяльністю, спрямованою на формування творчих здібностей як молодших школярів, так і їхніх власних. З. Крижановська [8] вважає мотиваційні чинники основними, оскільки вони визначають успішність реалізації особистості в професійній діяльності. Авторка їх трактує як сукупність спонукань (мотиви розвитку та самореалізації, мотиви індивідуального внеску в професію, діяльнісно-процесуальні мотиви, мотиви розуміння призначення професії, мотиви задоволення різними аспектами професії та мотиви психологічного самопочуття), які стимулюють творчий прояв особистості в професії [9, с. 13].

Підготовка майбутніх учителів початкових класів до формування творчих здібностей молодших школярів передбачає науково-методичне

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

забезпечення освітнього процесу системою знань та способів діяльності з формування творчих здібностей учнів початкових класів. В. Андреев у своїй роботі «Интенсификация творческой деятельности студентов» зазначає, що для підвищення ефективності розвитку творчості студентів у цілісному навчальному процесі слід організувати цілеспрямоване навчання методам пізнання і творчої діяльності: науковим методам рішення, наукової постановки завдань; евристичним методам і алгоритмам; методологічним знанням і методам пізнання й дослідження; креативним методам мислення; розумовим операціям; діалектичним методам мислення [1, с. 175–178]. Такий підхід сприятиме підвищенню творчого потенціалу студентів.

Усі виокремлені умови взаємопов'язані та взаємодоповнюють одна одну, забезпечують ефективне функціонування моделі підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування творчих здібностей молодших школярів у процесі навчання іноземної мови та впливають на результат якісної професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів – формування рівня готовності до освітньої діяльності.

Аналіз теоретичних посилань, дозволяє дійти висновку, що особливості підготовки майбутнього вчителя до професійної діяльності з розвитку творчих здібностей молодших школярів це складне особистісне утворення, що характеризується цілями, мотивами діяльності з творчого розвитку учнів, володінням необхідними знаннями, уміннями, навичками розвитку творчих здібностей молодших школярів.

Список використаних джерел:

1. Глузман Н. А. Методико-математична компетентність майбутніх учителів початкових класів : монографія_ / Н. А. Глузман. Ї К. : ВИЩА ШКОЛА Ї XXI, 2010. 407 с.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

2. Огієнко О. Реформування вищої освіти Німеччини у 90-х роках ХХ – початку ХХІ століття. Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. Вип. 5, 2012. С. 252–259.
3. Скубій Т. В. Становлення системи вищої освіти в університетах Німеччини та США. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка. Сер.: Педагогічна, Вип. 19, 2013. С. 49–51.
4. Пехота О. М. Особистісно орієнтоване навчання: підготовка вчителя : [монографія_ / О. М. Пехота, А. М. Старєва. Ё Миколаїв : Іліон, 2005. 272 с.
5. Ковальчук М. О. Формування готовності майбутніх учителів до застосування мультимедійних навчальних систем у початковій школі : дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Житомир, 2017. 282 с.
6. Красовська О., Виговський І. Використання інноваційних освітніх технологій у фаховій підготовці творчої особистості майбутнього вчителя початкової школи. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2012. № 4. С. 131–140.
7. Крижановська З. Ю. Мотиваційні чинники професійної самореалізації фахівців дошкільних закладів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: 19.00.07. Луцьк, 2011. 20 с.
8. Пінська О. Професійна мотивація як засіб підвищення ефективності навчальної діяльності студентів. Проблеми трудової і професійної підготовки. 2009. Вип. 14. С. 111–115.
9. Ребро И. В. Формирование мотивации самореализации подростков в условиях задачной ситуации : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Волгоград, 2005. 199 с.
10. Фефілова Т. Проблема формування творчої особистості майбутнього вчителя. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету Серія: Педагогіка. 2014. № 2(13). С. 204–208. URL: <http://ojs.mdpu.ua/index.php/nv/article/download/924/2167>.

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПОЧАТКОВА ОСВІТА» ДО РЕАЛІЗАЦІЇ**

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ ЕЛЕМЕНТІВ ТЕХНОЛОГІЙ ІНДИВІДУАЛІЗОВАНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ НУШ

Катерина Грибенюк
НПУ імені М. П. Драгоманова,
м. Київ
Науковий керівник: Лозенко А.П.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. *Сучасна концепція української освіти висуває нові вимоги до підготовки фахівців. Майбутні вчителі початкових класів мають бути готовими до організації особистісно-орієнтованого підходу в освітньому процесі. У статті розкриваються педагогічні умови підготовки студентів спеціальності «Початкова освіта» до реалізації елементів технологій індивідуалізованого навчання в умовах НУШ.*

Ключові слова: *індивідуалізоване навчання, початкова освіта, особистісно-орієнтований підхід.*

Постановка проблеми. Реалії сьогодення вимагають від майбутніх учителів початкової школи інтелектуального розвитку та активної участі в житті суспільства, використання новітніх технологій та засобів навчання для виконання своєї основної професійної функції – підготовки учнів до соціального співіснування [4]. Перебудова системи вищої освіти передбачає виведення її на світовий рівень, а тому стосується багатьох проблем, серед яких вагоме місце належить професійній підготовці висококваліфікованих педагогічних кадрів, зокрема майбутніх учителів початкової школи, де основною метою професійної освіти виступає підготовка фахівця відповідного рівня і профілю, конкурентноспроможного на ринку праці, компетентного, відповідального, здатного до ефективної роботи за фахом, готового до постійного професійного й особистісного зростання.

Аналіз актуальних досліджень. Дослідженню питання підготовки майбутніх учителів початкових шкіл присвячено наукові дослідження таких вчених у галузі педагогічної освіти, як Н. В. Бахмат, Н. М. Бібік, Н. А. Глузман, С. В. Іванова, А. І. Кухначева, С. М. Мартиненко, О. В. Овчарук, Д. І. Пащенко, О. Пометун, Дж. Равен, В. Ф. Решетняк, О. Я. Савченко, Дж.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Стівенсон, Л. О. Хомич, Л. Л. Хоружа, О. Б. Ярова й ін. Увага науковців, педагогів-практиків і громадськості до якісної підготовки студентів спеціальності «Початкова освіта» передусім зумовлена тим, що саме вони мають бути готовими до впровадження технологій індивідуалізованого навчання під час організації освітнього процесу у сучасній школі, яка потребує реформування. Спираючись на дані з науково-педагогічної літератури про необхідність змін у системі шкільної освіти України свідчить той факт, що школа залишається однією з найменш реформованих сфер в Україні. Вона досі орієнтована на накопичення знань – *hard skills*, у той час як у сучасному світі дедалі більше необхідними стають «м'які» навички – *soft skills* [3]. Упровадження нових підходів щодо формування якісно нового освітнього середовища для дитини можуть взяти на себе випускники вищих навчальних закладів, які оволоділи належним рівнем професійної підготовки та є відповідальними громадянами своєї держави.

Мета статті. Охарактеризувати педагогічні умови підготовки студентів спеціальності «Початкова освіта» до реалізації елементів технологій індивідуалізованого навчання в умовах Нової української школи.

Виклад основного матеріалу. В умовах сьогодення викладач не лише покликаний залучити студентів до певних знань чи сформувати їхню життєву позицію, а й бути провідником гуманістичних принципів та ідеалів, тобто плекати цінності, які забезпечать мирне, демократичне, безпечне і комфортне спільне майбутнє. Завдання сучасного вищого навчального закладу полягає в тому, щоб сприяти підготовці такого вчителя, який навчить дітей шляхетності, повазі один до одного, необхідності і вмінню жити разом у спільному і комфортному європейському домі.

Одним із шляхів розв'язання назрілих проблем освітньої галузі, зокрема дисбалансу між суспільним запитом на висококваліфікованих педагогічних працівників, перспективами розвитку суспільства, глобальними технологічними змінами й існуючою системою підготовки майбутніх

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

учителів, є Концепція розвитку педагогічної освіти в Україні, метою якої є вдосконалення системи педагогічної освіти для підготовки вчителів нового покоління і забезпечення умов для формування й розвитку сучасних альтернативних моделей професійно-особистісного сталого розвитку педагогів[2].

Підготовка вчителя нової генерації включає створення відповідних педагогічних умов, які можемо тлумачити як сукупність специфічних взаємопов'язаних чинників, що сприяють підвищенню ефективності освітнього процесу та формуванню спроможності до впровадження технологій індивідуалізованого навчання. Як і будь-які умови, фактори, чинники, умови ефективної підготовки майбутніх вчителів слід поділяти на об'єктивні і суб'єктивні.

До об'єктивних умов відносимо, по-перше, ресурси вищого навчального закладу, тобто матеріально-технічне, інформаційне, кадрове забезпечення педагогічної діяльності; по-друге, умови середовища, передусім університетська культура, заснована на академічній доброчесності та соціальній відповідальності; по-третє, організаційні форми, методи і засоби навчання. Такі цінності та етичні стандарти, яким слідує вищі навчальні заклади, безумовно, впливають на професійний, культурний і особистісний розвиток студентів.

До суб'єктивних умов ефективної підготовки майбутніх вчителів належать, по-перше, наявність у студента потреби і стійких мотивів, а також прийняття ним мети і програми педагогічної діяльності; по-друге, досвід організації і здійснення діяльності (теоретична підготовленість, сформованість умінь і практичних дій та операцій); по-третє, відповідність змісту і характеру діяльності індивідуальним особливостям студента та його емоційно-психологічний і фізичний стан. Мотивацію вступу та навчання в українській вищій школі ілюструють результати проекту «Академічна культура українського студентства: основні чинники формування та

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

розвитку», реалізованого у 2015 році Східноукраїнським фондом соціальних досліджень спільно з Інститутом соціально-гуманітарних досліджень Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна: 67% студентів вступають до українських вищих навчальних закладів без домінуючої мотивації на отримання професійних знань; у процесі навчання сформувалася стала тенденція на переорієнтацію значної частини студентів з отримання знань на отримання формальних атрибутів освіти (дипломів); лише 14% мають стійку орієнтацію на професійну роботу за отриманим фахом, а 54% взагалі не мають наміру працювати за отриманою спеціальністю [1].

Відповідно до вимог підготовки майбутніх педагогів, необхідних для реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», вищий навчальний заклад має впроваджувати компетентнісний, особистісно-орієнтований підхід в педагогічній освіті, забезпечити формування універсальних компетентностей, набуття педагогічними працівниками вмінь та досвіду формування компетентностей в учнів, опанування педагогічних технологій, у т. ч. з використанням елементів інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій, посилити практичну складову педагогічної освіти, запроваджувати принцип дитиноцентризму та педагогіку партнерства, сприяти формуванню соціально зрілої особистості педагогічного працівника, інноваційності як способу мислення [2]. На наше переконання, професійний розвиток неможливий без світоглядного, який формує не просто фахівця, а й соціально активного і відповідального громадянина, здатного змінювати світ на краще. Вища школа – це своєрідна модель суспільства. Тому досягнення освітніх, виховних, навчальних та науково-пошукових цілей можливе передусім за умови дотримання етичних стандартів та усунення досить поширеної й узвичаєної практики співпраці науково-педагогічних працівників зі студентами за принципом «одні роблять вигляд, що навчають, а інші – що навчаються». В умовах стрімких і кардинальних змін на ринку

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

праці, у сфері освіти, а також розбудови правової держави і розвинутого громадянського суспільства і викладач, і студент має розширювати власний інноваційний і креативний потенціал, володіти новим стилем педагогічного мислення, бути носієм академічної і громадянської культури, здатним реалізувати принципи гуманізму на практиці.

Висновки. Проблема якісної підготовки студентів спеціальності «Початкова освіта» до реформування навчання в умовах Нової української школи має комплексний характер. Це пов'язано з сукупністю об'єктивних і суб'єктивних умов, які сприяють підвищенню ефективності освітнього процесу та формуванню спроможності до впровадження технологій індивідуалізованого навчання.

Список використаних джерел:

1. Академічна культура українського студентства: основні чинники формування та розвитку / Міжнародний фонд «Відродження»; Східноукраїнський фонд соціальних досліджень; Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна
URL: http://fond.sociology.kharkov.ua/images/docs/academ_cult/material.pdf
2. Наказ Міністерства освіти і науки України №776 від 16 липня 2018 року «Про затвердження плану впровадження Концепції розвитку педагогічної освіти». URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>
3. Нова українська школа: порадник для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік (2018). К. : Літера ЛТД. 160 с.
4. Є. Спіцин і Т. Хміль. Особливості професійної підготовки вчителів початкових класів у зарубіжних країнах. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Педагогіка»*. 2, 12 (Вер., 2020), с.54-62.

ВЗАЄМОДІЯ ВЧИТЕЛЯ, УЧНІВ ТА БАТЬКІВ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ НА ЗАСАДАХ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА

Катерина Древай
НПУ ім. М. П. Драгоманова,
м. Київ
Науковий керівник: Севастюк М.С.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Реформа Нової української школи – це період модернізації освіти ХХІ століття в Україні. Стаття 22 Закону України Про освіту прописує: *«Педагогічні працівники зобов'язані: дотримуватися принципів дитиноцентризму та педагогіки партнерства у відносинах з учнями та їхніми батьками»* [1]. Одним із напрямків оптимізації стає тріадна взаємодія «вчитель-учні-батьки».

П'ятий ключовий компонент Нової української школи (*далі НУШ*): педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками [2]. Педагогіка партнерства – позитивна та ефективна взаємодія вчителя та батьків. Якщо «педагогічна взаємодія» зазвичай відбувається між двома учасниками освітнього процесу, то «педагогіка партнерства» – це трикутник між **ВЧИТЕЛЯМИ – БАТЬКАМИ – УЧНЯМИ**, у процесі якого здійснюється спілкування, взаємодія, співпраця.

В основі педагогіки партнерства – спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками. Учні, батьки та вчителі, об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними та зацікавленими однодумцями, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат [2].

Педагогіка партнерства ґрунтується на таких ідеях: навчання без примусу (В.Сухомлинський, С.Лисенкова) – добровільна взаємодія,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

виключення примусовості діяльності; вільний вибір (Ш.Амонашвілі, І.Волкова) – свобода у процесі навчання; самоаналіз (Ш.Амонашвілі) – рефлексія; ідея важкої мети (С. Лисенкова, В. Шаталов) – ставиться складна мета, а вчитель налаштовує учнів на досягнення.

Педагогічне партнерство можна представити за допомогою *формули*: взаємодія (між партнерами освіти) + спільна педагогічна ціль (створення умов для соціалізації, виховання, навчання учнів). З формули виділяється *завдання педагогіки партнерства* – створення якісно нових взаємовідносин між учасниками освітнього процесу для забезпечення дітей належною та якісною освітою.

Позитивна взаємозалежність партнерської взаємодії (усвідомлення цілей, бажання до співпраці, докладання зусиль), відкритість (відсутність маніпуляцій з обох сторін), сприятливий клімат до взаємодії, рівноправність та добровільність, врахування ціннісних орієнтирів кожної із сторін, активне включення в освітній процес – головні критерії для продуктивного проведення та адаптування педагогіки партнерства в освітній процес.

Функціональний аспект партнерства будується на основі: інформаційної взаємодії (залучення батьків до учбової активності учнів шляхом інформування про освітній процес); організаційно-управлінської (улагодження взаємовідносин спілкування); рефлексивної (аналіз важливості доцільної та професійної педагогічної взаємодії між партнерами для досягнення спільної мети).

Основні принципи педагогіки партнерства закладені в Концепції НУШ – повага до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення; довіра у відносинах; діалог – взаємодія – взаємоповага; розподільне лідерство; принципи соціального партнерства [2]. Для реалізації цих принципів існує освітня траєкторія учня, яка формується шляхом визначення власних освітніх цілей, а також вибору суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

[1]. Це можливість для учнів та їхніх батьків обирати види, форми, темпи здобуття освіти відповідно до потреб та можливостей.

Для реалізації ідей педагогіки партнерства виокремлюють два шляхи:

- 1) «Серце віддаю дітям», за ідеєю В.Сухомлинського, наближення до учня через любов та повагу;
- 2) «Ідея рівності», коли взаємовідносини в освітньому процесі проходять через співпрацю – вчитель пропонує освітню задачу, а учні на добровільних засадах приймають її.

Переосмислення ролі педагога, головна ідея партнерства. Вчитель має робити виклики учням, мотивувати їх добиватися більшого, надихати створювати, тобто виконувати роль тьютора (це той, хто допомагає, індивідуально працює, виявляє освітні запити, планує освітню діяльність, організує рефлексію, проектує наступні кроки в освіті, застосовує методи навчання, заснованих на співпраці, активній участі дитини в навчанні) [5].

Для вивчення готовності майбутніх учителів початкової школи до встановлення партнерської взаємодії у системі «вчитель-учні-батьки» було проведено опитування серед студентів-магістрів спеціальності «Початкова освіта». Серед опитованих 20,3% студентів оцінили свої можливості у «високий рівень» (мотивували безпосередньою роботою у школі), 55,7% студентів – «середній рівень» (в період проходження практики мали можливість спілкуватись з батьками, вирішувати із ними навчальні проблеми учнів), 15% – «достатній рівень» (вивчали на дисциплінах дане поняття), 10% – «низький рівень» (не мали досвіду спілкування і навіть не знають що потрібно буде говорити, якщо це станеться). На основі проведеного опитування, вважаємо, що питання підготовки майбутніх вчителів початкових класів до партнерської взаємодії є досить актуальним, тим більше, що воно ускладнюється необхідністю підготовки студентів до взаємодії з батьками в умовах дистанційного спілкування.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Отже, педагогіка партнерства є рушійною силою ефективної взаємодії між партнерами освітнього процесу за умов Нової української школи. Головною метою якої є підтримка учнів, яка сприяє розвитку їхніх можливостей, задовольняє інтелектуальні, емоційні й соціальні потреби дітей, що відповідає запитам сучасної освітньої теорії та практики. Співпраця ґрунтується на взаємоповазі, відповідальності та рівноправному спілкуванню.

Аналізуючи результати опитування, ми дійшли висновку, що підготовка студентів до партнерської взаємодії потребує більш детального вивчення та удосконалення: створення позитивної мотивації у студентів до успішної взаємодії вчитель-учні-батьки; інтеграції даного спектру питань у фахові дисципліни та педагогічну практику.

Список використаних джерел:

1. ЗАКОН УКРАЇНИ «Про освіту» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні (затверджено Постановою МОН України В.Г. Кременем 20 грудня 2000 р.)
3. Педагогіка партнерства як умова реалізації завдань розвитку особистості дитини у контексті Нової української школи – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/710749/1.pdf>
4. Реалізація принципів педагогіки партнерства в умовах упровадження Концепції «Нова українська школа» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/710749/1.pdf> https://lib.iitta.gov.ua/712150/1/_4.3_%D0%9A%D1%80%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0.pdf
5. Якими можуть бути українські вчителі майбутнього: досвід переможців «Global teacher Prize». Режим доступу: <http://lviv1256.com/news/yakymy-mozhut-buty-ukrajinski->

ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ЯК СКЛАДОВА ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА УНІВЕРСИТЕТУ

Вікторія Козяр
Київський університет імені Бориса Грінченка

м. Київ

*Науковий керівник: Желанова В.В.,
доктор педагогічних наук, професор*

***Анотація.** У тезах висвітлено поняття «професійна етика» та його характерні ознаки. Досліджено, що структурні компоненти професійної етики відіграють важливу роль у формуванні етичності майбутніх викладачів університетів. Вони не тільки сприяють виробленню професійно-етичних норм, цінностей, морально-етичних якостей, а й створюють творчу атмосферу, що зумовлює активну суб'єктну позицію студента в навчальному процесі.*

***Ключові слова:** етика, професійна етика, етичність, викладач, кодекс поведінки, моральні цінності та норми, особистісно-орієнтований підхід.*

На сучасному етапі розвитку суспільства важливим освітнім завданням є підготовка висококваліфікованого викладача закладу вищої освіти, який володітиме знаннями про тактовність, стиль поведінки, етикет, навичками міжособистісного спілкування, ведення діалогу та переговорів.

Вихідні концептуальні положення щодо професійної підготовки викладачів як носіїв професійно-педагогічних етичних норм закладено в Законах України «Про освіту» (2017 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), Указі Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» (2015 р.), Державному освітньому стандарті «Освітньо-кваліфікаційний рівень «Магістр».

У етичному словнику поняття «професійна етика» визначається, як кодекс поведінки, який наказує певний тип моральних взаємин між людьми, які представляються оптимальними з точки зору виконання ними своєї професійної діяльності; як спосіб обґрунтування даних кодексів, соціально-

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

філософське тлумачення гуманістичного призначення визначеної професії, її етосу [6, 298].

Поняття «професійна етика» у своїх працях вивчали античні мислителі (Арістотель, Демокрит, Платон, Сократ) та зарубіжні педагоги (А. Дістервег, Д. Дьюї, Я. Коменський, Д. Локк, Й. Песталоцці та інші).

Актуальним це поняття залишається і сьогодні. Зокрема, його висвітлювали у філософському аспекті (В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень, В. Огнев'юк та ін.) [3, 398]; з'ясовували аксіологічні основи формування етичних якостей особистості (Г. Васянович, В. Писаренко, І. Писаренко, І. Синиця, В. Чернокозова, І. Чернокозов та ін.) [1, 247]; наголошували на необхідності здійснення особистісно-орієнтованого підходу, врахування ролі емоційних переживань, діалогічного спілкування у процесі формування професійної етики (І.Бех, Л. Кондрашова, В. Семиченко, Л. Хоружої, вчені) [7, 109].

В свою чергу, видатні науковці О. Архангельський, О. Дробницький, М. Зотов трактують поняття «професійна етика» як сукупність правил поведінки певної групи, що забезпечує морально-етичний характер взаємовідносин, що обумовлюються специфікою професійної діяльності.

На їх протипагу, педагоги І. Іванов, В. Кісільова та Е. Лінчевський визначають професійну етику як галузь науки, яка вивчає специфіку проявів моралі в різних видах діяльності [2, 87].

Підсумовуючи визначення відомих науковців, ми дійшли думки, що професійна етика – це галузь науки, яка вивчає правила моральної свідомості, взаємин і поведінки певної групи людей, які обумовлені специфікою їх професійної діяльності.

Відтак, визначено загальні особливості професійної етики:

1. Вищі моральні цінності та норми, які, зберігаючи загальнолюдське значення, в різних видах професійної етики знаходять свої конкретні риси.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Яскравим прикладом таких норм є професійний обов'язок, що співпадає зі змістом життя.

2. Корпоративність професійної діяльності, яка проявляється у відособленості і відданості вузьким груповим інтересам в рамках професійних об'єднань.

3. Чинники, що стимулюють трудову активність фахівця. Сюди відносяться вміння спілкуватися, будувати свої відносини на основі взаєморозуміння, поваги і співпраці [5, 168].

Здійснивши ґрунтовний аналіз наукової літератури з проблем формування професійної етики майбутнього викладача можна зазначити, що деякі науковці виокремлюють у її структурі сукупність п'яти рівнів, в яку входять: психофізіологічні особливості особистості, соціальна характеристика її статусу, культурний рівень, мовна компетенція і прагматика особистості.

У дослідженні вітчизняної науковиці І. Коротяєвої відзначено п'ять компонентів у професійній етиці майбутнього фахівця:

- когнітивний (означає наявність теоретичних знань у певній предметній галузі);
- діяльнісний (це комплекс умінь, що дозволяють здійснювати професійну діяльність);
- особистісний (володіння прийомами рефлексії та самоусвідомлення);
- мотиваційний (сукупність особистих якостей, що визначають мотив до саморозвитку, здатність навчатись усе життя, вдосконалювати та поглиблювати професійні знання);
- комунікативно-операційний (здатність особистості до спілкування, роботи в колективі, взаємодії з іншими) [2, с. 105-106].

Розглянувши поняття «професійна етика» з різних точок зору, ми можемо зазначити, що у наукових джерелах його розглядають як галузь науки, яка вивчає правила моральної свідомості, взаємин і поведінки певної

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

групи людей, які обумовлені специфікою їх професійної діяльності. Означені структурні компоненти професійної етики забезпечують зворотний зв'язок освітнього процесу в університетах, надають інформацію про можливі труднощі у формуванні морально-етичних цінностей, професійно важливих рис та якостей.

Список використаних джерел:

- 1) Васянович Г. П. Педагогічна етика : навч.-метод. посібник / Г. П. Васянович. – Львів : Норма, 2005. – 344 с.
- 2) Етичні норми і цінності : проблема обґрунтування / [Аболіна Т. Г., Єрмоленко А. М., Кисельова О. О., Малахов В. А.]. – К. : Інститут філософії і НАН України ім. Г. Сковороди, 1997. – 143 с.
- 3) Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії : [монографія] / І. А. Зязюн. – Черкаси : Вид. від. ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2008. – 608 с.
- 4) Коротяєва І. Б. Професійна духовність педагога у контексті викликів сучасності. / І. Б. Коротяєва. – Старобільськ: Вид. від ЛНУ ім. Тараса Шевченка, 2021. – 98-109 с.
- 5) Основи педагогічної творчості та майстерності : курс лекцій.-навч. посібн. / авт. колектив : В. М. Горєєва, Н. В. Гузій, Л. О. Мільто та ін. – Суми : ПВП «Еллада S», 2009. – 255 с.
- 6) Сучасний словник з етики : Словник. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 416 с.
- 7) Хоружа Л. Л. Етична компетентність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика: Монографія / Л. Л. Хоружа; Ін-т педагогіки АПН України. – К., 2003. – 319 с.

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДО ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ ПТСР

Ганна Лисенко

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

НПУ імені М.П. Драгоманова

м. Київ

*Науковий керівник: Пригодій М.А.,
доктор педагогічних наук, професор*

Постановка проблеми. У третьому тисячолітті перед людством постає проблема докорінних змін комплексу глобальних проблем, зміст яких характеризує новий етап світового розвитку. Одним із факторів продукування стійкого хаосу є сучасний військовий напад Росії на суверенну територію України, який представляє собою яскраво виражений деструктивний феномен суспільного буття. Такі дії Росії можна оцінювати як безпосередню загрозу подальшому прогресу людської цивілізації. Відповідно, актуалізується потреба змістовного, послідовного й системного дослідження феномена сучасної війни та можливості найскорішого подолання її наслідків.

На сучасному етапі розвитку нашого суспільства подолання психологічних наслідків війни, екстремальних ситуацій, міждержавних і міжнаціональних конфліктів, а також кількість спеціалістів готових працювати з такими травмами, постає великою проблемою.

Війна в Україні торкнулася кожної людини. Життя в умовах військових дій насичене стресами. Мирні жителі, так чи інакше психологічно залучені в екстремальні ситуації, пов'язані з військовими діями, і певним чином реагують на них. Особливо впливу піддаються діти, у яких спостерігаються різні порушення в особистісній, емоційно-вольовій, пізнавальній та інших сферах.

Багато практичних психологів і педагогів, незважаючи на загрозу життю, продовжують працювати з дітьми та дорослими, що стали безпосередніми свідками війни, втратили близьких людей, або з вимушеними переселенцями, які роз'їхались у різні куточки нашої країни. Але на жаль, наші протоколи та плани роботи розраховані на роботу і допомогу у мирний час. Отже, постає проблема підготовки майбутніх спеціалістів та

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

перепідготовка і підтримка уже існуючих, готових працювати з посттравматичними стресовими розладами. Для успішної праці, подолання виникаючого на фоні постійних стресів і страхів, пов'язаних з бойовими діями, синдрому емоційного вигорання, фахівцям потрібно ознайомитися зі світовим досвідом, розробити нові методики, науково-обґрунтовані та ефективні засоби допомоги. Навчитися дозувати свою працю, піклуватися про свій фізичний та емоційний стан, бо це є також запорукою продуктивної праці спеціаліста.

Аналіз досліджень і публікацій. У науці існують різні теоретичні підходи до розуміння й вивчення стресу, травми й посттравматичного стресу.

Під **стресом** у психологічній науці розуміють особливий стан психіки, організму в цілому, який визначається широкою мобілізацією функціональних резервів для подолання будь-якого стресового впливу.

Травматичний стрес - це особлива форма загальної стресової реакції, за якої відбувається перевантаження психологічних, фізіологічних та адаптаційних можливостей людини. У цьому випадку стрес для людини є травматичним та може стати причиною психологічної травми [3].

Термін «**посттравматичний стресовий розлад (ПТСР)**» був вперше запропонований американським психологом М. Горовицем у 1980 р. ПТСР – віддалена й затяжна реакція на стресову подію виключно загрозливого чи катастрофічного характеру, яка здатна викликати ряд психічних і поведінкових порушень.

До основних симптомів синдрому ПТСР відносять: порушення сну, патологічні спогади, амнезія на деякі події, надчутливість, зверхзбудження. Вторинними симптомами є депресія, тривога, імпульсивна поведінка, соматичні проблеми.

Питанням діагностики та подолання ПТСР як серед військових, так і серед цивільного населення, присвячені роботи В. Василевського, А. Довгополюк, Г. Растовцева, Т. Дмитрієва, Е. Єпачинцева, Е. Лазебної, С.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Литвинцева, Г. Ломакіна, Д. Панченко, Є. Підчасова, Є. Снедкова, Н. Тарабриної, Г. Тимченко, Г. Фастовцева, О. Харитоновна та інших.

Як зазначає Дж. Герман, «після травматичних подій постраждали дуже вразливі, їхнє відчуття самоті зруйноване й відновити його можна лише тим самим шляхом, як воно творилося раніше, – у стосунках з іншими». Дослідниця виокремлює наступні кроки в суспільній підтримці людей з ПТСР [1, с.109-130]. Відразу після психотравми завданням оточення постраждалої особи є відбудова мінімальної довіри, створення для неї умов безпеки та захисту. Коли відновлюється почуття базової безпеки, постраждалі потребують допомоги інших у відновленні позитивного уявлення про себе. Нарешті – для травмованих вкрай важливо поділитися своїм травматичним досвідом з іншими.

Відомий дослідник стресу Ганс Сельє зазначав, що має значення не те, що з вами відбувається, а те, як ви це сприймаєте. Важливими факторами, які потрібно враховувати при подоланні наслідків психологічних травм є вплив на фізіологічний, емоційний та ціннісно-смісловий стан людини.

Інститутом психічного здоров'я Українського Католицького університету спільно з Українським інститутом когнітивно-поведінкової терапії та за підтримки доктора Дениса Угриня з Королівського Коледжу Лондона було організоване навчання тренерів методики: «Діти і війна: навчання технік зцілення», залучивши до викладання провідних фахівців з Великобританії та Норвегії [6]

Виклад основного матеріалу. З метою підготовки спеціалістів до безпечної життєдіяльності в сучасних умовах необхідно відновити у вищих навчальних закладах України нормативні дисципліни «Цивільний захист» та «Безпека життєдіяльності». В даний час на законодавчому рівні необхідна доробка існуючих нормативних документів, щоб ввести ці дисципліни для обов'язкового навчання всіх студентів, незалежно від їх основного профілю підготовки. Тематику вищевказаних необхідних дисциплін потрібно істотно

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

доповнити новими темами, необхідними для виживання в умовах нинішньої обстановки.

Поглиблювати свої знання та підвищувати кваліфікацію психологи та педагоги можуть приймаючи участь у тренінгах, конференціях, конкурсах, семінарах, виконуючи психокорекційні вправи, проходячи психотерапію. Для освітян можна організовувати додаткові курси з оволодіння методами психопрофілактики стресу у дітей та дорослих: методи релаксації, прогресивна м'язова релаксація за Ж. Джекобсоном, ауторегуляція дихання, медитації. Важливо навчити їх базовим функціям надання екстреної психологічної допомоги у разі виникнення надзвичайних ситуацій:

- *практичні*: безпосереднє надання швидкої психологічної і (за потреби) долікарської медичної допомоги;
- *координаційні*: забезпечення зв'язків і взаємодії зі спеціалізованими психологічними службами.

Педагог повинен розуміти:

- що таке травма та які події можуть бути травматичними для дитини;
- як втрати, розлука та травматичні переживання впливають на розвиток та поведінку дитини, як вони впливають на дорослих, які допомагають дитині;
- що можуть зробити вчителі, соціальні працівники, вихователі, волонтери та інші спеціалісти, яка їхня роль;
- яка поведінка може бути тривожною та як на неї реагувати;
- надання першої психологічної допомоги дітям: специфіка поведінки дітей дошкільного віку та підлітків;
- які основні принципи та інструменти роботи з дітьми, у яких є досвід травми;
- що плани роботи з дітьми повинні бути максимально інтегрованими та адаптивними під різні ситуації з можливістю їх

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

проведення використовуючи технології дистанційного навчання.

Також важливо мати відлажений діалог з батьками вихованців.

Працівники педагогічної сфери знаходяться в постійному напруженні, що призводить до синдрому «емоційного вигорання», адже педагог не лише навчає дітей, він несе відповідальність за життя і здоров'я дитини під час навчально-виховного процесу. Синдром «емоційного вигорання» припускає повне, або часткове відключення емоцій, у відповідь на обрані впливи, які травмують психіку. Емоційне вигорання передбачає ситуацію, в якій після кількох місяців чи років сумлінного виконання своїх обов'язків люди «вигорають», виявляючи ознаки знервованості, апатії та напруженості. Тому в таких ситуаціях надзвичайно важливо здійснювати комплексні заходи, які впливають на фізіологічний, емоційний та ціннісно-смысловий стан людини й спрямовані на попередження та ліквідацію синдрому «емоційного вигорання» у педагогів. Здоровий педагог - запорука успіху у навчанні і вихованні майбутньої нації.

Висновки. Під час психологічної підготовки кадрів доцільно використовувати заходи, спрямовані на попередження впливу психотравмуючих факторів. Спеціальна цілеспрямована робота з підготовки та перепідготовки фахівців, їх психологічного загартування перешкоджатиме розвитку панічного настрою, дасть змогу зосередитися та сконцентрувати волю, знайти правильний, доцільний вихід із складної ситуації.

Список використаних джерел:

1. Герман Дж. Психологічна травма та шлях до видужання: наслідки насильства – від знущань у сім'ї до політичного терору / Дж. Герман; пер. з англ. – Львів: видавництво Старого Лева, 2015. - 416 с.
2. Приховані наслідки конфлікту. Проблеми психічного здоров'я та доступ до послуг серед внутрішньо переміщених осіб в Україні

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.international-alert.org/locations/ukraine/>

3. Ромек В. Г., Конторович В. А., Крукович Е. И. Психологическая помощь в кризисных ситуациях. — Санкт-Петербург.: Речь, 2005. - 256 с.

4. Туриніна О.Л. Психологія травмуючих ситуацій. Київ: ДП «Видавничий дім “Персонал”», 2017. - 160 с.

5. Качур О. Профілактика професійного вигорання у закладах освіти / О. Качур // Психолог. – 2010. – №40 (424) жовтень. – С.3-7.

6. Навчальне видання «Діти та війна: навчання технік зцілення» - Львів: ТЗОВ «Компанія Манускрипт», 2015. – 98 с.

ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАЛУЧЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ У ПРОБЛЕМНИХ ГРУПАХ

Інна Радюк
Волинський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк
доктор філософії в галузі знань Освіта. Педагогіка,
асистент

Анотація. У дослідженні обґрунтовано доцільність залучення майбутніх учителів початкової школи до дослідницької діяльності в рамках проблемних груп. Метою такої роботи вказано формування конкурентоздатного випускника педагогічного ЗВО. Запропоновано низку практичних рекомендацій реалізації означеної мети

Ключові слова: майбутній вчитель початкової школи, проблемні групи, дослідницька робота.

Професійна діяльність учителя початкової школи є дослідницькою за змістом, адже діти молодшого шкільного віку за своєю природою є дослідниками і з великим інтересом беруться за виконання різних дослідницьких завдань, успішна реалізація яких залежить від правильної організації цього процесу. Основною задачею вчителя є створення таких умов, які б сприяли повноцінному розкриттю творчих здібностей молодших школярів [3]. Саме тому в початковій школі варто реалізовувати креативний

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

підхід, який полягає у максимальній орієнтації педагогів на творче начало у навчальній діяльності, введення діалогу на противагу монологу, проєктуванні і супроводі розвитку творчо обдарованої особистості. Таким чином, формувати здатність використовувати здобуті знання для діяльності у будь-якій сфері суспільного життя [1, с. 329].

Однією з можливостей застосування теоретичних знань у практичній діяльності є моделювання або відтворення умов і ситуацій професійної діяльності в освітньому середовищі; створення таких умов діяльності, які б активізували застосування наявних знань. Нами акцентовано увагу на організації дослідницької роботи, яка б передбачала колективну взаємодію та практичне спрямування задля більш адекватної самооцінки майбутніми вчителями початкової школи результатів своєї діяльності. Тому логічним було залучення студентів, що мають виражені здібності до творчої й наукової діяльності до виконання завдань у рамках роботи *проблемних груп*.

Характеризуючи таку форму роботи, зауважимо, що проблемні групи являють собою тимчасовий науковий колектив, що організовується на факультеті ЗВО для спільної роботи над певною науковою проблемою під керівництвом керівник, наставника [3, с.124]. На нашу думку, дослідницька робота студентів над конкретною педагогічною проблемою й використання в освітньому процесі завдань, які мають реальний науковий характер, допомагає пов'язати теоретичні знання з практичною роботою в школі й є ефективним засобом розвитку професійних компетенцій майбутніх учителів початкових класів.

Проблемні групи діяли на постійній основі, заняття відбувались у формі засідань, на яких студенти готували доповіді про результати своїх наукових досліджень, обговорювали виступи, формулювали висновки та розробляли практичні рекомендації щодо впровадження результатів досліджень у педагогічну практику. В дослідженні зроблено акцент на ролі наукового керівника, яка полягає у формуванні творчої атмосфери, в

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

спонуканні студентів до дискусійних виступів, активного обговорення результатів, тощо. Студентів було залучено до роботи у проблемних групах з наступними напрямками: «Сучасний учитель в умовах реформування шкільної освіти», «Проблематика і перспективи творчої проектної діяльності в початковій школі», «Формування у молодших школярів ключової компетентності – уміння самостійно вчитися», «Сучасний учитель НУШ». Під час заняття проблемної групи майбутні вчителі початкових класів вчилися: чітко й конкретно формулювати проблему, усвідомлювали її сутність; робити припущення й гіпотези щодо її вирішення з «прокручуванням» різних варіантів розв'язання; аналізувати вирішення, його доцільність, перспективність, практичність тощо. Нами акцентувалась увага на тому, що студенти під час заняття проблемної групи не лише активізують внутрішній дослідницький потенціал, але й розвивають увагу, інтуїцію, увагу, критичне мислення, креативність, що й є необхідним у самоосвітній діяльності. На заняттях проблемної групи результативними виявились такі прийоми, як: опосередковане формулювання проблеми, проблемне завдання – запитання, суперечлива інформація, подача фактів, які є незрозумілими або суперечливими, порівняльний аналіз наукових понять з практичними та ін.

Для успішної діяльності проблемних груп дієвими виявились інтерактивні методи навчально-пізнавальної діяльності: метод моделювання педагогічної ситуації, кейс-метод, метод проектів та ін., а також використання стратегій «Асоціативний кущ», «Діаграма Ейлера-Венна» тощо. Так, метод моделювання педагогічної ситуації створює умови, за яких майбутні вчителі початкової школи отримують можливість успішної соціалізації в майбутній професійній діяльності, оскільки розкривають зв'язки педагогічної теорії з практикою, виявляють труднощі і допомагають віднайти шляхи до їх подолання. Студентами були змодельовані наступні ситуації: ситуація-ілюстрація «Самопрезентація вчителя при першій зустрічі в класі», ситуація-вправа «Я-вчитель» на прикладі проведення конкретного

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

уроку, ситуація-проблема «Я- молодий спеціаліст» на прикладі ситуації в педагогічному колективі тощо.

Отже, як **висновок**, зазначимо, що залучення майбутніх вчителів до роботи у проблемних групах дає широкі можливості щодо розвитку професійних вмінь. Адже, дослідницька діяльність зорієнтована на поглиблене вивчення досягнень сучасної науки у педагогічній галузі, сприяє розвитку навичок самостійної пошукової роботи, набуттю досвіду проведення досліджень з подальшим впровадженням їх результатів в майбутню педагогічну діяльність.

Список використаних джерел:

1. Коновальчук М. В., Обломієва К.В. Роль творчого вчителя у розвитку обдарованості молодшого школяра. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка*. 2015. №125. с. 327-330.
2. Осадченко І. І. Дефініція та дидактична сутність поняття «кейс-метод». *Гуманітарний вісник*. 2011. №19. С. 169–173
3. Савченко О. Упровадження компетентнісного підходу в початкову освіту: здобутки і нерозв'язані проблеми. *Рідна школа*. 2014. № 4–5. С. 12–16.

ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Вікторія Шліхар
Кременчуцький педагогічний коледж
імені А.С.Макаренка
м. Кременчук
Науковий керівник: Олійник І.О.,
старший викладач

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Анотація. У статті розкрито сутність поняття «тайм-менеджмент» у навчальній діяльності студента, виявлено його структуру, діагностичні засоби й критерії та рівні сформованості. Окрім того, досліджено тайм-менеджмент під час дистанційного навчання у студентів, майбутніх вчителів початкових класів. У ході дослідження визначено теоретико-методичні засади й особливості формування тайм-менеджменту здобувачів освіти вищої школи.

Ключові слова: тайм-менеджмент, дистанційне навчання, самоорганізація, правильне управління часом.

Актуальність проблеми ефективного використання часу здобувачами вищої освіти набуває все більшого значення в умовах науково-технічної революції, глобалізації, появи нових форм навчання.

Правильне використання часу є запорукою успішного виконання навчальних обов'язків, досягнення життєвих цілей. Відтак, особливої актуальності набуває впровадження технологій тайм-менеджменту у освітній процес студентської молоді, що дозволяє підвищити ефективність навчальної діяльності за рахунок оптимізації часових витрат на підготовку і прийняття рішень, досягнення стратегічних і тактичних цілей, виконання інтелектуальних та життєвих завдань.

Пандемія коронавірусу внесла свої корективи до освітнього процесу. У зв'язку з вимушеною самоізоляцією вищі навчальні заклади перейшли на дистанційне навчання. Засобами, що забезпечують у дистанційній освіті використання всього багатства форм взаємодії, є сучасні інформаційні телекомунікаційні технології.

Багатьом студентам взятися за навчання буває дуже важко. Відсутність «живого» контролю, наявність вільного часу, різні фактори, що відволікають – все це не сприяє якісному засвоєнню знань. Щоб процес їх засвоєння пройшов ефективно, рекомендується дотримуватись правил тайм-менеджменту. В ідеалі дистанційне навчання має йти пліч-о-пліч з тайм-менеджментом. Він дисциплінує, виховує силу волі та характер, допомагає досягати добрих результатів.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

На думку Ю. Білявської і Н. Микитенко, тайм-менеджмент являє собою органічне поєднання теорії, практичних рекомендацій та мистецтва щодо управління часом, які дають людині змогу раціоналізувати розподіл часу на поточні потреби, розставити часові пріоритети та уникнути втрат часу [1, 85].

Отже, тайм-менеджмент – це сукупність знань, умінь і навичок, завдяки яким людина уміє правильно розставляти пріоритети, точно планувати та організовувати свій час, підвищуючи ефективність його використання [2, 265].

Структура тайм-менеджменту включає: постановку цілей, розстановку пріоритетів, планування, прийняття рішень, реалізацію та організацію, а також на кожній стадії здійснюється інформація та комунікація.

Найважливіші **принципи тайм-менеджменту**: пріоритизація, планування, структурування; від складного до простого; не робити одночасно багато справ; порядок та чистота на робочому місці; самомотивація.

Основні засади управління часом: аналіз часу та справ; визначення пріоритетів; планування свого дня, тижня; завчасність; гнучкість; посильний розподіл навантаження; виховання самодисципліни; мотивація себе; допомога та взаємовиручка; відпочинок; виконання кількох справ одночасно; тренінги з навчання навичок швидкочитання та «сліпого» набору тексту; тренування пам'яті та концентрація уваги.

Найбільш ефективними **техніками організації навчального часу** для студентів під час дистанційного навчання є: підготовка з вечора, дедлайни, метод 80/20, поїдання «жаби», хронометраж, метод Fresh or Fried, правило 2 хвилин, спосіб 10 хвилин та інші.

Для дослідження рівня сформованості навичок тайм-менеджменту майбутніх вчителів початкових класів було застосовано методики: **тест-опитувальник самоорганізації діяльності (ОСД)** (Автор: О. Мандрикова (2010); на основі М. Bond & N. Feather (1988)); **тест на визначення**

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

компетентності у керуванні часом; авторська анкета «Мій тайм-менеджмент під час дистанційного навчання» .

На основі теоретичного аналізу проблеми та проведеного дослідження нами було сформульовано критерії оцінювання рівня сформованості **навичок тайм-менеджменту** (компетентності у керуванні часом) майбутніх вчителів початкових класів під час дистанційного навчання.

Були виділені такі критерії дослідження навичок тайм-менеджменту (часової компетентності) майбутніх вчителів початкових класів: мотиваційно–цільовий, когнітивно – змістовий, операційно–діяльнісний, рефлексивно-оцінний.

Проведений аналіз наукової літератури дав нам змогу виділити **три рівні** володіння часовою компетентністю (сформованості навичок тайм-менеджменту) під час дистанційного навчання майбутніми вчителями початкових класів: **високий, середній, низький**.

Дослідження проводилося з жовтня 2021 по грудень 2021 року на базі Кременчуцького педагогічного коледжу імені А.С.Макаренка Полтавської області. Всього участь у дослідженні взяли 50 студентів I-IV курсів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (спеціальність 013 Початкова освіта).

Тест-опитувальник самоорганізації діяльності (ОСД) (Автор: О.Мандрикова (2010); на основі М. Bond & N. Feather (1988)) допоміг визначити способи поведінки здобувачів освіти з часом на основі таких факторів як планомірність, цілеспрямованість, наполегливість, фіксація (фіксація на структуруванні діяльності), самоорганізація (за допомогою зовнішніх засобів) та орієнтація на дійсне.

Узагальнимо результати досліджень та виведемо загальний сумарний бал з ОСД та подаємо результати у таблиці 1.

<i>Показники</i>	<i>Високий</i>	<i>середній</i>	<i>низький</i>
Планомірність	12 - 24%	22- 44%	16 – 32%
Цілеспрямованість	8 16%	22 - 44%	20 – 40%

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Наполегливість	16 – 32%	20– 40%	22 - 44%
Фіксація	18 – 36%	20– 40%	12 – 24%
Самоорганізація	14 – 28%	24 – 48%	12 - 24%
Орієнтація на дійсне	8 – 16%	30 – 60%	12 - 24%
<i>Загальний показник</i>	25 %	45 %	30%

Таблиця 1. Загальний сумарний бал з ОСД

Тест на визначення компетентності у керуванні часом допоміг нам визначити рівень сформованості у майбутніх учителів початкових класів особистісної компетентності в управлінні часом.

Були отримані такі результати: високий рівень – 10 осіб, що складає 20%, середній – 30 осіб, що відповідає 60 %, низький – 10 студентів, що склало 20%, повна відсутність часової компетентності – 0 осіб, 0%.

Покажемо результати досліджень у вигляді діаграми (рис. 1).

Рис.1 Результати тесту на визначення компетентності у керуванні часом майбутніх вчителів початкових класів.

Аналіз відповідей на питання авторської анкети «**Мій тайм-менеджмент під час дистанційного навчання**» показав, що більшість опитаних здобувачів освіти мають недостатньо сформовані навички особистого тайм-менеджменту.

Згідно визначених критеріїв та показників сформованості навичок тайм-менеджменту у майбутніх вчителів початкових класів під час дистанційного навчання узагальнимо результати досліджень і визначимо скільки здобувачів освіти мають високий, середній та низький рівень володіння часовим менеджментом (таблиця 2).

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Таблиця 2. Узагальнені результати сформованості навичок тайм-менеджменту у майбутніх вчителів початкових класів під час

Критерії рівні	мотиваційно- цільовий	когнітивно- змістовий	операційно- діяльнісний	рефлексивно- оцінний
високий	12 осіб – 24%	14 осіб – 28%	12 осіб – 24%	10 осіб – 20%
середній	21 особа – 42%	20 осіб – 40%	20 осіб – 40%	24 особи – 48%
низький	17 осіб – 34%	16 осіб – 32%	18 осіб – 36%	16 осіб – 32%

дистанційного навчання

Таким чином, за результатами проведеного дослідження виявлено викривлене уявлення студентів про самоорганізацію часу. Респонденти не володіють необхідними знаннями і вміннями тайм-менеджменту. Студенти, майбутні вчителі початкових класів мають проблеми в організації власного часу. Згідно з результатами проведеного опитування, більша частина респондентів проявили інтерес до тайм-менеджменту. Вони мають бажання і вважають за необхідне отримати знання та сформувати вміння самоорганізації власного часу.

Список використаних джерел:

1. Білявська Ю.В., Микитенко Н.В. Тайм-менеджмент як метод управління часом категорійного менеджера. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2018. Вип. 30. Ч. 3. С. 83–87.
2. Холодницька А.В. Застосування технологій тайм-менеджменту в управлінні підприємством. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки»* 2013. № 4. С. 261–268.

РОЗВИТОК ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЯК УМОВА ЇХ ПІДГОТОВКИ ДО ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Руслана Шульга

НПУ імені М.П. Драгоманова

м. Київ

*Науковий керівник: Кондратюк О.М.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. У статті висвітлено актуальність розв'язання проблеми підготовки майбутніх учителів до формування у молодших школярів дослідницьких умінь, що забезпечують готовність особистості здійснювати дослідницьку діяльність, творчо застосовувати знання на практиці. Умовою успішного формування дослідницьких умінь у дітей є сформованість цих умінь у педагогів, які їх навчають, тому значна увага приділена дослідницьким умінням як компоненту підготовки майбутнього фахівця. Вони включають провідні характеристики процесу професійного становлення особистості педагога, відображають універсальність її зв'язків із навколишнім середовищем, розкривають творчий потенціал, стимулюють трансформацію знань, умінь і навичок дослідницької діяльності, допомагають адаптуватися до динамічних умов сьогодення, а саме соціальної мобільності та впевненості на ринку праці.

Ключові слова: підготовка майбутніх учителів початкових класів, дослідницька діяльність, формування дослідницьких умінь.

Модернізація шкільної освіти в Україні на засадах компетентнісного і діяльнісного підходів, що передбачають формування в учнів навичок дослідницької діяльності, зумовлює потребу у педагогах, які володіють навичками самостійного педагогічного пошуку.

У законах України «Про освіту» та «Про вищу освіту», Національній стратегії розвитку освіти в Україні зазначається, що головними завданнями реформування вищої освіти є «виховання особистості, здатної здійснювати продуктивну професійну діяльність на високому науковому та фаховому рівнях; орієнтація навчального процесу на забезпечення розвитку творчої особистості майбутніх учителів, озброєння їх професійною компетентністю, у структурі якої значне місце посідають дослідницькі вміння» [8].

Оскільки формування дослідницьких умінь учнів на початковому рівні розпочинається в початковій школі, саме від підготовки вчителів початкової

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

школи залежить, яка основа для подальшої пошукової діяльності школярів закладатиметься під час навчання. Тож, проблема підготовки майбутніх учителів початкової школи до формування в учнів дослідницьких умінь має важливе значення.

У педагогічних студіях дослідницьку діяльність визначено як діяльність, що безпосередньо пов'язана з вирішенням творчого, дослідницького завдання і не має наперед відомого результату, передбачає етапи, характерні для наукового дослідження [2].

Аналіз історико-педагогічних джерел засвідчує, що на важливості дослідницьких знань і вмінь, умінь здійснювати пошук, творчо мислити, аналізувати, доводити наголошував ще літописець часів Київської Русі: «Як бджолу бачимо, що по всіх садах і зіллях літає, з кожного з них збираючи корисне, так і юнаки, які вчаться філософії й хочуть увійти на висоту мудрості, всюди збирають, що краще». Мистецтвом мудрості називали риторику, яку український богослов і письменник Ф. Прокопович визначав як уміння володіти мистецтвом слова і переконувати співбесідника. На творчому, дослідницькому характері педагогічної праці акцентував увагу А. Дістервег. Німецький педагог, зокрема, писав, що без потягу до наукової праці вчитель елементарної школи потрапляє до влади трьох демонів: механічності, рутинності, банальності. Він дерев'яніє, кам'яніє, занепадає. Навчання, на переконання українського педагога О. Духновича, буде успішним тоді, коли учні не тільки «цілковито розуміють» те, що вивчають, а й уміють приводити це «в дію», а вчитель «прикладками» розтлумачує викладену річ, «вправляє» учнів у кмітливості або мисленні. На вагомості дослідницьких умінь майбутніх учителів наголошував М. Драгоманов [6].

Особливість дослідницької діяльності вчителя полягає в тому, що в його діях, як слушно зазначає І. Зязюн, простежується органічне взаємопроникнення і синтез художніх та педагогічних компонентів, синтез педагогіки, мистецтва, етики й естетики, що утворюють цілісну структуру

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

майстерної професійно-педагогічної діяльності, де активно працюють афект, інтелект, воля особистості [3].

С. Сисоева і І. Соколова зазначають, що «професійна підготовка майбутнього фахівця – це неперервний і керований процес набуття особистістю суб'єктивного досвіду професійної діяльності, що дозволяє системно та цілісно сприймати дійсність і діяти на основі гуманістичних ціннісних орієнтацій, закладених у сучасних освітніх концепціях неперервності, гуманізації освіти і професійної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах для формування професійної компетентності особистості та успішної праці з урахуванням сучасних вимог ринку праці» [7].

П. Горкуненко визначає дослідницьку діяльність складовою методологічної дослідницької культури вчителя, до якої він також відносить знання основ організації дослідно-експериментальної діяльності в сфері освіти; володіння вміннями психолого-педагогічної діагностики, проектування, організації, оцінювання і корекції освітнього процесу; володіння основними психолого-педагогічними критеріями використання комп'ютерної техніки в освітньому процесі [1].

Г. Кловак зазначає, що у структурі педагогічної діяльності вчителя науково-дослідна і дослідницька діяльність займають провідне місце. Науково-дослідна педагогічна діяльність розглядається нею як діяльність фахівця, спрямована на набуття нових знань у науці, результат якої подається в різних загальноприйнятих наукових формах звіту (доповідях, рефератах, наукових статтях, дисертаціях, монографіях, посібниках, підручниках, рекомендаціях). Дослідницька педагогічна діяльність спрямована, насамперед, на набуття нових знань для вчителя з метою пошуків засобів удосконалення педагогічного процесу [4].

На думку Є. Кулика, метою підготовки майбутніх учителів до педагогічної дослідницької діяльності є формування у них відповідної

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

готовності шляхом навчання, виховання, розвитку, психологічної підготовки та постійного професійного самовдосконалення. Також він уточнює, що це особистісне утворення, яке передбачає наявність у студентів сукупності якостей особистості дослідника, педагогічних знань, умінь, навичок, що сприяють успішній реалізації дослідницької діяльності, формують потреби й інтерес до такої діяльності, відповідальність за її результати та впевненість у собі [5].

Дослідницька діяльність допомагає вчителеві подолати функціональну неузгодженість між системою освіти та вимогами часу, а також адаптуватися у постійно мінливому колі функціональних обов'язків, актуалізувати потребу, прагнення до професійного саморозвитку.

Отже, сьогодні на законодавчому і нормативному рівнях усвідомлюється необхідність в учителях, які достатньою мірою володіють дослідницькими вміннями, навичками самостійного педагогічного пошуку, здатні до творчої самореалізації в нових соціально-економічних умовах. Професійна підготовка у вищому педагогічному навчальному закладі має забезпечувати органічне поєднання фахової підготовки з дослідницькою складовою і сприяти всебічному професійному розвитку та саморозвитку особистості майбутнього вчителя як дослідника.

Список використаних джерел:

1. Горкуненко, П. П. Підготовка студентів педагогічного коледжу до науково-дослідної роботи : автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Вінницький держ. педагогічний ун-т ім. Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2007. 20 с.

2. Енциклопедія освіти / Академія пед. наук України; головний редактор

В. Г. Кремінь. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

3. Зязюн І. Педагогічна психологія чи психологічна педагогіка?! Естетика і етика педагогічної дії : зб. наук. пр. 2012. Вип. 3. С. 20 – 38.

4. Кловак Г. Т. Генеза підготовки майбутнього вчителя до дослідницької педагогічної діяльності у вищих педагогічних навчальних закладах України (кінець ХІХ-ХХ століття) : автореф. дис... доктора пед. наук : 13.00.01 / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2005. 40 с.

5. Кулик Є. В. Теорія і практика підготовки майбутніх учителів трудового навчання до педагогічної дослідницької діяльності : автореф. дис.... доктора пед. наук. Тернопіль : Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка, 2006. с. 15, 18-19.

6. Семенов О. М., Земка О.І. Формування дослідницьких умінь у майбутніх учителів-словесників : теорія і практика : монографія. Суми : Ніко, 2014. 254 с.

7. Сисоєва, С. О. ,Соколова, І. В. Проблеми неперервної професійної освіти : тезаурус наукового дослідження : наук. видання. Київ : ВД ЕКМО, 2010. с.133, 250.

8. Степанюк К. Формування дослідницьких умінь майбутніх учителів початкової школи як проблема педагогічної науки. [Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Сер. : Педагогічні науки.](#) 2018. Вип. 3. С. 292-300. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nzbdpu_2018_3_32 (дата звернення: 20.04.22).

СЕКЦІЯ 7

ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВО: ЗМІСТ ТА

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ УЧНІВ ОСНОВАМ ГРАФІЧНОГО ОФОРМЛЕННЯ ПОЛІГРАФІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

*Ганна Гаврилiна
НПУ ім. М. П. Драгоманова
м. Київ*

*Науковий керівник: Карпенко В. А.,
старший викладач*

Анотація. *Оформлення книг художньої та професійної літератури має не аби який попит у сучасного читача, чи здобувача освіти. Обираючи книгу ми дивимось не лише на автора та назву, ми обираємо обкладинку, яка привертає нашу увагу, шрифт – який зручно читати, якщо книга з ілюстраціями, то обираємо з гарною якістю друку. Наразі важко уявити цей виріб без оздоблення, однак такі часи пошани майстри книги отримали не так давно, раніше ілюстрацію не вважали чимось гідним уваги глядача.*

Ключові слова. *Оформлення, поліграфія, навчання студентів-художників, ілюстрації, графіка, книжкова графіка, інтерактивні методи навчання.*

Досить часто в колах художників можна було почути: «ілюстрація до літературних творів не мистецтво, – халтурний заробіток для майстра, щоб якось вижити, коли іншої роботи нема». В окремих випадках так воно і є, бо справжнім ілюстратором треба народитись. Майстрам, які додали до книги душу разом із талантом, надавали звання народних художників, вони ставали лауреатами найпрестижніших Державних премій. Книга – найкращий чинник культурного рівня держави. У нас небагато досліджень у галузі мистецтвознавства, де саме висвітлюється історія вітчизняного книжкового мистецтва через творчу діяльність ілюстраторів різних часів.

На зламі XIX–XX ст. у мистецтві поряд із гравюрою, скульптурою та живописом займає місце графічний рисунок. Раніше звичайний рисунок сприймався в колах художників нібито «скелет» майбутньої гравюри або живописної картини. Саме в цей період народився в мистецтві інтернаціональний стиль модерн (за новою термінологією – полікультурний). Він складався з локальних плям – кольорових, білих і чорних, з'єднаних проміж собою – де ширшою, де тоншою – рисою. «Мода на модерн» у

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

мистецтві не обминула галузь книжкового оформлення. *Високим поліграфічним рівнем, єдністю стильного оформлення, що мало місце на зламі XIX–XX ст.*, книга зобов'язана ілюстраторам.

На жаль, останнім часом книгу дітям замінюють телебачення, комп'ютерні ігри, Інтернет. Але незважаючи на ці обставини, книга залишається складовою частиною, головним носієм загальної культури. На думку багатьох педагогів, психологів, філософів, книга є засобом збереження інформації для людей наступних поколінь, засобом комунікації у вигляді твору. Шкільна педагогіка розглядає виховання у дітей любові до книги, до читання як одну з найважливіших умов духовного й естетичного розвитку людини, розширення її знань. Проте ілюстративне наповнення будь якої книги для дітей має найбільше значення. Книгу, що не має ілюстрацій, жодна дитина не захоче взяти до читання.

Останнім часом більшу увагу приділяють організації дистанційного або он-лайн навчання, тому інтерактивні методи для цього є дуже актуальними. За допомогою таких методів викладач може повністю задовольнити потреби свого слухача: провести он-лайн майстер-клас або зустріч, за допомогою додатків віддаленого доступу одночасно співпрацювати зі студентом (особливо це стосується графічних додатків, наприклад Adobe Photoshop, Adobe Illustrator, Canva, Autodesk), також може заповнити інтерактивний плакат (сервіс Genially) де навчальні матеріали будуть зберігатись впродовж певного часу, можна навіть сказати що це в деякому сенсі аналог moodle, також він безкоштовний, та не потребує певних зусиль при його заповненні.

Інтерактивний плакат повинен забезпечувати досить високий рівень наочності навчального процесу[1, 2]. Будь-які інтерактивні плакати для учнів повинні створюватися з урахуванням не тільки предметної області, а й вікових особливостей учнів. При цьому обов'язково слід враховувати:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

доступність тексту для прочитання; використання яскравих і красивих шрифтів;

На основі теоретичного аналізу психологічної, методичної, педагогічної літератури визначено, що використання дидактичних ігор, вправ і творчих завдань на уроках по образотворчого мистецтва дозволяє істотно змінити ставлення учнів до навчальної праці та образотворчого мистецтва в цілому.

Використання запропонованих методик та інтерактивного плакату дозволяє поліпшити процес виховання особистості дитини, внаслідок якого розвиваються його творчі здібності, підвищується продуктивність розумової діяльності, розвивається зацікавлене ставлення до дійсності, що виявляється в особистісній активності, якості навчальної діяльності, художньому рівні реалізованих проєктів, оригінальності їх вирішення; відповідальне ставлення до справи, самостійності та організованості, чуйності.

Сервіс Genially це сторінка в мережі Інтернет, яка виглядає як плакат, на який можна “прикріпити” усі матеріали для певної теми. Можна додавати відео, аудіо, текстові файли, тести, посилання на інші джерела, або он-лайн графічні сервіси, наприклад Canva.

Це досить цікаві ресурси для створення поліграфічної продукції, оскільки мають наступні можливості: командна робота (залучення декількох студентів та викладача), робота в режимі “реального часу” студент-викладач, можна виставляти роботи на оцінку, додавати коментарі авторизовано чи анонімно, вміти висловити власну думку в деяких випадках є проблемою. Перевагою такого способу навчання є те, що можна спробувати різні художні стилі, колірні рішення, шрифти, допоміжні елементи, змінити формат, або спробувати зовсім інший варіант подачі. Особисто я користуюсь даними послугами не тільки для роботи, а й для навчання, бо це зручно, є можливість відправити посилання на електронну пошту, таким чином запросивши іншу

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

людину до проекту, де загальними зусиллями зможемо довести роботу до ладу. Також є можливості обміну авторськими ілюстраціями, векторними зображеннями та шрифтами, можна додати свої власні шаблони, які будуть надихати інших користувачів. Для деяких навчальних закладів діють програми підтримки, сервіси надають повний функціонал, для пересічного користувача ці послуги платні.

Такі застосунки для навчання є актуальними до предметів з комп'ютерної графіки, або композиції. Де студенти мають можливість розробити афіші, візитки, брошури та інші види поліграфічної продукції, або навіть зробити логотип для власного бренду.

Цифрові технології це звісно віяння часу, проте не слід забувати що справжньому митцю потрібно не лише знати “гарячі комбінації” на клавіатурі, а й правила композиції, колірні гармонії, історію мистецтва, однак виражати себе не пензлями й фарбами, а за допомогою віртуальних інструментів.

Список використаних джерел:

1. Гуревич А.Я. М.: Избранные труды. Изд-во «Традиция», 2009. 470с. (Серия «Письмена времени»)
2. Масол Л. М. Методика навчання мистецтва в основній школі. Методичний посібник для вчителів. Київ: Шк. світ, 2012. 128 с.

ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ДЕКОРАТИВНОГО МАЛЮВАННЯ

*Наталія Дутова
НПУ імені М.П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Ступак О.Ю.,
доктор педагогічних наук, доцент*

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Анотація. *Формування художньо-естетичного потенціалу дітей визначено як один з напрямів гармонійного розвитку особистості в освітній діяльності закладу дошкільної освіти. Ефективним засобом формування художньо-естетичного потенціалу дошкільників є декоративне малювання, що сприяє їх всебічному розвитку та естетичному становленню. Емпіричним шляхом доведено ефективність експериментальної роботи з формування художньо-естетичного потенціалу дошкільників засобом декоративного малювання, що включала ігрові завдання, заняття з образотворчого мистецтва, самостійне декоративного малювання дошкільників вдома разом з батьками.*

Ключові слова: *художньо-естетичний потенціал, естетичне виховання, художньо-естетична діяльність, декоративне малювання, діти старшого дошкільного віку.*

Всеохоплюючий характер проблеми розвитку дитини, починаючи з дошкільного дитинства, вимагає підвищеної уваги до себе з боку педагогів дошкільної ланки освіти, і передбачає докладання їх зусиль для всебічного становлення особистості кожної дитини, збагачення її духовної і моральної культури, активізації художньо-естетичного потенціалу.

У Базовому компоненті дошкільної освіти [1] визначено стратегічні напрямки у забезпеченні умов для формування інтелектуально-культурного, естетичного потенціалу дітей. Важливість художньо-естетичного виховання дітей дошкільного віку обумовлюється сенситивністю вказаного періоду їх розвитку до зовнішніх впливів, чутливістю малят до сприйняття краси оточуючого середовища, природи, довкілля, до засвоєння еталонів краси і духовності.

Засади формування художньо-естетичного потенціалу дітей дошкільного віку в процесі образотворчої діяльності вивчаються у працях С. Гаврилук, О. Дронової, Т. Житнік, О. Плотникової, О. Половіної, Г. Сухорукової та ін.

Велике значення в організації художньо-естетичної діяльності дошкільників має декоративне малювання, що викликає бажання долучитися до прикрашання різними візерунками, орнаментами предметів побуту, іграшок, посуду. Завдяки декоративному малюванню в дітей розвиваються

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

творчі здібності, формується самостійність та наполегливість у виконанні завдань. Діти охоче малюють, продовжують візерунки, вчать оцінювати їх естетичний вигляд (Є. Демченко, Л. Куземко, І. Ланіна, Л. Назарук, В. Рагозіна тощо).

Разом з цим недостатньо вивченими залишаються шляхи формування художньо-естетичного потенціалу дітей, що й обумовлює мету дослідження – проаналізувати особливості формування художньо-естетичного потенціалу дошкільників засобами декоративного малювання.

Одним із важливих напрямів гармонійного розвитку особистості в освітній діяльності, як зазначено у Базовому компоненті дошкільної освіти, є формування «здатності реалізувати на практиці свій художньо-естетичний потенціал для отримання свого неповторного результату творчої діяльності з пріоритетом розвитку почуттєвої сфери особистості у спрямованні на формування життєвої компетентності під час освітньої та самостійної художньої діяльності» [1, с. 8].

Важливість формування художньо-естетичного потенціалу у дітей дошкільного віку обумовлюється сенситивністю даного вікового етапу до педагогічного впливу дорослих та можливістю активізації внутрішніх сил та здібностей дітей до естетичного сприйняття світу, осягнення законів краси і мистецтва. О. Половіна трактує «художньо-естетичний потенціал» як «певний обсяг культурно-історичних та художньо-естетичних знань, умінь та навички художньо-естетичного сприймання, аналізу та інтерпретації творів мистецтва відповідно до авторського задуму, розуміння єдності форми та змісту» [4, с. 92].

При цьому важливе значення у процесі розвитку художньо-естетичного потенціалу дошкільників відіграє художньо-естетична діяльність. Спілкуючись з природою, освоюючи рукотворний світ, налагоджуючи стосунки з різними людьми, спостерігаючи за собою, старший дошкільник охоче бере на себе роль дослідника, відкривача і творця нового,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

експериментатора, раціоналізатора, фантазера, вигадника. Водночас, за дослідженнями Т. Житнік, дошкільник імпровізує з фарбами, олівцями, глиною, пластиліном, готовими аплікативними формами, будівельним матеріалом, музичними рухами, специфічними образами, займається словотворчістю [2, с. 137]. Зазначене підтверджує високу здатність дитини дошкільного віку до творчості, саморозкриття у процесі художньо-естетичної активності та реалізації вихованця у малюванні, зокрема й декоративному.

Найбільш важливе значення у процесі формування художньо-естетичного потенціалу дошкільників відіграє естетичне виховання, що визначається науковцями як «розвиток здатності сприймати, відчувати, розуміти прекрасне в житті і мистецтві, як виховання прагнення самому брати участь у перетворенні навколишнього світу за законами краси, як залучення до художньої дійсності і розвитку творчих здібностей» [3, с. 20].

Водночас одним із засобів всебічного розвитку та формування художньо-творчих здібностей, художньо-естетичних уявлень та активізації естетичного потенціалу дітей старшого дошкільного віку, є декоративне малювання. За В. Рагозіною, «декоративна діяльність дітей має непересічне значення в їхньому загальному і художньо-естетичному розвитку. Декоративне малювання володіє високим освітнім та розвивальним потенціалом, містить значні можливості для розвитку емоційно-почуттєвої, естетичної сфер дитини, її художньої творчості, особистісних якостей» [5, с. 98]. Декоративне малювання сприяє всебічному розвитку дітей, а саме: вихованню моральних цінностей, креативному розвитку, естетичному становленню, соціалізації, покращенню психоемоційного самопочуття і психологічного здоров'я.

Для вивчення особливостей формування художньо-естетичного потенціалу дошкільників засобами демократичного малювання проведено експериментальне дослідження. Визначено критерії розвитку художньо-естетичного потенціалу в дошкільників (когнітивно-мотиваційний,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

емоційний, художньо-практичний) і підібрано методи для їх діагностичного обстеження: опитування дітей за анкетною; дослідження емоційно-естетичного розвитку; практичне завдання «Візерунок».

За аналізом результатів дослідження високий рівень розвитку художньо-естетичного потенціалу дітей встановлено у 40% вихованців ЕГ «Зіронька» і 45% дошкільників КГ «Колосок». Вони знають про поняття краси, вміють розрізняти характеристики красивого і потворного у художніх творах, картинах, природі, у вчинках людей. Мають розвинені естетичні почуття, їм подобається займатися художньо-творчою діяльністю, відображати на малюнках естетичні наміри, прикрашати візерунок яскравими кольорами. Середній рівень художньо-естетичного потенціалу мають 36% і 45% вихованців ЕГ і КГ відповідно. Низький рівень – виявлено у 24% ЕГ і 10% КГ, які мають недостатні знання про естетичну сутність поняття краси, не можуть розрізнити прояви гарних і поганих вчинків. Байдуже реагують на красу, не виявляють бажання наслідувати естетичні зразки. В самостійній зображувальній діяльності не застосовують декорування, не відображають емоційний стан у малюнках.

В освітній діяльності з ЕГ «Зіронька» розроблено і впроваджено експериментальну роботу з формування художньо-естетичного потенціалу дітей старшого дошкільного віку засобами декоративного малювання: 1) п'ять ігрових завдань з декоративного малювання (можна використовувати як частини занять з образотворчого мистецтва, і у вільній творчо-художній діяльності дітей (візерунки «Килимок», «Серветки», «Бджола», «Зірка», «Мальва»); 2) два заняття з образотворчого мистецтва в старшій групі на тему «Весняні квіти. Бузок» і «Весняні квіти. Чебрець і Лілія»; 3) домашнє завдання для декоративного малювання дітей вдома разом з батьками «Малюємо орнамент для вишивки».

У процесі організації декоративного малювання дітей проведено підготовчу роботу, бесіди за тематикою малювання, відгадування загадок,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

слухання та обговорення легенди про Мальву і Півонію. Після закінчення дітьми малювання і декорування візерунків їм пропонувалося оцінити свою роботу і роботу товариша. Також влаштовували виставки дитячих робіт, вчили дошкільників милуватися намальованими візерунками, запрошували їх розповісти, де можна використати малюнки, якими візерунками можна прикрасити оселю, художні вироби тощо.

Результати контрольного опитування дітей засвідчили підвищення художньо-естетичного потенціалу дошкільників ЕГ. За загальним рівнем розвитку художньо-естетичного потенціалу стало більше дітей, які мають високий рівень його сформованості (в ЕГ «Зіронька» на 24%; в КГ «Колосок» на 5%). Ці дошкільники вміють помічати красу природи, художніх творів, оцінювати естетичність їх оформлення. Їм подобається займатися художньо-творчою діяльністю, вони активні в процесі створення малюнків, аплікацій, декорування інтер'єру. Отримані дані дослідження дали змогу підтвердити ефективність проведеної експериментальної роботи з формування художньо-естетичного потенціалу дітей старшого дошкільного віку засобами декоративного малювання.

Висновки. Художньо-естетичний потенціал дошкільника розуміється як сукупність художньо-естетичних знань, навичок художньо-естетичного сприймання навколишнього світу, природи, мистецтва, здатності до аналізу та інтерпретації авторського задуму, можливості милуватися естетичною красою довкілля. Ефективним засобом формування художньо-естетичного потенціалу дітей є декоративне малювання, що формує в дитини відчуття прекрасного, сприяє розвитку загальних умінь і якостей особистості, комплексно впливає на формування естетичного сприймання світу. Представлено результати експериментальної роботи, що засвідчила ефективність запровадження засобами декоративного малювання для формування художньо-естетичного потенціалу дітей старшого дошкільного віку. Вважаємо доцільним використання комплексного підходу до

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

формування художньо-естетичного потенціалу дошкільників під час занять з образотворчого мистецтва, ігрових ситуацій та домашнього виконання завдань з батьками, що сприяють розвитку художньо-естетичної культури та активізації потенціалу дітей.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Піроженко Т. О. та ін. Київ, 2021. 37 с.
2. Житнік Т. С. Механізм формування художньо-творчої самоактивності у старших дошкільників засобами живопису. *Науковий вісник МДПУ. Серія «Педагогіка»*. 2014. № 2 (13). С. 136-141.
3. Куземко Л., Мурга Л. Малювання за мотивами українських народних розписів як засіб естетичного виховання. *Дитячий садок*. 2012. № 10. С. 20–24.
4. Підготовка майбутніх вихователів до роботи з дітьми дошкільного віку / За ред. Г. В. Беленької, О. В. Половіної. Умань: ВПЦ «Візаві», 2015. 208 с.
5. Рагозіна В. В. Декоративна діяльність як засіб художньо-естетичного розвитку у ранньому і дошкільному віці. *Наукові записки КДПУ ім. В. Винниченка. Сер. : Педагогічні науки*. 2017. Вип. 150. С. 97–103.

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ НЕТРАДИЦІЙНИХ ТЕХНІК МАЛЮВАННЯ

Олена Ковальчук
НПУ імені М.П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Ступак О.Ю.,
доктор педагогічних наук, доцент

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Анотація. *Обґрунтовано місце і роль нетрадиційних технік малювання в формуванні творчих здібностей дітей молодшого дошкільного віку. Визначено, що творчі здібності – це інтегративна властивість, яка формується на основі задатків у процесі взаємодії особистості з навколишнім середовищем і є результатом розвитку її психічних процесів (сприйняття, відчуття, мислення, уяви, уваги, пам'яті) та умовою успішної життєдіяльності. У роботі визначені нетрадиційні техніки малювання: малювання руками чи/та пальцями, малювання за допомогою відбитків листя, малювання за допомогою тичка, відбитки печатками з картоплі, плямографія, ниткографія, малювання бризками, граттаж (гравюра), малювання за допомогою роздмухування фарби, малювання мильними бульбашками.*

Ключові слова: *творчі здібності, діти молодшого дошкільного віку, нетрадиційні техніки малювання.*

Сучасна мінливість соціуму обумовлює зміни у вимогах до особистості, її вмінь та якостей. Важливим стає не набуття стандартного набору «знань, умінь і навичок», а розвиток здатності швидко адаптуватись, вчитись новому, володіти критичним мисленням, бути креативним. Креативність, як інтегральна характеристика особистості, сьогодні входить до списку провідних «soft skills» необхідних для успішної самореалізації та побудови кар'єри. Тому, особливої актуальності набуває питання своєчасного формування творчих здібностей.

У дошкільному віці розвиток творчих здібностей відбувається двома шляхами: спонтанно (неконтрольовано) та цілеспрямовано (організовано). З точки зору освітнього процесу обидва шляхи є важливими та взаємодоповнюючими, разом з тим, саме цілеспрямоване формування творчих здібностей покращує сенситивність дитини до стихійного розвитку. Процес організації цілеспрямованого формування творчих здібностей дошкільника напряду залежить від дорослих (вихователів, психолога, батьків). Важливість формування творчих здібностей дитини підкріплюється і Базовим компонентом дошкільної освіти України, яким передбачено розвиток мистецько-творчої компетентності та формування «... здатності та навичок до активного, творчого впровадження досвіду...» [1, с.4]. У межах напряду «Дитина у світі мистецтва» сучасні заклади дошкільної освіти мають можливість цілеспрямовано формувати творчі здібності дошкільників

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

за допомогою широкої варіації способів та методів взаємодії з різними видами мистецтва. У психолого-педагогічній літературі сьогодні наявні дослідження формування творчих здібностей дітей дошкільного віку за допомогою художньо-творчої діяльності (С. Довбня, О. Дронова, Л. Журавльова, К. Іпкаєва, В. Ходунова, Л. Шульга та ін.).

Останнім часом у рамках формування творчих здібностей дошкільників все більшої популярності набувають нетрадиційні техніки малювання. Нетрадиційні техніки малювання – це вид художньої діяльності під час якої діти можуть самостійно створювати художні образи, візерунки тощо за допомогою різних матеріалів та прийомів. Використання незвичного для малювання приладдя дозволяє дитині вийти за рамки стандартного сприйняття, розвиває творче бачення, формує інтерес до художньої діяльності та викликає позитивні та яскраві емоції (задоволення від процесу, власного результату).

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив визначити, що усі здібності умовно можна поділити на загальні (система індивідуально-вольових якостей особи, яка забезпечує відносну легкість та продуктивність у оволодінні знаннями та різних видах діяльності) та спеціальні (система властивостей особистості, яка допомагає досягти успіхів у конкретній діяльності, наприклад у літературній, художній, музичній і т.д.). На думку Я. Пономарьова творчі здібності належать до загальних і характеризуються як «ступінь сформованості загальних здібностей для будь-якої форми поведінки, у тому числі і творчої» [3, с.12].

На нашу думку, найбільш точним визначенням творчих здібностей є думка Л. Шульги про те, що творчі здібності це: «інтегративна властивість, яка формується на основі задатків у процесі взаємодії особистості з навколишнім середовищем і є результатом розвитку її психічних процесів (сприйняття, відчуття, мислення, уяви, уваги, пам'яті) та умовою успішної життєдіяльності» [5, с. 247].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Г. Степанова виділяє чотири головні умови для розвитку творчих здібностей дітей: соціальне підкріплення творчої поведінки дітей; наявність позитивного прикладу творчої поведінки для наслідування; відсутність взірця регламентованої поведінки; створення умов для наслідування творчої поведінки і блокування проявів агресивної та деструктивної поведінки [4].

На перших етапах, дитина у молодшому дошкільному віці, навіть маючи певні задатки, не може самостійно використовувати засоби розвитку творчих здібностей, тому потребує цілеспрямованого ознайомлення з різними видами художньої діяльності та організованого процесу формування творчих здібностей. За допомогою образотворчої діяльності можна формувати адекватну позитивну Я-концепцію дитини: розвиток організованості, цілеспрямованості, творчості, самооцінки, бажаних рис і характеристик особистості, які сприяють соціалізації дитини, гармонізації її стосунків із соціумом.

Одним із видів образотворчої діяльності у ЗДО є малювання. Малювання має значний вплив на розвиток творчих здібностей дітей молодшого дошкільного віку. Заняття з малювання приносять дитині емоційне задоволення, стимулює до творчості, навчає сприймати світ образно та яскравих фарбах, вчить придумувати нові образи та сюжети. Малюючи, дошкільник відтворює те, що бачить, а згодом проявляє власну фантазію. Малювання сприяє розвитку уяви, дозволяє вільно висловлювати свої емоції, думки та відчуття [2].

На сьогоднішній день існує дуже багато технік нетрадиційно малювання. Розглянемо найбільш відомі:

- малювання руками чи/та пальцями (усі варіації малювань долоньками чи пальчиками);
- малювання за допомогою відбитків листя (для малювання відбитками добре підходять листя різних дерев: лист фарбується у певний колір, а потім щільно притискається до чистого аркушу паперу; листя можна

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

використовувати повторно, змішання кольорів призводить до виникнення нового кольору);

- малювання за допомогою тичка (для цього типу малювання можна використовувати різні варіації предметів (наприклад, вушні палички, жорсткі напівсухі пензлі тощо); предмет занурюється у фарбу, а потім необхідно вдарити ним по аркушу зверху вниз, щоб залишився чіткий відбиток певної форми; малювати можна як по контуру, так і в середині нього);

- відбитки печатками з картоплі (з картоплі завчасно готуються печатки різної форми, дитина занурює печатку у фарбу, а потім наносить відбиток на папір; у ході малювання можна змінювати кольори та печатки);

- плямографія (необхідно капнути на аркуш паперу фарбою, далі аркуш згинається навпіл та притискається рукою для того, щоб отримання пляма відпечаталась з обох сторін папіру; подальші дії можуть бути різними – розглядання малюнку, що вийшов; домальовування плями, прибирання плями тощо);

- ниткографія (техніка малювання за допомогою ниток; необхідно занурити нитки у фарбу, щоб вони добре наситились, потім нитки викладаються на аркуш паперу таким чином, щоб з двох сторін аркушу виступали кінці нитки (5-10 см); нитки накриваються іншим аркушем паперу, далі притримуючи верхній аркуш нитки розводяться у різні сторони, верхній аркуш знімається та відбувається розглядання готового малюнку);

- малювання бризками (наприклад, за допомогою зубної щітки: на зубну щітку набирається фарба (гуаш змішана з клеєм або туш), за допомогою палички відбувається розбризування фарби на малюнок);

- граттаж (гравюра): аркуш паперу (картон) натирається возком, потім увесь зафарбовується певним кольором, після підсихання гострою паличкою вицарапується малюнок; можливий варіант малювання

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

кольорового малюнка, тоді перш ніж натирати папір возком необхідно нанести на нього кольорові мазки (або фон у 2-3 кольори);

- малювання за допомогою роздмухування фарби (за допомогою піпетки чи трубочки нанести фарбу на папір та роздути фарбу від центру по краям паперу);

- малювання мильними бульбашками (у стакан з водою додати будь-який мильний розчин та фарбу, запінити; за допомогою трубки надути бульбашку та піднести її до паперу, кулька лопає та залишає слід [2, 4].

Отже, обґрунтовано місце і роль нетрадиційних технік малювання в формуванні творчих здібностей дітей молодшого дошкільного віку, а саме визначено, що нетрадиційні техніки малювання відзначаються своєю поліфункціональністю для розвитку і становлення особистості в цілому, відповідають провідним умовам формування творчих здібностей, активно розвивають нестандартність мислення, уяву, здатність до фантазування, вміння бачити цілісний образ, здатність не боятись проявляти себе та експериментувати (як з різними матеріалами, так і з різними образами), окрім того, стимулюють активність, ініціативність дитини, прищеплюють любов до малювання та творчості.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021 р. № 33. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf.

2. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі. Підручник. За заг. Ред. Г.В. Сухорукової. К.: Видавничий дім «Слово», 2010. 376 с.

3. Пономарев Я. А. Перспективы развития психологии творчества URL:

http://creativity.ipras.ru/texts/books/ponomarev_book/ponomarev1_ponomarev_book.pdf (Дата звернення: 04.12.21)

4. Степанова Г.Д. Дети и творчество. *Вестник МГУКИ*, 2006. №3. С. 24-25.

5. Шульга Л. Науково-понятійний апарат проблеми розвитку творчих здібностей дошкільників в образотворчій діяльності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2016, 49(102). С.243-250.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЄКТІВ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Анна Мінченко
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
м. Київ
Науковий керівник: Кошіль О.П.,
кандидат педагогічних наук, завідувачка шкільного відділення

Анотація. У статті здійснено теоретичний аналіз змісту понять: «проект», «проекткування», «метод проєктів», «технологія». Охарактеризовано вимоги використання методу проєктів на уроках образотворчого мистецтва. Обґрунтовано педагогічний потенціал використання методу проєктів в освітньому процесі.

Ключові слова: *Проекткування, проєкт, метод проєктів, освітній процес, образотворче мистецтво.*

Швидкий темп сучасного, динамічного суспільства зумовлює потребу переосмислення освіти, модернізації її змісту, цілей, якості. Метод проєктів є одним із провідних засобів розвитку: пізнавальних умінь учнів, навичок орієнтування в інформаційному просторі, умінь самостійно конструювати свої знання, умінь інтегрувати знання з різних галузей науки, критично мислити.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Вчені сприймають метод проєктів і як цілісну освітню технологію, і як спосіб організації пізнавально-дослідницької діяльності, який сприяє інтелектуальному й творчому розвитку особистості: В. Костіна, Н. Плахотнюк, Г. Романова, О. Спирін, С. Сисоєва О. Солом'яний, Т. Шиян та ін.

Сутність поняття «метод проєктів», визначають американські педагоги Дж. Дьюї: метод проєктів – це спільна діяльність учителя й учнів, спрямована на пошук розв'язання проблеми, яка виникла, проблемної ситуації, та В. Кілпатрик: метод проєктів – це метод планування доцільної (цілеспрямованої) діяльності у зв'язку з вирішенням певного навчально-виховного завдання в реальній життєвій ситуації. В. Кілпатрик вважав, що дітей навчають за допомогою досвіду минулого, але не готують до проблем у майбутньому. За його переконанням, особистість, яка володіє умінням приймати рішення, у майбутньому буде більш адаптованою до труднощів, які зустрічаються в житті. Ціллю педагогічної концепції Дж. Дьюї є навчання особистості розв'язанню проблем, що забезпечить її адаптацію до життєвих умов у майбутньому [1].

С. Сисоєва наголошує, що: «психолого-педагогічна наука і практика вирішуючи проблеми, пов'язані з розвитком особистості, її талантів і обдарованості, повинна розвиватися саме як проєктивна наука, а проєктивні методи можуть використовуватися не тільки для вивчення особистості, а й для її розвитку у навчально-виховному процесі» [3, 264].

Вчені Дж. Джонс та В. Гінецинський визначають етапи педагогічного проєктування: підготовчий (визначення та формулювання проблеми, визначення мети проєкту, прогнозування результатів проєкту); практично-дослідницький (вивчення стану розробленості проблеми, реалізація проєкту, збір і структурування результатів), остаточний (аналіз та узагальнення отриманих результатів, оцінювання проєкту) [2, 142].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Здійснивши аналіз підходів до розуміння сутності методу проєктів, можемо зробити висновок, що: метод проєктів – це технологія, яка передбачає сукупність дослідницьких, пошукових, творчих, проблемних методів.

Використання методу проєктів на уроках образотворчого мистецтва сприятиме формуванню в учнів: умінь отримувати знання з різних джерел, використовуючи їх для розв'язання нових пізнавальних і практичних завдань; умінь самостійно приймати рішення, розділяти відповідальність; навичок критичного мислення, роботи в команді; особистого інтересу до навчання, адекватної самооцінки.

Завдяки своїм феноменальним особливостям метод проєктів, застосований на уроках образотворчого мистецтва забезпечуватиме: набуття учнями нових знань та досвіду; вдосконалення їхньої комунікативної компетенції; створення умов для залучення до активного пошуку та пізнавальної діяльності.

До основних вимог використання методу проєктів на уроках образотворчого мистецтва належить: наявність значущої в дослідницькому, творчому плані проблеми, вирішення якої потребує інтегрованих знань; практична, теоретична, пізнавальна значущість прогнозованих результатів; структурування діяльності учня відповідно до етапів проєкту; застосування дослідницьких методів; обговорення способів оформлення кінцевих результатів; збір, систематизація та аналіз отриманих даних; рефлексія.

Мірилом успіху проєкту є його продукт. Проєктна діяльність будується від результату, тобто і структура проєкту, і послідовність етапів вибудовуються стосовно до конкретного завдання.

За видом діяльності, що домінує, виокремлюємо основні типи проєктів, які можна використовувати на уроках образотворчого мистецтва: інформаційний, дослідницький, творчий, ігровий. За видами такі проєкти класифікуємо на індивідуальні, групові та колективні. За часовими рамками

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

диференціюємо на проекти, які розраховані на 1–2 уроки образотворчого мистецтва, та такі, які розраховані від 1 до 4 місяців. Теми проектів пропонуються як вчителем, так і учнями, орієнтуючись на їхні особисті інтереси.

Обґрунтуємо педагогічне значення використання методу проектів на уроках образотворчого мистецтва: збільшення простору творчої діяльності, можливість самостійно створювати алгоритм діяльності, приймати рішення, генерувати ідеї, гнучко адаптуватися до умов; інтеграція міждисциплінарних теоретичних знань учнів, можливість використання отриманих результатів; позитивна мотивація до вивчення навчального предмета; створення реального продукту; формування усвідомлення відповідальності за виконану роботу; формування навичок збору і систематизації даних, прогнозування та оцінювання; формування умінь презентувати результати власної діяльності.

Ефективність методу проектів залежить від готовності вчителя: заохочувати учнів до проектної діяльності, відповідно до вільного вибору кожного; створювати умови для розвитку компетентностей учнів: дослідницьких, пошукових, креативних; формувати «поле» для розвитку обдарованості кожного учня.

У процесі використання методу проектів на уроках образотворчого мистецтва складнощами для вчителя є: виступати в ролі незалежного консультанта; не надавати готові відповіді учням, але допомагати у пошуку шляхів до відповідей; об'єктивно оцінювати процес і результат проекту.

Хочемо зауважити, що перший досвід використання методу проектів на уроках образотворчого мистецтва може не виправдати всіх очікувань як вчителя, так і учнів, але разом з тим невдалий проєкт також має педагогічне значення: усвідомлення помилок, що створює мотивацію до повторної діяльності; формування особистого інтересу до навчання; формування навичок здійснення самоаналізу та аналізу діяльності інших, саморегуляції та

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

самоконтролю, самооцінки особистих досягнень в проєктній діяльності, усвідомлення та оцінювання діяльності інших.

Відтак, для успішної реалізації методу проєктів на уроках образотворчого мистецтва варто створити наступні умови: наявність значущої у творчому контексті проблеми; практична значущість отриманих результатів; самостійна діяльність учнів як на уроках, так і в позаурочний час; чітке структурування змісту проєкту; застосування методів: дослідницьких, прогностичних, моделювання, конструювання; використання ІКТ-технологій, віртуального тьюторіалу.

Підсумовуючи вище викладене, вважаємо, що використання методу проєктів на уроках образотворчого мистецтва сприятиме: ефективному засвоєнню учнями навчального матеріалу, реалізації творчих можливостей особистості, розвитку комунікативності; забезпечуватиме: впровадження метапредметного підходу в освітній процес, створення ситуації успіху для кожного учня та класу загалом, застосування технологічного підходу в навчанні що активізуватиме пізнавальну та стимулюватиме практичну діяльність учнів, якість освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Кошіль О. П. Підготовка майбутніх вихователів до проєктування освітнього середовища закладу дошкільної освіти: дис. ... канд. пед. наук: спец: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Київ, 2021. 309 с.
2. Прашко О.В. Педагогічне проєктування як складова інноваційного процесу становлення особистісно-орієнтованої школи. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2012. №22 (257), Ч.1. С. 139–148.
3. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості: підруч. для студ. вищ. пед. навч. закл. Київ: Міленіум, 2006. 346 с.

Леся Михнюк
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ
Науковий керівник: Кузенко П.Я.,
кандидат мистецтвознавства, доцент

Анотація. У науковому дослідженні проаналізовано особливості сучасної галерейної справи у Львові. Простежено основні напрямки діяльності провідних художніх галерей міста. Акцентується увага на оригінальних та знакових виставках і культурно-просвітницьких заходах місцевих галерей.

Ключові слова: *художня галерея, мистецтво, художники, виставки.*

Художні галереї є важливою складовою сучасного мистецького ринку. Їх інтенсивний розвиток в Україні відбувається з початку 90 - х років ХХ ст., тобто з часу відновлення нашої державою незалежності. Одним із найбільших українських міст, де функціонують багато приватних художніх галерей і розвинутий мистецький ринок є Львів.

Однією з найдавніших та найвідоміших у Львові є галерея «Зелена канапа». Галерея здійснює продаж творів мистецтва, а також регулярно проводить виставки творчих робіт, бере участь в інших культурно-мистецьких заходах. Серед художників з різних міст України, які представляли свої роботи на персональних виставках у цій галереї впродовж останніх років, можна відзначити Вероніку Чередниченку, Олега Денисенка, Олексія Ковалю. Також, галерея успішно представляла мистецтво Львівщини на міжнародних фестивалях, зокрема «Арт-Київ» (2007 р.), (2008 р.), «Файн Арт» (2009 р.), (2011 р.) [2].

Галерея «Зелена канапа» веде просвітницьку роботу з метою популяризації сучасного мистецтва серед містян та гостей Львова. Зокрема, Олеся Домарадзька, куратор галереї проводила лекції на тему: «Як сучасному

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

молодому художнику саморепрезентувати себе в галереї?», «Десять найпопулярніших питань які ми чуємо в галереї і відповіді на них».

Галерея «Iconart» розпочала свою діяльність у Львові 2010 року. Вона спеціалізується на сучасному сакральному мистецтві й знайомить відвідувачів з найкращими творами як знаних львівських художників Оксани Романів-Тріски, Петра Гуменюка, Люби Яцків, так і молодих митців Данила Мовчана, Остапа Лозинського та ін. Дуже цікавою є виставка малярства на склі «Погляд з-за скла» 2011 р. знаної львівської мисткині Оксани Романів-Тріски. Художниця створює унікальні сакральні твори, надихаючись зразками давнього українського іконопису.

Потужним мистецьким осередком Львова є Арт-центр «Дзига». З часу заснування в 1997 році галерея «Дзига» відкрила багато відомих тепер художників. На базі галереї проводяться фестивалі сучасного мистецтва, лекції, майстер-класи. Галерея співпрацює з класиками сучасного мистецтва, молодими митцями, а також із зарубіжними кураторами. Тут відбуваються зібрання творчих людей – літераторів, музикантів, художників.

Мистецька галерея Гері Боумена функціонувала у Львові упродовж 2009 - 2020 рр. Галерея співпрацювала з провідними українськими та зарубіжними художниками другої половини ХХ – початку ХХІ ст., а також давала можливість представляти свої роботи молодим митцям. Тут відбувалися виставки різних видів сучасного мистецтва: живопису, скульптури, графіки, фотографії. Особливу увагу галерея приділяла співпраці із зарубіжними художниками, зокрема країн Європи, США та Канади. Приміром, велику увагу шанувальників мистецтва привернула виставка 2011 року, яку організував польський інститут у Києві «Польська школа плаката та її послідовники» [3].

Оригінальним підходом роботи з відвідувачами вирізняється нова львівська галерея «Zefirina», заснована близько двох років тому двома молодими художниками. Галерея знаходиться на території заводу РЕМА.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

«Zefirina» – це простір для людей, які цікавляться мистецтвом, зокрема художників, які прагнуть активно взаємодіяти з аудиторією. Для кращої взаємодії з відвідувачами, виставки та продаж творів проводяться у залі, де безпосередньо створюють роботи митці-власники галереї.

Сучасна галерея «Proart Gallery» заснована в грудні 2017 року. Куратори «Proart Gallery» особливу увагу звертають на розвиток сучасного мистецтва, співпрацюють як з провідними митцями нашого часу, так і молодими художниками. Окрім виставкової діяльності, галерея організовує заходи для популяризації сучасного українського мистецтва: майстер-класи, творчі зустрічі, скетчинги та ін. Приміром, художниця Галина Отчич провела майстер-клас в рамках своєї виставки «Акварелі і не тільки..». Відвідувачі майстер-класу виконували живопис букету лілій в її авторській техніці [1].

У львівських галереях демонструють свої роботи також івано-франківські художники. Зокрема, в 2015 р. у львівській арт-галереї «Зелена канапа» відкрито виставку «Стіна», автором якої є івано-франківський живописець Роман Бончук. У 2021 році у львівській галереї Павла Гудімова «Я Галерея» також відкрив персональну виставку «Майбутнє перед минулим івано-франківський мистецтвознавець та художник Ростислав Котерлін.

Отже, в результаті проведеного дослідження нами встановлено, що галерейна справа набула великого розвитку у Львові. Численні приватні художні галереї стали важливою складовою культурно-мистецького життя цього міста. Вони ведуть активну роботу з популяризації мистецтва та творчості багатьох художників.

Список використаних джерел:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

1. Довганюк О. «Акварелі і не тільки...», або виставка Галини Отчич.
URL: <https://photo-lviv.in.ua/akvareli-i-ne-tilky-abo-vystavka-galyny-otchych/>

2. Зелена канапа. Про галерею. URL:
https://artgreensofa.com/?page_id=201

3. Польська школа плаката та її послідовники. URL:
<https://instytutpolski.pl/kyiv/2011/06/02/польська-школа-плаката-та-її-послідов/>

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ УЯВИ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Крістіна Осипенко
НПУ імені М. П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Мельник Н.І.,
доктор педагогічних наук, доцент

Анотація. В роботі розглядаються уява у взаємозв'язку з творчістю, види образотворчої діяльності та їх вплив на розвиток творчої уяви дітей дошкільного віку. Також автором дається характеристика форм та засобів роботи з дітьми старшого дошкільного віку в процесі продуктивної художньої діяльності з метою розвитку творчої уяви.

Ключові слова: творча уява, творче мислення дошкільнят, образотворча діяльність дітей дошкільного віку.

Розвиток творчої уяви у дітей – актуальна проблема дошкільної педагогіки. На етапі розвитку українського суспільства проблема розвитку творчого потенціалу підростаючого покоління стоїть як ніколи гостро. Наш час вимагає творчих, нестандартно мислячих і дійових людей, оскільки вони визначають прогрес людства.

Ідея необхідності розвитку творчих якостей дитини дістала відображення в законі України «Про дошкільну освіту», Базовому компоненті дошкільної освіти та інших державних нормативних документах. Головною тезою системи освіти сьогодні є положення, за

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

яким педагогічний процес ґрунтується на психології розвитку дитини, а точкою відліку в оновленні змісту, форм і методів навчання та виховання є ідея цінності її як творця. Важливого значення набуває проблема виявлення та забезпечення розвитку творчих здібностей дітей, сприятливих умов для творчої самореалізації дитини, формування у неї активно-пізнавального, творчого ставлення до навколишнього світу, вміння успішно орієнтуватися в усьому розмаїтті предметів та явищ.

Зображувальна діяльність відіграє велике значення для всебічного розвитку особистості. У процесі створення зображення в дитини формуються спостережливість, естетичне сприйняття, художній смак, творчі здібності. Під час зображувальної діяльності дитина має можливість доступними засобами виразити свій емоційний стан, своє ставлення до навколишнього світу, вчиться самостійно створювати прекрасне, помічати його в повсякденному житті, у творах мистецтва.

Унікальні можливості розвитку творчої уяви у дітей старшого дошкільного віку відкриваються в процесі образотворчої діяльності. Звернення на заняттях до нетрадиційних технік малювання залучає дітей до емоційного самовираження, дарує радість творчості, вводить стан успіху і сприяє розвитку творчої уяви. розвитку творчої уяви у дітей дошкільного віку та недостатністю відповідного методичного забезпечення роботи в цьому напрямку.

Отже, актуальність проблеми зумовили вибір теми нашого дослідження: «Шляхи формування творчої уяви старших дошкільників засобами образотворчої діяльності».

На сьогоднішній день феномен уяви повністю не вивчений, якими є її анатомічні та фізіологічні основи. З метою вивчення важливості уяви необхідно визначити її особливості та існуючі види. Уява - це особлива форма людської психіки, що стоїть окремо від інших психічних процесів, але

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

разом з тим, яка займає проміжне місце між сприйняттям пам'яттю і мисленням.

Дослідження А.В. Петровського та М.Г. Ярошевського дають підстави розглядати уяву як психічний процес із певними ознаками самостійності. Зазначене трактування значною мірою опирається на дослідження Л.М. Веккера, який розглядав уяву як «наскрізний психічний процес (бере участь у протіканні всіх психічних процесів), симетричний пам'яті, але протилежно спрямований, що забезпечує просування по осі психічного часу від сьогодення до майбутнього і назад» [1].

Уява, як будь-яка інша психічна діяльність, проходить в онтогенезі людини намічений шлях дозрівання. Процес уяви протікає у тісному взаємозв'язку коїться з іншими психічними процесами – пам'яттю, мисленням, сприйняттям, увагою.

Необхідно відзначити, що уява має свої певні функції: пізнавальну (уява допомагає людині домислювати, добудувати інформацію про предмет, що не вистачає, ще до того, як складеться саме це поняття); спонукальну (наприклад, з даною функцією можна сформулювати мрію, яка може спонукати людину до діяльності, яка, відповідно, допоможе здійснити свою мрію); ціле-покладання та планування (допомагають уявити шлях досягнення будь-якої мети, запланований результат); захисну (в уяві людина може відтворити різні ситуації, результати від будь-якої діяльності та таким чином відсіяти можливі неприємності); соціальну (уява допомагає у спілкуванні, наприклад, завдяки уяві людина може поставити себе на місце іншої людини).

Уява дитини взаємопов'язана з дійсністю, і перша форма такого зв'язку полягає в тому, що матеріалом дитячої фантазії є знання і уявлення малюка про навколишній світ. Тому для забезпечення повноцінного розвитку уяви дитини потрібно сприяти розвитку пізнавальних інтересів дошкільників.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Зображувальна діяльність є одним з засобів який задовольняє гостру потребу дітей у самовиявленні і є одним із найулюбленіших занять дошкільників. Ці фактори позитивно впливають на емоційний стан, загальний психічний розвиток дитини і разом з тим ця діяльність - є засобом всебічного розвитку дитини. Задум продуктивної діяльності втілюється за допомогою зображувальних засобів. Зображувальна діяльність дошкільників направляється комплексом мотивів, функцій та видами певних дій [2].

Застосування зображувальної діяльності в освітньому процесі роботи закладу дошкільної освіти дозволяє визначити їх як оптимальний засіб розвитку уяви дітей молодшого дошкільного віку. У процесі створення зображення в дитини формуються спостережливість, естетичне сприйняття, художній смак, творчі здібності. Під час зображувальної діяльності дитина має можливість доступними засобами виразити свій емоційний стан, своє ставлення до навколишнього світу, вчиться самостійно створювати прекрасне, помічати його в повсякденному житті, у творах мистецтва.

Список використаних джерел:

1. Виготський Л.С. Психологія мистецтва під ред. М.С. Ярошевського / Л.С.Виготський. – М. : Педагогіка, 1987. – 344 с.
2. Грузинська І. М. Особливості розвитку творчої уяви дітей дошкільного віку / І. М. Грузинська // Молодий вчений. - 2017. - № 8. - С. 211-214. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_8_50

ЗМІСТ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ РОЗВИТКУ ОБРАЗНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Ольга Ржанова

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

НПУ імені М. П. Драгоманова

м. Київ

*Науковий керівник: Топіха В.А.,
кандидат філологічних наук, доцент*

Анотація. *Наведено поняття образного мислення, його характеристики та можливості розвитку. Визначено критерії та показники сформованості образного мислення. Уточнено дидактичні можливості уроків образотворчого мистецтва для розвитку образного мислення молодших школярів.*

Ключові слова: *"образне мислення", "розвиток образного мислення", "образотворче мистецтво", "критерії розвитку образного мислення", "показники розвитку образного мислення"*

Важливою задачею загальноосвітньої школи є разом з передачею знань, формуванням умінь і навиків, виступають виявлення і розвиток здібностей учнів. Однією з творчих здібностей є здатність до образного мислення. Виховання людини-творця, не стандартно мислячої, яка легко розв'язує виникаючі перед нею задачі, в сучасному світі, що постійно змінюється, може бути вирішена, в результаті повнішого розкриття творчого потенціалу особистості, через розвиток образного мислення, яке здійснюється в процесі образотворчої діяльності.

Питання образного мислення як складного багатокomпонентного утворення постійно привертає увагу вчених з різних галузей наук, що вивчають людину: у філософському аспекті це питання висвітлювали Ю. Борін, Л. Левчук та інші, психологічному — Л. Виготський, П. Гальперін, С. Рубінштейн, І. Якиманська, у педагогіці мистецтва — Л. Григоровська, Л. Масол та інші. Окремі аспекти проблеми художньо-образного мислення були предметом дисертаційних досліджень Н. Батюк, С. Валікжаніної, Н. Терещенко, Н. Фунтікової та інших.

Розглядаючи образне мислення як єдність об'єктивного і суб'єктивного, можна стверджувати, що воно є обов'язковим засобом пізнання світу [1, 401]. Його об'єктивно-суб'єктивний характер особливо яскраво виявляється в образотворчій діяльності людини; художній образ є ніби матеріально закріпленим ставленням до навколишньої дійсності

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Н. Пасічник трактує поняття образне мислення, як процес пізнавальної діяльності, спрямований на відображення істотних властивостей об'єктів (їх частин, процесів, явищ) і сутності їх структурного взаємозв'язку [3,327]. Можемо стверджувати, що образне мислення являє собою єдину систему форм відображення - наочно-дієвого, наочно-образного й візуального мислення.

Розвиток образного мислення – одне з важливих завдань художньої освіти і естетичного виховання в школі. Великі можливості щодо формування образного мислення в дітей мають уроки образотворчого мистецтва. В процесі розвитку образного мислення школярів важливо насамперед розширювати можливості образного сприйняття, розвивати в них уміння емоційно сприймати навколишній світ [4, 107].

На основі аналізу образного мислення нами було з'ясовано критерії та показники розвитку образного мислення в дітей молодшого шкільного віку.

Критеріями було визначено:

- *мотиваційно-ціннісний*, що свідчив про бажання займатись мистецтвом, про те, яку цінність має мистецтво, зокрема фольклор для дитини і про здатність її до адекватної оцінки художньо-мистецького твору;

- *раціонально-когнітивний*, який виявляв обізнаність дитини в фольклорному матеріалі, в елементарних відомостях з мистецтва, та ступінь осмисленості сприймання художніх образів;

- *емоційно-емпатичний*, спрямований на визначення інтенсивності переживання учнями твору мистецтва, відповідності їх емоційно-чуттєвої реакції змістовим характеристикам твору;

- *творчо-діяльнісний*, що передбачав з'ясування здатності школярів до творчих проявів у діяльності

Основними **показниками** розвитку художньо-образного мислення було визначено такі:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- наявність концентрованої уваги і зосередженості в процесі сприймання навчального матеріалу і виконавської діяльності школярів;
- повнота відповіді учнів на питання вчителя про фольклорні явища, елементи образотворчого мистецтва, про доступні дітям мистецькі закономірності;
- адекватність словесних характеристик змісту художніх образів;
- спроможність до розпізнавання і розшифрування метафор в різноманітних художніх творах;
- вияв зацікавленого ставлення до сприймання і відтворення мистецтва, зокрема художніх творів;
- відповідність міміки і жестів характеру художніх образів при їх сприйманні чи відтворенні;
- активність у процесі образотворчої діяльності на уроці [4,109].

Змістом уроків образотворчого мистецтва передбачено естетичне виховання таким засобом, як природа, а саме її красою в різні пори року.

Так наприклад *урок-творчості "Розвиток уяви. Плямографія. "Хитра пляма" має на меті* ознайомити з виражальними можливостями плями; розширювати знання про гаму кольорів; розвивати образне мислення, зорову та емоційну чутливість, уяву, уміння імпровізувати, спостережливість, інтелектуальну гнучкість, образне сприймання, просторові уявлення. Під час заняття діти перетворюють звичайні плямки на щось цікавіше, живіше.

Урок на тему *Витинанка як вид народних ремесел України. Створення декоративних образів. «Паперові диво – квіти»* має на меті сформувати навички виготовлення витинанок; розвивати творчу уяву, аналітичне та образне мислення через створення зразків декоративно-прикладного мистецтва, практичні навички роботи в техніці витинанки. На цьому уроці діти розуміють взаємозв'язок внутрішньої та зовнішньої краси навколишнього світу через створення художнього образу засобами

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

виступають та формують своє естетичне ставлення до народного мистецтва, виховувати в собі повагу до культурної спадщини народу.

Урок з теми *Поняття про колорит, колірну гаму. Колірні асоціації. Малювання композиції «Танок метеликів»* націлений сформувати вміння сприймати, розрізняти та аналізувати співвідношення кольорів; розвивати асоціативно-образне мислення, стимулювати розвиток допитливості; На цьому уроці розвивається естетичне сприйняття навколишнього світу через застосовані образи, любов та бережливе ставлення до природи засобами мистецтва.

Ефективність розроблених нами змісту форм та методів розвитку образного мислення молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва перевірялась контрольними зрізами у порівнянні з контрольними класами. Порівняльний аналіз результатів експерименту учнів початкових класів свідчить, що розроблена нами експериментальна система уроків та вправ сприяє як кількісним, так і якісним змінам у процесі розвитку образного мислення учнів.

Тож, на власному педагогічному досвіді ми переконалися, що чим краще працює образне мислення учнів, тим легше та якісніше запам'ятовується новий навчальний матеріал. Відомо, що учнями легко сприймається та запам'ятовується лише та інформація, яка засвоюється легко, із задоволенням. Крім того, ми переконані, що узагальнені образи сприяють поглибленому вивченню основ мистецтва, які передбачені навчальною програмою.

Список використаних джерел:

1. Большой психологический словарь. 3-е над. доп. и перераб. Санкт-Петербург: Прайм-Еврознак, 2006. 672 с.
2. Державний стандарт початкової освіти [Електронний ресурс] – 2017. – Режим доступу до ресурсу:

http://nus.org.ua/wpcontent/uploads/2017/08/NewSchool_Presentation-final_18-08-2017.pdf

3. Пасічник Н. О. Особливості наочно-образного мислення у дітей молодшого шкільного віку з різним рівнем функціональної рухливості нервових процесів.. – К. : Главник, 2005. – Т. III, вип. 26. – С. 325 – 330.

4. Товкач І.Є. Психологічні особливості прояву креативності у старшому дошкільному віці. Молодий вчений. — 2015. — № 4. - С. 106-110.

ІМПРЕСІОНІСТИЧНИЙ ЖИВОПИС ЯК УНІКАЛЬНА МОВА ОБРАЗОТВОРЧОСТІ

Ольга Чумаченко
НПУ імені М.П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Сова О.С.
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. Публікація присвячена дослідженню імпресіоністичного живопису як унікального напрямку образотворчого мистецтва. У наведених тезах висвітлено причини та передумови виникнення імпресіонізму, його відмінність від класичного академічного живопису. Висвітлено ім'я видатних художників-імпресіоністів, які працювали у Франції в XIX столітті. Обґрунтовано цінність імпресіоністичного живопису у наш час.

Ключові слова: імпресіонізм, живопис, пейзаж, образотворче мистецтво.

Імпресіоністичний живопис завжди захоплював поціновувачів мистецтва своєю особливою виразністю, легкістю, неповторною манерою письма художників. Роботи таких дослідників як Л. Андрєєв [1], Ф. Нікозія [4], Дж. Рубін [5], А. Ходж [6] та інших присвячені вивченню імпресіонізму як стилю образотворчого мистецтва, що сформувався наприкінці XIX століття. Однак дослідження імпресіоністичного живопису залишається актуальним і у наш час, а досвід митців минулого може стати неоціненною скарбницею творчих ідей та натхнення для художників сьогодення.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Однією з рушійних сил розвитку мистецтва можна вважати принцип новизни, прагнення відійти від стандартів, пошук нових підходів та ідей у відображенні дійсності. З цієї точки зору справжніми революціонерами в образотворчому мистецтві є художники, що започаткували художню течію «імпресіонізм». Це стало визначним явищем в історії мистецтва на межі ХІХ-ХХ століть.

Дослідники мистецтва часто сходяться на думці, що розвиток імпресіонізму ніяк не пов'язаний з появою нових теорій, програм або поетичних маніфестів. Швидше можна говорити про співпадіння художніх задумів, що відбулось в певний історичний момент у культурному середовищі Франції [1, 45]. Художники, чії творчі схильності та прагнення відображати дійсність у власному неповторному стилі, не знаходили собі місце у традиційній академічній системі, що панувала в образотворчому мистецтві Франції ХІХ століття. Так, у 1863 році вперше відбувався «салон знедолених», до якого увійшли такі митці як Дж. Вістлер, Е. Мане, П. Сезанн, а вже у 1874 році свою виставку організували такі художники, як Е. Дега, К. Моне, Б. Морізо, К. Піссарро, О. Ренуар, А. Сіслей. Журналіст Л. Леруа вперше вжив термін імпресіонізм у своїй статті, в якій розкритикував один з творів К. Моне, вказавши, що «це лише враження від природи і нічого більше» [6, 112]. Одне зі значень французького слова *impression* – це перше враження про щось, на кшталт швидкого погляду, що відкладається в свідомості глядача ще до того, як він впише побачене у змістовий контекст. К. Моне якось зазначив, що хотів би народитися сліпим і в певний момент раптово прозріти. Аналізуючи картину К. Моне «Враження. Схід сонця» можна зазначити, що вона точно розкриває змістові грані слова, *impression* – це і точність відтворення побаченого й безпосередній характер досвіду [5, 33].

Художники-імпресіоністи прагнули відтворити у своїх картинах найточніші суб'єктивні переживання та відчуття, настрої та швидкоплинне

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

враження від побаченого, від реального світу в його постійній мінливості та русі. Важливим принципом цього живописного напрямку був повний відхід від типовості. З появою імпресіонізму в образотворче мистецтво ввійшла фрагментарність композиції, миттєвість, випадковий погляд, безпосередність і свіжість сприйняття дійсності, несподівані ракурси натури, не класичні точки зору зображення [3, 219].

В історії мистецтва імпресіонізм був першим напрямком, повністю присвяченим зображенню сучасного життя. Художники-імпресіоністи відійшли від класицизму академічного живопису і канонів, що існували в образотворчому мистецтві до того часу. Відтепер художники почали передавати свої безпосередні враження від оточуючої дійсності у спонтанній, ескізній манері виконання. Більшість робіт імпресіоністів, особливо пейзажі, писались під відкритим небом, наодинці з природою, та не потребували попередніх ескізів. Особливу увагу художники почали надавати панівній ролі кольору. Завдяки новому підходу до живопису, а саме, ліпленню форми предметів кольоровими мазками і крапками, живопис імпресіоністів змушує глядача, з одного боку гостро відчувати, ніби час завмер, з іншого – демонструє постійну мінливість характеру оточуючої природи.

Також варто зазначити і переосмислення ставлення до ескізів картин, які тепер можна було зустріти на офіційних виставках поруч із завершеними роботами. Так, за словами дослідника Дж. Рубіна, художник К. Коро виставляв на виставках поряд з великими сюжетними полотнами, замальовки та ескізи, що висвітлювали етапи втілення задуму автора та власні знахідки в живописній техніці [5, 12].

Завдяки появі фарб у тюбиках художники все частіше виходили працювати на пленері, безпосередньо на природі, просто неба, що допомогло відкрити новий погляд на мистецтво пейзажу. Прагнучи закарбувати у своїх роботах невлітні зміни природи, освітлення, зміну кольорів оточуючих предметів в залежності від часу доби і погодних умов, художники

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

імпресіоністи малювали у власній, унікальній для кожного майстра манері, використовували широкі мазки, часто змішували фарби не на палітрі, а одразу на полотні.

Неможливо не помітити величезний вплив імпресіонізму і на творчість сучасних українських художників. Багатьох живописців сучасності (В. Бондаренко, Б. Сердюк, В. Чаус, А. Чеботару, З. Шевчук та інші) поєднує з творчістю імпресіоністів прагнення миттєво схоплювати і зображати своє перше відверте враження від побаченої дійсності, працювати у власній впізнаваній манері, використовуючи свій індивідуальний стиль виконання та свободу письма. З появою імпресіонізму вперше на передньому плані опинилась не тільки картина, а й особистість художника, що її зображує. Завдяки унікальній мові образотворчості, новому погляду на вибір сюжетів та новаторським способам зображення перед глядачем постає художник з його баченням дійсності і власним ставленням до краси.

У підсумку хочемо зауважити, що художникам другої половини ХІХ століття вдалося підняти живопис на якісно новий рівень та наповнити його новим змістом, відійти від існуючих стандартів. Хоча сам період імпресіонізму тривав лише близько 20 років, він дав початок багатьом новим стилям та напрямкам живопису, здійснивши революцію у сприйнятті мистецтва та залишив багато послідовників по всьому світу і в ХХІ столітті.

Список використаних джерел:

1. Андреев Л. Импрессионизм. М.: 1980. 202 с.
2. Коваленко Є. В. Характеристика основних естетичних параметрів імпресіоністичної техніки у пленерному живописі. *Гілея: науковий вісник: збірник наукових праць*. Київ, 2014. Випуск 86. С. 253–256.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

3. Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура: Курс лекцій: Київ: ЦУЛ, 2002. 508 с.
4. Никозия Ф. Моне. Сокровищница мировых шедевров. Харьков: Книжный клуб, 2010. 160 с.
5. Рубин Дж. Г. Энциклопедия эпохи. Импрессионизм. М.: Манн, Иванов и Фербер, 2020. 410 с.
6. Ходж А.Н. Історія мистецтва. Харків: Фактор, 2012. 208 с.